

EEN VOORLOPIG ONDERZOEK
NAAR DE
ECONOMISCHE VOORUITZICHTEN
IN
NEDERLANDS NIEUW GUINEA

DOOR

J^{HR} DR R. J. STRATENUS

UITGEVERIJ H. J. PARIS — AMSTERDAM

EEN VOORLOPIG ONDERZOEK
NAAR DE ECONOMISCHE VOORUITZICHTEN
IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA

EEN VOORLOPIG ONDERZOEK NAAR
DE ECONOMISCHE VOORUITZICHTEN IN
NEDERLANDS NIEUW GUINEA

DOOR

JHR DR R. J. STRATENUS

UITGEVERIJ H. J. PARIS

AMSTERDAM

MCMLII

INHOUDSOPGAVE

	Pag.
I Inleiding	1
II Nieuw Guinea vóór 1950	6
III De jaren na de soevereiniteitsoverdracht	35
IV Cijfermatig onderzoek van de huidige economie	60
V De toekomstige ontwikkeling	107
VI Slotbeschouwingen	141
Summary	152
Bijlagen	159
Register van Zaken en Personen	167

I - INLEIDING

„Ten aanzien van de residentie Nieuw-Guinea is overeengekomen: Dat de status quo van de residentie Nieuw-Guinea zal worden gehandhaafd met de bepaling, dat binnen een jaar na de datum van overdracht van de soevereiniteit aan de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië het vraagstuk van de staatkundige status van Nieuw-Guinea zal worden bepaald door onderhandelingen tussen de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië en het Koninkrijk der Nederlanden.” Zo luidt artikel 2 van het Charter van Soevereiniteitsoverdracht, zoals dit werd aanvaard tijdens de tweede algemene vergadering van de Ronde Tafel Conferentie, gehouden op 2 November 1949. De in dit artikel voorgeschreven onderhandelingen vonden in December 1950 te 's-Gravenhage plaats, maar leidden niet tot overeenstemming tussen de twee partijen. En nog steeds duurt de strijd om Nieuw Guinea voort.

Aan Indonesische zijde toont men zich daarbij volledig eensgezind; aan Nederlandse zijde heerst verdeeldheid. Dat het probleem Irian door de brede lagen der Indonesische bevolking in al zijn consequenties wordt doorzien, meen ik te mogen betwijfelen. Kenmerkend is wel een opmerking van een vredelievende tani uit de buurt van Manado, die zich de wrevel aan weerskanten niet kon begrijpen. „Waarom,” zo vroeg hij een Nederlander, „behouden de Nederlanders Nieuw Guinea niet, als ze ons Irian maar geven?” Toch versterkt het feit, dat voor iedere nieuwe Indonesische Regering het verkrijgen van Irian opnieuw een belangrijk programmapunt vormt en dat geen enkele politieke groepering hiertegen stelling neemt, de onderhandelingspositie van Indonesië tegenover Nederland, waar de op een na grootste politieke partij voortdurend op het prijsgeven van Nieuw Guinea aandringt.

Aan het begin van deze studie over de economie van Nieuw Guinea wil ik ter vermindering van misverstand voorop stellen, dat het „probleem Nieuw Guinea” voor Nederland geen economisch probleem is. In het begin van de 19de eeuw heeft Nederland Nieuw Guinea bewesten de 141ste meridiaan geannexeerd. Niet omdat het in dit uitgestrekte gebied mogelijkheden zag, die het tot ontwikkeling wilde brengen, maar door een aantal toevallige omstandigheden van internationaal politieke aard min of meer gedwongen. Door deze annexatie heeft Nederland echter een verantwoor-

delijkheid op zich genomen, waaraan het zich thans niet zo maar kan onttrekken.

De Papoea-bevolking van Nieuw Guinea behoort tot de allerprimitiefste ter wereld. Haar ontwikkeling staat in sommige opzichten, b.v. door het geheel ontbreken van keramiek, zelfs nog ten achter bij de cultuur van het neolithicum, de nieuwere steentijd, die in Europa meestal gedateerd wordt op ca 2000 jaar voor het begin van onze jaartelling. Eeuwenlang is Nieuw Guinea verstoken gebleven van alle contact met de buitenwereld en zo was het mogelijk, dat de Papoeabevolking in de eindeloze moerassen en tussen de woeste bergketens van dit op één na grootste eiland ter wereld op dit niveau is gebleven tot op de huidige dag. Slechts enkele tientallen jaren geleden begon de westerse invloed zich langs de kusten te doen gelden; het merendeel van de Papoea's leeft echter nog in zijn oude vrijwel volledige isolement.

Doch, al is de westerse invloed op Nieuw Guinea thans nog maar betrekkelijk klein, de geleidelijke doorbreking van het eeuwenoude isolement is niet meer te stuiten. Nieuw Guinea is binnen de gezichtskring van vele volkeren getrokken, die niet zullen gedogen, dat het blijft sluimeren in zijn oude vergetelheid. Als Nederland zich niets aan het eiland gelegen laat liggen, zullen andere volkeren wel trachten hun voordeel met dit land te doen. Als het contact van het Westen met de Papoea's niet gelegd wordt door bestuursambtenaren, die zich van hun verantwoordelijkheid bewust zijn, zal dit wellicht gebeuren door gelukzoekers en avonturiers, van wie de Papoea's niet veel goeds zullen leren. Welmenende lieden hebben daarom wel eens gespeeld met het idee, om van Nieuw Guinea een natuurreservaat te maken, verboden voor allen dan alleen wetenschappelijke onderzoekers, waar de archaeoloog de steentijd door eigen aanschouwing kan gaan bestuderen.

Wie meent, dat dit in het belang van de Papoea zou zijn, leze maar eens na, wat de oud-resident J. P. K. VAN ECHOUDE, bij uitstek een kenner van Nieuw Guinea en de Papoea's, te zeggen heeft over de „gelukkige natuurstaat”, waarin de Papoea leeft ¹⁾. Ik moge mij een overduidelijk citaat veroorloven.

„De „koning der wouden” (d.w.z. de mens) is in Nieuw Guinea een angstige figuur, die alleen moed heeft als hij weet overmachtig te zijn en dan nog zijn slachtoffers arglistig overvalt. Een figuur, die de harde strijd om het bestaan strijdt, niet blakend van strijd lust, maar angstig en klein, doodsbang voor de pijlen van altijd vijandige nabuurstammen of trouweloze stamgenoten. Een strijd onnoemelijk verzwaard door voortdurende angst voor allerlei kwade geesten, door eindeloze geboden en verboden en door de uiterste primitiviteit van zijn wapens en gereedschappen in de mensvijandige natuur van Nieuw Guinea. Deze mens is geen heerser in zijn

¹⁾ J. P. K. VAN ECHOUDE, *Vergeeten Aarde*, Amsterdam 1951, blz. 67 e.v.

bossen, doch een armzalige dienaar, kruipend voor allerlei onbekende en vaak niet bestaande gevaren. Een zielige figuur soms, onbeschrijfelijk smerig, behept met ziekten, die hele families uitroeien en ganse stammen doen degenereren."

Daarom is contact met de westerse beschaving voor de Papoea stellig geen nadeel, maar wel zal dit contact van zijn aanpassingsvermogen schier het onmogelijke vergen. Wanneer hierbij een straffe en verstandige leiding ontbreekt, bestaat er kans, dat hij er aan te gronde gaat. Aan Nederland de plicht deze leiding te geven.

Men kan zich ook niet van de moeilijkheden afmaken door te zeggen, dat de Papoea's zelf maar moeten weten wat ze willen. In de discussies rondom het „probleem Nieuw Guinea" is wel eens de suggestie gedaan om over een jaar of dertig maar eens een plebisciet te houden. Hij, die deze suggestie doet, kan zich blijkbaar niet veel voorstelling maken van het binnenland van Nieuw Guinea. Wie de aard van het terrein waar de meerderheid van de Papoea's woont éénmaal, zij het maar uit de lucht heeft gezien, zal beseffen, dat het al heel mooi zal zijn, wanneer over dertig jaar in het binnenland zoveel bestuursposten zijn gevestigd, dat zij het grootste deel van het gebied summierlijk kunnen bestrijken. De ontwikkeling van het neolithicum tot een bewuste uitspraak over de plaats van Nieuw Guinea in het wereldbestel zal dan ook nog wel enige tijd in beslag nemen.

Men kan evenmin betogen, dat Nederland zich uit Nieuw Guinea moet terugtrekken, omdat onze ideeën aan de Papoea wezensvreemd zijn. De ideeën van de politieke leiders van Indonesië zijn de Papoea precies even vreemd als de onze.

Neen, door de vroegere annexatie van West Nieuw Guinea heeft Nederland de plicht op zich genomen de Papoea binnen te leiden in de moderne wereld en het kan zich aan deze plicht niet onttrekken.

Het kernpunt van de Nieuw Guinea-kwestie is dus niet het economisch belang van Nederland, maar de Nederlandse verantwoordelijkheid voor een gebied, waar nog geen zelfstandige politieke wilsvorming mogelijk is. Ik heb geen reden om aan te nemen, dat bij de ter Ronde Tafel Conferentie ten aanzien van Nieuw Guinea genomen beslissing economische overwegingen een rol hebben gespeeld. Ook vlei ik mij met de hoop, dat niet de baten of verliezen, die Nieuw Guinea voor Nederland kan opleveren, noch het zekerstellen van economische belangen in Indonesië in de toekomst het beleid van de Nederlandse Regering zullen bepalen.

Dit neemt echter niet weg, dat het toch wel interessant is, na te gaan wat voor Nederland de economische consequenties kunnen zijn als Nieuw Guinea blijft onder Nederlandse souvereiniteit. Ook in de discussies aan Nederlandse zijde rondom het „probleem Nieuw Guinea" spelen deze economische consequenties wel degelijk een rol. Verschillende veel gehoorde argumenten pro en contra zijn economisch van aard. Nu is het

met deze argumenten vreemd gesteld. Er is van Nieuw Guinea nog maar bitter weinig bekend. De fantasie kan zich evengoed fabelachtige winsten als een ononderbroken reeks teleurstellingen en mislukkingen dromen, al naar de aard of de stemming van de beoordelaar. In de beschouwingen overheerst in de regel het pessimisme. Zonder veel argumenten wordt Nieuw Guinea gekwalificeerd als „financiëel blok aan het been” of als een „olifant op zolder”. Vooral wordt vaak betoogd, dat het verarmde Nederland toch de milliarden, die nodig zijn voor de ontwikkeling van Nieuw Guinea niet kan opbrengen en dat men daarom moet zien dit gebiedsdeel zo spoedig mogelijk kwijt te raken. Daar de andere gegadigde voor Nieuw Guinea die milliarden stellig ook niet heeft, doet dit betoog mij altijd enigszins denken aan mijn tweejarig zontje, die een kopje thee van de ene kamer naar de andere zou brengen. Toen daarbij per ongeluk het lepeltje op de grond viel, was hij zo teleurgesteld, dat hij in zijn taak tekort was geschoten, dat hij pardoes kopje en schoteltje ook maar op de grond gooide.

Aan de andere kant geven talrijke personen en groepen, vooral groeperingen van Indische Nederlanders, zich nog altijd aan een even ongemotiveerd optimisme over. Volgens deze zienswijze zou Nieuw Guinea het toevluchtsoord kunnen zijn voor alle Indo-Europeanen, het bevolkingsoverschot van Nederland kunnen opvangen en de economische bloei van het moederland kunnen verzekeren.

Met de veronderstelling, dat ook hier de waarheid wel ergens in het midden zal liggen, komt men niet erg veel verder. Het is echter nog niet zo gemakkelijk om meer te zeggen. Het Nederlandse bestuur strekt zich slechts uit over een betrekkelijk klein gedeelte van het enorme gebied; wat daar buiten ligt is, althans economisch gesproken, terra incognita. Ook over de toekomstmogelijkheden in het wél bestuurd gebied bestaat nog veel onzekerheid. Slechts enkele terreinen zijn bodemkundig en mijnbouwkundig onderzocht en dan vaak nog tamelijk vluchtig. Daar komt nog bij, dat het ook moeilijk is zich een beeld te vormen van hetgeen zich thans op economisch gebied in Nieuw Guinea afspeelt, omdat dit gebiedsdeel nog geen statistisch apparaat heeft, dat regelmatig gegevens publiceert. De enige algemeen bekende feiten zijn, dat de begroting sluit met een relatief gesproken belangrijk deficit, hetwelk door Nederland wordt bijgepast, dat de import een veelvoud van de export bedraagt en dat op het ogenblik onderhandeld wordt over een Nederlandse lening van ca f 40 miljoen om de volkomen onvoldoende en versleten materiële uitrusting aan te vullen.

Maar is deze toestand, die het pessimisme inderdaad schijnt te rechtvaardigen, blijvend of is in een niet al te verre toekomst verbetering te verwachten? Met andere woorden zal Nederland moeten doorgaan grote bedragen in Nieuw Guinea te steken zonder daarvan ooit iets terug te zien, of is het mogelijk, dat Nieuw Guinea zich in de toekomst zelf bedruipt,

dus dat begroting en betalingsbalans sluitend worden zonder financiële hulp van de Nederlandse Staat? Zoals ik reeds heb betoogd, zal van het antwoord op deze vraag niet het beleid ten opzichte van Nieuw Guinea mogen afhangen, maar toch is de vraag nog interessant genoeg. Het is dan ook hoofdzakelijk deze vraag, die ik in de volgende bladzijden tracht te beantwoorden.

Daartoe heb ik alle gegevens, die ik over de huidige economie van Nieuw Guinea heb kunnen verzamelen en de indrukken, die ik heb opgedaan toen ik gedurende ruim een jaar als economisch adviseur van het Gouvernement van Nieuw Guinea kon kennismaken met vrijwel alle aspecten van de economie van dat land, zorgvuldig gerangschikt en zo veel mogelijk op hun quantitative betekenis getoetst. Het aldus verkregen beeld geeft inderdaad wel enige aanknopingspunten voor toekomstverwachtingen. Niettemin zijn de gegevens te onvolledig om een geheel ondubbelzinnig antwoord op de gestelde vraag mogelijk te maken. Wanneer het mij echter gelukt mocht zijn althans enige van de heersende misvattingen te weerleggen en wellicht een aanknopingspunt te bieden voor toekomstig onderzoek, ben ik reeds ruimschoots tevreden.

II - NIEUW GUINEA VÒOR 1950

GESCHIEDENIS Nieuw Guinea werd door Europeanen het eerst betreden in 1528, dus maar enkele jaren nadat de Portugezen in de Indische Archipel waren verschenen. In 1545 werd het zelfs formeel door de Spanjaard INIGO ORTIZ voor zijn land in bezit genomen, maar deze inbezitneming bleef zonder gevolg, daar Spanje zich aan zijn nieuwe bezit niets gelegen liet liggen.

Ook de belangstelling van de Verenigde Oostindische Compagnie voor Nieuw Guinea was niet groot en ging niet verder dan een waken voor het specerijenmonopolie en het bestrijden van de zeeoverrij. Beide liet de V.O.C. gaarne over aan Tidore, destijds het machtigste van de Molukse rijken, dat aanspraak maakte op soevereiniteit over de „Papoeën, of alle eilanden van dien”. Hoewel deze aanspraken wel uitermate dubieus waren en het zelfs niet vast stond over welke eilanden het vermeende Tidorese gezag zich uitstreckte (men moet hier waarschijnlijk in hoofdzaak denken aan de eilanden van de Radjah Ampat groep en niet of nauwelijks aan het eigenlijke Nieuw Guinea) werd Tidore door de V.O.C. zoveel mogelijk gepousseerd en werd zelfs in een overeenkomst van 1667 zijn verantwoordelijkheid voor naleving van de extirpatiecontracten en het beteugelen van de zeeoverrij formeel vastgelegd. Tidore deed ook wel enige pogingen deze overeenkomst na te leven, maar met zeer weinig succes. Van enige gezagsuitoefening was geen sprake. Ook in later jaren is het gezag van Tidore over Nieuw Guinea en omliggende eilanden steeds een fictie gebleven.

Deze fictie werd echter eveneens erkend door de Engelsen gedurende de tijd, dat de Molukken onder Engels bestuur waren (1810—1816) gelijk blijkt uit een contract ten overstaan van de Britse resident gesloten tussen Ternate en Tidore, waarbij „the whole of the Papoea islands and the four districts of Mansaray, Karandefur, Ambarpura and Umbarpon on the coast of New Guinea” aan Tidore werden toegewezen.

Toen de Nederlandse Staat, die in 1795 de rechten en verplichtingen van de V.O.C. had overgenomen, in 1814 bij het tractaat van Londen alle bezittingen in de archipel terugkreeg, werd over Nieuw Guinea niet gerept. Dientengevolge stond alleen van de vier aan Tidore toegewezen districten vast, dat zij Nederlands waren. Gezien de pogingen, die RAFFLES

gedaan had het Britse gezag te vestigen op Sumatra, achtte het Gouvernement dit niemandsland zo vlak naast de deur wat gevaarlijk. Daarom werd in 1824, het zelfde jaar waarin het Sumatraans avontuur van RAFFLES bij het tweede tractaat van Londen werd beëindigd, het besluit genomen Nieuw Guinea Westelijk van de 141ste meridiaan te annexeren. Om deze annexatie kracht bij te zetten zou tevens een fort worden gebouwd. Als plaats van vestiging werd gekozen de Tritonbaai aan de Zuidkust, waar in 1828 Fort du Bus verrees en waar de annexatie plechtig werd geproclameerd.

Deze eerste bestuursvestiging werd echter een tragedie, hoofdzakelijk door het heersen van een aantal tropische ziekten. Men had immers nog weinig inzicht in de aard dezer ziekten en kon zich er dientengevolge niet voldoende tegen wapenen. De sterfte onder de bezetting van het fort, vooral aan malaria en zwartwaterkoorts, was dan ook zo groot, dat men in 1836 besloot het fort maar weer op te heffen.

Hoewel het bij de annexatie kennelijk de bedoeling was geweest Nieuw Guinea rechtstreeks te besturen, werd na de opheffing van Fort du Bus heel Westelijk Nieuw Guinea gemakshalve maar onder Tidore gerekend. zij het ook, dat het Gouvernement zich het recht bedong te allen tijde zelf het bestuur in handen te nemen. Sedertdien gaven slechts wapenborden hier en daar langs de kust aan, dat het hier ging om Nederlands gebied.

De volgende aanval op Nieuw Guinea's isolement kwam niet van bestuurszijde maar van de zending. In 1855 vestigden zich de eerste twee zendelingen op een klein eilandje vlak bij het huidige Manokwari. Noch de tropische ziekten, die met de eerste bestuursvestiging zulke korte metten gemaakt hadden, noch de volkomen afwijzende houding van de bevolking waren in staat om de zending weer te verjagen. Het vormt een indrukwekkend relaas van Godsvertrouwen en plichtsbetrachting, dit eerste begin van de zending op Nieuw Guinea. Toen men na 25 jaar de balans opmaakte bleek, dat de 29 uitgezonden zendelingen en zendelingsvrouwen een totaal van 20 dopelingen hadden opgeleverd. Ook de volgende 25 jaar was het succes wel zeer gering, maar niettemin werkte men door.

Aan de andere zijde van de 141ste meridiaan hadden inmiddels de Duitsers een begerig oog op Nieuw Guinea laten vallen, terwijl uit vrees, dat de Duitsers vaste voet zouden krijgen op een eiland, dat, zoals ook toen reeds werd ingezien, strategisch de Noordkust van Australië beheerst, de Australiërs hun vlag plantten bij Port Moresby. Aanvankelijk werd dit door Engeland niet erkend; eerst in 1884 werd het Brits protectoraat over het huidige Territory of Papua geproclameerd, 10 dagen later gevolgd door de Duitse annexatie van Wilhelmsland.

Ook dit was voor het Gouvernement nog geen aanleiding zelf het bestuur over Nieuw Guinea ter hand te nemen. Dit gebeurde pas enkele jaren later toen de Engelsen, die veel last ondervonden van de op Nederlands gebied wonende koppensnellers, die hun sneltochten uitstrekten tot

ver over de grens, na herhaalde vertogen in 1896 zelf een strafexpeditie op Nederlands gebied ondernamen. In 1898 werden toen twee bestuursposten in het leven geroepen, een in Fakfak en een in Manokwari, vier jaar later gevolgd door een post in Merauke om de daar woonachtige beruchte Marindanim in bedwang te houden. Zuid-Nieuw Guinea werd daarbij tot rechtstreeks bestuurd gebied verklaard. Aangezien West- en Noord-Nieuw Guinea met landschapsstatus onder Tidore bleven, ontstond in 1902 een scheiding in de bestuursvoering, die voor een vruchtdragend beleid niet bevorderlijk was. Ondanks herhaalde voorstellen tot verbetering is deze scheiding met één korte onderbreking, toen Nieuw Guinea van 1919 tot 1922 een afzonderlijke residentie was, die echter uit zuinigheids-overwegingen weer werd opgeheven, blijven bestaan tot na de tweede wereldoorlog.

Tegelijk met de vestiging van de bestuurspost te Merauke begon de Missie aldaar haar werkzaamheid, die aanvankelijk al even weinig succes boekte als die van de zending in het Noorden. Toch is door de een schijnbaar hopeloze strijd strijdende zendelingen en missionarissen de grondslag gelegd voor de huidige kerstening van vrijwel de gehele onder regelmatig bestuur gebrachte bevolking.

Terwijl de Duitsers de ontwikkeling van Wilhelmsland met grote kracht aanpakten en ook inderdaad goede voortgang maakten; terwijl de Australiërs het veel rustiger aan deden, maar toch vooral onder het 32 jaar lange beleid van Gouverneur MURRAY, veel deden voor de ontwikkeling van hun deel van Nieuw Guinea, ging op het Nederlands gebied de ontwikkeling slechts zeer langzaam. Tenslotte was Nieuw Guinea het meest afgelegen en minst ontwikkelde deel van het welvarende Nederlandsch Indië, zodat het wel verklaarbaar was, dat noch bestuur noch particulier initiatief zich erg veel aan dit woeste gebied gelegen lieten liggen.

Wel werd de exploratie in de jaren voor de eerste wereldoorlog ter hand genomen. Tot het begin van de 20ste eeuw stond van Nieuw Guinea eigenlijk alleen de kust nauwkeurig op de kaart. Wat zich achter de eindeloze moerassen en woeste bergketens bevond was tot dusverre vrijwel geheel een mysterie. De tijd tussen 1900 en 1914 is de periode van de militaire exploratie. Telkens weer kaptten kleine groepen militairen zich op goed geluk een pad door het oerwoud en langzaam werden de witte plekken op de kaart volgetekend met bergen, dalen en rivieren. Hetgeen door deze expedities zonder de huidige faciliteiten van luchtverkenning e.d. werd gepresteerd, mag als een kranig stuk werk worden beschouwd al moet men zich er voor hoeden de nauwkeurigheid van de gegevens te hoog aan te slaan.

In de jaren tussen de beide wereldoorlogen werd de exploratie met steeds moderner middelen voortgezet. Ditmaal niet door militairen, maar door al of niet door het Gouvernement uitgeruste, vaak ook door buitenlandse, onderzoekers. De eeuwige sneeuw werd bereikt, en de eerste contacten

met de dwergpapoea's van het centrale bergland kwamen tot stand. Jammer genoeg volgde het bestuur echter niet op de voet van de ontdekkers, maar bleef het nog uitsluitend langs de kust, waar zijn invloedssfeer zich vaak nog niet verder uitstrekte dan over een betrekkelijk smalle strook. Alleen aan de zuidkust, waar de rivieren door de kustvlakte over honderden kilometers bevaarbaar zijn, drong de bestuursinvloed verder het binnenland in. Bekend is vooral het verbanningsoord Tanah Merah aan de Boven-Digoel, waar sinds 1926 vele politieke gevangenen werden geïnterneerd. Pas in 1938 werd aan de in 1935 ontdekte Wisselmeren de eerste bestuurspost in het centrale bergland gevestigd.

Wel werd in het bestuurde gebied de feitelijke bestuursvoering geleidelijk geïntensiveerd. Dit ging echter langzaam. Van de personele en materiële uitrusting van de bestuursposten bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog kan men zich dan ook nauwelijks een voldoende bescheiden voorstelling maken. Nieuw Guinea, dat zich zelf niet kon bedruipen, maar afhankelijk was van subsidie van het centrale gouvernement, was telkens opnieuw het eerste slachtoffer als er weer eens bezuinigd moest worden. Eigenlijk kwam het hier op neer, dat niemand vertrouwen had in Nieuw Guinea.

Hoe is nu in die tijd vóór de tweede wereldoorlog de economische ontwikkeling geweest?

Bij het beantwoorden van deze vraag zal men scherp moeten onderscheiden tussen de economie van de autochthone bevolking en de economie van de niet-autochthonen. BOEKE noemt een samenleving, waarin twee sociaal-economische stelsels, die bij normale organische ontwikkeling van de betrokken gemeenschap zich niet als opvolgend, maar als historisch wijd uiteenliggend zouden hebben voorgedaan, een dualistische samenleving¹). Onder deze omschrijving vallen zo goed als alle landen van Zuid-Oost Azië, waar de westerse bedrijvigheid staat naast en tegenover de geheel anders gearde eigen oosterse economie. Het dualistisch karakter van de samenleving op Nieuw Guinea is echter wel zeer uitgesproken, omdat hier twee zo ver uiteen liggende sociaal-economische stelsels als dat uit de steentijd en dat uit het moderne Westen met elkaar worden geconfronteerd. Er is op Nieuw Guinea echter een zeer wezenlijk verschil met de eveneens dualistische samenlevingen op Java en gebieden op een gelijke trap van ontwikkeling, te constateren. Het contact tussen de oosterse sfeer en de westerse sfeer is in laatstgenoemde gebieden reeds lange tijd zo intensief, dat de westerse invloed diep is doorgedrongen in de oosterse samenleving. De Javaanse tani (boer) uit de kleinste desa komt dagelijks in aanraking met de westerse geldhuishouding; hier en daar is zelfs de grens tussen de oosterse en de westerse sfeer vloeiend geworden. Op Nieuw

¹) Prof. Dr J. H. BOEKE, *Economie van Indonesië*, Haarlem 1951, blz. 3.

Guinea, waar het westerse bedrijfsleven tot dusverre een zoveel minder belangrijke rol gespeeld heeft, zijn de twee samenlevingen veel meer los naast elkaar blijven staan. En al worden de aanrakingspunten tussen de twee sferen dagelijks talrijker, nog steeds is de grens tussen beide overal veel scherper, dan in de meeste andere gebieden.

PAPOEA-ECONOMIE Het is moeilijk om van de economie van de Papocabevolking een algemeen karakteristiek te geven, omdat Nieuw Guinea door een veel groter aantal, in lichaamsbouw, taal, godsdienst, geestelijke ontwikkeling en levensgewoonten meer van elkaar verschillende volkeren en stammen wordt bewoond dan Europa. De Papoea leeft in grotere of kleinere, vaak zelfs zeer kleine gemeenschappen, die niet alleen economisch zelfgenoegzaam zijn, maar ook in alle andere opzichten in zichzelf besloten zijn en waarvan de leden vijandig of toch op zijn minst wantrouwend staan tegenover een ieder, die niet tot de groep behoort. Slechts uit deze geestelijke instelling is het te verklaren, dat, soms niet meer dan enkele kilometers van elkaar verwijderd, groepen wonen met talen die zo weinig verwantschap vertonen als Nederlands en Russisch.

Even chaotisch als het beeld van de talen is het beeld van de levenswijzen. Men vindt op Nieuw Guinea stammen, die het stadium van de verzamel-economie nog nauwelijks te boven zijn, waarmede een half-nomadische levenswijze is verbonden. Het andere uiterste vindt men in het centrale bergland, waar volkeren van gezeten landbouwers in goed aangelegde en zorgvuldig onderhouden tuinen hun knolgewassen, tabak en suikerriet kweken. Daartussen ligt dan een eindeloze verscheidenheid.

Wil men generaliseren, dan kan men zeggen, dat de bevolking in het laagland hoofdzakelijk leeft van sago afkomstig van in het wild of in min of meer aangelegde en onderhouden bossen groeiende sagopalmen, aangevuld met knolgewassen en vruchten uit meestal zeer primitieve tuintjes en de opbrengst van jacht en visserij, terwijl in de bergen waar de sagopalm niet voorkomt, de in tuinen gekweekte knolgewassen en bataten het hoofdvoedsel vormen. Door alle stammen worden voorts varkens gehouden. Gemeen hebben al deze stammen feitelijk alleen dat, afgezien van enkele plaatsen aan de kust en op de omringende eilanden, waar vreemde cultuurinvloeden zijn doorgedrongen, iedere vorm van metaalbewerking, weven en pottenbakkerskunst hun onbekend zijn. Voorts dat de groep in vergaande mate zelfgenoegzaam is en dat binnen de groep ook zelden enige arbeidsverdeling wordt gevonden anders dan die tussen de seksen.

Wat dit laatste betreft krijgt de reiziger in bestuurd gebied wel eens een verkeerde indruk van de positie van de vrouw in de Papoea maatschappij, wanneer hij ziet dat het overgrote deel van het werk door de vrouwen wordt verricht. Men moet echter niet vergeten, dat de arbeidsverdeling tussen man en vrouw, die overigens van stam tot stam ook weer

kan verschillen, vele eeuwen geleden tot stand kwam en zich nog niet heeft kunnen aanpassen aan de sinds enkele tientallen van jaren door het bestuur gewijzigde omstandigheden. Man en vrouw hebben van oudsher een zeker even zware taak, waarbij de man in de eerste plaats belast is met de verdediging. Onder de oorspronkelijke verhoudingen, waar praktisch iedere stam in voortdurende oorlogstoestand met de buren verkeert, waarlijk geen sinecure. Jacht en visserij en het zwaardere landbouwwerk, zoals het rooien van bomen waren eveneens het deel van de man en men moet zich vooral geen te geringe voorstelling maken van de krachtsinspanning nodig om een zware stam van hard hout om te hakken met een stenen bijl. Door de pacificatie in het bestuurd gebied en het invoeren van stalen bijlen en andere werktuigen is het aandeel van de man in het dagelijks werk veel verlicht, terwijl het aandeel van de vrouw praktisch het zelfde is gebleven. Het zal echter nog de nodige tijd duren voordat de arbeidsverdeling hieraan zal zijn aangepast.

Het ligt wel voor de hand om bij een zozeer op isolement ingestelde bevolking niet een intensief handelsverkeer te verwachten. Eerder kan men zich er over verbazen, dat er nog handel gedreven wordt. Vaak heeft deze de vorm van de zgn. „stomme handel” een voor onze begrippen wel zeer zonderlinge wijze van handeldrijven. De aspirant-verkoper legt zijn koopwaar neer op een plaats, waarvan hij weet of verwacht, dat er wel eens mogelijke gegadigden langs zouden kunnen komen. Na verloop van tijd komt hij eens kijken en vindt dan naast het door hem neergelegde voorwerp de aangeboden tegenprestatie. Acht hij deze acceptabel, dan neemt hij deze mede, waardoor de koop tot stand is gekomen; zo niet, dan neemt hij zijn eigen bezit weer mee. In andere gevallen komt de ruil pas na eindeloos loven en bieden tot stand. Dit gebeurt b.v. bij de tabak, die door de bergbewoners na vele dagen of zelfs weken lopen wordt geruild met de kustbevolking tegen vis en waarschijnlijk vooral tegen kaurischelpen. Het is trouwens wel vreemd, dat juist in het bergland de kaurischelp, die aan elk strand maar voor het oprapen ligt, als algemeen geldig ruilmiddel wordt gebezigd, in het bijzonder ook voor de bruidschat en andere adatbetalingen.

Het feit, dat onder de Papoea's van oudsher enig handelsverkeer bestond heeft het tot stand komen van handelsbetrekkingen met niet-Papoea's aanzienlijk vergemakkelijkt. Het eerste product, waarin een levendig ruilverkeer ontstond waren de paradijsovogelhuiden. De paradijsovogels werden (en worden) door de Papoea's gejaagd terwille van de sierveren, die een belangrijk deel uitmaken van de rituele opschik bij feestelijke gelegenheden. Men was daarom wel bereid wat meer dezer vogels te schieten om als ruilobject te dienen.

Aanvankelijk was de handel nog van zeer bescheiden omvang. De hoofden der kampongs aan de kust kochten de huiden van de bevolking en verkochten ze aan de in den regel Boeginese kustvaarders. Later toen

de vraag toenam, werd deze handel wat meer georganiseerd en aanzienlijk uitgebreid. De westerse handelshuizen of Chinese kongsi's buiten Nieuw Guinea gevestigd, die in contact stonden met de afnemers in Europa, kochten de huiden van grotere en kleinere Chinese opkopers, die zelf in verbinding stonden met de zgn. jagers, meest Ternatanen, Boeginezen, Cerammers of Ambonnezen. Aanvankelijk schoten deze jagers ook zelf de paradijsvogels, later lieten zij dit geheel over aan de Papoea's en werden zij op hun beurt opkopers. De vogeljacht was tot omstreeks 1912 geheel vrij, werd toen gereguleerd met een jachttijd van zes maanden en een licentie-systeem en tenslotte in 1931 geheel verboden. Dit laatste geschiedde in de eerste plaats uit overwegingen van natuurbescherming. De export van vele tientallen duizenden paradijsvogelhuiden en duizenden kilogrammen veren van andere vogels moest zelfs in een land als Nieuw Guinea een gevaar voor de vogelstand opleveren, al is dit een nog steeds omstreden punt. Daarnaast hebben echter belangrijke andere overwegingen gegolden. Klachten over knevelarij van de bevolking door de vogeljagers kwamen veelvuldig voor en anderzijds kwam menig jager, die het al te bont gemaakt had, nooit meer terug uit het oerwoud. Ook het op grote schaal onder de Papoea's verspreiden van vuurwapenen, waarvan op de smeltochten een dankbaar gebruik werd gemaakt, betekende een ernstig gevaar. Het is zeker evenzeer geweest om aan deze toestanden een einde te maken, als om de vogelstand te beschermen, dat de jacht op paradijsvogels, kroonduiven, papegaaien en tal van andere vogels werd verboden.

De handel in vogelhuiden en veren heeft geruime tijd de minder voordelige handel in andere bosproducten als gommen (copal en damar) en rotan in de weg gestaan. Toen echter een deel van het jaar de jacht gesloten werd, terwijl zich, aangetrokken door de handel in vogelhuiden, handelaren langs de kust hadden gevestigd, kreeg deze handel een nieuwe stimulans. Belangrijk was in dit verband ook, dat de Koninklijke Paketvaart Maatschappij in 1891 een regelmatige, eerst driemaandelijke, later vierwekelijkse, dienst op Nieuw Guinea had geopend. Hier had in de begintijd vooral de handel in vogelhuiden van geprofiteerd, doch ook aan de handel in bosproducten kwam de nieuwe verbinding, die wel een grote verbetering was op de voordien bestaande toestand, toen gedurende drie maanden van het jaar Nieuw Guinea door een zestal kleine handelsvaartuigen werd bezocht, ten goede. Na 1931 ontwikkelde de handel in bosproducten en in verschillende zeeproducten als paarlmoer, haaienvinnen en tripang of zeekomkommer (beide een Chinese lekkernij) zich verder en bereikte een zekere omvang, al zijn de geëxporteerde hoeveelheden nooit groot geweest.

Naast de ingezamelde producten begonnen ook twee producten van landbouw enig belang te krijgen n.l. de copra en de nootmuskaat. De muskaatnoten, die van een ander soort zijn dan de algemeen in Europa

bekende Banda-noot en in de handel als Papoea-noot worden aangeduid, worden in een soort semi bos-cultuur door de bevolking gekweekt in het Fakfakse. Klapperaanplant vindt men, behalve in en om alle kustkampongs, waar de vruchten uitsluitend voor gebruik van de bewoners dienen, ook op grotere arealen, vooral op oude strandwallen langs de kust, waar de bevolking wel bereid was de aanplant min of meer te onderhouden en uit de vruchten copra te maken.

Hoewel de handel met de bevolking in de loop der jaren een niet onbelangrijke omvang begon aan te nemen en vooral aan de kust de Papoea zeker bereid is geld aan te nemen, is hij nog steeds niet „money-minded”. Het gaat hem om de goederen, die hij zich voor dit geld kan aanschaffen. Slechts hij, die de Papoea boter bij de vis kan geven in de vorm van sarongs, lappen stof (kains), werktuigen enz. kan goed zaken met hem doen. Nu is het merkwaardig, dat de importgoederen vanaf het eerste begin van de handel met de buitenwereld zo'n belangrijke plaats hebben ingenomen bij de adatbetalingen. Overal waar direct of indirect handelsverkeer met de buitenwereld bestond werden de bruidschat en andere soortgelijke betalingen grotendeels uitgedrukt in borden, kain, etensdragers enz. Vaak worden deze voorwerpen niet of nauwelijks gebruikt, maar zorgvuldig bewaard om te zijner tijd weer voor adatbetalingen te dienen. Dit brengt natuurlijk mede, dat de vraag naar deze importgoederen maar klein is, terwijl daarnaast de behoeftegamma van de Papoea ook uiterst beperkt is. Dit geeft hem een grote onafhankelijkheid ten opzichte van de westerse bedrijven en niet-autochthone bevolking. Hij is wel bereid voor deze bedrijven te werken of aan niet-autochthonen goederen te leveren, wanneer er voor hem aantrekkelijke goederen onmiddellijk verkrijgbaar zijn. Het kost hem echter een zeer geringe opoffering om dit werk of deze leveringen te staken en zich weer terug te trekken in de eigen economische sfeer van de kampong; de enkele voorwerpen, die hij als onmisbaar is gaan beschouwen, kan hij zich met geringe inspanning in den regel toch wel verschaffen. Bij de beoordeling van het effect van loons- en prijsverlagingen moet men zich van deze omstandigheid steeds terdege bewust blijven. Ook een sterke uitbreiding van de export van bevolkingsproduct zou wel eens kunnen stranden op de geringe behoeften van de Papoea. Maar daarover later.

WESTERSE ECONOMIE Het heeft lang geduurd, voordat Nederlands Nieuw Guinea binnen de gezichtskring van het westerse bedrijfsleven werd gebracht. Tot de eerste wereldoorlog was Nieuw Guinea het land waar de paradijsvogels en kleine hoeveelheden bosproduct vandaan kwamen, die men wel geneigd was van tussenpersonen te kopen, maar waar men zelf maar liever niet naar toe ging. Chinezen waren de eerste niet-autochthonen, die zich metterwoon op Nieuw Guinea vestigden. Aangetrokken door de handel in vogelhuiden, voor de handelaren voordeliger

dan voor de Papoea's, vestigde zich sinds de laatste decennien van de 19de eeuw een aantal Chinese handelaars langs de kust, die zich met de opkoop van vogelhuiden, bos- en zeeproducten en copra bezighielden. Uiteraard bracht dit ook bemoeienis met de import mede en zo vestigden zij op tal van plaatsen hun toko'tjes. Dr W. C. KLEIN geeft in zijn boek „Nieuw Guinea” voor 1935 een aantal op van 219 Chinese toko's en één Japanse¹⁾. Een belangrijk deel van de voorziening van Nieuw Guinea met importgoederen werd echter verzorgd door Chinese handelaren gevestigd aan boord van de K.P.M.-schepen, de zgn. drijvende toko's, die bij het oponthoud in de havens vaak goede zaken deden.

De Chinezen op Nieuw Guinea hebben stellig nooit een rijk bestaan gevonden. Dit blijkt wel uit het feit, dat copra, copal, schelpen enz. zelden op Nieuw Guinea werden gesorteerd. Blijkbaar was de handel zo weinig kapitaalkrchtig, dat zij het voorschot van 50 % door de K.P.M. betaald voor goederen, die naar Makassar werden verscheept, maar niet voor goederen, die op doorvoerconnossement Nieuw Guinea verlieten, niet kon missen. Ook andere factoren, zoals de moeilijkheid geschikte sorteerdere en sorteesters te krijgen, de kleine hoeveelheden van iedere kwaliteit en de moeilijkheid om bij de slechte postverbindingen op de hoogte te blijven van de eisen van de markt, hebben er toe geleid, dat op enkele uitzonderingen na de gehele export liep over Makassar, waardoor het aandeel van Nieuw Guinea in de opbrengst veel geringer was dan bij rechtstreekse handel het geval zou zijn geweest. De muskaatnoten werden zelfs veelal niet geklopt, maar gingen met schil en al naar Makassar, zowel wat de prijs als wat de vracht betreft voor Nieuw Guinea een onvoordelige zaak.

Naast het toko- en opkoopbedrijf gingen sommige Chinese handelaren er toe over kleine klappertuinen zelf te exploiteren. Men zou dit ondernemingslandbouw kunnen noemen, maar dan toch op microscopische schaal. Na de eerste wereldoorlog, toen Wilhelmsland een Brits mandaatgebied werd, kregen de Chinese „landbouwondernemingen” gezelschap van een aantal Duitsers, die in het Duitse gebied ondernemingen gehad hadden en die nu liever aan de andere kant van de grens een nieuw begin wilden maken. Ook hier was het hoofdgewas klapper, hoewel ook met andere gewassen als kapok, koffie, cacao, katoen en jute werd geëxperimenteerd, meest met matig of geen resultaat, niet onwaarschijnlijk vaak een gevolg van onvoldoende vakkennis bij de ondernemers. De copra-opbrengst van de klapperondernemingen bleef nog aanzienlijk achter bij de bevolkingsproductie, al was vaak de kwaliteit iets beter. De Duitse erfpachter van het eiland Wakde was b.v. een van de weinigen, die in staat was de sundried kwaliteit copra te leveren.

¹⁾ „Nieuw Guinea” uitgegeven onder redactie van Dr W. C. KLEIN door het Molukken Instituut, 1937 (drie delen).

Ook enkele cultuurmaatschappijen beproefden hun geluk op Nieuw Guinea, zoals de Cultuurmaatschappij Kelapa in Zuid Nieuw Guinea en de N.V. Phoenix in Noord Nieuw Guinea, ook met vrijwel geen succes.

Een bijzondere belangstelling voor Nieuw Guinea werd vanaf de twintiger jaren door de Japanners aan den dag gelegd. Het Gouvernement, dat deze belangstelling niet gaarne zag, heeft telkens opnieuw concessie-aanvragen geweigerd, maar toch hadden de Japanners bij het uitbreken van de oorlog een drietal landbouw-ondernemingen en een copal concessie in Nabirei (Waropen) in exploitatie. Een van de producten, waar zij voortdurend mee experimenteerden, was katoen, die het op Nieuw Guinea niet goed doet. Het is trouwens de vraag of bij de Japanners wel economische motieven voorzaten bij hun werkzaamheden op Nieuw Guinea. Het feit, dat tegelijk met de invasie van Nederlandsch Indië op alle drie de ondernemingen vliegvelden werden aangelegd, doet wel het tegendeel vermoeden.

Behalve de genoemde bedrijven kan men op het gebied van de ondernemingslandbouw nog slechts experimenten vermelden. De N.V. Handelsvereniging Amsterdam (H.V.A.) verrichtte onderzoekingen en vooral de Negumij. Deze Negumij, voluit Nederlandsche Maatschappij voor Nieuw Guinea, werd in 1938 in Amsterdam opgericht door een 15 tal grote concerns met uitgebreide belangen in Indonesië op het gebied van cultures, scheepvaart, industrie, handel en bankwezen. Zij had een ten dele ideële doelstelling. De Negumij verrichtte uitgebreide exploraties en had nabij Genjem (Hollandia) de proefonderneming „Irene”. Er werden daar proeven genomen met de aanplant van o.a. rubber, oliepalm, cacao, vezel enz. De bedoeling was aan de hand van de verkregen ervaring eventueel over te gaan tot het oprichten van meerdere ondernemingen in het omliggende gebied, zo mogelijk gepaard met Javanen-kolonisatie. Bij het uitbreken van de oorlog was men het proefstadium nog niet te boven al was wel gebleken, dat verschillende der gewassen uitstekend gedijden.

Bijzondere vermelding verdient de in 1938 geheel volgens de principes van „groot landbouw” opgezette gouvernementslandbouw-onderneming „Ransiki” ongeveer 80 K.M. ten Zuiden van Manokwari. Bij de oorspronkelijke opzet van de onderneming Ransiki gold voornamelijk de overweging, dat het gewenst zou zijn, dat van Nederlandse zijde ook aandacht werd besteed aan de mogelijkheid grootlandbouwbedrijven te vestigen in Nieuw Guinea. Daartoe werd een overeenkomst gesloten met de Negumij waarin haar optie werd verleend om de onderneming Ransiki, zodra deze conform de opzet beplant zou zijn met ca 1000 ha rubber, tegen de boekwaarde van de Gouvernements Landbouwbedrijven over te nemen. De aanleg van de onderneming bracht in het bijzondere Nieuw Guinea-milieu, waar men nog geen ervaring van had, bijzondere moeilijkheden en kosten mee. Het was nodig een kern van arbeiders uit Java aan te voeren, welke werd aangevuld met Papoea's, geworven op de Noordkust van Nieuw

Guinea en de eilanden aldaar. Ook aan- en afvoer van volk en goederen leverde veel moeilijkheden. Voor hoofdgewas had men rubber gekozen; daarnaast oliepalm en verder wat proefaanplantingen van derris, iles-iles en aleurites. In 1942 waren ongeveer 1000 ha opengelegd. De rubber en vooral de oliepalm lieten zich gunstig aanzien. Van een overdracht aan de Negumij was bij het uitbreken van de oorlog nog niets gekomen.

Behalve aan ondernemingslandbouw werd door niet-autochthonen ook aan klein-landbouw gedaan. Dat is dus die landbouw, waar de eigenaar van het bedrijf met zijn gezin of hooguit een of twee knechts het werk verricht. In de loop der jaren hadden zich op verschillende plaatsen langs de kust Indonesische klein-landbouwers neergezet, die door het kweken van hoofdzakelijk groenten en vruchten een armoedig doch niet onredelijk bestaan vonden. De belangrijkste dezer nederzettingen vond men in Merauke, waar een kolonie van hoofdzakelijk Javanen zelfs een sawah-areal van ca 180 ha exploiteerde met goede opbrengsten.

Klein-landbouw was ook het doel van de kolonisten van Indo-Europese landaard. Over deze kolonisatie is echter niet veel goeds te vermelden.

Nog altijd doet het sprookje van de onbegrensde mogelijkheden van Nieuw Guinea als tweede vaderland voor de Indische Nederlanders opgang en in de dertiger jaren van deze eeuw werden vele leden van deze bevolgingsgroep, die zich bezorgd begonnen te maken over de voortschrijdende emancipatie van de Indonesiërs, van dit sprookje het slachtoffer. Nieuw Guinea was immers een land van mysterie en het gebrek aan gegevens liet de fantasie vrij spel. De onoordeelkundige, soms aan het misdadige grenzende, propaganda van verschillende kolonisatieverenigingen, waarvan de leiders veel van dat soort fantasie en geen kennis van de werkelijkheid, ja zelfs geen organisatievermogen hadden, heeft vele Indo-Europeanen er toe gebracht het klein landbouw bedrijf op Nieuw Guinea te gaan beproeven. Vrijwel allen hebben dit besluit bitter betreurd.

Op het ogenblik zijn de deskundigen uitermate voorzichtig bij het aanbevelen van klein-landbouw voor Europeanen (en Indo-Europeanen) in de tropen. Het verslag van de Studiecommissie Nieuw Guinea, ingesteld bij Gouvernementsbesluit van 15 Maart 1948, citeert uit „Climate and Men” U.S. Dep. Agr. Yearbook of Agriculture 1941 de volgende passage:

„The leached soils of the tropical rainforest on the whole give low yields. This may be counterbalanced by obtaining two harvests a year, but that is not everywhere possible. Furthermore there is reason to believe that cultivation requires more labor per acre of cropland than in the temperate zones, chiefly because of the need of frequent weeding. If these observations are correct, it means that the productivity of labor in the tropics is low. This may be one explanation of why the white man usually has found small-scale farming unprofitable.”

Dit wil nog niet zeggen, dat Europese- en Indo-Europese kolonisatie in Nieuw Guinea a priori is uitgesloten. Maar wel betekent het, dat daarvoor

een langdurige en uitermate grondige voorbereiding nodig is. Pas na zorgvuldig bodemkundig en medisch onderzoek van de kolonisatie terreinen, een diepgaande studie van de optimale bedrijfsgrootte en aard van het bedrijf, en met intensieve Overheidssteun en contrôle zou men wellicht succes kunnen boeken. En dan nog alleen, wanneer de kolonisatie in groter verband met o.a. gemeenschappelijke landbouwwerktuigen zou geschieden.

Dat de eerste kolonisatiepogingen van Indo-Europeanen mislukten behoeft daarom allermintst te verwonderen. Hoe de practijk was in die jaren (en helaas was het bij de wilde kolonisatie in 1948 geen haar beter) wordt voortreffelijk geschetst door VAN ECHOU, die de moeilijkheden zelf van nabij meemaakte:

„Het ergst waren de organisatiefouten; de vorm van steunverlening alleen al was voldoende om een mislukking te verzekeren. De aanstaande kolonist kreeg een stuk oerwoud met steenharde ijzerhout bomen van soms 1 meter diameter, steun in de vorm van enige tientallen guldens in contanten en de zegen van Overheid en Kolonisatievereniging. Zijn energie ging verloren aan het omkappen en opruimen dier woudreuzen; het verbranden van een enkele stronk duurde soms maanden. De geldelijke steun was te enenmale onvoldoende om voor dat doel Papoeawerkkrachten te huren en op de besteding van de steun was praktisch geen contrôle. Het grootste gedeelte ging weg aan rijst, want de meeste kolonisten achtten zich te goed om oeibi en dergelijke producten uit eigen tuin te eten.

Bepaalde, bindende normen waren niet vastgesteld, al bestond er een commissie, die naargelang prestatie de steuntrekkers in klassen indeelde. Wanneer men al regelingen maakte, dan hield men er zich niet aan. De komst van nieuwe kolonisten werd niet of niet voldoende voorbereid; voor onderdak van de aanwezigen werd nauwelijks gezorgd. Het ging, van de eerste tot de laatste poging, om meer dan onvolkomenheden in de organisatie: het beleid deugde niet. Verkeerde voorlichting door de verenigingen was aan de orde van de dag. Bij Hollandia werd voorafgaand bodemonderzoek klaarblijkelijk niet eens nodig geacht; later bleek, dat de geselecteerde gronden volkomen onbruikbaar waren.

Het mensenmateriaal was erbarmelijk, de goede uitzonderingen niet te na gesproken. Het was een tuchteloze bende, lui en twistziek; selectie werd niet toegepast... In 1931 en in 1948: ruzie, elk ogenblik verwisselen van percelen, verregaande luiheid en leven van de steun. Typerend was het bittere grapje van een kolonistenvrouw, gemaakt na een aardbeving: „De aarde schrok zo, want mijn man stak een schop in de grond.” Toch had deze man steun.

De gezondheid was ondermijnd door malaria, zeker, maar ondanks alle waarschuwingen der gouvernementsartsen waren er nergens méér poelen en plassen dan rondom de huizen der kolonisten. Men hield zich aan geen enkele regel: velen vonden zichzelf te flink om kinine te slikken, anderen slikten atebrine tot ze blind werden.

In Manokwari woonde ik naast de landbouwkundig adviseur en maar al te helder staat me voor de geest, hoe de man zijn overkropt gemoed luchtte. Niemand trok zich iets aan van zijn adviezen. Men plantte, wanneer men er zin in had en zoveel als men zèlf nodig vond. De rijstcultuur mislukte volkomen door de walangsangit, omdat er het hele jaar rijst te velde stond. Niemand wenste af te stappen van zijn persoonlijke ideeën omtrent de maand, die het meest voor de aanplant geschikt was — een en ander klaarblijkelijk op grond van zijn verleden als monteur, chauffeur, klerk, militair, enfin alles, behalve landbouwer”¹⁾).

Tot zover de Heer VAN EECHOUD. In de toekomst zal men het werkelijk heel anders moeten doen.

Ook op het gebied van de mijnbouw heeft Nieuw Guinea vóór de tweede wereldoorlog nog weinig opgeleverd. Zowel het Gouvernement als de N.V. Mijnbouw Maatschappij Nederlandsch Nieuw Guinea lieten onderzoekingen verrichten, waarbij werd aangetoond, dat steenkool, goud, zilver, zink, lood, koper, nikkel en fosphaat voorkomen. Nergens kwam het echter tot exploitatie.

De steenkool is te vinden bij de kampong Horna in de Vogelkop, waar exploitabele hoeveelheden goede glanskolen liggen op 45 K.M. hemelsbreed van de kust. Daar het hier echter om moeilijk begaanbaar terrein gaat, maakt voorshands de transport-moeilijkheid een lonende afzet onmogelijk.

De Mijnbouw Maatschappij Nederlandsch Nieuw Guinea heeft zich vooral veel moeite en kosten getroost om de ligging van de primaire goudertsen, die blijkens de aanwezigheid van stroomgoud in de Digoel en andere rivieren ergens in het Sneeuwgebergte moeten liggen, te vinden. Doch, hoewel men de waarschijnlijke vindplaatsen min of meer heeft kunnen localiseren werden exploitabele lagen niet gevonden.

Van de overige genoemde delfstoffen bood alleen het nikkel enig perspectief. In het Cycloopegebergte dicht aan zee bleek n.l. een zeer goede kwaliteit nikkelerts aanwezig. Alleen de ertsreserve moest nog worden vastgesteld. Van de andere metalen werden meest slechts sporen aangetroffen. Men moet daarbij echter niet vergeten, dat het onderzoek nog slechts een onbetekenende fractie van het hele gebied heeft gegolden.

Veel belangrijker liet zich de aardoliewinning aanzien. Nadat reeds van 1931 verschillende opsporingsvergunningen waren verleend en teruggegeven, werd op grond van de verkregen gegevens in 1935 door het Gouvernement een „5a-contract” (d.w.z. een op artikel 5a van de Indische Mijnwet berustende overeenkomst waarbij het Gouvernement een aandeel in de winst ontvangt) gesloten met de pas opgerichte N.V. Nederlandsch Nieuw Guinea Petroleum Maatschappij of N.N.G.P.M. Deze N.N.G.P.M. was een dochtermaatschappij van de Bataafsche Petroleum Maatschappij,

¹⁾ t.a.p. blz. 247/248.

de Standard Vacuum Petroleum Maatschappij en de Nederlandsche Pacific Petroleum Maatschappij met als directie de B.P.M.

Een grondige exploratie van het concessie terrein dat de gehele Vogelkop omvat werd ter hand genomen; zeer vele miljoenen werden hierin geïnvesteerd, maar bij het uitbreken van de oorlog was er nog geen veld in productie.

TOEN NIEUW GUINEA IN 1942 DOOR DE JAPANNERS WERD DE LANGZAME bezet, had de economische ontwikkeling dus nog wel ONTWIKKELING zeer weinig vorderingen gemaakt. Wel waren er vooral in de laatste tien jaar enige mogelijkheden gebleken, die voor de toekomst iets beloofden, maar behalve een geringe hoeveelheid bevolkingsproduct leverde het land vrijwel niets op en was het financieel voor het Gouvernement een debetpost. Het was in de meest eigenlijke zin, wat thans met het mode-woord „underdeveloped territory” wordt aangeduid.

Het is van belang zich duidelijk voor ogen te stellen, waaraan het is te wijten, dat de economische ontwikkeling van Nederlands Nieuw Guinea zo veel achterbleef bij die van de omringende landen, want de moeilijkheden, die tot de tweede wereldoorlog de ontwikkeling hebben geremd, zullen blijken de zelfde te zijn, die de huidige bestuurders moeten overwinnen om dit achterlijke gebied tot economische bloei te brengen.

Aanvankelijk kwam het gebrek aan belangstelling van Europese en Aziatische handelaren en kolonisten vooral voort uit het ontbreken van destijds gewilde handelsartikelen. Er waren geen goud of specerijen te vinden en ook geen bevolking, waarmede handel kon worden gedreven. Maar dat geldt in de tijd van de V.O.C. evenzeer voor het Australische continent, dat zich toch sinds de in bezitneming door Engeland in 1784 ontwikkelde tot een Westerse mogendheid van belang, terwijl Nieuw Guinea nog steeds een arm onontwikkeld land is.

Het zijn hoofdzakelijk een vijftal factoren, die de ontwikkeling van Nieuw Guinea in de weg hebben gestaan.

1 - *Onbegaanbaarheid van het land*

Kort na mijn aankomst in Hollandia, toen ik van Nieuw Guinea nog slechts de noordkust had gezien van uit zee, moest ik aan de hand van enige schaarse gegevens een rapport over dit gebiedsdeel opstellen en gemakkelijk vloeiden mij de zo courante woorden „ontoegankelijke bergen” en „onbegaanbare moerassen” uit de pen, zonder dat ik daar een concreet beeld bij voor ogen had. Eerst toen ik in de omgeving van Hollandia zelf kennis had gemaakt met staaltjes van die bergen en moerassen en het adembenemende schouwspel, dat het centrale bergland uit de lucht biedt, enige malen had mogen bewonderen, kregen deze woorden een diepere betekenis. Nieuw Guinea is inderdaad voor het overgrote deel uitermate moeilijk begaanbaar.

Het gehele midden van het eiland wordt ingenomen door woeste bergen. De gebergten zijn niet alleen zeer hoog, op vele plaatsen boven de 4000 M, met toppen, bedekt met eeuwige sneeuw, maar ook zeer sterk geplooid. De hellingen zijn uitermate steil met vaak vele honderden meters hoge, loodrechte wanden en de dalen zijn diep en smal, meestal V-vormig. Brede, vlakke dalen zijn, hoewel natuurlijk aanwezig, betrekkelijk schaars. Bovendien verlopen de plooiingen van het gebergte in grote lijnen van Oost naar West, dus parallel met de kust. De natuurlijke toegangen van af de kust zijn daarom versperd door eindeloze achter elkaar gereide bergketens. Ook buiten het centrale bergland zijn de gebergten zoals de Tamrau- en Arfak-gebergten in de Vogelkop en het Cycloopgebergte bij Hollandia zeer steil en moeilijk te beklimmen.

En waar men op de kaart geen bergen ziet aangegeven zal men in den regel moerassen aantreffen. Dit geldt zowel voor de doorgaans tamelijk smalle strook laagland langs de noordkust als voor de brede vlakke aan de zuidkust. Deze laatste vormt een van de grootste moerasgebieden ter wereld. Hoewel het verwonderlijk is in wat voor terrein men nog bewoners aantreft, is toch een relatief klein gedeelte van Nieuw Guinea bewoonbaar, al moet men de thans reeds bekende vlakten en heuvellanden toch nog altijd rekenen in honderdduizenden hectaren.

De rivieren zijn als toegangswegen slechts zeer beperkt bruikbaar. Aan de noordkust is alleen de Mamberamo tot Pioniersbivak, hemelsbreed ca 100 K.M. van de monding verwijderd (wat bij een kronkelende rivier als de Mamberamo niet veel zegt over de te varen afstand), voor grotere schepen toegankelijk. Aan de zuidkust zijn de talrijke, enorm brede rivieren, die zich met eindeloze bochten en windingen door het laagland slingeren over honderden kilometers bevaarbaar. Zij vormen daar dan ook de enige verkeerswegen. Zodra zij echter in geaccidenteerd terrein komen, is het mis en maken de stroomversnellingen verder gaan onmogelijk.

Het ligt dus wel voor de hand, dat afgezien van het voor de oorlog nog vrijwel geheel ontbrekende luchtverkeer, alle verkeer tussen de plaatsen aan de kust onderling gaat over zee. En zelfs deze heirweg is niet altijd geheel vrij van moeilijkheden, want zowel op de Pacific als in de Arafoerazee kan het danig stormen. Vooral de lage zuidkust, waar vele kilometers voor de kust nog maar weinig water staat vol met zandbanken, geeft dan moeilijkheden. Mimika is slechts tweemaal per jaar gedurende enige weken voor de laadsloepen van de K.P.M. te bereiken, n.l. bij het wisselen van de Oost- en Westmoesson. Zelfs moest de K.P.M. in Juni 1951 onverrichter zake omkeren voor Merauke, omdat het zware weer het binnen varen van de rivier, waaraan Merauke is gelegen te gevaarlijk maakte.

2 - Bodemgesteldheid en klimaat

Nieuw Guinea mist de jong-vulkanische gronden, die de rijkdom van b.v. Java uitmaken. Voorzover bekend zijn er in het Nederlandse gedeelte

geen werkzame vulkanen, al vindt men wel op verschillende plaatsen hete en zwavelhoudende bronnen. Vulkanische gesteenten van oudere datum, die bij verwerking ook een zeer redelijke grond opleveren zijn er wel. Het overgrote deel van de bergen bestaat echter uit gesteenten, die bij verwerking een aan voedingsstoffen arme bodem opleveren.

Wekt de geologische structuur reeds geen al te hoge verwachtingen met betrekking tot de kwaliteit van de grond, de tot dusverre opgedane ervaringen wijzen in de zelfde richting. Meestal moet de bevolking de opengekapte percelen na een of twee oogsten weer verlaten, omdat dan de door het oerwoud in vele eeuwen gevormde humuslaag is uitgeput. Ook de Westerse landbouw heeft geen eerste kwaliteit gronden kunnen vinden, wel grote arealen zeer redelijke grond.

Het is overigens goed ook hier te bedenken, dat nog pas zeer enkele terreinen bodemkundig zijn onderzocht. Bij het bovenstaande dient men er dan ook overal bij te denken: „voor zover bekend.”

Bij de beoordeling van de grond moet ook rekening worden gehouden met de zware regens. De cijfers over jaarlijkse regenval gegeven in het Rapport inzake Nederlands Nieuw Guinea over het jaar 1950, uitgebracht aan de Verenigde Naties, geven hiervan een beeld. Uit deze cijfers blijkt, dat langs de kusten de regenval tussen de 2500 mm en 3000 mm per jaar bedraagt. Alleen de uiterste zuid-oosthoek van het Nederlandse gebied vormt hierop een uitzondering. Hier is de invloed van het Australische vasteland wat meer merkbaar, waardoor in de Zuid-Oost-moesson ook een meer uitgesproken droge tijd voorkomt dan elders op Nieuw Guinea. De totale regenval per jaar is daar dan ook veel lager, voor Merauke slechts 1543 mm.

Over de regenval in het binnenland zijn mij geen cijfers bekend. Het staat echter vrijwel vast, dat naarmate men hoger komt de regenval toeneemt, hier en daar waarschijnlijk zelfs tot 8000 mm per jaar.

Door deze zware regens staat de grond voortdurend aan sterke uitloging bloot. Ook het gevaar voor erosie is groot, want zelfs bij een optimale begroeiing vindt nog een relatief sterke afspoeling plaats. Dat de erosie nog zo weinig schade heeft aangericht ligt dan ook alleen aan het feit, dat nog zo weinig terreinen zijn opengelegd. Waar men bij de openlegging van grotere vooral geaccidenteerde terreinen rekening mee zal moeten houden, kan men reeds thans zien in de uitwerking van de regens op de door de Amerikaanse legers aangelegde wegen en de omgeving daarvan. Een enkele regenbui veroorzaakt vaak meer dan twee decimeter diepe geulen in het wegdek.

Voor de meeste landbouwgewassen zelf schijnt de regen niet zo'n bezwaar te zijn. Wel wordt in den regel het mislukken van de katoenexperimenten voor een belangrijk deel aan de te grote vochtigheid geweten.

3 - Malaria

In het voorgaande is reeds enige malen de malaria genoemd als factor, die een belemmerende invloed heeft uitgeoefend. Deze ziekte kan dan ook met recht een gesel van het laagland worden genoemd, zowel voor de Papoea's als voor de vreemdelingen.

Reeds wat over de bodemgesteldheid en het klimaat gezegd is, zou een veelvuldig voorkomen van malaria doen verwachten. De moerassen en het regenwater, dat blijft staan in holten en kuilen, bieden voor de muskietenlarven ruime broedgelegenheid. Daar komt bovendien nog bij, dat de malaria-muskieten van een ander en veel gevaarlijker soort zijn dan in de westelijk van Nieuw Guinea gelegen eilanden. Zij behoren tot de groep *Anopheles Punctulatus*, die zich hoofdzakelijk daarin van de andere anophelinen onderscheidt, dat zij vrijwel geen eisen stelt aan de broedplaatsen: stilstaand of stromend, helder of troebel, zoet of zout water, het is alles voldoende voor de anopheles-larven, mits de broedplaats maar enkele uren per dag door de zon rechtstreeks wordt beschenen. In het maagdelijk oerwoud zijn daarom nooit anopheles-larven aangetroffen. Worden echter slechts enkele bomen gekapt, dan vindt men al gauw een plekje, waar zij tot ontwikkeling komen.

Merkwaardig is, dat er toch nog verscheidene plaatsen in het laagland van Nieuw Guinea zijn, waar men de anophelinen niet of in veel mindere mate aantreft. Een volledige verklaring van dit verschijnsel ontbreekt nog. Als voorbeelden kunnen worden genoemd enkele kustkampongs aan de Zuidkust, waar het niet of weinig voorkomen van malaria wellicht kan worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat het grote verschil tussen eb en vloed het vormen van broedplaatsen verhindert. Ook in Fakfak komt weinig malaria voor, waarschijnlijk een gevolg van de ligging op een heuvel met een poreuse karang-bodem. Merkwaardig is, dat de arts van de in 1950 aan het Ajamaroe-meer gevestigde bestuurspost Ajamaroe, mij verzekerde, dat aldaar geen malaria voorkomt. En dat aan een groot ondiep meer met brede drassige uitlopers. De wat sprookjesachtig klinkende verklaring is hier wellicht, dat de afwatering van het meer naar de kust over een vrij grote afstand ondergronds loopt, waardoor de anophelinen, die niet ver kunnen vliegen, het meer nooit hebben kunnen bereiken.

Ook in het achterland van Merauke tussen Digoelrivier en Australische grens komt veel minder malaria voor dan normaal, wellicht samenhangend met de uitgesproken droge tijd aldaar.

In de bergen zijn tot dusverre geen anophelessoorten aangetroffen.

De invloed van de malaria op de autochthone bevolking is nog onvoldoende onderzocht. Op enkele plaatsen waar de bevolking onderzocht werd op milt-vergroting en malaria-parasieten in het bloed, werd geconstateerd, dat van de kinderen beneden 5 jaar niet minder dan 80 % parasietendragers waren, zeer vele met dubbele infecties van de verschillende soorten malaria, welk percentage bij de oudere leeftijdsklassen geleidelijk daalt tot ca 25

bij personen van 35 jaar en ouder. Niet onwaarschijnlijk is dat het normale beeld voor het gehele laagland, uitgezonderd de genoemde gebieden, waar minder malaria voorkomt.

Hoe deze hoge malaria-frequentie de algemene gezondheidstoestand beïnvloedt is nog nauwelijks bekend. Het is niet mogelijk aan te geven hoeveel malaria aanvallen kinderen en volwassenen per jaar hebben te doorstaan, noch in welke mate de arbeidskracht wordt benadeeld. Ook de invloed op de sterfte is niet bekend. Jonge kinderen tot ca 3 jaar zien er slecht, mager en bloedarm uit en het is niet onmogelijk, dat dit althans ten dele aan de malaria moet worden geweten. Wellicht hangt de stellig hoge zuigelingen- en kindersterfte ook met de malaria samen. Volwassen Papoea's bereiken een zekere immuniteit, wat ook blijkt uit het geringere aantal parasietendragers. Volmaakt immuun zijn zij echter niet; malaria-aanvallen zijn ook bij hen waargenomen.

Het spreekt wel vanzelf, dat de niet autochthonen, die zich op Nieuw Guinea vestigen, ernstig met malaria hebben te kampen. Het veelvuldig voorkomen van malaria-overbrengende muskieten en het enorme reservoir malaria-parasieten, dat iedere papoea-nederzetting biedt, betekenen voor de nieuwkomers, die vrijwel steeds nog hun volle vatbaarheid bezitten, een enorm gevaar. Talloos zijn dan ook reeds de slachtoffers van de malaria en van de zwartwaterkoorts geweest. Wat het juiste verband is tussen malaria en zwartwaterkoorts is tot dusverre niet bekend; wel staat vast, dat de terecht zo gevreesde zwartwaterkoorts alleen voorkomt in zware malariahaarden. De autochthone bevolking schijnt er immuun voor te zijn.

De bestrijding van de malaria is uitermate moeilijk. Door phophylactisch gebruik van kinine of een der synthetische vervangingsmiddelen daarvan, kan men zich een vrij hoge mate van immuniteit verzekeren. Het is echter de vraag of dit gedurende lange tijd kan worden voortgezet zonder schadelijke gevolgen. Het beste is een streng doorgevoerde malariadietdiscipline: na zonsondergang geen shorts en opgestroopte mouwen, door muskietengaas goed afgesloten woningen, huizen geregeld spuiten met insecticide, degelijke klamboe's e.d.

Ook de bestrijding van de muskieten in groter verband door drainering en het bespuiten van mogelijke broedplaatsen met insecticiden kan goede resultaten opleveren. De N.N.G.P.M. heeft hiermede belangrijke successen geboekt. In één jaar tijd wist men het malaria ziektecijfer in Sorong te doen dalen van meer dan 25 % tot nog geen 5 %. De maatregelen, die tot dit resultaat hebben geleid zijn echter uitermate kostbaar.

De film over de malariabestrijding op Sardinië door een organisatie, opgericht door de Rockefeller Foundation en de Italiaanse Regering, geeft een beeld van hetgeen nodig is om dit grondig te doen. Wanneer men dan bedenkt, dat Sardinië een oppervlakte heeft van nog geen 24.000 KM² en Nederlands Nieuw Guinea van ca 416.000 KM² dan is het wel duidelijk,

dat nog tot in de verre toekomst een ieder, die zich op Nieuw Guinea wil gaan vestigen, met de malaria terdege rekening zal hebben te houden.

4 - *Gebrek aan werkkrachten*

Nieuw Guinea is een uitermate dun bevolkt land. De meest recente schattingen stellen de Papoea-bevolking op ca één miljoen zielen, waarvan ca 300.000 onder bestuur (vergelijk het als bijlage I hierbij gaande lijstje, ontleend aan het meer genoemde Rapport over 1950 aan de Verenigde Naties).

Bij de beoordeling van de vraag, hoeveel werkkrachten Westerse ondernemingen uit de Papoea-bevolking zouden kunnen werven kan men voorlopig beter uitgaan van laatstgenoemd aantal. Het werven van arbeiders in niet-, dan wel sedert kort of summier bestuurde gebieden, stelt de arbeiders aan zulke schokken bloot, dat hiervan voor hen ernstige gevaren zijn te duchten, terwijl hun bruikbaarheid waarschijnlijk niet groot zal zijn. Ook met het overbrengen van bergpapoea's, waartoe het overgrote deel van de nog niet onder bestuur gebrachte bevolking behoort, naar het laagland is nog vrijwel geen ervaring opgedaan. De Australiërs schijnen thans in hun deel van het eiland op dit gebied proeven te nemen onder strenge medische contrôle. De resultaten zijn echter nog niet bekend. Voorspands lijkt het geenszins onwaarschijnlijk, dat de bergpapoea's een dergelijke overgang moeilijk zullen kunnen verdragen. Behalve voor in de toekomst wellicht in het bergland te vestigen ondernemingen, zal men dus verstandig doen de bergpapoea's voorlopig niet mede te tellen, zodat men bij de beoordeling van de arbeidsreserve het aantal van de onder bestuur gebrachte Papoea's nog met 70.000 moet verminderen voor de bewoners van de streek rond de bestuurspost Enarotali aan de Wisselmeren. Men komt dan op een totaal van 230.000 zielen.

Het is echter niet eenvoudig vast te stellen hoeveel werkbare mannen zich onder dit totaal bevinden. VAN ECHHOUD stelt op grond van gegevens van de hoofdelijke belastingaanslag het aantal werkbare mannen op $\frac{1}{5}$ van het totaal. Dit lijkt mij echter te laag. Op Java vormen de „beroepsbeoefenaars” reeds bijna $\frac{1}{4}$ van de totale bevolking. Waar de bevolking van Java zich sterk uitbreidt en de bevolking van Nieuw Guinea ongeveer stationnair is, zou men een naar verhouding groter aantal kinderen en kleiner aantal volwassen mannen verwachten op Java dan op Nieuw Guinea. Dit vermoeden wordt bevestigd door de voor het Territory of New Guinea gepubliceerde cijfers. Blijkens deze cijfers maken de „adult males” rond $\frac{1}{3}$ van de totale bevolking uit. Rekening houdend met de oude, zwakke en zieke mannen, kunnen we het aantal werkbare mannen in het door ons bestuurde gebied dus naar analogie veilig stellen op $\frac{1}{4}$ van het totaal of wel op 57.500.

Nu is het al direct duidelijk, dat men niet alle, zelfs niet het grootste deel van de jonge krachtige mannen uit de kampong kan wegtrekken. Hier-

door zou het plaatselijk leven geheel ontwricht worden. De ervaringen opgedaan in andere gebieden, die ethnologisch en sociologisch een zekere overeenkomst met Nieuw Guinea vertonen, spreken in deze een te duidelijke taal. Zo schrijft Prof. L. O. J. DE WILDE van de Rijks-Landbouwhogeschool te Gent over de Belgische Congo: „Bijna geheel het levenskrachtige mannelijk gedeelte van de bevolking (n.l. van de Belgische Congo) vloeit af naar de mijn- en nijverheidsondernemingen in het savannegebied en naar de grote landbouwondernemingen in het woudgebied. De thuisblijvende vrouwen en de ouderen van dagen onderhouden zichzelf met landarbeid, brengen daarenboven juist genoeg voedsel voort om ook de loonarbeiders te spijzen, en leven in een armoede, die steeds nijpender en wanhopiger wordt naargelang de beschavingsbehoeften aangroeien en de prijzen der nijverheidsproducten stijgen onder invloed van de gestadige verhoging der lonen.....

Voor hen die deze statistiek kunnen lezen, betekent ze niet alleen, dat 24,8 % van de volwassen mannen uit het landelijk leven verdwenen zijn, maar daarenboven dat die 24,8 % precies de jonge werkkragtige mannen vertegenwoordigen, met uitsluiting dus van ouderen, zwakken, ziekelijken, zodat, ook rekening houdend met de soldaten, politiemannen, enz., in December 1949 ten hoogste 50 % van de producerende mannelijke bevolking op het land was gebleven. En thans in 1950 nu het aantal arbeiders reeds de 900.000 benadert, moeten we aannemen, dat dit percent naar 40 neigt...

Deze toestand is catastrophaal voor de Kongolese demografie, omdat we niet alleen maar de rente van het landelijk mensenkapitaal verbruiken, maar ook reeds ver gevorderd zijn met het leegzuigen van de groeikern van dat kapitaal¹⁾.

Wil men de moeilijkheden, die zich thans in de Congo doen gevoelen op Nieuw Guinea vermijden, dan zal men er voor moeten waken, dat de Papoea losgemaakt wordt uit zijn agrarisch milieu en geheel afhankelijk wordt van in de westerse bedrijven verdiend loon. Veeleer zal men er naar moeten streven om hem in het moderne bestel een plaats te doen innemen als klein-landbouwer, die behalve voedselgewassen voor eigen gebruik ook gewassen voor de verkoop teelt.

Een dergelijke ontwikkeling, die inmiddels nog vele tientallen van jaren kan vorderen, heeft nog een ander niet licht te overschatten voordeel. De Papoea moet de stap van neolithicum naar moderne beschaving doen in enkele jaren en deze overgang stelt hem aan geweldige geestelijke schokken bloot. Er zijn tal van symptomen merkbaar van het labiele geestelijke evenwicht van de Papoea, voortvloeiende uit deze Umwertung aller Werte. Ook dit is niet specifiek voor Nieuw Guinea alleen. Ik moge hier citeren,

¹⁾ Lezingen over de Opvoeding der Plattelands-bevolking in Belgisch-Kongo door Prof. Dr N. CLEENE en anderen, Antwerpen 1951, blz. 37.

wat RICHARD C. THURNWALD in deze zegt over Tanganyika. „The growing break-up of the old family bonds between husband and wife, and among the relatives, the increasing number of crimes, particularly of juveniles, are some of the outstanding, but apparently inevitable, consequences of the process of individualization which is going to replace the old clannishness and the family-spirit of collectivism and which is particularly enhanced and intensified by the propagation of money through tax-paying in European currency. It is true other forces are also active: the older generation is losing its prestige for not being able to handle the new conditions, and the activity of the missions is also increasing individualism”¹⁾).

De geciteerde passage zou evengoed op Nieuw Guinea als op Tanganyika kunnen slaan.

Nu zal de Papoea in de mijn, de fabriek of op de onderneming onvermijdelijk worden bloot gesteld aan schadelijke invloeden, veel meer dan dat in de kampong in zijn eigen omgeving het geval zal zijn. Binnen het dorpsverband zal hij de grote schokken veel gemakkelijker kunnen opvangen en het vele nieuwe verwerken. Dit is mede een reden om de Papoea niet los te maken uit zijn eigen agrarisch milieu.

Ook hierbij moge een uitspraak voor Afrika gedaan als waarschuwing gelden, waarin omtrent de uit de westerse sfeer terugkerende arbeidskracht gezegd wordt: „He will return to his village home with a very different outlook; he has acquired an attitude of scepticism towards ritual observances, and has perforce braved the spiritual terrors held over the heads of infringers of tribal custom. His respect for the elders of the community will have been greatly weakened, and he is likely to become a social rebel disliked and suspected by the more conservative and steadier element in society. Accident may bring him into conflict with tribal law; he may find his hard-earned wages impounded to pay his share of a family fine, when his loyalty to the established system will be severely strained. His property or family may have suffered during his absence... his wife may be in the house of another man... he may have returned infected with venereal disease”²⁾).

Het bovenstaande maakt, dat de werving van arbeiders voor de westerse bedrijven voor de Papoea als een kwaad beschouwd moet worden. Echter als een noodzakelijk kwaad, wil men de economische mogelijkheden van Nieuw Guinea ontwikkelen. De vraag is nu hoever men met de werving kan gaan zonder al te grote schade te doen. Het huidige Bestuur van Nieuw Guinea heeft de werving gebonden aan een maximum van 2 % van de werkbare mannen per kampong. Het achterland van de grote

1) Black and White in East Africa door R. C. THURNWALD, GEORGE ROUTLEDGE, London 1935, blz. 140.

2) Major G. H. J. ORDE BROWNE, The African Labourer. Oxford University Press, London, 1933, pag. 101.

bevolkingscentra is bovendien geheel voor de werving gesloten, omdat uit deze gebieden vanzelf reeds een veel groter aantal mannen afvloeit naar de westerse omgeving. Dit percentage lijkt wel erg laag, al is de voorzichtigheid te loven. VAN EECCHOUD, van wie men toch wel in het bijzonder een open oog voor het belang van de Papoea kan verwachten, komt tot geheel andere cijfers. Hij schrijft over de werving o.a. het volgende: „Ofschoon op Nieuw Guinea nimmer enig onderzoek van betekenis op dit gebied is verricht, kunnen wij gevoegelijk aannemen, dat de omstandigheden in de minder ontwikkelde koloniën van Afrika die van Nieuw Guinea niet ver ontlopen. Wij kunnen ons de ervaringen aldaar te nutte maken, vooral ook omdat de in 1936 speciaal voor onderzoek in Australisch Nieuw Guinea uitgezonden arbeidsinspecteur MARIJN in menig opzicht tot conclusies kwam, die onverkort in Afrika worden aangehangen. Men neemt daar aan, dat een tijdelijke onttrekking van 5 % der werkbare mannen geen schadelijke invloed op het kampongbestel zal uitoefenen. Een tweede 5 % zou te werk gesteld kunnen worden op ondernemingen binnen een straal van twee dagreizen van het dorp, terwijl een derde doch telkens wisselende laag van 15 % plaatselijk werk zou kunnen verrichten mits van dien aard, dat de arbeider niet losgemaakt wordt van dorps- en gezinsverband”¹⁾).

De door VAN EECCHOUD genoemde percentages lijken mij redelijker, dan het door het Bestuur aangehouden percentage, waarvan ik betwijfel of men zich er zelfs nu aan houdt. Houden we deze percentages aan, dan zouden 2875 man tijdelijk aan de kampong kunnen worden onttrokken, 2875 man binnen twee dagreizen van hun dorp tewerk gesteld kunnen worden, terwijl voor plaatselijk werk dan nog 8625 man beschikbaar is. Terecht wijst VAN EECCHOUD er bovendien op, dat niet voor alle delen van Nieuw Guinea een agrarische toekomst mogelijk is. Het uitermate onvruchtbare Biak b.v. zal nooit voor zijn ca 25.000 bewoners een bestaan als klein-landbouwer mogelijk maken. Uit deze en dergelijke streken zullen dan in de toekomst wat meer arbeiders geworven kunnen worden. Het maximum aantal arbeiders, dat kan worden geworven, ligt dus iets hoger dan de gevonden aantallen.

Met het voorafgaande ben ik eigenlijk al een eind op de geschiedenis vooruit gelopen, omdat het gebrek aan arbeidskrachten zich in het bijzonder na de souvereiniteitsoverdracht heeft doen gevoelen. Vóór de oorlog, was de economische activiteit nog zo gering, dat het arbeiderstekort zelden duidelijk bleek. Toch heeft het steeds al in de berekeningen een beslissende rol gespeeld. We zagen reeds, dat bij de iets grotere experimenten op het gebied van de ondernemingslandbouw gerekend werd met de noodzaak van Javanenkolonisatie. Deze noodzaak was een zeer belangrijke kostenfactor. Ook het ettelijke duizenden tellende personeel van de N.N.G.P.M.

¹⁾ t.a.p. blz. 241.

bestond slechts voor een zeer klein deel uit Papoea's; de overgrote meerderheid was Indonesisch.

De geringe economische activiteit voor de oorlog heeft ook tot gevolg gehad, dat eigenlijk nog weinig ervaring is opgedaan omtrent de bruikbaarheid van Papoea werkkrachten. Men hoort hierover de meest uiteenlopende oordelen. Dit zal wel niet alleen liggen aan het grote verschil tussen de Papoea's onderling, maar ook aan de gave van de beoordelaars om zich in de gedachtenwereld van de Papoea te verplaatsen. Het valt immers niet mee om aan te voelen, welke beweegredenen iemand, die zojuist uit de steentijd komt stappen, tot een bepaalde gedragslijn brengen. Zijn reactie's lijken ons vaak ongerijmd, hoewel voor hem volkomen logisch en dan ligt de kwalificatie „stomme Papoea" bij een oppervlakkige beoordeling al gauw voor de hand. Wat ik van de praktijk gehoord en zelf gezien heb, brengt mij tot het, met alle voorzichtigheid gegeven, oordeel, dat de doorsnee Papoea verre van dom is en tot een zeer bruikbare werkkraft kan worden opgevoed, mits onder leiding van iemand, die inderdaad met Papoea's kan omgaan. Deze laatste voorwaarde is echter zeer essentieel.

5 - De grondrechten

Heeft het gebrek aan arbeidskrachten zich pas in zijn volle zwaarte doen gevoelen na de oorlog, ook de vijfde belemmerende factor, zal in de toekomst meer moeilijkheden opleveren dan in het verleden het geval was. Ook hier loop ik dus even vooruit.

In Nieuw Guinea is steeds de wetgeving van Nederlandsch Indië van kracht geweest. Dit op zich zelf was al geen gunstige omstandigheid, omdat de bepalingen die voor Nieuw Guinea absurd waren, maar waar men toch zoveel mogelijk de hand aan trachtte te houden, legio waren. Vele ambtenaren hebben dit tot hun ergernis ervaren. De agrarische bepalingen van Nederlandsch Indië waren echter voor Nieuw Guinea al uitermate ongeschikt.

De basis van het agrarisch recht in Nederlandsch Indië werd gevormd door de zgn. „domeinverklaring", die in het kort hier op neerkomt, dat alle woeste grond als landsdomein aan de Overheid toekomt. Dit was ook in overeenstemming met het rechtsgevoel van de bevolking. Pas door ontginning van woeste grond ontstaan de adat-rechtelijke aanspraken van de bevolking op de grond; wat niet op enigerlei wijze ontgonnen was, was dus van niemand; waarom dan niet van het Gouvernement?

De autochthone bevolking van Nieuw Guinea heeft echter een totaal andere rechtsopvatting. Paradoxaal zou men kunnen zeggen, dat er op Nieuw Guinea geen woeste grond voorkomt. Elke boom, elke steen, elke rivier, ja zelfs de zee tot een heel eind uit de kust zijn n.l. voorwerpen van zekere rechten, eigendomsrechten, jachtrechten, visrechten enz. Deze rechten, die nooit aan individuele personen, maar aan gemeenschappen

toekomen zijn bovendien onvervreemdbaar, omdat de Papoea zich een blijvende vervreemding eenvoudig niet kan voorstellen.

Wanneer men nu met de domeinverklaring in de hand zich van een stuk onbegaanbaar oerwoud wil meester maken, komt men aanstonds met de bevolking in de grootste moeilijkheden. Vandaar, dat een ieder, die op Nieuw Guinea over grond wil beschikken, goed doet het eerst na langdurige en moeilijke onderhandelingen met de bevolking op een accoordje te gooien.

Een en ander geldt ook lang niet overal even sterk. In het Zuiden hoorde ik hierover maar zelden klachten. In de streek van Hollandia en vooral aan de Wisselmeren is het echter uiterst moeilijk om de beschikking over een stuk grond te krijgen. De huidige controleur van de Wisselmeren, de heer MEYER RANNEFT, heeft slechts met eindeloos geduld en moeite van de toch werkelijk uitgestrekte vlakte zegge en schrijve 5 H.A. los kunnen krijgen voor het kweken van voedingsgewassen voor de bestuurspost.

De kwestie van het agrarisch recht waar een oplossing voor móét komen, is thans bij een deskundige in studie. Het zal echter nog wel vele jaren duren voor het beschikkingsrecht over de grond over heel Nieuw Guinea bevredigend zal zijn geregeld.

De geschetste moeilijkheden zijn geen van alle onoverkomelijk. Zeker niet nu de mensheid beschikt over de machtige hulpmiddelen van de moderne techniek. Ook in het verleden was van Nieuw Guinea best wat te maken geweest. De ontwikkeling is dan ook niet zozeer geremd door deze moeilijkheden op zich zelf, als wel door het feit, dat de omstandigheden op de andere eilanden van de Indische archipel zo uitzonderlijk gunstig waren. Het is immers zo begrijpelijk, dat niemand zich de moeite en kosten van openlegging van Nieuw Guinea wilde getroosten, toen men zoveel beter en goedkoper op Java, Sumatra of een der andere eilanden terecht kon. De op Nieuw Guinea geëntameerde experimenten dateren ook bijna alle uit de tijd, dat de gelegenheid elders in de archipel nieuwe bedrijven te stichten beperkter begon te worden.

Ten bewijze van de hier geponeerde stelling kan gewezen worden op de voorspoediger ontwikkeling van gebieden, waar de omstandigheden niet gunstiger zijn dan op Nederlands Nieuw Guinea. Aan de andere kant van de 141ste meridiaan, werd door de Duitsers, die slechts enkele en geen rijke koloniën hadden en zich intensief met hun deel van Nieuw Guinea bezig hielden, de eerste stoot gegeven tot een veel sneller ontwikkeling. Onder het Australische bewind zijn met deze ontwikkeling behoorlijke vorderingen gemaakt. Het feit dat het Territory of New Guinea (het voormalige Wilhelmsland) en het Territory of Papua zoveel dichterbij het moederland liggen, was daarbij natuurlijk een niet te onderschatten voordeel. Ook zijn er wel enkele andere omstandigheden te noemen, die in het Australische gebied iets gunstiger zijn dan in het Nederlandse deel. Maar de zoveel

hogere economische ontwikkeling van Australisch Nieuw Guinea is toch in belangrijke mate te verklaren uit het feit, dat geen andere, gunstiger gebieden de aandacht van Nieuw Guinea afleidde. Ook in de Belgische Congo, thans een economisch zeer belangrijk gebied, waren de omstandigheden niet zoveel beter dan in Nieuw Guinea. In het bijzonder geldt dit voor de kwaliteit van de grond. De landbouwgrond in de Congo is over het algemeen niet beter dan wat tot dusver op Nieuw Guinea werd gevonden. Toch spreken de Belgische deskundigen over „goede” en „redelijke” gronden, daar waar de Nederlandse deskundigen uitsluitend de kwalificatie „slecht” bezigen. Ook ten aanzien van grond is goed en slecht een relatief begrip en de Nederlandse deskundigen zweeft altijd de jong-vulkanische grond van Java voor de geest, die nu eenmaal tot de allerbeste ter wereld behoort.

De voorspoedige ontwikkeling van de genoemde en vele andere gebieden impliceert voor Nederlands Nieuw Guinea stellig een toekomstbelofte.

DE OORLOG EN ZIJN GEVOLGEN De Japanse bezetting in 1942 en de in 1944 daarop volgende bevrijding door de geallieerde, hoofdzakelijk Amerikaanse, legers betekenden voor Nieuw Guinea een vrijwel volledige breuk met het verleden. De internering van alle Europeanen door de Japanners maakte een einde aan landbouw experimenten en mijnbouwkundige exploratie. De tuinen en boorterreinen lagen verlaten en de tropische plantengroei begon zijn rechten te hernemen. Alleen Merauke werd nimmer door de vijand bezet en was het enige plekje gronds van Nederlandsch Indië, waar de gehele oorlog door de Nederlandse vlag is blijven waaien.

Eveneens ingrijpend waren de gevolgen van de bevrijding. In het kader van de spronggewijze herovering van de Pacific door de strijdkrachten van Generaal MacArthur was Nieuw Guinea een belangrijk steunpunt. 21 April 1944 begon de aanval op Hollandia, dat een van de belangrijkste bases voor de verdere operaties moest worden. Enkele maanden later was de streek rond Hollandia niet meer te herkennen. Op de plaats, waar het oude Hollandia had gelegen, een enkele straat met huisjes uit inheems materiaal vervaardigd, die bij de aanval in enkele minuten waren weggeschoten, was een moderne oorlogsbasis verzezen met meer dan een kwart miljoen bewoners. Aan een wegenet van rond 150 mijl lagen de barakkenkampen, loodsen, opslagplaatsen, ziekenhuizen, cantines en openluchtbioscopen dicht opeen. Waar één wrakke steiger had gelegen, stonden niet minder dan 18 steigers, waaraan oceaanschepen konden meren. Honderden en honderden Liberty-schepen brachten ongeloofwaardige hoeveelheden goederen van alle mogelijke soort, die in de honderdduizenden vierkante meters tellende loodsen werden opgeslagen. Een van de twee door de Japanners aangelegde, voor de aanval stukgebombardeerde, maar in

enkele dagen herstelde en uitgebreide vliegvelden, was tot vele maanden na de invasie het einde van een luchtbrug met Finschhafen, en verwerkte per dag 250 Dakota's. Op het andere stonden honderden gevechtsvliegtuigen. Aan de Tanah Merah baai ¹⁾ verrees een uitgebreid tankenpark compleet met pijpleidingen naar Hollandia.

De tweede grote basis op Nieuw Guinea was op het eiland Biak, waar op de enorme vliegvelden geregeld een 2000 toestellen stonden. Elders werden kleinere vliegvelden en steunpunten aangelegd.

Tegelijk met de bevrijdingslegers was de „Netherlands Indies Civil Administration” of Nica, als onderdeel van het Amerikaanse leger meegenomen. Aanvankelijk was de taak van de Nica hoofdzakelijk het dienstbaar maken van de hulpmiddelen van het land aan de geallieerde oorlogvoering. Later toen het gevechtsterrein zich verder van Nieuw Guinea verplaatste, kwam de bestuursfunctie van de Nica steeds meer naar voren, tot het eigenlijke bestuur weer deze taak van de Nica overnam. In 1946 werd Nieuw Guinea een afzonderlijke residentie. Het zelfbestuur werd nog niet opgeheven, maar de resident oefende de rechten en verplichtingen van het Zelfbestuur uit, waardoor de zo lang ontbeerde eenheid ontstond, al waren er in het zelfbestuurde gebied en in het rechtstreeks bestuurde Zuid Nieuw Guinea nog enige administratieve verschillen. Eerst 1 Januari 1949 toen Zuid Nieuw Guinea werd aangewezen als zgn. „neo-zelfbestuur”, kwamen deze verschillen vrijwel geheel te vervallen.

Bij de capitulatie van Japan zag het er economisch voor Nieuw Guinea niet slecht uit. De Amerikanen hadden behalve de wegen, bruggen, barakken enz. een onoverzienbare hoeveelheid goederen en werktuigen achtergelaten, die bij een in 1947 tussen de Regering van de Verenigde Staten en het Gouvernement van Nederlandsch Indië gesloten koopovereenkomst door laatstgenoemde werd overgenomen. Aanvankelijk gaven de Japanse krijgsgevangenen ook een oplossing voor het arbeidsprobleem. Dit duurde echter slechts kort, want reeds spoedig kwam een bevel, dat alle krijgsgevangenen naar hun land moesten worden teruggezonden. Manokwari, dat door bombardementen veel had geleden werd als hoofdplaats vervangen door Hollandia, waar de Amerikaanse bouwsels voldoende woon- en opslagruimte boden. Het bestuur werd gevestigd in de barakken van het 27th General Hospital, het huidige Hollandia-stad, meer huiselijk genaamd Kota Baroe.

Van de Amerikaanse erfenis heeft echter Nieuw Guinea niet het volle profijt getrokken. Na de bevrijding van de gehele archipel werd dit gewest voor de Regering in Batavia opnieuw zoals VAN EECCHOUD het noemt: „de laatste wagen van de trein”. Had het welvarende vooroorlogse Nederlandsch Indië reeds weinig aandacht en geld over voor Nieuw Guinea,

¹⁾ Ongeveer 50 KM van Hollandia. Niet te verwarren met Tanah Merah aan de Digoel.

het door politieke en financiële moeilijkheden geteisterde Indonesië van na de oorlog kon zich er in het geheel niet mee inlaten.

Geheel de archipel had veel van de oorlog en nog veel meer van de daaropvolgende „Bersiap-periode” geleden. Het productieapparaat was voor een belangrijk gedeelte verwoest of ernstig verwaarloosd en de politieke strijd vertraagde, vooral op Java en Sumatra, de wederopbouw. Hierdoor kon niet geprofiteerd worden van de na de oorlog uitermate gunstige marktverhoudingen. Het aan het einde van de oorlog aanzienlijke deviezenbezit werd opgeteerd zonder dat van een noemenswaardig herstel sprake was. Het tekort op de betalingsbalans kon slechts door een drastische beperking van de invoer, verre beneden een sociaal verantwoord niveau zelfs, binnen redelijke grenzen gehouden worden. Is het te verbazen, dat men onder die omstandigheden niet veel aandacht had voor Nieuw Guinea, waar geen beschadigd productie apparaat was om te herstellen, maar waar alles nog begonnen moest worden?

De politieke strijd op Java en Sumatra heeft dus indirect de toestand op Nieuw Guinea beïnvloed. De onrust zelf vond er slechts een zwakke echo. Wel werden in de jaren 1945 tot '47 telkens samenzweringen en complotten ontdekt, maar bijna steeds bleken die aangestookt door het politieke gekonkel van republikeins gezinde, voormalige „romusha's” (door de Japanners voor dwangarbeid gebruikte Indonesiërs), die op Nieuw Guinea waren bevrijd, of van andere, eveneens Indonesische, agitatoren. Toen de romusha's naar hun woonsteden waren teruggebracht en enkele raddraaiers gevangen waren gezet, keerde de rust grotendeels terug.

Merkwaardig is eigenlijk, dat het republikeinse gestook zo weinig weerklank heeft gevonden bij de Papoea bevolking. In de regel lieten zich slechts kleine groepen, meestal van meer ontwikkelden, door de schitterende beloften van de republikeinse agenten verleiden. En toch waren er allerlei factoren aanwijsbaar, die een veel grotere vatbaarheid voor anti-Nederlandse propaganda zouden hebben doen verwachten. In het voorafgaande werd er al eens op gewezen in welk een geestelijk labiele toestand een volk moet komen bij de eerste aanrakingen met een zo anders gearde en zo oneindig verder gevorderde cultuur dan de eigen. Deze labiele toestand is door het intensieve contact met honderdduizenden geallieerde soldaten, waaronder veel negers, zeker niet minder geworden. Zou men uit dien hoofde al geneigd zijn excessen te verwachten, er kwam nog meer bij.

De Papoea's zien natuurlijk wel, dat de vreemdelingen heel wat welvarender zijn dan zijzelf. En zij hebben allerlei verhalen en voorstellingen, die uitleggen hoe het komt, dat juist die vreemdelingen zo rijk zijn; met daaraan weer verbonden het geloof, dat dit niet zo zal blijven, maar dat die veel begeerde rijkdom, die het lange leven garandeert, eenmaal weer in Papoealand zal worden aangebracht. Dat dit nog niet geschied was, verklaarden sommigen zelfs door het bedrog van hen, die de adressen op de door Koningin Wilhelmina voor de Papoea's bestemde kisten met

goederen veranderden, zodat zij tenslotte toch bij de tokohouder belandden. In de oorlog leek toen het wonder van de lang verwachte rijkdom werkelijkheid te worden. In de Biakse eilandengroep werden de rijkdommen zelfs metterdaad gedeponceerd op het eiland, dat daarvoor in de volksverhalen was aangewezen. Uit de houding van het Amerikaanse leger heeft de Papoea niet kunnen opmaken, dat de oorlogsvoorraden voor een heel ander doel bestemd waren dan voor de vervulling der Papoease paradijsverwachting. Op de Nederlanders kwam de onaangename taak te rusten de Papoea's uit hun hooggespannen verwachtingen ten opzichte van de enorme voorraden weer terug te brengen naar de werkelijkheid.

Het pleit daarom wel voor de goede verstandhouding tussen Nederlanders en Papoea's, dat de ongeregelheden zo beperkt van omvang zijn gebleven.

Uiteraard was het Amerikaanse legermateriaal door het Gouvernement niet alleen gekocht ten behoeve van Nieuw Guinea. In geheel Indonesië bestond een grote behoefte aan vele dezer goederen, vooral nu men de import zo stringent moest beperken.

Spoedig werden er dan ook maatregelen genomen om de voorraden af te voeren. Dit was geen gemakkelijk werk; het vereiste veel arbeidskrachten en het aanvankelijk hiermede belaste Departement van Verkeer en Waterstaat bleek er niet toe in staat. Vlotter begon de zaak te lopen, toen de Stichting Liquidatie Basisgoederen, door het Gouvernement was opgericht. Deze Stichting riep in Hollandia en op Biak een uitgebreide organisatie in het leven en begon in vlot tempo de goederen te sorteren, te verpakken en af te schepen. Dat de bestuurders van Nieuw Guinea dit met lede ogen aanzagen, behoeft niet te verwonderen.

Nadat Nieuw Guinea korte tijd in het centrum van de wereldbelangstelling had gestaan, was dus al spoedig de rust weergekeerd. Een diepere rust zelfs dan voor de oorlog, want noch particulieren, noch Gouvernement zetten de door de oorlog onderbroken landbouwkundige experimenten voort. Alleen de N.N.G.P.M. hervatte haar taak. Het centrum van bedrijvigheid werd verplaatst van Babo naar Sorong, waar in korte tijd een hele, zij het provisorische, stad verrees. Reeds in 1947 kwam er een terrein in productie, al was (en is) de productie nog klein.

Ook de export van bevolkingsproduct herstelde zich slechts langzaam en had in 1949 nog niet het toch al zo bescheiden vooroorlogse peil bereikt.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat men er niet aan kon denken de van de Amerikanen geërfde werken te onderhouden. Deze waren niet aangepast aan de eisen van Nieuw Guinea. Tal van wegen lopen dood in het woud, waar vroeger barakken of tentenkampen, observatieposten of geschutsstellingen hebben gestaan; zelfs rekening houdend met de afscheep van de basisgoederen, had het bestuursplaatsje Hollandia nauwelijks behoefte aan 18 grote steigers; veel zwaar materiaal als bulldozers, graders,

kranen enz. lag her en der verspreid in zon en regen. Daar kwam nog bij dat alles gebouwd was „for the duration” (nl. van de oorlog) d.w.z. voor hooguit 2 jaar. Het hout van steigers en gebouwen, was tegen zeewater en witte mieren niet bestand, de wegen waren zeer breed, maar vaak te weinig gefundeerd, het dakijzer was van de allerduinste kwaliteit. Eind 1949 was er van de Amerikaanse erfenis dan ook niet zo heel veel over. Niet voor niets wordt Hollandia-stad, inplaats van Kota-Baroe, vaak Kota Roest genoemd.

III - DE JAREN NA DE SOUVEREINITEITSOVERDRACHT

Het was geen gemakkelijke taak, waarvoor het Gouvernement van Nieuw Guinea zich na de soevereiniteitsoverdracht zag geplaatst. De nieuwe Gouverneur, de heer VAN WAARDENBURG, aanvaardde zijn functie met het vaste voornemen, van het achterlijke Nieuw Guinea iets te maken, in welk streven hij (wellicht nog wat schoorvoetend) werd gesteund door de Nederlandse Regering. Ik meen in het vorige hoofdstuk te hebben duidelijk gemaakt, dat het tot ontwikkeling brengen van de stellig aanwezige mogelijkheden van Nieuw Guinea op zichzelf al geen kleinigheid is. Daarnaast bracht de scheiding tussen Nieuw Guinea enerzijds en de rest van het voormalige Nederlandsch Indië, dat thans de Indonesische Republiek werd, anderzijds tal van overgangsmoeilijkheden mede, die om een onmiddellijke oplossing vroegen. Zoals reeds gezegd, was het voor Nieuw Guinea, dat in bijna alle opzichten zo hemelsbreed van de andere eilanden verschilt, geen voordeel geweest bij Nederlandsch Indië te behoren, integendeel. Het feit echter, dat het gedurende vele jaren van uit Batavia was bestuurd en economisch op Nederlandsch Indië was gericht, moest bij de scheiding wel op tal van punten ingrijpende wijzigingen noodzakelijk maken. De tijd tussen de beslissing ter Ronde Tafel Conferentie, dat Nieuw Guinea voorlopig onder Nederlands gezag zou blijven, en de soevereiniteitsoverdracht was zo kort geweest, dat nauwelijks voorbereidingen voor de scheiding hadden kunnen worden getroffen.

Ik wil in dit hoofdstuk summier de verschillende onderdelen van de economie van Nieuw Guinea na de soevereiniteitsoverdracht de revue laten passeren. Hierbij zal blijken, dat op welhaast elk gebied overgangsmoeilijkheden ontstonden, voortvloeiende uit de afscheiding.

Hierbij moet worden vooropgesteld, dat het feit, dat de Republiek Indonesia zich niet heeft kunnen neerleggen bij de beslissing inzake Nieuw Guinea, een en ander niet eenvoudiger heeft gemaakt. Door de slechte onderlinge verhouding is de grens, die op 27 December 1949 getrokken werd tussen Nieuw Guinea en Indonesië in vele opzichten geworden tot een soort ijzeren gordijn. Terstond werd b.v. alle handelsverkeer afgebroken. Dit was maar zeer ten dele in verband met deviezenmoeilijkheden. Spoedig werd immers door de Nederlandse Hoge Commissaris met de Indonesische Regering een soort betalingsregeling getroffen, die handels-

verkeer mogelijk maakte. Deze regeling heeft echter nooit effect kunnen sorteren, omdat men van Indonesische zijde geen enkele wil had om tot handel te komen.

Aangezien van oudsher met de Australische burens al zeer weinig contact had bestaan en het aanknopen van dit contact de eerste tijd na de soevereiniteitsoverdracht door politieke factoren, eveneens samenhangend met de moeilijke verhouding tot de Republiek Indonesia, werd belemmerd, kwam Nederlands Nieuw Guinea in een merkwaardig en onaangenaam isolement te verkeren.

De statuskwestie had trouwens nog een ander, veel ernstiger, economisch gevolg. Bij de onzekerheid ten aanzien van de politieke toekomst waren zeer weinigen geneigd in Nieuw Guinea iets te beginnen. Dit gold al voor de ambtenaren, die het nieuwe Gouvernement nodig had; dit gold in nog meerdere mate voor het particuliere bedrijfsleven. Het is nu eenmaal al niet eenvoudig om op Nieuw Guinea iets te beginnen. Wanneer naast deze natuurlijke moeilijkheden dan nog komt de onzekerheid ten aanzien van de politieke toekomst, spreekt het wel haast vanzelf, dat van particulier initiatief weinig valt te bemerken. Eerst wanneer zekerheid ten aanzien van de toekomstige status zal zijn verkregen, valt het te verwachten, dat de particuliere ondernemers daadwerkelijk zullen gaan bijdragen tot de economische ontwikkeling van Nieuw Guinea. Tot dusverre moest het Gouvernement vrijwel alles op zich nemen, waardoor de taak van het nog niet volledig uitgeruste en bemande ambtelijke apparaat schier onoverkomelijk moeilijk werd.

Het is daarom wel uitermate te betreuren, dat op de eind 1950 gehouden conferentie Nederland en Indonesië niet tot overeenstemming hebben kunnen komen en het probleem van de status-kwestie voor onbepaalde tijd als het ware is bevroren. Hopelijk zal de Nederlandse Regering er toch nog over niet al te lange tijd in slagen, de onzekerheid weg te nemen.

1 - *Opbouw van een eigen bestuursapparaat*

Eind 1949 was Nederlands Nieuw Guinea een residentie, waar weinig omging. Het bestuursapparaat ter plaatse was dan ook slechts klein. Dit gold niet alleen voor het bestuur in engere zin, het Binnenlands Bestuur, maar ook voor de afzonderlijke diensten als landbouw, boswezen, waterstaat enz. Deze diensten vormden als het ware vooruitgeschoven posten van de Diensten, die in Batavia zetelden en die het beleid (voorzover dan al van een beleid ten opzichte van Nieuw Guinea kon worden gesproken) bepaalden. Toen de soevereiniteit over Nederlandsch Indië werd overgedragen aan de Republiek Indonesia, viel voor Nieuw Guinea de centrale regering in Batavia weg. Het kreeg een zelfstandig Gouvernement, dat voortaan zelf het beleid moest bepalen en uitvoeren, onder supervisie van het Opperbestuur in Den Haag.

Uiteraard kon dit niet met het kleine aantal ambtenaren, dat bij de

souvereiniteitsoverdracht op Nieuw Guinea aanwezig was. De moeilijkheden werden nog vergroot door het feit, dat de lagere rangen van het bestaande corps sterk gedund waren door het vertrek van talrijke Indonesiërs, die bij de, waar het Nieuw Guinea betrof, gespannen verhouding tussen Nederland en Indonesië niet in dienst van het nieuwe Gouvernement wilden of durfden blijven. Zo verloor b.v. de Landbouw Voorlichtingsdienst velen van zijn toch al geringe aantal mantri's.

Het eerste wat dus nodig was, was het opbouwen van een nieuw weliswaar klein, maar efficiënt ambtenaren apparaat. Een goed en integer ambtenaren corps kan men echter nergens zomaar uit de grond stampen en in dit geval waren er tal van bijzondere moeilijkheden.

Een gelukkige omstandigheid was, dat na de soevereiniteitsoverdracht talrijke Nederlandse functionarissen in Indonesië werden vervangen door Indonesiërs, zodat zij voor werk in Nieuw Guinea beschikbaar kwamen. Erg groot was de animo hiervoor ook onder de groep van de Indische ambtenaren niet.

Van oudsher was Nieuw Guinea geen geliefde standplaats; het klimaat was zwaar, de malaria haast niet te ontlopen, weinig vertier en weinig comfort. De enkelingen, die vrijwillig op Nieuw Guinea zaten, omdat zij aan dit wilde, schone land hun hart hadden verloren, werden door hun collega's voor een beetje getikt aangezien. De overgrote meerderheid zat er zijn tijd uit in de hoop op overplaatsing naar beschaafder en comfortabeler standplaats. En dit was nu voortaan niet meer mogelijk. Wie zijn ambtelijke carrière op Nieuw Guinea begon of voortzette, zou er tot de pensioengerechtigde leeftijd moeten blijven.

De onzekerheid omtrent de politieke status speelde hierbij ook een rol. Een zeer groot aantal van de Indische ambtenaren is in meerdere of mindere mate de dupe geworden van de soevereiniteitsoverdracht en daarom gaven velen, die anders wel voor tewerkstelling op Nieuw Guinea zouden hebben gevoeld, de voorkeur aan een werkkring elders, waar zij niet het risico liepen nog eens een soevereiniteitsoverdracht mee te maken.

Financiële overwegingen maakten voorts de lagere rangen van het ambtenaren corps onaantrekkelijk. Het leven in Nieuw Guinea is tamelijk duur en het Gouvernement hield zich mede op aandringen van de Nederlandse Regering, die de salarissen op Nieuw Guinea te hoog vond, straf aan het „Besluit Bezoldiging Landsdienaren”, een erfstuk uit Nederlandsch Indië, meer eerwaardig dan practisch. De in de schalen van dit B.B.L. voor de lagere rangen voorziene salariëring is van die aard, dat men er zonder bijverdiensten moeilijk van kan rond komen. De toch al zeer weinigen, die voor klerken, typistes enz. in aanmerking kwamen, gaven daarom de voorkeur aan de doorgaans veel beter bezoldigde betrekkingen bij particuliere firma's.

Was het dus al moeilijk om de geschikte ambtenaren te vinden, ook de huisvesting van degenen, die bereid waren op Nieuw Guinea te komen

werken, baarde de grootste zorg. Vele vacatures konden niet vervuld worden, omdat voor de aan te trekken ambtenaren geen huisvesting beschikbaar was. Een nog veel groter aantal zat maanden lang op zijn gezin te wachten, dat niet kon overkomen bij gebrek aan huisvesting.

Bij het opstellen van de begroting 1950 had men zich deze moeilijkheden nog niet duidelijk gerealiseerd. De raming van het aantal ambtenaren, dat men kon aantrekken bleek dan ook veel te optimistisch. Wel waren er aan het eind van het jaar behoorlijke vorderingen gemaakt, doch er waren niettemin tal van vacatures, waarvoor op de begroting wel middelen waren uitgetrokken, maar die nog niet hadden kunnen worden vervuld. In 1951 ging de opbouw verder en begin 1952 voldeed de formatie vrijwel geheel aan de door de omstandigheden gestelde eisen.

2 - *Uitbreiding van de Europese bevolking en woningnood*

Zoals in het vorige hoofdstuk werd vermeld, was de hoofdplaats na de oorlog verplaatst van Manokwari naar Hollandia, omdat in laatstgenoemde plaats een groot aantal door de Amerikanen achtergelaten gebouwen beschikbaar was, terwijl in Manokwari — voor de oorlog reeds een uiterst bescheiden plaatsje, waar bovendien door bombardementen nogal wat schade was aangericht — totaal geen huisvesting was. De moeilijkheden, die Manokwari als hoofdplaats zou hebben opgeleverd, bleken duidelijk toen in December 1949 en Januari 1950 ca 1500 Indo-Europeanen plotseling in Nieuw-Guinea en wel hoofdzakelijk in Manokwari, voet aan wal zetten. Opgeschrikt door gruwelverhalen over een nieuwe bersiap-tijd, die na de soevereiniteitsoverdracht te wachten stond, waren deze lieden zonder enige voorbereiding hals over kop naar Nieuw Guinea gevlucht, waar de autoriteiten over deze onverwachte invasie met de handen in het haar zaten. Het resultaat was dan ook een nauwkeurige herhaling van de kolonisatie-ellende in de dertiger jaren. Ondanks alle pogingen van het Gouvernement voor de nieuwkomers redelijke bestaansmogelijkheden te scheppen is dit ook thans nog maar zeer ten dele gelukt, wat ook mede te wijten is aan het hoge percentage non-valeurs onder de kolonisten.

Bij gebrek aan huisvesting moesten de nieuw aangekomenen in de eerste plaats voor eigen onderdak zorgen. Voldoende materialen waren er echter ook niet, zodat ik bij mijn bezoek aan Manokwari in April 1951 nog tal van gezinnen aantrof in ongeloofwaardige bouwsels van halfvergaan hout en ijzer, die aan geen enkele eis voldeden.

Neen, Hollandia was wat dat betreft wel beter, maar niettemin was de toestand ook daar vrij onhoudbaar. Een belangrijk deel van de beschikbare Amerikaanse barakken en quonsets was ingenomen door de legeren marineonderdelen, die vóór of vlak na de soevereiniteitsoverdracht naar Nieuw Guinea waren gezonden, zodat voor de burgerbevolking, die later kwam, niet zeer veel ruimte overbleef. Men kan zich een voorstelling maken

van de huizen nood, als men ziet, dat in 1949 de Europese bevolking ca 900 zielen telde en dat dit aantal ultimo 1950 was gestegen tot 8500. Behalve de genoemde 1500 Indo-Europeanen, die meest in Manokwari en voor een klein deel in Sarmi terecht kwamen, moest Hollandia het grootste deel van deze aanwas opvangen.

Het was dus duidelijk, dat er bijgebouwd moest worden. En niet alleen bijgebouwd, maar ook gerepareerd, want de aanwezige woningen waren meest in slechte staat. Er was echter geen materiaal, behalve nog wat Amerikaans quonset-materiaal, dat al ruim 5 jaar in weer en wind buiten had gelegen; er waren vrijwel geen gereedschappen en bovenal er waren geen arbeiders. Inheems materiaal en plaatselijke werkkrachten, hier en daar wel gebruikt, waren ook volstrekt onvoldoende.

Teneinde in het ergste gebrek aan werkkrachten te voorzien heeft men toen besloten om Indo-Europeanen uit Indonesië aan te trekken. Deze werkers, meest jongelui tussen 17 en 23 jaar, sloten een contract met de Dienst voor Economische en Technische Aangelegenheden (Deta), waarin zij zich verplichtten gedurende één jaar na aankomst voor het Gouvernement te zullen werken. Vanwege dit contract werden zij in de wandeling de „Deta-werkers” genoemd.

Deze Deta-werkers, waarvan er in 1950 een duizend naar Hollandia zijn gekomen, hebben nog al eens moeilijkheden gegeven. Om te beginnen heeft Nederlandsch Indië nooit handwerkers van Indo-Europese landaard opgeleverd; de jongelui, die uitkwamen, waren dus in het geheel niet aan handen-arbeid gewend. Op zijn mooist waren het bruikbare klerken met H.B.S.- of M.U.L.O.-opleiding. De meest elementaire beginselen van de bouwvakken moesten zij nog leren en dit was zelfs voor de goedwillenden moeilijk, nu er een veel te klein aantal opzichters was, waarvan talrijke zelf niet veel van het vak verstonden, en er voortdurend gebrek was aan materiaal en gereedschap. Er school bovendien veel kaf onder het koren, omdat de selectie van deze werkers door de omstandigheden slechts uiterst summier had kunnen zijn. Tenslotte kostte het grote moeite om de Detawerkers aan het bouwbedrijf te houden. Overal was immers een tekort aan werkkrachten, zowel voor handen- als voor administratieve arbeid. Particulieren en Overheidsdiensten trachtten daarom een deel van de aangekomenen in hun dienst te krijgen. Daar het in den regel ging om werkzaamheden, die de Detawerkers beter lagen dan het bouwvak en laatstgenoemden dus gaarne aan een overgang in andere dienst wilden medewerken, heeft het de Dienst voor Economische en Technische Aangelegenheden enorm veel moeite en tact gekost het grootste deel van de Deta-werkers aan het bouwen, dat verreweg het meest urgent was, te houden.

Dat onder deze omstandigheden de Afdeling Nieuwbouw er toch nog in geslaagd is om naast een aantal grotere en kleinere reparaties in een jaar tijd ruim 10.000 M² bebouwd oppervlak af te leveren, mag een verdien-

stelijke prestatie heten. In de loop van 1951 kon het tempo iets worden opgevoerd. Velen van de Deta-werkers begonnen het vak te leren en de materiaalvoorziening werd iets beter, al heeft vooral de aanvoer van dakbedekking (ijzer en aluminium), die op de wereldmarkt zeer moeilijk te krijgen was, het gehele jaar 1951 nog veel te wensen overgelaten. Om vlugger op te schieten bepaalde men zich tot zeer provisorische bouw, veelal hardboard omwanding en ijzeren of aluminium dak. Toch stond de productie nog in geen verhouding tot de vraag; de taak van de commissie, die verantwoordelijk was voor de verdeling van de beschikbare woonruimte, was dan ook verre van benijdenswaardig. De Dienst Volksgezondheid deed ook maar een oogje toe, want ware deze dienst er toe overgegaan huizen op medisch-hygiënische gronden af te keuren, dan waren er vooral van de oude Amerikaanse barakken niet veel over gebleven. De toestand daar deed vaak wel zeer veel aan die in de Japanse kampen denken.

Reeds in een vroeg stadium was men natuurlijk begonnen naast de provisorische bouw meer ingrijpende plannen te maken voor de bouw van grotere aantallen meer permanente woningen en kantoren door volledig uitgeruste aannemers. De voorbereidingen hiertoe vorderden echter langzaam. Eerst in de tweede helft van 1951 kon een contract voor de bouw van 200 woningen te Hollandia worden afgesloten met de Fa IJsselstein te Gouda, die eind October de eerste werkzaamheden begon. Een volledige oplossing geven ook deze 200 woningen niet. Het is echter een begin.

In het bovenstaande is hoofdzakelijk over Hollandia gesproken omdat daar de moeilijkheden het grootst waren. Behalve in het eveneens reeds genoemde Manokwari, behoeften elders slechts kleine aantallen huizen te worden gebouwd. Vooral door de schaarste aan dakijzer leverde dit ook de grootste moeilijkheden op.

3 - Goederenvoorziening

IMPORT-GOEDEREN We hebben gezien, dat de Papoea-bevolking in belangrijke mate onafhankelijk is van de import. Voor de Europese bevolking heeft steeds precies het omgekeerde gegolden. De sago, in het laagland het volksvoedsel, is voor Europeanen en Aziaten bijzonder onaantrekkelijk. Behalve op tournée's wordt door de Europeanen dan ook zelden of nooit sago gegeten. Basisvoedsels zijn geïmporteerde rijst en uit geïmporteed meel gebakken brood. Ook voor vele andere essentiële voedings- en genotmiddelen is de Europeaan op Nieuw Guinea geheel van de import afhankelijk.

Vóór de soevereiniteitsoverdracht kreeg Nieuw Guinea als deel van Nederlandsch Indië van de van Overheidswege gedistribueerde goederen als rijst en textielen zijn rechtmatig aandeel, zij het ook dat door de afgelegen ligging dat aandeel wel eens wat karig uitviel. Wat de niet gedistribueerde goederen betreft, had zich de vooroorlogse toestand hersteld. De

plaatselijke tokohouders betrokken hun goederen bij de grote Indonesische importhuizen en reizende Chinezen verkochten hun goederen aan boord van de schepen van de K.P.M. Alles bijeen had Nieuw Guinea het evenals alle buitenposten van het naoorlogse Indië armoedig, wellicht een klein beetje armoediger dan de overige.

Bij de soevereiniteitsoverdracht werden de aanvoerlijnen, waarlangs de importgoederen tot dusverre waren gekomen plotseling afgesneden. Uiteraard deelde het nu zelfstandige gebied niet in de Indonesische distributie, noch in de voor Indonesië ingevoerde goederen. Er moesten dus andere wegen worden gezocht en wel op korte termijn wilden ernstige ongelukken worden voorkomen.

Nu bleek, dat de grote importeurs van Indonesië voor de Nieuw Guinea-markt bijzonder weinig belangstelling hadden. Niet onmogelijk waren zij in verband met de ongezellige verhouding tussen de twee burens bevreesd hun veel grotere belangen in Indonesië te schaden. Zelfs toen het Gouvernement bekend maakte, dat aan één handelaar het monopolie voor import en export zou worden verleend, werd slechts één firma, Hagemeyer & Co's Handelmaatschappij bereid gevonden om de verzorging van Nieuw Guinea op zich te nemen. In de door het Gouvernement met de firma Hagemeyer gemaakte afspraak waren de volgende punten van belang.

a - Hagemeyer & Co's Handelmaatschappij zou een aparte dochtermaatschappij oprichten, de Nieuw Guinea Import- en Export Maatschappij (Nigimij), die het alleenrecht van import- en uitvoer op Nieuw Guinea kreeg voor de tijd van één jaar.

b - De Nigimij, die slechts over een gering kapitaal beschikte, zou van het Gouvernement bedrijfskapitaal ontvangen voor zolang zulks nodig was.

c - Daartegenover zou de Nigimij alle maatregelen nemen om een bevredigend voorzieningspeil van Nieuw Guinea te bewerkstelligen en daarbij alle commerciële risico's dragen.

d - De Nigimij zou niet meer dan vooraf vastgestelde winstmarges mogen nemen.

Teneinde het goederentekort onmiddellijk te kunnen verlichten werd reeds in December 1949 uit het Nederlands deviezenfonds een bedrag aan Singaporedollars beschikbaar gesteld, waarvoor de Nigimij onmiddellijk kon beginnen met een grote hoeveelheid van alle mogelijke gebruiksgoederen op de markt in Singapore op te kopen en deze naar Nieuw Guinea te verschepen.

Daarnaast werden in Indonesië besprekingen gevoerd om een grote partij levensmiddelen, waaronder rijst, naar Nieuw Guinea te zenden, waarvoor een financiële regeling zou worden getroffen tussen de Indonesische en de Nederlandse Regering. Op het laatste moment verzette de Indonesische Regering zich echter tegen afscheep van de levensmiddelen, zodat deze transactie niet doorging.

Ook de verscheping vanuit Singapore leverde moeilijkheden op. Het

bleek onmogelijk een doorgaand schip te vinden, waardoor het noodzakelijk werd de goederen in Makassar over te laden. Dit overladen geschiedde op een dusdanige wijze, dat er een enorme schade ontstond en bovendien een aanzienlijke vertraging optrad. De bewuste goederen kwamen dan ook eerst in de loop van Maart in Nieuw Guinea aan.

Korte tijd later kwamen ook de eerste goederen van de Nigimij uit Nederland aan. De eerste maanden van het jaar was Nieuw Guinea echter practisch van alles verstoken gebleven.

Bijzondere moeilijkheden leverde de rijstvoorziening. Indonesië is in zijn geheel een rijst-importerend land en er was dus, nog geheel afgezien van de stopzetting van het handelsverkeer, geen enkele kans uit Indonesië rijst te betrekken. De positie van de wereld-rijstmarkt was ook uiterst moeilijk. Pas na veel moeite lukte het in Thailand voldoende rijst te betrekken, zij het ook van zeer slechte kwaliteit. Sederdien is regelmatig in Thailand rijst gekocht. Er waren (en zijn) echter voortdurend moeilijkheden. Herhaaldelijk was in verschillende plaatsen de rijstvoorraad vrijwel geheel verbruikt voordat nieuwe aanvoer mogelijk was. Tot dusverre kwamen echter nog geen grotere plaatsen geheel zonder rijst te zitten.

Met de aankomst van de eerste scheepsladingen goederen was men er nog lang niet. De partij uit Singapore was bij de heersende goederenhonger een druppel op een gloeiende plaat en de eerste zendingen uit Nederland, die hoofdzakelijk uit levensmiddelen bestonden, waren èn wat de hoeveelheid èn wat de sortering betreft nog onvoldoende.

Toen de Nigimij zich verplichtte een bevredigend voorzieningspeil te bewerkstelligen, had zij wel een zeer zware taak op zich genomen. Om te beginnen ontbrak elk gegeven over de markt. Hagemeyer had nooit op Nieuw Guinea handel gedreven en noch de tokohouders noch het bestuur waren in staat de nodige inlichtingen te geven. De tokohouders, zowel de Chinezen als de Indo-Europeanen, waarvan zich enkelen als winkelier hadden gevestigd, hadden òf weinig ervaring, òf hadden zoveel jaren te weinig goederen gekregen, dat zij het opnemingsvermogen van de markt niet meer konden beoordelen. Door de uitbreiding van de bevolking en de monetaire maatregelen was vroegere ervaring trouwens ook een dubieus richtsnoer. Ook het bestuur kon de koopkrachtige vraag niet beoordelen; het duurde tot medio 1951 voordat men zelfs maar inzicht had in de getalssterkte van de Europese bevolking. Door tokohouders en bestuur beiden werd over het algemeen de vraag overschat. Dit is psychologisch gemakkelijk te verklaren, omdat de honger naar goederen, die er tot dusverre niet of slechts zeer weinig zijn geweest, onverzadigbaar lijkt, ook al is de koopkracht in totaal maar klein. Bovendien waren alle bestuursambtenaren gewend altijd minder te krijgen dan zij gevraagd hadden, zodat zij bij iedere opgave er een schepje bovenop deden. Het sterkste voorbeeld hiervan leverde een bestuursambtenaar, die de consumptie van rijst bij vrije verkoop in zijn gebied op 160 ton per maand taxeerde. Toen dit

gebied op deze basis was bevoorraad, bleek de maandconsumptie nauwelijks 40 ton te bedragen. Nog in April 1951 kon ik constateren, dat de behoefte-raming mij door bestuur en handel gezamenlijk verstrekt, veelal een waarde vertegenwoordigde van het dubbele van de beschikbare koopkracht.

De Nigimij moest daarom, vaak ten koste van aanzienlijke stroppen, zelf ervaring opdoen. Dit ging langzaam. In verband met de deviezenschaarste moesten de meeste goederen uit Nederland komen; de schepen, die zeer veel tussenhavens aandeden, waren minstens twee maanden, vaak zelfs veel langer onderweg, zodat de goederen op zijn vroegst drie maanden na bestelling aankwamen in Hollandia of Sorong. Op de andere plaatsen, waarheen de goederen dan per K.P.M. moesten worden verzonden, duurde het nog weer langer. Iedere vergissing bij het bestellen bleek daarom pas drie of meer maanden later. Toch was men eind 1950 reeds zover, dat de levensmiddelen import bevredigend genoemd kon worden.

Voor textielen en de overige goederen, die in de eerste hoogst primitieve statistieken van Nieuw Guinea, gemakshalve maar samengevat werden onder de benaming „kramerijen”, lag de zaak nog weer moeilijker dan voor de voedingsmiddelen. Deze laatste waren vrijwel steeds uit voorraad leverbaar, terwijl bij de beide andere groepen met kortere of langere (in de regel langere) levertijden moest worden gerekend. Veelal waren de meest gewenste kwaliteiten en soorten in het geheel niet te krijgen. Hoewel er in de loop van 1950 en 1951 een belangrijke verbetering was te bespeuren, was de voorziening van Nieuw Guinea met deze goederen ook eind 1951 nog niet bevredigend te noemen. Dit was voor de niet-autochthone bevolkingsgroepen bijzonder onaangenaam, maar bovendien betekende dit een rem voor de economische activiteit van de Papoea's. Na aankomst van de eerste zending goederen uit Singapore was de werklust van de autochthone bevolking op slag tot een ongekennde hoogte gestegen. Zodra de toko's echter leeg waren, zakte de ijver zienderogen. Ik kom bij de behandeling van de export nog op dit punt terug.

Een andere moeilijkheid, die de Nigimij ondervond bij het op peil brengen van de import, was het hieronder nog nader te noemen feit, dat niet was na te gaan over welke bedragen Nieuw Guinea in totaal voor de aankoop van goederen kon beschikken. Dit gaf alle betrokkenen een onaangenaam gevoel van in het donker te werken en leidde tot vaak overdreven voorzichtigheid bij de aankopen.

Wanneer men alle moeilijkheden in aanmerking neemt kan men zeggen, dat de Nigimij het ondanks grote (en zelfs vaak vermijdbare) fouten niet slecht gedaan heeft. Dat dit niet het inzicht is van het publiek op Nieuw Guinea is ook te begrijpen. De Nigimij droeg het volle odium van de monopolist en alles wat aan de voorziening ontbrak werd zonder meer aan de Nigimij verweten. Het was trouwens niet alleen het publiek, dat zich vaak tegen de Nigimij richtte. Bij het bekend worden van het feit,

dat Hagemeyer het monopolie van de handel op Nieuw Guinea had gekregen, kwamen tal van andere importeurs in het geweer. Dat dit weinig om het lijf had, is wel gebleken toen in April 1951 het monopolie van de Nigimij afliep: geen der andere importeurs meldde zich als concurrent. In feite heeft de Nigimij dus nog steeds een monopoliepositie, al worden door plaatselijke handelaren op kleine schaal wel partijtjes geïmporteerd en geëxporteerd.

Van de import door de Nigimij in 1950 geven de bijlagen II en III een beeld. Dit is dus de gehele voorziening van de burgerbevolking zonder de importen van de N.N.G.P.M., het Gouvernement, Leger en Marine.

INHEEMSE PRODUCTEN Zoals gezegd levert Nieuw Guinea voor de niet-autochthone bevolking weinig op. Aan voedingsmiddelen alleen groenten, vruchten, vis en eieren. Vlees is nergens te krijgen behalve in Merauke en bij zeer kleine hoeveelheden in Manokwari. In Merauke was voor de oorlog een niet onaanzienlijk aantal runderen, die voor een deel door de Javanenkolonie als trekvee gebruikt werden. In de oorlog ging het aantal achteruit en het bedraagt thans niet meer dan een kleine 600. Daar dit aantal voor de behoefte van heel Nieuw Guinea toch veel te klein was, heeft men de uitvoer van runderen en rundvlees uit Merauke verboden om ten minste te houden wat men had. Elders is de rundveestapel niet meer dan enkele tientallen dieren, voornamelijk in Manokwari. Het is zelden, dat de Papoea's bereid zijn een van hun kostbare varkens af te staan aan niet-autochthonen; de enkele varkens van Europeanen en Chinezen leveren nauwelijks een bijdrage voor de vleesvoorziening en het wild is rond de grotere centra zo schaars, dat de jachtopbrengst ook verwaarloosd kan worden. Voor vlees is de niet-autochthone bevolking dus geheel afhankelijk van import van ingeblikt vlees, terwijl sinds medio 1951 ook bevroren vlees wordt geïmporteerd.

De voorziening van de Europese bevolking met groenten, vruchten en vis was in 1949 voor de ca 900 Europeanen voldoende geweest. Toen de bevolking echter in enkele maanden steeg tot 8.500 gegadigden voor deze goederen, werd de toestand hoogst precair, vooral in Hollandia en in Sorong. Daar kwam nog bij, dat de import van katjang idjoe, de zeer vitaminerijke groene boontjes, die vroeger in vrij grote hoeveelheden uit Indonesië werden aangevoerd door het stopzetten van het handelsverkeer onmogelijk werd.

De vergrote vraag leidde echter niet tot uitbreiding van de productie. De kleine hoeveelheden groenten en vis, die door de Papoea-bevolking werden aangeboden, maakten zeer hoge prijzen. Volgens de wet van vraag en aanbod, zoals deze in het Westen geldt, zouden deze hoge prijzen tot verhoging van het aanbod hebben moeten leiden. Op Nieuw Guinea, evenals in vele andere niet-westerse landen geldt deze wet echter niet, maar

veeleer wat BOEKE genoemd heeft, de wet van de omgekeerde elasticiteit van het aanbod ¹⁾). Men verwacht in het Westen als reactie op een prijsstijging een vergroting van het aanbod, omdat de behoeften van de producent onbeperkt zijn. Hij is dus steeds op de grootst mogelijke winst bedacht en zal er daarom naar streven bij hoge prijzen zoveel mogelijk te verkopen. De behoeften en speciaal de geldbehoefte van de meeste oosterse producenten en ook van de Papoea zijn echter beperkt. Stijgen de prijzen, dan behoeft hij minder van zijn product te verkopen om aan de door hem verlangde hoeveelheid geld te komen; dalen de prijzen, dan zal hij veelal meer verkopen om toch het nodige geld te verkrijgen. Met de hoge prijzen voor groenten en vis was de Papoea dan ook uitermate tevreden en hij dacht er niet over het aanbod te vergroten. Speciaal met vis was dit al zeer opvallend. Pas toen medio 1951 een bescheiden westers bedrijfje zich op de visvangst ging toeleggen kwam er verbetering in de visvoorziening.

In Manokwari waren aanvankelijk ook wel moeilijkheden, maar deze konden na verloop van tijd grotendeels worden opgevangen, doordat vele kolonisten zich op het telen van groenten en het vangen van vis toelegden. In Sorong heeft de N.N.G.P.M. met zijn bedrijfstuin niet zoveel succes geboekt, dat zij in staat was te voorzien in de behoefte van het talrijke personeel, laat staan in de behoefte van de bestuurspost op het eiland Doom. Eerst geleidelijk zal een onder auspiciën van de Landbouwdienst ingerichte kolonisten tuin in Saoka een oplossing kunnen brengen. In Hollandia, waar ook de eigenlijk als wetenschappelijke proeftuin bedoelde kwekerij van de Landbouwdienst de vraag absoluut niet kan opvangen, heeft men getracht kolonistenbedrijven tot stand te brengen. Ondanks intensieve steun van het Gouvernement hebben deze tuinen het voorzieningspeil nog niet op de juiste hoogte kunnen brengen. Waarschijnlijk zullen de moeilijkheden eerst definitief worden opgelost, wanneer door betere communicatie met het achterland een ruimer gebied in aanmerking komt voor een georganiseerde opkoop van groenten en vruchten bij de bevolking.

Eieren zijn slechts zo hier en daar te krijgen; wel worden door vele Europeanen kippen en eenden gehouden, maar in de eerste plaats voor eigen gebruik. Slechts een klein aantal wordt verhandeld. De Papoea's, die van oudsher geen pluimvee houden, hebben slechts hier en daar een klein aantal kippen.

Behalve de genoemde voedingsmiddelen levert het land nog slechts wat bouwmaterialen, waarover terloops al even gesproken werd. De gaba-gaba, de dikke bladstelen van de sago-palm, die naast elkaar gezet een aardige bewanding leveren, is zeer bruikbaar; de atap, dakbedekking van sagoblad, is behoorlijk waterdicht en isolerend, doch weinig houdbaar en zeer brandgevaarlijk. Op de kleinere plaatsen wordt van dit materiaal veel gebruik

¹⁾ t.a.p. blz. 56.

gemaakt. Voor de grotere plaatsen is de aanvoer, die meestal over zeer lange afstanden moet geschieden, geheel onvoldoende; nog afgezien van de hoge prijs. Merkwaardig is, dat Nieuw Guinea, dat voor zo'n groot deel met bos is bedekt, in 1950 en 1951 nog buitenlands gezaagd hout moest importeren. Het was dan ook geen gebrek aan bomen maar aan zagerijen, dat hieraan debet was.

AMBACHT EN INDUSTRIE Het Gouvernement heeft een aantal niet onbelangrijke bedrijven, uitgerust met uit de Amerikaanse voorraden afkomstige installaties. In Hollandia hebben de „Algemene Werkplaatsen” een redelijke apparatuur voor het verrichten van reparaties aan auto's, mechanische werktuigen, machines en zelfs aan schepen. Daarnaast is er een bescheiden timmerfabriek, die hoofdzakelijk bouw-elementen vervaardigt, en een koelinstallatie met cellen van een voor het plaatselijke gebruik zeer redelijke inhoudsmaat, terwijl een steenbakkerij en een pannembakkerij in oprichting zijn; daarnaast nog een zagerij van het Boswezen en wat men de openbare nutsbedrijven zou kunnen noemen, elektrische centrales, waterleidingbedrijven enz. Op Biak zijn ook redelijk uitgeruste reparatiewerkplaatsen.

In Sorong heeft de N.N.G.P.M. goede reparatiewerkplaatsen, een ijsfabriek en enkele andere industriële installaties. Daarmede is het hoofdstuk nijverheid op Nieuw Guinea eigenlijk uit. Slechts enkele over het algemeen primitieve ambachtsbedrijfjes heeft het particulier initiatief kunnen voortbrengen: een limonade fabriekje, wat zagerijtjes, enkele auto-transportbedrijven, wat bakkers, kappers, schoenmakers, enkele bedrijfjes met een oude Amerikaanse ijsmachine, enz. Op dit terrein deed het gebrek aan particulier initiatief zich wel zeer sterk gevoelen. In Hollandia was en is geen behoorlijke wasserij, de enige schoenmakerij kan nog niet in een fractie van de behoefte voldoen enz. Ook de credietfaciliteiten van het Gouvernement konden hierin nauwelijks verbetering brengen. Het ontbrak de gegadigden voor credieten in de regel niet alleen aan voldoende kapitaal, maar ook aan het benodigde vakmanschap. Eerst wanneer het vertrouwen in de politieke toekomst van Nieuw Guinea zal zijn hersteld, zal aan deze treurige toestand een eind kunnen komen. Dan zal echter de ontwikkeling waarschijnlijk ook snel kunnen zijn, want voor goede vaklieden zijn er mogelijkheden te over.

4 - *Export*

Niet alleen de toevoerwegen van de importhandel werden bij de soevereiniteitsoverdracht afgesneden; ook de export moest in geheel nieuwe banen worden geleid. Vóór 1950 had Nieuw Guinea immers nooit rechtstreeks naar het buitenland geëxporteerd. Alles ging via Makassar, waar ook werd gesorteerd, terwijl een niet onaanzienlijk deel van de producten in Indonesië zelf werd verbruikt. Met name gold dit voor het Merbau of

Moluks ijzerhout (*Intsia Amboniensis*), dat hoewel van zeer goede kwaliteit op de wereldmarkt vrijwel onbekend is, en voor de trassi uit Merauke.

Het op gang brengen van de export ging nog veel moeilijker dan bij de import. De exportproducten van Nieuw Guinea zijn bijna geen van alle sterke producten. Alleen de copra vindt in Nederland, dat een veelvoud van de potentiële productie van Nieuw Guinea voor eigen consumptie nodig heeft, gretig aftrek. De andere belangrijkste producten t.w. gom-copal, schelpen, nootmuskaat, foelie en krokodillenhuiden zijn tamelijk moeilijk verkoopbaar. De nootmuskaat is niet de bekende Bandanoot van de Molukken, maar de zgn. Papoea-noot, die anders van smaak en consistentie is en slechts in weinig landen gewild. Ook de foelie is natuurlijk anders. De krokodillenhuiden, die vaak niet zorgvuldig genoeg gezouten zijn, ondervinden belangrijke concurrentie van de Afrikaanse huiden, nog afgezien van het feit, dat het een mode-artikel is met sterk fluctuerende prijzen. Bij de andere artikelen is het hoofdzakelijk de kwaliteit, die moeilijkheden geeft; in belangrijke mate een gevolg van slecht sorteren.

Het Merbau hout moest, zoals gezegd, geheel nieuw geïntroduceerd worden. Een dadelijk gevolg van de stopzetting van het handelsverkeer met Indonesië was, dat 3000 M³ bekapte merbau-dolken, die bestemd waren voor afscheep naar Indonesië, bleven liggen. Aangezien Merbau overal tegen bestand is, behalve tegen paalworm, dus tegen zout water, en de vlotten in de loop der maanden los sloegen, zodat de dolken in het zee-water terecht kwamen, ging deze hoeveelheid vrijwel volledig verloren. Mede door de slechte mechanische uitrusting van de Afdeling Boswezen en het gebrek aan arbeidskrachten, bleek het niet mogelijk op korte termijn grote hoeveelheden nieuw te kappen, zodat in 1950 en 1951 slechts enkele monsterpartijen werden verscheept. Hoewel deze wel in de smaak vielen, kwam het niet tot contracten.

Ook bij de andere producten waren de moeilijkheden aan de productiezijde even groot als aan de afzetzijde. Er werd bij de behandeling van de import reeds gesproken over het gebrek aan inducement artikelen; en zonder inducement artikelen geen exportproducten! Door de lange lever-tijden en het deviezengebrek kon de aanvoer van de nodige inducement artikelen pas zeer langzaam op gang gebracht worden; zij is ook thans nog niet geheel voldoende. Wat er aankwam aan deze artikelen werd voor een belangrijk deel gedirigeerd naar West- en Zuid-Nieuw Guinea, waar veel meer exportartikelen worden geproduceerd dan aan de Noord-kust, waar de meeste Europeanen wonen. Daar de voor de Papoea's aantrekkelijke inducement artikelen met uitzondering van de lèmpèng-tabak (een zeer slechte kwaliteit Indonesische tabak, die de Papoea verre prefereert boven iedere andere soort) ook voor de niet-autochthone bevolking dringend noodzakelijk waren, werd deze niet alleen door de te kleine aanvoer, maar ook door de wijze van verdeling nog eens extra gedupeerd. Niettemin was de aanvoer van inducement artikelen voor de voor export producerende

gebieden nog onvoldoende. Bij een onvoldoende aanvoer komt ook juist de regelmaat van de aanvoer in het gedrang en de regelmaat is zeer belangrijk. Slechts wanneer de Papoea zeker is, dat hij over enige weken of maanden de thans door hem geziene en begeerde goederen nog zal kunnen krijgen, zal hij aan het werk gaan: copra maken, gom verzamelen, krokodillen vangen, in loondienst gaan werken enz. Zijn de door hem verlangde goederen op het moment, dat hij zijn producten komt afleveren of zijn geld wil besteden, uitverkocht, dan geeft hij voor vele maanden, misschien jaren aan verder werken de brui.

Bovendien moest de Nigimij langzaam haar weg vinden in de van stam tot stam sterk verschillende smaak van de Papoea bevolking. Wat bij de ene stam een belangrijk inducerende waarde heeft, acht een andere stam waardeloos.

Wat voor de regelmaat van de aanvoer van inducement-artikelen geldt, geldt evenzeer voor de regelmaat van de verbindingen. Pas wanneer op een bepaalde plaats ook steeds regelmatig de producten worden afgehaald, komt de Papoea er toe zijn producten daarheen te brengen. Ook daar ontbrak in 1950 en 1951 nog zeer veel aan.

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat de Nigimij er niet in kon slagen reeds in 1950 een enigermate bevredigende hoeveelheid producten te exporteren. Was de export in 1949 nog beneden het vooroorlogse cijfer gebleven, de in bijlage IV gegeven cijfers, die een totaal aangeven van nog geen f 2,8 miljoen fob-waarde (exclusief aardolie) liggen nog weer beneden die van 1949. Het jaar 1951 vertoont met een totaal van bijna f 3,8 miljoen een kleine verbetering.

In het staatje over 1950 komen een aantal producten, die Nieuw Guinea vroeger een bescheiden, maar toch niet te verwaarlozen winst opleverden niet voor, n.l. de producten voor uitsluitend Aziatische markten als tripang, haaienvinnen en trassi. Export van deze producten vond in 1950 ook niet plaats. De trassi, die vroeger in vrij grote hoeveelheden vanuit Merauke werd geëxporteerd, werd uitsluitend in Indonesië gegeten. In Singapore bestond voor deze kwaliteit geen belangstelling. Bij het stopzetten van de handel met Indonesië was daarom naar de Merauke-trassi geen vraag meer. De enige transactie in trassi, die begin 1950 werd afgesloten heeft dan ook voor de Nigimij een aanzienlijk verlies opgeleverd. Tripang en haaienvinnen, waarvan de markt door de burgeroorlog in China toch al slecht was, werden na het wegvallen van de verbindingen met de Chinese handelaren in Makassar niet meer verzameld. Geen Europese handelaar zal zich ooit wagen aan deze producten, waarvan tientallen kwaliteiten met zeer uiteenlopende prijs bestaan, die uitsluitend door een Chinees kunnen worden onderkend. Ook de Chinese handelaren op Nieuw Guinea durfden deze producten nog niet aan. Op den duur zal deze handel in bescheiden omvang echter stellig herleven. 1951 gaf hiervan al een klein begin te zien.

5 - Transport en verbindingen

AANVOERLIJNEN Vóór 1950 werd Nieuw Guinea regelmatig aangedaan door schepen van de K.P.M., zij het ook met geringe frequentie. Daarnaast kwamen slechts ten behoeve van de N.N.G.P.M. vrachtschepen en tankers van andere maatschappijen in Sorong. Na de soevereiniteitsoverdracht moest om de goederenvoorziening veilig te stellen een betere verbinding van Nieuw Guinea met andere landen en in de eerste plaats met Nederland tot stand gebracht worden. Het Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen wist met de N.V. Stoomvaartmaatschappij „Nederland” en met de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd een regeling te treffen, dat Nieuw Guinea maandelijks door schepen uit Nederland, om de ander van een der beide maatschappijen, zou worden aangedaan, mits er voldoende lading-aanbod was. Dit is tot nu toe steeds het geval geweest, zodat de schepen vanaf medio 1950 ook regelmatig zijn binnen gekomen in Sorong en in Hollandia.

Daarnaast trok de K.P.M. zijn lijn 4 van Singapore via de Java-havens naar Makassar en de Molukken, door tot Sorong. Tenslotte doet nog een schip van het Shell-concern enige malen per jaar enkele havens aan de West- en Noordkust aan om benzine en olie te lossen. Van de genoemde regelmatige verbindingen, die voor aan- en afvoer van Nieuw Guinea voldoende zijn, wordt ook door de N.N.G.P.M. gebruik gemaakt, al komen ook nu nog regelmatig schepen speciaal voor deze maatschappij in Sorong. Uiteraard gaat de afvoer van de geproduceerde aardolie met tankers.

Het grootste deel van de import wordt uit Nederland aangebracht met de schepen van de Lloyd en de Nederland. Wat ondanks de deviezen-schaarste in Singapore gekocht kan worden, alsmede de rijst, die tot dusverre uit Bangkok komt, wordt aangevoerd door de K.P.M. Aangezien de schepen uit Nederland zelden rechtstreeks naar Europa terugkeren, verlaten de exportproducten Nieuw Guinea meestentijds met de K.P.M. om in Singapore te worden overgeladen.

Het valt te betreuren, dat aan- en afvoerlijnen lopen via vele Indonesische havens. Niet alleen maakt dat de reis zeer lang, maar ook geeft het kwaadwillige elementen ruimschoots gelegenheid tot plunderen, waarbij de Nieuw Guinea-goederen een merkbare voorkeur genieten.

KUSTVAART Er bestond voor de soevereiniteitsoverdracht geen korte scheepsverbinding tussen Noord en Zuid, omdat deze door twee verschillende lijnen van de K.P.M. werden aangedaan. Na de overdracht leidden onderhandelingen met de K.P.M. er toe, dat deze maatschappij een schip van 6000 M³ stationeerde in Sorong. Dit schip maakt vanuit Sorong twee reizen naar Hollandia en daarna één reis naar Merauke. De reis Hollandia vice versa en Merauke vice versa duren beide circa 12 dagen.

Het schip van de K.P.M. is geheel in staat het vervoer te verzorgen:

langs de Noordkust hoofdzakelijk passagiers en importgoederen, langs de Zuidkust hoofdzakelijk export- en importgoederen. Zelden is de gehele laadruimte van het schip vol gebruikt. De moeilijkheden bij het kustvervoer worden veroorzaakt door de slechte havenaccommodatie in de meeste plaatsen. Zoals reeds gezegd, zijn van de 18 steigers in Hollandia er nog 3 in bruikbare conditie, wat voldoende is. De havenloodsen zijn echter veel te klein, waardoor bij laden en lossen stagnatie ontstaat, vooral als de K.P.M. tegelijk binnenkomt met een Nederland-schip. Biak heeft een goede steiger met voldoende goedangruimte; in Sorong is alleen een behoorlijke steiger van de N.N.G.P.M., zodat al het laden en lossen van niet voor de N.N.G.P.M. bestemde goederen naar en van de op zichzelf ook al weer onvoldoende goedangruimte op het eiland Doom met pontons en lichters moet geschieden. Merauke heeft een gedurende de oorlog door de Australiërs aangelegde steiger, die op instorten staat, benevens een prauwensteiger, waaraan de K.P.M. niet kan meren. Op alle andere plaatsen geschiedt het laden en lossen op de rede met laadboten van het schip zelf. Onder deze omstandigheden is het laden en lossen in iedere plaats opnieuw een avontuur. Als er bij het vertrek van het schip niets op de wal is blijven staan en niets in het schip is achter gebleven, slaken alle betrokkenen een zucht van verlichting. Dat vooral de Nigimij voortdurend een vervaarlijk bedrag aan claims op de K.P.M. heeft, behoeft dan ook niet te verwonderen.

Toch is het gebrek aan havenaccommodatie niet de grootste hinderpaal voor een bevredigende regeling van het kustvervoer. Wanneer de verbetering van de haven te Hollandia, die op het program staat, is voltooid, kunnen zonder al te excessieve kosten de havens en het havenmaterieel van de andere plaatsen wel zodanig worden verbeterd, dat de huidige moeilijkheden goeddeels tot het verleden zullen behoren, al blijft het eiland Doom waarschijnlijk nog een zwak punt. Minder gemakkelijk zal het echter zijn een voldoende systeem van „voedingslijnen” op te bouwen.

De prauwvaart, die in Indonesië zo'n belangrijke rol speelt, is op Nieuw Guinea nog nauwelijks tot ontwikkeling gekomen. Weliswaar is de Papoea een kunstenaar in het vervaardigen van zijn prauw uit een uitgeholde boomstam en een virtuoos in de navigatie daarmee, maar dit geldt slechts voor zulke kleine vaartuigen, dat zij voor het goederenvervoer nauwelijks een rol kunnen spelen. Uitsluitend in Merauke is een kleine vloot van behoorlijk zeewaardige zeilprauwen, terwijl op andere plaatsen langs de Zuidkust hier en daar ook wel enkele dezer prauwen te vinden zijn.

Hoewel met de K.P.M. is overeengekomen, dat deze buiten het gebruikelijke vaarschema andere plaatsen zal aandoen, wanneer daar een minimum van 50 ton lading is te laden of te lossen, leert één blik op de kaart reeds de absolute noodzaak van behoorlijke voedingslijnen. Eerst wanneer het mogelijk zal zijn om de goederen, die worden geproduceerd of aangebracht in de talrijke verspreide kustkampongs met kleine vaartuigen

te concentreren op bepaalde punten, kan de export tot enige ontwikkeling komen. Dat hierbij de regelmaat van groot belang is, werd reeds vermeld.

Behalve de reeds genoemde zeilprauwen zijn hiervoor thans slechts beschikbaar de Higginsboten van het bestuur. Deze boten, die als overtollig legermateriaal indertijd zijn overgenomen, verkeren alle in deplorabele staat. Bovendien is het laadvermogen slechts ca 5 ton; voor de tamelijk volumineuse copra nog iets geringer. Waar deze boten in de eerste plaats moeten dienen voor de tournerende BB-ambtenaren, die, voor economische doeleinden, met onvoldoende frequentie de verschillende buitenplaatsen bezoeken, is het wel duidelijk, dat voor het verzamelen van exportproducten en evenzeer voor het distribueren van importgoederen deze Higginsboten volledig onvoldoende zijn.

De Afdeling Scheepvaart van de Dienst voor Economische en Technische Aangelegenheden bereidt dan ook reeds lang plannen voor om over te gaan tot de aanschaf van geëigende schepen, die zowel voor het tourneerwerk als voor het vervoer van goederen geschikt zijn. Aangezien vrijwel iedere plaats zijn eigen eisen stelt, vereist het vervangen en uitbreiden van de Gouvernementsvloot veel tijd en het zal daarom nog wel vrij lang duren voor deze nieuwe schepen een wezenlijke bijdrage zullen kunnen leveren aan de economie van Nieuw Guinea.

LUCHTVAART Naast de scheepvaart speelt de luchtvaart, vooral voor het personenvervoer een zeer belangrijke rol. Tot Mei 1950 maakte de Garuda Indonesian Airways een wekelijkse vlucht naar Biak en Hollandia. Na dat tijdstip werd deze dienst gestaakt en was er nog uitsluitend een luchtverbinding met Djakarta van het C.M.V. (Coördinatie Militair Vervoer) voor hoofdzakelijk militaire doeleinden. Einde 1950 is het Gouvernement er toe overgegaan van tijd tot tijd een Sky-master of Constellation te charteren van de K.L.M. voor een rechtstreekse vlucht Nederland—Nieuw Guinea. Waarschijnlijk zullen deze chartervluchten in de toekomst niet veel meer voorkomen, nu de K.L.M. een regelmatige wekelijkse verbinding met Sydney onderhoudt met Biak als een der tussenstations.

Het binnenlandse luchtverkeer werd aanvankelijk geheel verzorgd door de Marine Luchtvaartdienst met Catalina's. In Augustus 1950 ging het Gouvernement er toe over een Dakota van de K.L.M. te charteren, die gestationneerd werd op Biak en vandaar vluchten ondernam naar Hollandia, Sorong en Merauke en met het oog op de postverbindingen ook naar Singapore en Port Darwin. Het vliegen met de zeer dure Catalina's werd toen ook beperkt. Alleen enkele trajecten, zoals b.v. naar de Wisselmeren en naar Ajamaroe, waarvoor een watervliegtuig noodzakelijk is, worden nog door de Marine Luchtvaartdienst gevlogen.

VLIEGVELDEN Van de talrijke in de oorlog op Nieuw Guinea aangelegde vliegvelden waren er eind 1949 nog slechts twee in gebruik: één bij Hollandia en één op Biak. Deze verkeerden in redelijke staat en hadden het noodzakelijke minimum aan radionavigatie- en andere hulpmiddelen. Door het drukkere luchtverkeer na de soevereiniteitsoverdracht ging de kwaliteit van de velden achteruit en eerst eind 1950 konden de herstelling ter hand nemen. Aangezien het in gebruik zijnde vliegveld op Biak niet geschikt bleek voor Constellations, werd aldaar een ander vliegveld hersteld en in gebruik genomen.

Behalve de genoemde zijn nog vliegvelden in Merauke en in Tanah Merah aan de Digoel in goede staat, hoewel het laatstgenoemde niet geschikt is voor intensief gebruik. Technische hulpmiddelen zijn daar nog vrijwel niet aanwezig. Trouwens ook op Biak zijn de hulpmiddelen nog onvoldoende en zullen zij worden uitgebreid.

De N.N.G.P.M. heeft voorts een vliegveld aangelegd op het eilandje Jefman, dicht voor Sorong. Daarnaast zijn er nog een aantal noodlandings-terreinen.

De meteorologische dienst is sinds Augustus 1950 in opbouw. De huidige voorzieningen zijn nog onvoldoende voor het luchtverkeer.

WEGVERKEER Verharde wegen zijn er in Nieuw Guinea slechts weinig. Het enige wegennet van enige omvang is te vinden in Hollandia, waar de Amerikanen ca 150 mijl weg aanlegden. Van deze 150 mijl zijn thans niet meer dan ca 50 mijl in min of meer intensief gebruik. In de andere afdelingshoofdplaatsen zijn enige kilometers weg in Biak, Sarmi, Manokwari en Merauke. In Sorong zijn wegen aangelegd door de N.N.G.P.M. Het grote werkstuk is geweest de weg van Klamono naar Sorong langs de pijpleiding van het olieveld naar de haven. Deze weg van ca 40 K.M. lengte heeft ontzaglijk veel moeilijkheden opgeleverd en heeft geweldige sommen gekost. Een deel moest worden aangelegd door een moeras, waar telkens opnieuw de weg verzonk. Ook thans is dit weggedeelte vaak niet te berijden.

De wegen op Nieuw Guinea vergen een geweldig onderhoud. Om te beginnen zijn deze wegen, die aangelegd zijn voor tijdelijk militair gebruik, vaak onvoldoende gefundeerd, zodat verzakkingen veel voorkomen. Bovendien stellen de zware regens enorme eisen aan het wegdek en de afwatering. Tot dusver werd slechts een kleine proef genomen met asfaltdek; verder bestaat het dek uit zand, grind en klei. In Hollandia, waar de wegen voor een groot deel door geaccidenteerd terrein lopen, moet voortdurend aan het wegdek worden gewerkt en desondanks is de weg zodanig, dat een grote slijtage aan het rijdend materieel wordt veroorzaakt.

Het is verwonderlijk zoveel auto's nodig zijn om het verkeer over deze korte stukken weg te verzorgen. Dit ligt hoofdzakelijk aan de hoofdplaats Hollandia, die uit drie delen bestaat, Hollandia-Haven, 13 K.M. verder

Hollandia-Stad en weer 25 K.M. verder Ifar. Bij de soevereiniteitsoverdracht was een groot aantal vracht- en personenauto's aanwezig uit de oude Amerikaanse legervoorraden. Zonder uitzondering waren deze auto's echter in slechte staat. Sedertdien zijn talrijke auto's geïmporteerd. Einde 1950 bestond het autopark, inclusief dat van de N.N.G.P.M. uit 144 vrachtauto's en 183 andere auto's, wat voor de behoefte nog niet voldoende was. In 1951 vond verdere aanvulling plaats.

Naast de verharde wegen zijn vooral aan de Zuidkust vele kilometers lange paardenpaden. Verder wordt het gehele land doorkruist door vele duizenden kilometers lange Papoea-voetpaden. Deze wegen zijn voor een niet geoefend Europeaan uiterst moeilijk te volgen, maar voor de geoefende zijn ze gemakkelijk te vinden en behoorlijk begaanbaar tot over de hoogste bergkammen.

P.T.T. Naast het verkeerswezen vroegen de post-, telegraaf- en telefoonverbindingen van Nieuw Guinea, dat nooit rechtstreekse verbindingen met het buitenland had gehad, na de soevereiniteitsoverdracht de onmiddellijke aandacht.

Aanstands werd de organisatie van de brief- en pakketpost ter hand genomen. Eerst bij het verbeteren van de luchtvaartverbindingen, nadat de gecharterde Dakota kon worden gebruikt, werden de verbindingen met Nederland en andere landen redelijk. De interne postverzending, die doorgaans ook door de lucht geschiedt, liet nog lange tijd veel te wensen over, vooral aan snelheid, wat bij een land als Nieuw Guinea niet hoeft te verwonderen.

Telegraafverkeer met Nederland was na de soevereiniteitsoverdracht een dringende eis. De apparatuur hiertoe werd door de technici van de P.T.T. hier en daar vandaan bijeen geschraapt; alles oud Amerikaans materiaal in slechte conditie. Toch lukte het vrij spoedig telegrafisch contact met Nederland te verkrijgen. Dit ging zo goed, dat het Hoofd van de P.T.T., Ir ARENDS, voor zich zelf berekende, dat met het kleine 300 Watt-zendertje ook wel telefonisch contact met Nederland kon worden verkregen. De berekeningen bleken inderdaad te kloppen, want de eerste proefneming lukte wonderwel. In een gedenkwaardige nacht, nadat een ambtenaar, die de zender moest bedienen, genoodzaakt was om de toevallig bandjir'ende rivier tussen Hollandia en het radiostation over te zwemmen, werd de niets vermoedende Directeur Generaal van de P.T.T. in Den Haag op zijn kantoor (het tijdsverschil tussen Nieuw Guinea en Nederland bedraagt 9 uur) opgebeld door het gloednieuwe telefoonstation Hollandia. In de loop van 1950 was de telefonische verbinding met Nederland weer gedurende enkele maanden verbroken door technische storingen. Nadat een nieuw aangekomen zender in gebruik was genomen, werd de verbinding weer hersteld en functioneert tegenwoordig zeer bevredigend.

Intern is telefoonverkeer mogelijk tussen de verschillende delen van

Hollandia, terwijl begin 1951 een radiotelefonische verbinding tussen Hollandia en Biak tot stand werd gebracht. De overige grotere plaatsen zijn slechts radiotelegrafisch te bereiken. Aan de bestaande apparatuur zal op korte termijn nog heel wat moeten worden vernieuwd, omdat het materiaal over het algemeen oud en slecht is. Met tal van kleinere plaatsen zal ook telegrafisch contact tot stand gebracht moeten worden om een verantwoorde bestuursvoering mogelijk te maken.

6 - Geld en betalingsverkeer

GELDWEZEN Zolang Nieuw Guinea deel uitmaakte van Nederlandsch Indië was uiteraard de Nederlandsch Indische gulden of roepiah het wettig betaalmiddel. Na de soevereiniteitsoverdracht moest echter het geldwezen van Nieuw Guinea losgemaakt worden van dat van de Republiek. In overleg met het Gouvernement besloot de Nederlandse Regering daarom tot invoering van een nieuwe munteenheid, de Nieuw Guinea gulden. Teneinde de band tussen Nieuw Guinea en Nederland zo sterk mogelijk te maken, werd bepaald, dat de waarde van één Nieuw Guinea-gulden gelijk zou zijn aan één Nederlandse gulden en dat de transfer van Nieuw Guinea naar Nederland en vice versa vrij zou zijn.

Door laatstgenoemde bepalingen kreeg het nieuwe geld een hogere waarde dan het oude en was het dus niet mogelijk om het in te voeren door à pari inwisseling van de op Nieuw Guinea aanwezige roepiah's. Immers, de Nederlandsch Indische gulden was wel tot de soevereiniteits-overdracht toe op een officiële pari-koers met de Nederlandse gulden gehouden, doch de waarde van beide was ook toen niet gelijk. Het handhaven van de pari-koers was uitsluitend mogelijk geweest door een zeer stringente beperking van de transfer van Indonesië naar Nederland, terwijl bovendien de zgn. Thesaurierekening, waarop de betalingen over en weer tussen de twee Regeringen werden geboekt en die door voortdurende credieten van Nederland aan Indonesië moest worden gevoed, een belangrijk deel van het waardeverschil opving. Kort na de soevereiniteitsoverdracht liet de Indonesische Regering door de invoering van de deviezen-certificaten de roepiah aanzienlijk dalen ten opzichte van de Nederlandse gulden, waarmede de werkelijke waardeverhouding tussen beide veel beter tot uitdrukking kwam. Had men dus voor iedere roepiah een vrij transferabele Nieuw Guinea-gulden gewisseld, dan zouden niet alleen de bezitters er belangrijk op vooruitgegaan zijn, maar ook zou de vrije transfer in gevaar zijn gebracht. Immers, iedere Nieuw Guinea-gulden, die getransfereerd wordt, onttrekt een gulden aan het Nederlandse guldens-bezit van Nieuw Guinea in Nederland. Het aantal roepiah's, dat in omloop was op Nieuw Guinea was stellig veel groter, dan het aantal Nederlandse guldens, dat Nieuw Guinea bezat. Aangezien er op Nieuw Guinea in dat stadium weinig te koop was (men kon aanvankelijk zelfs niet met zekerheid er op rekenen, dat de in Singapore aangekochte goederen voor verkoop beschik-

baar zouden zijn) stond het bovendien vast, dat een groot deel van het nieuw in omloop gebrachte geld zou worden getransfereerd.

Het was dus noodzakelijk, om de invoering van het nieuwe betaalmiddel te binden aan een geldsanering. Deze geldsanering zou op 1 Maart plaats vinden, doch werd eerst op 1 April doorgevoerd, aangezien het niet mogelijk bleek de meer afgelegene plaatsen eerder van de nodige nieuwe munten en muntbiljetten te voorzien. Op 1 April hield toen de roepiah op wettig betaalmiddel te zijn. Een ieder kon van zijn roepiah-bezit à pari inwisselen tegen guldens een bedrag, gelijkstaande met de kosten van levensonderhoud van hem en zijn gezin gedurende één maand. In de praktijk werd dit gelijkgesteld met één maand salaris. Het overige werd ingenomen en geboekt op een geblokkeerde rekening.

In een later stadium is beslist, dat een ieder van zijn geblokkeerde rekening tot een maximum van 25 % van het totaal vrij kon opnemen, als hij kon aantonen, dat hij het geld nodig had voor productieve doeleinden. Hiervan en van enkele minder belangrijke deblokkeringsfaciliteiten is een ruim gebruik gemaakt. Wat met het nu nog geblokkeerde restant zal gebeuren is nog niet bekend gemaakt.

Cijfers over de muntsanering zijn niet gepubliceerd. Het is daarom niet te zeggen hoeveel er 1 April 1950 is ingenomen en uitgegeven. Wel vermeldt het Rapport aan de Verenigde Naties, dat de geldcirculatie ultimo 1950 een kleine f 12 miljoen bedroeg. Het in April uitgegeven bedrag moet dus hieronder hebben gelegen. Het ingenomen bedrag aan roepiah's zal wel aanzienlijk hoger zijn geweest. Over het algemeen werden op Nieuw Guinea relatief ruime kasmiddelen aangehouden, omdat kasaanvulling, die alleen per postwissel of door het verzenden van contant geld mogelijk was, zo lang duurde. Bovendien hadden niet alleen de personen, die rond het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht naar Nieuw Guinea waren gevlucht hun hele bezit aan roepiah's mede gebracht, maar vele anderen, die in Indonesië waren gebleven, hadden hun geld naar Nieuw Guinea gezonden.

Zoals al dergelijke maatregelen, heeft de muntsanering op Nieuw Guinea bij de betrokkenen heel wat critiek ontmoet en het is een feit, dat velen van de kolonisten in verlegenheid kwamen, toen een belangrijk deel van hun meegebrachte geld werd geblokkeerd. Dit was echter niet zozeer een gevolg van de geldsanering als wel van het feit, dat vele kolonisten niet in hun levensonderhoud konden voorzien, zelfs niet het vooruitzicht hadden dat in de toekomst te zullen kunnen en dus van hun kapitaal leefden. Over kortere of langere tijd waren deze mensen dus toch in financiële moeilijkheden gekomen; de geldsanering heeft het proces slechts verhaast. Dit valt nauwelijks te betreuren; de kolonist-rentenier is voor geen enkele gemeenschap een aanwinst.

BUITENLANDS BETALINGS-VERKEER In het voorgaande is reeds enige malen over transfer gesproken. Deze was mogelijk geworden doordat na de soevereiniteitsoverdracht de N.V. Nederlandsche Handelmaatschappij bereid gevonden was in Hollandia een agentschap te vestigen. Voordien was Nieuw Guinea geen enkele bankinstelling rijk. Eind 1950 werd een tweede agentschap van de N.H.M. geopend te Sorong, hoofdzakelijk ten gerieve van de N.N.G.P.M.

Van de talrijke functies van een bank in het moderne bestel verrichten deze agentschappen van de N.H.M. er tot dusver maar één n.l. het transfereren van geld naar en van Nederland. Deze functie is echter voor Nieuw Guinea zeer belangrijk. Het had (en heeft ook thans nog) niet de minste zin om voor Nieuw Guinea een afzonderlijk deviezenfonds te creëren, zolang de uitgaven in vreemde valuta een veelvoud bedragen van de inkomsten. Daarom was aanstonds de afspraak gemaakt, dat Nieuw Guinea „naar behoefte” gebruik zou kunnen maken van buitenlandse valuta uit het Nederlandse Deviezenfonds en daartegenover zijn inkomsten in vreemde valuta aan dit fonds zou afdragen.

Buitenlandse valuta heeft Nieuw Guinea vrijwel uitsluitend nodig voor goederenimport. De aankoop van goederen in andere landen dan Nederland loopt via de Nederlandse ambtelijke organen. Nederlandsche Bank, Centrale Dienst voor In- en Uitvoer en andere instanties houden hierop scherp het oog; niet alleen uit een oogpunt van deviezen maar ook uit een oogpunt van uitputting van contingenten. Daarnaast heeft de „Gezaghebbende, belast met de uitoefening van de bevoegdheden van het Deviezeninstituut”, zoals deze functionaris kortweg heet, de bevoegdheid deviezenvergunningen uit te geven, die door het Nederlandse Deviezenfonds worden gehonoreerd. Hiervan wordt slechts een zeer spaarzaam gebruik gemaakt, hoofdzakelijk voor het verstrekken van reisdeviezen.

Alle buitenlandse valuta-transacties worden in Nederlandse guldens verrekend met het Nederlandse Deviezenfonds via de rekening bij de Nederlandse Handelmaatschappij in Amsterdam. Ook de transacties met Nederland lopen over deze rekening. Daar Nieuw Guinea waar enigszins mogelijk Nederlandse goederen koopt, zijn deze transacties veel omvangrijker dan die in buitenlandse valuta.

Een gevolg van het geschetste systeem is, dat Nieuw Guinea maar één soort buitenlandse valuta kent, n.l. de Nederlandse gulden. De rekening bij de N.H.M. in Amsterdam is in zekere zin het Nieuw Guinese deviezenfonds.

Om utiliteitsredenen is men wel eens van het beschreven systeem afgeveken b.v. door bepaalde verrekeningen via de Comptabele van het Ministerie voor Uniezaken en Overzese Rijksdelen te laten lopen. Dit doet echter aan het stelsel niets af.

BINNENLANDS BETALINGS-VERKEER Tot eind 1949 was het enige betalingsverkeer op Nieuw Guinea het postwisselverkeer. Dit werd kort na het einde van de Rondetafelconferentie gestaakt en kon ook binnenslands nog niet volledig worden hervat door gebrek aan mensen en materiaal (vooral brandkasten) bij de P.T.T. Aangezien er toch enig geldverkeer moest zijn en vooral de handelaren voor de importgoederen wel eens anders dan contant moesten betalen aan de Nigimij, werd een regeling getroffen, dat men geld kon afdragen aan het kantoor van het Hoofd van Plaatselijk Bestuur, die dit doorgaf aan het Centraal Kantoor voor Comptabiliteit in Hollandia. Dat dit in de praktijk altijd even vlot liep, zou ik niet willen beweren.

OVERHEIDS-FINANCIËN De vroegere residentie Nieuw Guinea kon zich niet bedreipen en het was daarom wel aanstonds duidelijk, dat het nieuwe Gouvernement dit nog veel minder zou kunnen. Daarom verklaarde de Nederlandse Regering zich bereid om het tekort van Nieuw Guinea te suppleren.

De bijdrage van Nederland wordt natuurlijk betaald in Nederlandse guldens. Daardoor ontstaat de unieke situatie, dat het begrotingstekort de voornaamste bron van deviezeninkomsten is.

Bij de bepaling van het beleid in Nieuw Guinea is het tot dusverre als een grote moeilijkheid gevoeld, dat men niet tijdig wist hoe groot de Nederlandse bijdrage zou worden en dus ook niet over hoeveel „deviezen” men kon beschikken, speciaal voor de algemene import. Daar men deze moeilijkheid bij het treffen van de suppletie-regeling reeds had voorzien, was afgesproken, dat het Ministerie van Financiën maandelijks een twaalfde deel van het tekort op de door de Minister voorlopig goedgekeurde begroting zou storten. In de praktijk is hier tot nog toe niets van gekomen, omdat de begrotingen niet tijdig klaar waren. De begroting 1950 was pas in October gereed en werd nog weer later door de Minister van Financiën voorlopig goedgekeurd. De begroting 1951 heeft het vóór het einde van het jaar nog niet eens zo ver gebracht. Dit betekende, dat men voor het verkrijgen van de benodigde middelen afhankelijk was van credieten van het Ministerie van Financiën, zonder te weten hoever men uiteindelijk kon gaan. Uiteraard kon men er wel een slag naar slaan, maar op de kleine cijfers, waarin het economisch leven van Nieuw Guinea wordt uitgedrukt, kan een veiligheidsmarge van enkele miljoenen bij het opnemen van genoemde credieten het verschil betekenen tussen armoede en behoorlijke voorziening. De begroting 1952 bracht het er eindelijk beter af: zij werd in Februari 1952 door de Ministerraad voorlopig goedgekeurd, zodat thans een verantwoord deviezenbeleid op Nieuw Guinea mogelijk wordt.

7 - Uitzonderlijke positie van de N.N.G.P.M.

In het voorafgaande is maar weinig aandacht besteed aan de enige

belangrijke onderneming van Nieuw Guinea, de N.V. Nederlandsch Nieuw Guinea Petroleum Maatschappij. Dit ligt hieraan, dat deze maatschappij in het economisch bestel van Nieuw Guinea een zeer uitzonderlijke plaats inneemt.

Na de oorlog werden de drie grote oliemaatschappijen in Indonesië vrijwel geheel buiten het algemeen geldende deviezenregiem gesteld. Het „General Memorandum on the Revised 1949/50 Program Netherlands D.O.T.” ten behoeve van Indonesië ingediend bij de Organization for European Economic Cooperation te Parijs zegt hierover o.a. het volgende: „Under agreements which have been closed between the Indonesian Government and the three Oil Companies the latter are financing the whole of their (reconstruction) programs themselves, including all the foreign exchange required, in return for which they are being allowed to retain the foreign exchange proceeds of oil exports for a number of years.”

Hoewel het dubieus was of deze afspraken ook betrekking hadden op de N.N.G.P.M., gedroeg deze zich ook na de soevereiniteitsverdracht alsof zulks het geval was. Dit had trouwens de volledige instemming van het Gouvernement, dat nooit de door de N.N.G.P.M. benodigde deviezen zou hebben kunnen opbrengen. Voor de goede orde werd de deviezenrechtelijke positie van de N.N.G.P.M. later nog in een overeenkomst met het Gouvernement vastgelegd. Hierdoor komt de opbrengst van de door de N.N.G.P.M. geëxporteerde aardolie noch aan het Nieuw Guinees noch aan het Nederlandse Deviezenfonds ten goede. Daar staat tegenover, dat de N.N.G.P.M. ook zelf moet zorgen voor de vele malen grotere bedragen aan buitenlandse valuta, die deze maatschappij nodig heeft.

Ook in andere opzichten staat de N.N.G.P.M. buiten het economisch leven van Nieuw Guinea. Niet alleen wat de maatschappij zelf gebruikt, maar ook alles, wat haar talrijke employé's en arbeiders nodig hebben, wordt door haarzelf geïmporteerd. Natuurlijk wordt althans een klein deel van het inkomen van de employé's buiten de winkel van de maatschappij besteed, maar daar staat tegenover, dat ook andere personen, o.a. de gouvernementsambtenaren op het eiland Doom, de vergunning hebben gekregen in de welvoorzienende winkel van de N.N.G.P.M. te kopen. Voorzover ik heb kunnen nagaan, moeten beide grootheden elkaar zo ongeveer compenseren. Voor telefoon, radio, wegen, electriciteit, water, huizenbouw enz. wordt ook door de Maatschappij gezorgd. In de regel is het veeleer het Gouvernement, dat bij de „olie” leentjebuurt moet gaan spelen.

De belangrijkste band tussen Gouvernement en N.N.G.P.M. is, dat laatstgenoemde een aanzienlijk deel van de totale inkomsten van het Gouvernement opbrengt aan in- en uitvoerrechten, cijns, belasting van het personeel enz. Vooral de invoerrechten zijn belangrijk, waar de N.N.G.P.M. meer importeert dan de Nigimij voor de gehele bevolking. Daar de N.N.G.P.M. geen eigen inkomsten in Nieuw Guinea-guldens heeft wordt het grootste deel van de aan het Gouvernement verschuldigde bedragen uit Nederland

getransfereerd, wat weer een versterking van de Nederlandse guldens-pot betekent. Echter ook weer niet helemaal. Nieuw Guinea betreft zijn olie en benzine van de B.P.M.-Handelszaken, die een eigen emplacementje in Hollandia heeft. Deze producten worden betaald in Nieuw Guinea gulden en de opbrengst wordt afgedragen aan de N.N.G.P.M. Slechts het verschil tussen de door de N.N.G.P.M. verschuldigde rechten en belastingen en de opbrengst van de B.P.M.-Handelszaken behoeft dus te worden overgemaakt.

IV - CIJFERMATIG ONDERZOEK VAN DE HUIDIGE ECONOMIE

In het vorige hoofdstuk heb ik getracht een beschrijving te geven van hetgeen er op economisch gebied in de jaren 1950 en 1951 is voorgevallen. Dit heeft echter nog weinig inzicht gegeven in de kwantitatieve verhoudingen. Daartoe is een meer cijfermatige analyse noodzakelijk. Hiertoe kan men een aantal statistieken bezigen. Deze belichten echter ieder slechts één aspect van het economisch gebeuren en laten de onderlinge samenhang grotendeels in het duister. Beter is het daarom deze statistieken samen te vatten tot één geheel, dat het gehele economische gebeuren belicht.

Pas sinds korte tijd is men in de westerse landen tot het inzicht gekomen, dat het noodzakelijk is de reeds zo geperfectioneerde statistieken van ieder onderdeel van het economisch leven tot een totaaloverzicht te verenigen. Hier te lande heeft ED. VAN CLEEFF in 1941 er voor het eerst in de *Economist* sterk op aangedrongen een dergelijk totaal overzicht samen te stellen. Hij gebruikte hiervoor de term „nationale boekhouding”, welke later vervangen werd door de juistere term „nationale rekeningen”. Een dergelijk stelsel van nationale rekeningen maakt gebruik van de reeds bekende verspreide data omtrent het economisch gebeuren, maar door deze samen te verbinden krijgt men de mogelijkheid van inzicht in de samenhang van het geheel. Doordat men het gehele economische leven als het ware op één blad papier voor zich ziet, wordt het mogelijk na te gaan niet alleen welke gevolgen een verandering van de economische data in één sector te weeg brengt, maar ook welke repercussies deze verandering geeft in de andere sectoren. In enkel jaren tijd is het systeem van de nationale rekeningen dan ook een belangrijk hulpmiddel geworden bij het bepalen van het economisch en financieel Regeringsbeleid in vele Westerse landen; een hulpmiddel, dat men niet gaarne weer zou missen ¹⁾.

Wat houdt nu zo'n stelsel van nationale rekeningen eigenlijk in? Niet anders dan een overzicht van de transacties, die in een bepaalde periode

¹⁾ Vergelijk Prof. Dr J. TINBERGEN: „Begroting en Nationaal Budget” in „De Rijksbegroting”, Zeven wetenschappelijke beschouwingen over actuele economische en staatsrechtelijke vraagstukken de Nederlandse volkshuishouding betreffende, door Prof. Dr M. J. H. SMEETS e.a. Brusse, Rotterdam 1949.

plaats vinden tussen de verschillende groepen, die tezamen de bestudeerde economische gemeenschap vormen. Om te beginnen moet men dus de gemeenschap opdelen in een aantal groepen, als b.v. industrie, handel, Regering, consumenten enz. Voor ieder van deze groepen wordt dan een rekening aangelegd met uitgaven en ontvangsten. Aan iedere kant wordt dan aan de hand van het beschikbare statistische materiaal geboekt hoeveel en van wie geld wordt ontvangen, respectievelijk hoeveel en aan wie geld wordt betaald. Bij de ontvangsten van de industrie b.v. zal dus worden geboekt de opbrengst van de producten in het binnenland verkocht, zo mogelijk onderscheiden naar de verschillende groepen van afnemers en de opbrengst van de geëxporteerde producten; bij de uitgaven het aandeel in de opbrengst van ieder der productiefactoren. Wat in de ene rekening bij de uitgaven wordt geboekt, komt in een andere rekening bij de ontvangsten. B.v. de door de industrie onder uitgaven geboekte lonen zal men in de rekening van de consumenten vinden onder de ontvangsten en wel onder het hoofd „in de industrie verdiende lonen”. Alleen de transacties tussen de verschillende leden van één groep b.v. het halfproduct, dat door de ene fabriek geleverd wordt aan de andere, zal men niet tot uitdrukking kunnen brengen.

Hoe meer groepen men dus kiest, des te nauwkeuriger zal men iedere verandering in al haar gevolgen kunnen traceren, maar des te meer statistisch materiaal heeft men nodig. Als de gegevens er voor beschikbaar zijn, kan men dus een groep „industrie” opdelen in meerdere groepen onderscheiden naar de aard van de industrie en/of de geografische spreiding.

Met het verdelen van de leden van de bestudeerde economische gemeenschap in groepen is men er nog niet. Iedere gemeenschap heeft immers meer of minder belangrijke contacten met niet tot de gemeenschap behorende individuen en lichamen. Bij de nationale rekeningen van de westerse landen, moet daarom ook een rekening „buitenland” worden gevoegd, waarop uitgaven aan en ontvangsten uit het buitenland worden geboekt. Deze rekening is niets anders dan de vanouds bekende betalingsbalans.

Op een ander punt dient ook nog de aandacht gevestigd te worden. Voor het verkrijgen van een volledig overzicht is het noodzakelijk, ook rekening te houden met transacties, die in de praktijk door de betrokkenen niet als transacties worden aan gevoeld. Wanneer een winkelier geld uit de toonbanklade neemt om zelf boodschappen te gaan doen, zal hij dit nauwelijks als een transactie voelen. Toch is het nodig om met dit en dergelijke feiten rekening te houden; in het onderhavige geval door het bedrag, dat de winkelier uit zijn lade neemt, op de rekening „handelaren” te boeken onder de uitgaven en op de rekening „consumenten” te boeken onder de inkomsten.

Als men nu op de hier beschreven wijze voor alle gekozen groepen rekeningen heeft opgesteld, kan men deze rekeningen combineren tot een

totaaloverzicht. Aangezien alle transacties in de rekeningen tweemaal voorkomen, ééns aan de debetzijde en ééns aan de creditzijde van een rekening, kan men het overzicht zo inrichten, dat daaruit blijkt, wat iedere groep betaalt en van iedere andere groep ontvangt.

Het hier beschreven systeem heeft het voordeel, dat op ieder cijfer automatische contrôle is. Wanneer n.l. iedere rekening wordt opgesteld aan de hand van afzonderlijke, zelfstandige gegevens, blijkt bij het samenvatten van de rekeningen tot een geheel direct als er ernstige fouten zijn ingeslopen, want de betalingen door en aan een bepaalde groep zijn dan niet meer gelijk. Hierdoor kan de marge van mogelijke vergissingen worden verkleind.

Om een inzicht te krijgen in de economie van Nieuw Guinea na de soevereiniteitsoverdracht zou men dus feitelijk ook een stelsel van nationale rekeningen moeten kunnen opstellen. De vraag is of dit mogelijk is.

Reeds vaker zijn rekenmethoden, ontwikkeld in en voor westerse landen, toegepast op minder hoog ontwikkelde gebieden. Gedurende de laatste oorlog heeft b.v. het Engelse National Institute of Economic and Social Research door de econometste PHYLLIS DEANE een onderzoek laten instellen naar de vraag, of het systeem van berekening van het nationaal inkomen toegepast in Engeland, ook bruikbaar zou zijn in veel minder ontwikkelde gebieden. De resultaten van dit onderzoek zijn neergelegd in haar in 1949 verschenen boek „The measurement of colonial national incomes”. Zij komt daarin aan de hand van een berekening van het nationaal inkomen van Noord-Rhodesia, Nyassaland en Jamaica tot de conclusie, dat de in westerse landen toegepaste methoden inderdaad ook bruikbaar zijn voor minder ontwikkelde gebieden, al is door het ontbreken van vele gegevens, die in meer beschaafde landen beschikbaar zijn, de marge van mogelijke vergissingen uiteraard groter.

Ook voor Nederlandsch Indië zijn dergelijke onderzoeken verricht. Nadat gedurende de oorlog Prof. L. J. POLAK reeds belangrijk voorbereidend werk had gedaan, de resultaten waarvan echter nog niet konden worden beschouwd als een modern stelsel van nationale rekeningen, heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek in Augustus 1949 als „special statistical communications No 4002” een publicatie het licht doen zien „National Accounts for the Netherlands Indies in 1938”, waarin een volledig uitgewerkt stelsel van nationale rekeningen wordt gegeven.

Theoretisch is tegen deze berekeningen echter een ernstig bezwaar aan te voeren. Zowel een stelsel van nationale rekeningen, als de nauw daarmee verbonden berekening van het nationale inkomen gaan uit van een volledige geldhuishouding. In de westerse landen worden de doorgaans niet in geld gewaardeerde diensten als b.v. de diensten der huisvrouwen en de diensten bewezen door duurzame consumptiegoederen dan ook steeds uitdrukkelijk uit de berekeningen geëlimineerd. Slechts wordt meestal een uitzondering gemaakt voor de huurwaarde van door de eigenaren zelf

bewoonde huizen¹⁾). Hoewel ieder getrouwd man mij geredelijk zal toegeven, dat zijn levensstandaard in vergaande mate wordt bepaald juist door de diensten van zijn huisvrouw, is in de zuivere geldhuishouding van de westerse homogene samenleving deze beperking nog toelaatbaar. In de dualistische samenlevingen in Indonesië en in de door PHYLLIS DEANE onderzochte gebieden (wellicht met uitzondering van Jamaica) ligt de zaak echter anders. Hier vindt een zo groot deel van het economisch gebeuren buiten de geldhuishouding plaats, dat men dit deel niet kan verwaarlozen. Zowel PHYLLIS DEANE als het Centraal Bureau voor de Statistiek hebben zich dan ook veel moeite moeten getroosten om de transactie's buiten de geldhuishouding op geld te waarderen.

Nu heeft ook BOEKE er terecht op gewezen, dat in de oosterse productiehuishouding het begrip inkomen niet past. Hij schrijft: „inkomen is iets, dat, met zekere regelmaat, van buiten inkomt, als resultaat van ruilhandelingen, als regel in de geldvorm, in elk geval in geld te waarderen. Het is daarom in hoge mate onwettelijk om de opbrengst van voedsellandbouw, voor de gezinsverzorging geteeld, als inkomen aan te merken, de prijsgrondslag zowel als de grondslag ter bepaling van de productiekosten ontbreken hier te enenmale”²⁾).

Met alle respect voor de spitsvondigheid, waarmede PHYLLIS DEANE de geldswaarde van de voor eigen gebruik geteelde landbouwproducten in Noord-Rhodesia en Nyassaland weet te berekenen, uit het door haar toegepaste systeem blijkt wel duidelijk, dat deze geldswaarde niet anders is dan een fictie. Voor Nieuw Guinea spreekt dat nog veel meer. De belangrijkste volksvoedsels als sago en knolgewassen worden zelden of nooit voor geld verhandeld en hebben dus ook geen in geld uit te drukken prijs. Men kan de prijs van een toemang sago³⁾ even goed op f 2,— als op f 10,— stellen; het ene bedrag is even irreëel als het andere. Onder die omstandigheden heeft een in geld uitgedrukt nationaal inkomen al even weinig zin als een op geldswaarden gebaseerd stelsel van nationale rekeningen.

Ik heb daarom gemeend mijn quantitative onderzoek van de economie van Nieuw Guinea te moeten beperken tot de westerse sfeer en de Papoea slechts in het onderzoek betrokken, voor zover zijn ruilverkeer hem met deze westerse sfeer in aanraking brengt. Technisch was dit zeer gemakkelijk te verwezenlijken. Door slechts één groep „autochthone bevolking” te nemen in plaats van onderscheiden groepen als autochthone producenten, autochthone consumenten enz., werden op slag alle transactie's tussen de Papoea's onderling uit de berekening geëlimineerd. Immers, de transacties tussen de

¹⁾ Vergelijk: Dr J. B. D. DERKSEN, *A System of National Bookkeeping*, Cambridge at the University Press 1946, blz. 20.

²⁾ t.a.p. blz. 57.

³⁾ Een toemang is een bladschede van de sagopalm, die aan beide zijden wordt dichtgebonden om de natte sago in te vervoeren en die tevens als een soort eenheidsmaat geldt.

tot één groep behorende individuen komen niet tot uitdrukking. In verband met de beperkte doelstelling van het onderzoek leverde dit ook niet veel bezwaar op.

Zelfs met deze ingrijpende beperking was een quantitative analyse van de huidige economie van Nieuw Guinea nog een verre van eenvoudige zaak, omdat ook over de westerse economie zo weinig gegevens toeganke-lijk zijn. Het Centraal Bureau voor de Statistiek had het in deze veel gemakkelijker. Nederlandsch Indië had reeds lange jaren voor de oorlog een voortreffelijk uitgerust en georganiseerd statistisch apparaat overkoepeld door het Centraal Kantoor voor de Statistiek in Batavia, dat tal van gedetailleerde en betrouwbare statistieken uitgaf. Deze statistieken werden nog aangevuld door een schat van gegevens in rapporten van allerlei diensten en instellingen. Zelfs de gegevens waar PHYLLIS DEANE over beschikte bij het berekenen van het nationaal inkomen van Nyassaland, het minst ontwikkelde en minst bekende van de drie door haar bestudeerde gebieden, waren toch nog altijd veel talrijker en veel betrouwbaarder dan de gegevens, die ik voor Nieuw Guinea heb kunnen verzamelen.

Na hetgeen in hoofdstuk II gezegd is over de opbouw van het bestuursapparaat behoeft het gebrek aan gegevens over Nieuw Guinea niet te verwonderen. Ieder ambtenaar had (en heeft) zo veel moeite om het hoofd te kunnen bieden aan de talrijke grote en kleine dagelijkse moeilijkheden, dat het verzamelen en bewerken van statistische gegevens niet aanstonds aan de orde kon komen. Ook wreekte zich hier het gebrek aan lager personeel. Het was gewoon ondoenlijk om in de begintijd van de enkele beschikbare administratieve krachten er enigen blijvend vrij te maken voor statistisch werk. Telkens opnieuw moest het bewerken van de aanwezige gegevens worden onderbroken, doordat hij of zij, die hiermede bezig was elders ingezet moest worden voor meer urgente bezigheden. De afzonderlijke diensten verzamelden slechts hier en daar enkele gegevens, die voor het te voeren beleid absoluut onmisbaar waren (meestal doordat een voor dit werk veel te hoog gesalariëerde kracht eenvoudig zijn andere werk tijdelijk liet liggen). Het van Nederlandsch Indië geërfde nog in Nieuw Guinea op in- en export geheven statistiekrecht is dan ook een zuiver fiscale heffing geworden, want er is op Nieuw Guinea geen statistisch apparaat. Slechts zeer langzamerhand zal het mogelijk zijn een dergelijk apparaat op te bouwen.

Dat het Rapport 1950 voor de Verenigde Naties slechts zeer pover cijfermateriaal geeft, behoeft na het vorenstaande dan ook niet te verwonderen.

Er is in dit verband nog een andere factor, die een quantitatief onderzoek van de economie van Nieuw Guinea bemoeilijkt. Zowel het Centraal Bureau voor de Statistiek als PHYLLIS DEANE hebben een tamelijk ver in het verleden liggende periode, t.w. het jaar 1938 (het beroemde „normale”

vooorlogse jaar) onder de loupe genomen. Over een dergelijke in het verleden liggende periode zijn alle gegevens en rapporten beschikbaar en zoals met alle historie maakt de afstand een overzicht gemakkelijker.

Voor Nieuw Guinea kan men niet zo ver teruggaan. De gegevens over de tijd, dat Nieuw Guinea deel uitmaakte van Nederlandsch Indië zijn ook uitermate mager; slechts enkele data werden over dit gewest afzonderlijk verzameld, de meeste waren verwerkt in de gegevens betreffende een groter gebied. Nu was het vaak mogelijk de op Nieuw Guinea betrekking hebbende gegevens weer uit te splitsen. Het resultaat was dan echter veelal van dubieuze betrouwbaarheid. Bovendien zijn van de vooroorlogse gegevens zeer vele in de oorlog verloren gegaan; andere zijn onder berusting van de Republikeinse autoriteiten en daar niet meer toegankelijk. Dit valt trouwens niet eens zo zeer te betreuren. De veranderingen op economisch gebied, die plaats vonden bij en na de soevereiniteitsoverdracht zijn voor Nieuw Guinea zó ingrijpend geweest, dat een studie van het economisch leven voordien nog slechts historische waarde heeft. Wil men uit een analyse van de economie van Nieuw Guinea conclusies kunnen trekken, dan moet het onderzoek betrekking hebben op de huidige economie, waar we nog midden in staan, ons dus niet van kunnen distancieren en waarover nog vele gegevens òf niet verzameld òf niet gepubliceerd zijn.

Tegenover de opgesomde moeilijkheden staan echter een tweetal gunstige factoren.

Een omstandigheid, die in het vorige hoofdstuk is genoemd als een van de ernstigste belemmeringen voor de economische ontwikkeling van Nieuw Guinea, n.l. het uit de onzekerheid omtrent de politieke toekomst voortvloeiende gebrek aan particulier initiatief, maakt het verkrijgen van een inzicht in de kwantitatieve verhoudingen in het bestuurde gebied gemakkelijker. Immers, door het ontbreken van particulier initiatief, was het Gouvernement gedwongen zich met allerlei werkzaamheden, die niet tot de normale Overheidstaak behoren, te belasten. Onder de groepen, die deelnemen aan het economisch leven, neemt het Gouvernement daarom een onevenredig belangrijke plaats in en de faits et gestes van het Gouvernement zijn gemakkelijker cijfermatig te vatten dan die van de andere groepen in een statistiekloos land als Nieuw Guinea.

Een tweede omstandigheid, die het gebrek aan statistisch materiaal minder onoverkomelijk maakt, is de geringe omvang van het westers economisch leven op Nieuw Guinea. In een moderne westerse samenleving kan het ongewapend oog geen enkel economisch verband waarnemen. Uitsluitend door de bril van de statisticus kan men opmerken, dat er in de verwarde veelheid van verschijnselen bepaalde lijnen verborgen liggen. In een kleine gemeenschap als van de Europeanen op Nieuw Guinea, waar men een belangrijk deel van de aan het economisch leven deelnemende individuen persoonlijk kent en regelmatig spreekt, is het gemakkelijker een indruk te krijgen van de orde van grootte van de niet uit de statistiek af te leiden cijfers.

Door de beide genoemde gelukkige omstandigheden ben ik er toe gekomen te trachten de schaarse economische gegevens over Nieuw Guinea tot een overzicht te verenigen. Daarbij maak ik mij over het resultaat geen enkele illusie. Niettemin verbeeld ik mij, dat dit resultaat nuttig kan zijn om een aantal bestaande misverstanden uit de weg te ruimen en zelfs dat het mogelijk is daaruit met alle voorbehoud en voorzichtigheid enige conclusies te trekken ten aanzien van de toekomst. Voorts dat mijn eerste poging wellicht een fingerwijzing kan zijn in de richting, waarin volgende onderzoeken moeten gaan.

Bij het opstellen van dergelijke overzichten deden zich nog een paar moeilijkheden voor, die in het voorafgaande nog niet zijn genoemd. Het enige jaar sinds de soevereiniteitsoverdracht, waarover enkele gegevens zijn gepubliceerd, is het jaar 1950. En nu is juist voor dat jaar het maken van een overzicht onmogelijk. Hiervoor zijn twee redenen: de onbetrouwbaarheid van de begroting en de geldsanering.

Zoals hierboven reeds werd betoogd, speelt het Gouvernement in het economische leven van Nieuw Guinea een onevenredig belangrijke rol. De bijzonderheden hieromtrent kan men nu echter voor 1950 niet aflezen uit de begroting. Men moet zich hier weer even de toestand van het bestuursapparaat in 1950 voor ogen stellen. De meesten van de ambtenaren, die de verschillende onderdelen van de begroting moesten leveren, hadden slechts enkele maanden tevoren hun functies aanvaard. Men zag zeer goed wat er moest gebeuren, al was men over de volgorde waarin het moest gebeuren nog wel eens vaag. Maar wat men niet zag en zonder Nieuw Guinea ervaring ook niet kon zien, waren de moeilijkheden en tegenslagen, die men bij het nastreven van de bepaalde doelstellingen zou ontmoeten. Ik had reeds gelegenheid er op te wijzen, dat het aantrekken van nieuwe ambtenaren niet zo vlot ging als men bij het opstellen van de begroting 1950 had gemeend; ook op andere terreinen had men de doelwitten te hoog gehangen. De begroting 1950 geeft daarom geen beeld van wat er werkelijk is gebeurd in 1950. Slechts de afrekening zal hier licht kunnen verschaffen en deze is nog niet gereed, zodat ik ten aanzien van de belangrijkste deelnemer aan het economisch leven, het Gouvernement, in 1950 geheel in het duister tast. Dat de verschillen inderdaad zo aanzienlijk zijn, dat de begroting voor een beoordeling van het economisch gebeuren weinig waarde heeft, blijkt uit het al meerdere malen genoemde rapport voor de Verenigde Naties. Als bijlage XXII is aan genoemd rapport een overzicht toegevoegd van de Overheidsuitgaven en -inkomsten in 1950. Gezien het tijdstip van verschijnen van het rapport kunnen deze cijfers niet anders dan ontleend zijn aan de begroting. In de tekst worden echter op blz. 43 cijfers gegeven voor de uitgaven van de afdelingen Landbouw en Veeteelt, Boswezen en Visserij, die de werkelijk gedane uitgaven weergeven en voor deze drie afdelingen tezamen f 1.5 miljoen bedragen tegen een raming van f 2.7 miljoen in de bijlage.

Als tweede extra moeilijkheid voor het jaar 1950 werd de geldsanering genoemd. Ware over de muntsanering een volledig bericht gepubliceerd, dan zou het reeds een moeilijke opgaaft zijn geweest om deze met alle daaraan verbonden consequenties in een stelsel van nationale rekeningen te verwerken; nu geen enkel cijfer is bekend gemaakt, is dit geheel onmogelijk. Ik moet aan het bovenstaande trouwens wel toevoegen, dat nog afgezien van de twee gesignaleerde moeilijkheden, het jaar 1950 een verre van ideaal studieobject zou hebben opgeleverd. De machine moest aangeslagen en op gang gebracht worden. Bij gebrek aan mensen en materialen moesten vaak allerlei wilde improvisaties tijdelijk een oplossing geven; tegenstrijdige maatregelen en vergissingen waren aan de orde van de dag. Alles wel uitermate ongeschikt om als object van een cijfermatige studie te dienen.

Het jaar 1951 is wat dat betreft al reeds veel beter. Hier doet zich echter de additionele moeilijkheid voor, dat hoewel het jaar reeds is verstreken, er nog vrijwel geen gegevens over zijn gepubliceerd. De Nigimij was zo bereidwillig mij cijfers over im- en export ter beschikking te stellen. Verder moest ik mij behelpen met ramingen medio 1951 gemaakt voor het gehele jaar. In deze ramingen heb ik echter wel enig vertrouwen en het is daarom, dat ik het jaar 1951 als uitgangspunt van mijn onderzoek heb genomen.

Bij het maken van berekeningen op grond van gebrekkige gegevens is het noodzakelijk om van alle belangrijke uitkomsten een percentage van mogelijke vergissingen te berekenen, d.w.z. dat men aangeeft binnen welke grenzen de waarheid zeker ligt. Een bedrag van 100 met een vergissingspercentage van 15 betekent b.v., dat het cijfer 100 wellicht niet geheel juist is, maar dat het zeer onwaarschijnlijk is dat het lager dan 85 of hoger dan 115 zou zijn. Hoewel het lang niet overal mogelijk was geheel wetenschappelijk dergelijke vergissingspercentages te becijferen, heb ik toch bij alle belangrijke cijfers getracht de marge van vergissingen aan te geven. Een en ander er van uitgaande, dat mijn gegevens juist zijn. Dat dit niet zonder meer het geval is, omdat ik vaak slechts over ramingen beschik, werd reeds vermeld. Boven op het over reële cijfers berekende vergissingspercentage komt dus nog een niet te berekenen marge van vergissingen in de ramingen. Bij het trekken van conclusies moet daarmede natuurlijk terdege rekening worden gehouden. Toch worden ook hiermede de berekeningen nog niet nutteloos. Als een van mijn belangrijkste opgaven beschouw ik het geven van een goede „aanpak” van het probleem. Alle door mij verwerkte ramingen zullen na verloop van tijd kunnen worden vervangen door de werkelijke uitkomsten. In dat stadium, dat echter eerst over geruime tijd zal intreden, zal men mijn cijfers belangrijk kunnen corrigeren en in staat zijn verder gaande conclusies te trekken dan ik vermag te doen.

Bij het construeren van een stelsel van nationale rekeningen, heb ik de reeds eerder genoemde studie van het Centraal Bureau voor de Statistiek tot voorbeeld genomen. In de inleiding bij het cijfermateriaal schrijft het

C.B.S.: „Owing to the limited amount of statistical information, the system of national accounts for the Netherlands Indies had to be drawn along simple lines”. Na het voorafgaande behoeft het weinig betoog, dat ik voor Nieuw Guinea, zelfs voor de westerse sfeer, deze lijnen nog aanzienlijk eenvoudiger heb moeten maken. Een tweetal van de beperkingen verdient bijzondere vermelding.

De N.N.G.P.M.

In het vorige hoofdstuk heb ik de uitzonderlijke positie van de N.N.G.P.M. in het economisch bestel van Nieuw Guinea beschreven. Deze maatschappij zorgt in belangrijke mate voor zich zelf en heeft daarbij het Gouvernement zelden nodig. Hierdoor hebben de autoriteiten in Hollandia het verzamelen van economische gegevens over de N.N.G.P.M. niet als urgent gevoeld. Bij gebrek aan gegevens heb ik ook de N.N.G.P.M. grotendeels uit de berekeningen moeten weg laten. Ware dit niet het geval geweest, dan zou ik haar trouwens een geheel afzonderlijke plaats hebben moeten geven, omdat, zoals reeds werd gezegd, de contacten van deze maatschappij met het overige economische leven van Nieuw Guinea tamelijk gering zijn. Deze enkele contacten zijn in aanmerking genomen bij het opstellen van de rekening van de groep „niet-autochthone producenten”.

Kapitaalrekeningen

Nog een andere belangrijke beperking heb ik mij moeten opleggen. Voor elke groep dient feitelijk bij het opstellen van een rekening te worden onderscheiden tussen een exploitatierekening en een kapitaalrekening. Hiervoor ontbreken mij echter de gegevens. Na het bovenstaande zal men zich er trouwens wel voor wachten van de investeringen een al te grote voorstelling te maken. Slechts de investeringen van de N.N.G.P.M. en van het Gouvernement zijn belangrijk. De investeringen van de N.N.G.P.M. onttrekken zich aan de beoordeling; de investeringen van het Gouvernement konden tot uitdrukking worden gebracht in verband met de verdeling van de begroting in een gewone dienst en een kapitaaldienst.

Gezien deze beperkingen en de uiterst summiere gegevens heb ik moeten volstaan met het opstellen van rekeningen voor slechts zes groepen, waarbij alleen voor het Gouvernement wordt onderscheiden tussen een kapitaalrekening en een exploitatierekening. Deze groepen zijn de navolgende:

- 1 - Gouvernement.
- 2 - Leger en Marine. Deze moeten afzonderlijk naast het Gouvernement worden behandeld, omdat het op Nieuw Guinea gaat om de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Marine, organen van het Koninkrijk en niet van het Gouvernement, ieder met een eigen Nederlandse begroting.
- 3 - Nederland. Dit is, wat in andere landen de rekening „buitenland” is, d.w.z. de betalingsbalans. Aangezien alle betalingen ook aan andere landen over Nederland lopen, leek me de benaming „Nederland” voor de rekening juister.

4 - Autochthone bevolking. Waarom niet kan worden onderscheiden tussen autochthone producenten en autochthone consumenten werd hierboven reeds uiteengezet.

5 - Niet-autochthone producenten. In deze groep heb ik alle bedrijven opgenomen, behalve die van het Gouvernement: alle kolonisten bedrijven, de ambachts- en dienstverleningsbedrijven, de detailhandelaren, de Nigimij en de kleine importeurs, de K.P.M., de Nederlandsche Handelmaatschappij en de B.P.M. Handelszaken. Ook de N.N.G.P.M. is in deze groep ondergebracht met dien verstande, dat alleen met de betalingen van deze maatschappij aan het Gouvernement en de transfer aan deze maatschappij uit Nederland rekening is gehouden.

6 - Niet-autochthone consumenten.

Alle rekeningen zijn opgesteld in miljoenen guldens met één decimaal. Daar toch alle cijfers een approximatief karakter hebben, leek mij een verdergaande detaillering overbodig.

Het belangrijkste en vrijwel enige gegeven over de uitgaven van het Gouvernement in 1951, is de concept-begroting voor dat jaar. Deze begroting is gemaakt met aanmerkelijk meer kennis van zaken dan de begroting 1950. De opstellers hadden meer ervaring van de moeilijkheden en mogelijkheden, niet alleen van 1950, maar ook van een deel van 1951. Immers ook de begroting 1951 werd pas in de tweede helft van het jaar voltooid, zodat een deel van de uitgaven reeds was gedaan.

De navolgende staat geeft van de begroting 1951 een samenvatting.

SAMENVATTING VAN DE BEGROTING 1951

Afdelingen	Personele uitgaven	Materiële uitgaven	Kapitaals-uitgaven	Totale uitgaven	Middelen
I Regering en Hoge Colleges	466.464	398.790		865.254	9.000
II Dienst voor Binnenlands Bestuur en Justitie	4.487.686	5.161.601		9.649.287	436.819
III Dienst voor Financiën	591.872	3.907.795		4.499.667	53.782.690
IV Dienst voor Economische en Technische aangelegenheden .	4.122.790	24.439.131	5.118.950	33.680.871	25.502.600
IVA Dienst voor Economische en Technische aangelegenheden .	837.000	5.899.670	18.903.700	25.640.370	1.730.260
V Dienst voor Gezondheidszorg, Sociale en Culturele aangelegenheden	3.889.935	4.294.085	280.000	8.464.020	1.338.100
Totaal . .	14.395.747	44.101.072	24.302.650	82.799.469	82.799.469

Dit schema geeft de uitgaven en middelen gesplitst naar de verschillende onderdelen van het bestuursapparaat. Aanvankelijk werden alle economische en technische zaken behandeld door de Dienst voor Economische en Technische Aangelegenheden. Omdat dit wel een zeer groot deel van de gehele bestuurstaak bleek te zijn, werden in de loop van 1951 de civiel-technische aangelegenheden als de nieuwbouw, het havenwezen, de waterstaat enz. uit dit geheel losgemaakt, zonder dat hiervoor officieel een nieuwe dienst werd ingesteld; vandaar de afzonderlijke Afdeling IV A.

Men rekent er op, dat de kapitaalsuitgaven geheel kunnen worden gedekt door een lening van de Nederlandse Regering. De opbrengst van deze lening ad f 24.302.650,— is opgenomen onder de middelenpost van de Dienst van Financiën. Onder deze zelfde post is ook opgenomen het tekort op de gewone dienst ad f 16.240.040,—, dat zal moeten worden gefinancierd uit een gift van de Nederlandse Regering.

Wat in de begroting niet zonder meer te zien is, waar het mij juist omging, is wie de gelden, door het Gouvernement uitgegeven, ontvangt resp. wie de gelden, door het Gouvernement ontvangen, betaalt. Ik heb daartoe van alle subartikelen van de begroting stuk voor stuk onderzocht, wie de waarschijnlijke ontvangers resp. betalers konden zijn. In sommige gevallen was dit zonder meer duidelijk, in andere moest er min of meer een slag naar worden geslagen.

Hierbij was het ook van belang om de dubbeltellingen uit de berekening te elimineren, nl. die bedragen, die zowel onder de uitgaven als onder de ontvangsten voorkomen, omdat zij verrekeningen tussen verschillende Gouvernementsdiensten onderling voorstellen. Om hiervan een belangrijk voorbeeld te noemen: Het verrichten van de Gouvernementsaankopen in het buitenland is opgedragen aan een afzonderlijk lichaam „Centrale Bevoorrading en Landsmagazijnen” (C.B.L.), ressorterende onder de Dienst voor Economische en Technische Aangelegenheden, dat voor deze aankopen een bedrag van f 11.502.660,— op de begroting heeft staan. Wat iedere dienst van deze goederen nodig heeft, is echter ook nog eens opgebracht onder de materiële kosten van de betrokken dienst, omdat de goederen met de Afdeling C.B.L. moeten worden verrekend. Onder de ontvangsten prijkt dan ook een bedrag ad f 11.540.000,— aan ontvangsten van C.B.L., ontvangen van andere Gouvernementsdiensten. Zo zijn er talrijke verrekeningen, die dus uitsluitend om comptabele redenen zijn opgebracht, maar die voor het verkrijgen van een indruk van de realiteit moeten worden geëlimineerd zowel uit de uitgaven als uit de ontvangsten. Het bij de Dienst van Financiën gecontroleerde totaal van deze dubbeltellingen is f 23.456.779,—.

Dit bedrag moet vrijwel geheel worden afgetrokken van de materiële uitgaven. De personele uitgaven geven in het geheel geen aanleiding tot verrekening tussen Gouvernementsdiensten onderling. Bij de kapitaalsuitgaven geeft slechts één post t.w. „bijdrage van de Kapitaaldienst aan

de gewone dienst in verband met daaronder geraamde algemene kosten" ad f 100.000,— tot een zodanige verrekening aanleiding. Van de materiële kosten moet ter eliminering van dubbeltellingen dus worden afgetrokken een bedrag ad f 23.356.779,—.

Ook de kapitaalsuitgaven kunnen in een studie over het jaar 1951 niet onveranderd worden gelaten. In de toelichting op de begroting 1951 werd reeds vermeld, dat men voor kapitaalsuitgaven slechts f 13.500.000,— contant dacht nodig te hebben. Om met de plannen vooruit te kunnen, moest wel het gehele gevraagde bedrag van ruim f 24 miljoen goedgekeurd worden, maar omdat men bij de aanschaffing van machinerieën en de uitvoering van werken moest rekenen met lange leveringstermijnen, kon niet het gehele bedrag nog in 1951 worden uitbetaald. Uit mededelingen van het Ministerie van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen is mij gebleken, dat men met de raming van f 13,5 miljoen nog aanzienlijk te hoog heeft gegrepen. Door moeilijkheden met enkele belangrijke bestellingen is in 1951 slechts circa f 7,5 miljoen van de lening verbruikt. Voor een studie van het jaar 1951 moet dus rekening worden gehouden met deze f 7,5 miljoen voor kapitaalsuitgaven.

De totaal-bedragen, die over de gekozen groepen moeten worden verdeeld, worden in afwijking van de in de begroting vermelde, de navolgende:

Uitgaven

Personele uitgaven	f 14.395.747,—
Materiële uitgaven	„ 20.744.293,—
Totaal uitgaven gewone dienst	f 35.140.040,—
Kapitaalsuitgaven (exclusief bijdrage aan de gewone dienst)	„ 7.400.000,—
Totale uitgaven	f 42.540.040,—

Middelen

Gift van Nederland	f 16.240.040,—
Bijdrage van kapitaaldienst	„ 100.000,—
Overige middelen gewone dienst	„ 18.800.000,—
Totaal middelen gewone dienst	f 35.140.040,—
Opgenomen lening (minus bijdrage aan de gewone dienst)	„ 7.400.000,—
Totale middelen	f 42.540.040,—

Het resultaat van de verdeling van deze bedragen over de gekozen groepen is neergelegd in de tabellen 1a en 1b.

TABEL 1A - GOUVERNEMENT
GEWONE DIENST 1951

Inkomsten	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
1. Directe belastingen			0.4	0.9	1.7		3.0
2. Indirecte belastingen			0.7	5.1	1.8	0.4	8.0
3. Vergoeding voor ge- bruik van gronden en gebouwen (incl. cijns)				0.5	0.2		0.7
4. Rente en aflossingen van bedrijfscredieten				0.3			0.3
5. Goederen en diensten		0.4	0.4	1.3	0.9	1.9	4.9
6. Diversen			0.1		0.5		0.6
7. Terugstorting voorge- schoten Indonesische pensioenen						1.3	1.3
8. Bijdrage van de Kapi- taaldienst	0.1						0.1
9. Bijdrage van Neder- land in het tekort						16.2	16.2
Totaal	0.1	0.4	1.6	8.1	5.1	19.8	35.1

Uitgaven	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
10. Salarissen en lonen		3.0		14.1	0.4	17.5
11. Pensioenen, ondersteuning enz.		0.0		1.0	0.0	1.0
12. Credieten aan bedrijven			0.1			0.1
13. Goederen en diensten	0.1	0.2	2.6		13.6	16.5
Totaal	0.1	3.2	2.7	15.1	14.0	35.1

1 - Directe belastingen

Van de in Nieuw Guinea op grond van de Nederlandsch Indische wetgeving geheven belastingen zijn als directe belastingen aangemerkt: de inkomstenbelasting (de zgn. Overgangsbelasting), de vermogens- de vennootschaps-, de personele-, de loonbelasting en de verponding.

Van de vennootschapsbelasting, waarvan de opbrengst in de begroting 1951 is geraamd op f 375.000,— is het zonder meer duidelijk, dat zij wordt opgebracht door de niet-autochthone producenten. De herkomst van de andere belastinggelden was moeilijker na te gaan. De loonbelasting bedraagt 5 % van lonen en salarissen beneden f 4.800,— 's jaars; 10 %

van lonen en salarissen tussen f 4.800,— en f 12.000,— 's jaars en 15 % daar boven. De lonen en salarissen van de autochthone bevolking gaan practisch nooit f 4.800,— 's jaars te boven. Het totale door de autochthone bevolking verdiende loon heb ik becijferd op f 4 miljoen (zie tabel 4). De van de autochthone bevolking geheven loonbelasting komt dus op f 200.000,—. Het verdiende loon en zelfs het overige geldinkomen is echter niet de enige bron van belastbaar inkomen. Theoretisch wordt de overgangsbelaasting geheven naar het inkomen, waarmede dan niet alleen bedoeld wordt het geldinkomen, maar ook het inkomen in natura. In de practijk komt hier echter niet veel van terecht. Zoals ik reeds heb aangegeven (blz. 63), kan men bij de Papoea in de regel feitelijk niet spreken van inkomen. De practijk van de belastingheffing is daarom evenals op Java noodgedwongen een andere. Het is „volstrekt onmogelijk om tot op f 10,— nauwkeurig te schatten, wat iemand vermoedelijk zal verdienen. Men neemt daarom veelal maar het bedrag, dat hij naar redelijke schatting in zijn bedrijf kan verdienen. Ja, feitelijk gaat men nog verder en taxeert het bedrag, dat hij redelijkerwijs kan betalen”¹⁾. Naar mij werd medegedeeld, bedragen de aanslagen zo ongeveer f 6,— per belastingplichtige. Het aantal van de belastingplichtigen is echter niet precies bekend. Gezien het feit, dat grote delen van het bestuurde gebied nog zeer weinig intensief worden bestuurd en de belastinginning dientengevolge ook uitermate summier gebeurt, meen ik het aantal belastingplichtigen niet hoger te kunnen stellen dan circa 35.000. Het bedrag, dat aan belasting binnen komt is dan circa f 200.000,—.

Bij de niet-autochthone bevolking had ik iets meer houvast aan het geldinkomen. Daar in 1951 de perceptie nog zeer veel te wensen overliet, was de opbrengst van loonbelasting en overgangsbelaasting lager dan eigenlijk volgens de voorschriften zou zijn, n.l. ruim 8 % van het geldinkomen. Het inkomen van officieren en manschappen van K.L. en K.M. blijft hierbij buiten beschouwing, omdat deze belasting betalen aan Nederland. De overige hierboven genoemde belastingen zijn te verwaarlozen, aangezien de opbrengst tezamen niet meer bedraagt dan f 6000,—.

De belasting betaald door employé's en arbeiders van de N.N.G.P.M. had ik kunnen boeken ten laste van de rekeningen „autochthone bevolking” en „niet-autochthone consumenten”. Aangezien de verdiende lonen echter niet onder de inkomsten zijn opgebracht, zou dit het beeld hebbend scheef getrokken. Het leek me daarom beter de belasting van alle werknemers van de N.N.G.P.M. te boeken ten laste van de rekening „niet-autochthone producenten”.

Bij het kleine bedrag, opgebracht door de autochthone bevolking is het

¹⁾ J. W. MEYER RANNEFT en Dr W. HUENDER, Onderzoek naar de belastingdruk op de Inlandsche Bevolking, blz. 75/76, geciteerd bij N. J. FELDMANN, De Overheidsmiddelen van Indonesië, Leiden 1949.

vergissingspercentage niet lager te stellen dan 50; voor de andere groepen zal het niet boven 20 liggen.

2 - Indirecte belastingen

De geheven indirecte belastingen zijn: zegelrecht, recht op overschrijving van vaste goederen, invoerrecht, uitvoerrecht, statistiekrecht, accijns en ngase. Het begrip ngase verdient wellicht enige toelichting. De ngase is een reeds in oude tijden door de Indische vorsten geheven recht op verzamelde bos- en zeeproducten. Het grijpt terug op de opvatting, dat woeste grond van de Overheid, vroeger dus van de vorst, is en dat voor het verzamelen van producten van deze woeste grond en zee dan ook een zekere vergoeding aan de vorst verschuldigd is. Ik heb reeds betoogd, dat deze opvatting volstrekt niet strookt met de rechtsopvatting van de Papoea. Niettemin is reeds lange jaren in Nieuw Guinea ngase geheven en het Gouvernement heeft deze belasting, waaraan een ieder gewend was en die economisch op het ogenblik geen schadelijke gevolgen heeft, laten bestaan. De toepassing is trouwens min of meer oneigenlijk geworden. Omdat het niet mogelijk is enige contrôle te oefenen op het verzamelen zelf, wordt de ngase geheven bij uitvoer naar het buitenland of naar een andere onderafdeling. Practisch komt het dus neer op een heffing van het dualistisch ruilverkeer en is vrijwel gelijk te stellen met een uitvoerrecht.

De indirecte belastingen, die worden afgewenteld op een ander dan degeen, die ze betaalt, zijn geboekt als uitgaven van degene op wie de belasting uiteindelijk wordt afgewenteld. Invoerrechten b.v. worden volgens de geldende prijsvoorschriften in de detailhandelsprijs ingecalculeerd en dientengevolge uiteindelijk opgebracht door de consument. Uitvoerrecht en ngase vormen een deel van het verschil tussen de fob.-prijs en de aan de bevolking betaalde opkoopprijs. Een deel van de fob.-prijs, betaald door het buitenland, komt dus via deze rechten aan het Gouvernement en moet dus geboekt worden ten laste van de rekening Nederland.

De verdeling van indirecte belastingen is hoofdzakelijk gebaseerd op een raming wat elk der groepen van de import gebruikt en op de export gegevens. De door de N.N.G.P.M. betaalde uitvoerrechten zijn niet ten laste van het buitenland, maar ten laste van de „niet-autochthone producenten” geboekt. De marge van vergissingen bij de verdeling zal hooguit 20 % bedragen.

3 - Vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen

Het grootste deel van het totale bedrag is een post van f 460.000,— aan cijns en andere rechten ten laste van de N.N.G.P.M. en een post ad f 250.000,— voor verhuur van landswoningen, geheel ten laste van de „niet-autochthone consumenten”. Marge van vergissingen practisch nihil.

4 - Rente en aflossingen

Zoals vermeld heeft het Gouvernement een belangrijk gedeelte van het bedrijfskapitaal van de Nigimij voorgesloten. Aanvankelijk werd hierover geen rente berekend. Sinds begin 1951 betaalt de Nigimij echter aan rente jaarlijks circa f 200.000,—. Op de begroting zijn voorts verschillende bedragen uitgetrokken voor het verstrekken van leningen aan kleine bedrijven. Het Gouvernement was wel tot deze maatregel gedwongen, omdat er geen andere instantie was, die zich met credietverlening kon belasten. Voor bankcredieten zijn bij de nog onoverzichtelijke verhoudingen op Nieuw Guinea de risico's te groot. Zo spoedig mogelijk zal het Gouvernement er toe moeten overgaan het verlenen van credieten of over te laten aan particulieren, of voor de credietverlening een afzonderlijk orgaan in het leven te roepen, iets in de geest van de Indische Volkscredietbank. In 1951 zal nog slechts een klein gedeelte van de uitgeleende gelden kunnen terugvloeien. Alle renten en aflossingen komen ten laste van de groep niet-autochthone producenten. Marge van vergissingen nihil.

5 - Goederen en diensten

Hieronder zijn alle inkomsten van de openbare nutsbedrijven als elektrische centrales, waterleiding, PTT enz. geboekt, alsmede de opbrengst van andere gouvernementsbedrijven, die overigens slechts voor een klein deel werken voor andere afnemers dan het Gouvernement. Ook de door het Gouvernement verkochte goederen als b.v. landbouw- en visserijmateriaal, verstrekt aan de Papoea bevolking, zijn hier geboekt. Het bedrag ad f 1.9 miljoen ten laste van Nederland bestaat voor f 1.5 miljoen uit de opbrengst van non-ferro scrap (granaathulzen, loden kabel, auto- en machine-onderdelen enz. enz.), alles door de Amerikanen achtergelaten materiaal (dus uit hoofde van de in 1947 gesloten koopovereenkomst thans Gouvernements-eigendom), dat in de loop van 1951 aan een Nederlandse firma werd verkocht. De resterende f 0.4 miljoen vertegenwoordigt de waarde van door het Gouvernement opgekochte en geëxporteerde bevolkingsproducten, hangelden verschuldigd door buitenlandse schepen enz.

Ook het leger en de marine maken gebruik van door het Gouvernement geboden faciliteiten, b.v. van de door het Gouvernement gecharterde vliegtuigen.

Het op Nederland geboekte bedrag is vrij zuiver, de marge van vergissingen is hoogstens 5 %. De andere bedragen zijn wat ruwer; marge van vergissingen circa 20 %.

6 - Diversen

Hieronder zijn een aantal zeer verschillende posten ondergebracht als rechten op inschrijvingen bij de burgerlijke stand, boeten en verbeurdverklaringen, schoolgelden enz. De belangrijkste posten n.l. terugbetaling

(d.w.z. verrekening door inhouding) van voorschotten op salaris en ingehouden pensioenbijdragen van ambtenaren ad f 175.000,— komen vrijwel geheel ten laste van de niet-autochthone consumenten. De marge van vergissing is stellig niet hoger dan 10 %.

7 - *Terugstorting voorgeschoten Indonesische pensioenen*

Bij de Ronde Tafel Conferentie en latere besprekingen heeft de Republiek Indonesia zich verbonden om, zij het met allerlei beperkingen, de door het Gouvernement van Nederlandsch Indië verschuldigde pensioenen uit te betalen. Dit geldt ook voor de pensioenen van die personen, die zich in Nieuw Guinea hebben gevestigd. In de practijk liep het niet zo vlot met de betaling aan deze categorie personen. Daarom heeft het Gouvernement van Nieuw Guinea zich door sociale overwegingen gedwongen gezien de door de Indonesische Republiek verschuldigde pensioenen voor te schieten aan de eigen ingezetenen. Men rekt er thans op de voorgeschoten bedragen te kunnen terugkrijgen. De toelichting op de begroting 1951 zegt hierover het volgende: „In het dienstjaar 1950 heeft geen verrekening plaats gehad met de Republiek Indonesia en het Rijk wegens door Nieuw Guinea voorgeschoten Indonesische pensioenen. Bij de raming van dit artikel is er op gerekend, dat in 1951 de voorgeschoten kosten voor 1950 volledig en die voor 1951 voor $\frac{3}{4}$ terugbetaald zullen worden.”

8 - *Bijdrage van de Kapitaaldienst*

Over de bijdrage van de kapitaaldienst aan de gewone dienst ad f 100.000,— werd hierboven reeds gesproken.

9 - *Bijdrage van Nederland in het begrotingstekort*

De sluitpost van de begroting. Op grond van de gemaakte afspraken zal Nederland het tekort suppleren.

Beziet men nu de totalen op mogelijke vergissingen, dan blijkt verreweg de grootste post, n.l. de betalingen van Nederland het zuiverst: marge van vergissingen ca 1 %. Bij de overige posten is de marge aanzienlijk groter: autochthone bevolking 24 %; niet-autochthone producenten 18 %; kapitaaldienst: nihil; Leger en Marine: 20 %. Genoemde percentages zijn zonder meer rekenkundig afgeleid uit de voor iedere afzonderlijke post aangegeven percentages. Geen rekening is gehouden met de waarschijnlijkheid, dat verschillende vergissingen elkaar zullen compenseren. De gegeven percentages zijn dus waarschijnlijk veel te hoog.

Het is misschien wel nuttig om nog eens te herhalen, dat de berekende marge van vergissingen vaak betreft de mogelijke vergissingen bij de verdeling van als gegeven aanvaarde begrotingsbedragen. Dus niet de mogelijke afwijkingen tussen de begroting en de werkelijkheid.

10 - Salarissen en lonen

De personele kosten moeten verdeeld worden over twee groepen, n.l. autochthone bevolking en niet-autochthone consumenten. Uit de practijk was mij ongeveer bekend, welke functies door Papoea's plegen te worden bekleed. Bovendien geeft het Rapport voor de Verenigde Naties voor het medische personeel en het onderwijzend personeel aantallen. Als bijlage bij de begroting 1951 is een overzicht van de aantallen van ieder soort functionarissen met vermelding van de basis-salarissen, terwijl meergenoemd Rapport voor de door de autochthonen vervulde functies gemiddeld verdiende salarissen geeft. Aan de hand van deze gegevens was het mogelijk een taxatie te maken van het aandeel, dat de Papoea bevolking ontvangt van de personele kosten met een vergissingsmarge van niet meer dan circa 10 %. Ik kwam op een bedrag van f 2,2 millioen.

Behalve enkele kleinere bedragen voor salarissen van personeel in Nederland en bij het Agentschap te Djakarta is de rest voor de niet-autochthone consumenten.

Met de personele kosten zijn we er echter nog niet. Ook onder de materiële kosten zijn lonen en salarissen verwerkt. Deze zijn er lang niet zo gemakkelijk uit te halen als bij de personele kosten. Wel is met zekerheid te zeggen wat in Nederland betaald wordt aan verlofsbezoldiging, wachtgelden, kortverbandtoelagen enz. Deze staan als zodanig op de begroting. Voor het vaststellen van de in de uitvoering van werken begrepen lonen stonden mij slechts summiere gegevens ten dienste. Het aantal van en de gemiddelde vergoeding aan Deta-werkers en in Hollandia werkzame autochthone arbeiders is ongeveer bekend. Naar aantal en loon van de elders voor het Gouvernement werkzame Papoea's moest ik een slag slaan. Enkele verhoudingscijfers over aan bepaalde werken bestede lonen en materialen gaven ook enig houvast.

Een complicerende factor was nog, dat eind October 1951 de firma IJsselstein in Hollandia haar werkzaamheden begon. Uit de toelichting op de begroting 1951 citeer ik in dit verband de volgende passage: „Voor een belangrijk deel zullen bij de uitvoering van deze werken Nederlandse aannemers worden ingeschakeld, die van Nederlandse vaklieden als voorwerkers gebruik zullen maken. Voor het overige zal een beroep worden gedaan op de aanwezige Indische Nederlanders (dat zijn dus de Deta-werkers) en krachten uit de autochthone bevolking. Verwacht mag worden, dat van deze maatregel een gunstige invloed zal uitgaan op de scholing van evenbedoelde groepen, zodat de toekomstige bruikbaarheid daarvan zal toenemen.”

Ik acht het vrijwel uitgesloten, dat reeds in 1951 een enigszins beduidend aantal van de voor het Gouvernement werkzame Papoea's bij het uitvoeren van de huizenbouw door de firma IJsselstein is ingeschakeld. Het gehele verloonde bedrag, dat ik op f 0,8 millioen becijfer, komt dus ten laste van

de gewone dienst. Wel is echter het grootste deel van de Deta-werkers direct ingezet. Het door deze groep verdiende loon, dat ik globaal becijferd heb op f 2,4 miljoen zal dus voor circa een zesde deel of wel voor f 400.000,— ten laste van de kapitaaldienst komen en voor f 2 miljoen ten laste van de gewone dienst. Voorts komen nog ten laste van de gewone dienst enige Indonesische toekangs (vakarbeiders) wier loon ik geraamd heb op f 0,1 miljoen.

Het uit de personele uitgaven afkomstige deel van de lonen en salarissen levert voor de autochthone bevolking een vergissingspercentage van hoogstens 10, voor de niet-autochthone consumenten van nog geen 3 en voor Nederland van nihil. Voor de uit de materiële kosten afkomstige lonen en salarissen is het percentage voor de eerste twee groepen aanzienlijk hoger. Het vergissingspercentage voor de groep Nederland is praktisch te verwaarlozen; voor de groep autochthone bevolking moet het op 30 worden gesteld; voor de groep niet-autochthone consumenten op circa 20. Voor de in regel 10 gegeven totalen worden de vergissingspercentages dan maximaal autochthone bevolking 16, niet-autochthone consumenten 5 en Nederland nihil.

11 - *Pensioenen, ondersteuning en z.*

De eigen pensioenen, die Nieuw Guinea, zoals alle overzeese gebiedsdelen, vrijwel uitsluitend betaalt aan ingezetenen van het moederland, vertegenwoordigen nog slechts een zo klein bedrag, dat het bij het werken met miljoenen met één decimaal niet tot uitdrukking kan worden gebracht. De totale post op de begroting 1951 voor pensioenen is f 20.000,—. Of van dit bedrag nog een klein deel gaat naar de Papoea bevolking, behoeft hier dus niet te worden onderzocht. Het overgrote deel van het totaalbedrag van regel 11 zijn de reeds genoemde Indonesische pensioenen, die door het Gouvernement van Nieuw Guinea worden voorgeschoten. De begroting vermeldt hiervoor een bedrag van f 850.000,—. Hierbij komen nog enkele andere uitkeringen, b.v. voor sociale voorzieningen ten behoeve van kolonisten. Het vergissingspercentage bij deze post is te verwaarlozen.

12 - *Credieten*

Over de credietverlening door het Gouvernement aan kleine bedrijven werd reeds gesproken. De credietverlening aan de Nigimij speelt hierbij geen rol, omdat deze in het verleden ligt. Aangezien de Papoea-producent voorshands nog geen behoefte heeft aan enige crediet-faciliteit voor de aanschaffing van zijn hoogst elementaire productiemiddelen, zijn de niet-autochthone producenten de enige ontvangers van de credieten.

13 - *Goederen en diensten*

Deze groep, die bestaat uit een grote verscheidenheid van begrotingsposten, was verreweg het moeilijkst te verdelen. Het duidelijkst bleken uit

de begroting de posten in vreemde valuta. Toch is het vergissingspercentage bij de groep Nederland niet lager te stellen dan 10. Het bedrag in de kolom Leger en Marine heeft slechts betrekking op één post n.l. opvoerkosten van goederen naar de Wisselmeren en naar Ajamaroe. Over het algemeen worden de opvoerkosten in de detailverkoop prijs ingecalculerd. Het Gouvernement is er echter terecht van uitgegaan, dat de kosten van het opvoeren van goederen per vliegtuig naar de beide genoemde afgelegen posten niet op de consument kunnen worden verhaald. Daarom neemt het Gouvernement deze kosten voor zijn rekening. Er kunnen betalingen aan leger en/of marine in andere begrotingsposten zijn begrepen, die ik over het hoofd heb gezien. Heel groot zullen deze posten echter wel niet zijn. Bij de post voor de niet-autochthone producenten, die de aankopen van olie en benzine bij de B.P.M., de uitgaven aan de K.P.M. en tal van andere bevat, is het percentage niet lager te stellen dan 50; bij de autochthone bevolking kan het wel 100 bedragen.

Rekenkundig bepaald in verticale lijn uit de genoemde vergissingspercentages, zijn deze percentages voor de totalen: Leger en marine, moeilijk te berekenen; autochthone bevolking 16; niet-autochthone producenten 48; niet-autochthone consumenten minder dan 5; Nederland minder dan 10.

TABEL 1_B - GOUVERNEMENT
KAPITAALDIENST 1951

Inkomsten				Neder-land	Totaal
1. Opgenomen lening van Nederland				7.5	7.5
Totaal				7.5	7.5

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Autochthone bevolking	Niet-autochthone consumenten	Neder-land	Totaal
2. Salarissen en lonen		0.0	0.4		0.4
3. Bijdrage aan de gewone dienst	0.1				0.1
4. Goederen en diensten				7.0	7.0
Totaal	0.1	0.0	0.4	7.0	7.5

Na het voorafgaande kan ik kort zijn over deze tabel. Over de lening van de Nederlandse Regering, over de bijdrage van de kapitaaldienst aan de gewone dienst en over de ten laste van de kapitaaldienst komende lonen werd reeds gesproken. De uit Nederland te betrekken goederen en diensten zijn de sluitpost.

TABEL 2 - LEGER EN MARINE 1951

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Nederland	Totaal
1. Transfer uit Nederland		7,8	7,8
2. Diensten	0,1		0,1
Totaal	0,1	7,8	7,9

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Auto-chthone bevolking	Niet-auto-chthone producenten	Niet-auto-chthone consumenten	Totaal
3. Lonen en salarissen		0,3		5,2	5,5
4. Goederen en diensten	0,4	0,4	1,6		2,4
Totaal	0,4	0,7	1,6	5,2	7,9

Leger en marine op Nieuw Guinea zijn niet begrepen in de begroting van het Gouvernement. Zij hebben elk een eigen begroting. De globale cijfers van de legerbegroting zijn te vinden in de Rijksbegroting 1951 n.l. personele uitgaven f 4 miljoen en materiële uitgaven f 6 miljoen. De cijfers betreffende de Koninklijke Marine zijn in de overige cijfers van de marinebegroting vervat en daaruit onmogelijk af te splitsen. Dat is zeer te betreuren, omdat hierdoor geen inzicht in de totale defensie-uitgaven in 1951 is te verkrijgen. Voor de economie van Nieuw Guinea is het echter nog belangrijker te weten, welk deel van de totale uitgaven door leger en marine in Nieuw Guinea-courant wordt gedaan. Uitrusting, bewapening, en het grootste gedeelte van de voeding worden rechtstreeks vanuit Nederland toegezonden aan de centrale magazijnen van leger en marine op Nieuw Guinea. Zelfs de salarissen worden niet geheel in Nieuw Guinea uitbetaald. De gezinnen van de officieren en manschappen van de Koninklijke Marine bevinden zich in de regel in Nederland. De delegaties aan deze gezinnen worden in Nederland betaald door het Ministerie van Marine. Officieren en manschappen van de Koninklijke Landmacht hebben in de regel wél hun gezinnen bij zich. Hun salarissen worden daarom vrijwel geheel in Nieuw-Guinea-courant uitbetaald. Hetgeen door leger en marine in Nieuw Guinea wordt uitgegeven is dus slechts een gedeelte van de totale uitgaven. Voor de uitgaven in Nieuw Guinea-guldens worden periodiek vanuit Nederland bedragen getransfereerd aan de kashouders.

Begin 1951 heb ik op grond van door de administraties van leger en marine verstrekte gegevens becijferd, dat bedoelde transfer voor leger en marine samen in 1951 f 7,8 miljoen zou belopen n.l. f 6 miljoen voor het leger en f 1,8 miljoen voor de marine. Bij contrôle medio 1951 bleek

deze raming precies voor de helft te zijn gerealiseerd. Ik neem daarom aan, dat de raming redelijk betrouwbaar is.

Moelijker was het na te gaan, waaraan deze gelden op Nieuw Guinea worden uitgegeven. Uit de mij destijds verstrekte summieere gegevens heb ik zo goed mogelijk een verdeling gemaakt. Het grootste deel van het geld wordt gebezigd voor het betalen van de salarissen (dus na aftrek van de delegaties), daarnaast aan Papoea-koelies. Onder het hoofd goederen en diensten wordt aan de autochthone bevolking betaald voor groenten, fruit en vis en in de buitenposten kleine bedragen voor bouwmaterialen; de uitgaven aan de niet-autochthone producenten omvatten de vracht van de K.P.M. voor het kustvervoer en de aankopen van olie en benzine bij de B.P.M.

Een vergissingspercentage is zeer moeilijk te berekenen. Meer dan 50 % voor alle uitgaven-posten, behalve de salarissen voor officieren en manschappen en 16 % voor deze laatste acht ik uitgesloten.

TABEL 3 - NEDERLAND 1951

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Autochthone bevolking	Niet-autochthone producenten	Niet-autochthone consumenten	Totaal
1. Salarissen en Lonen	0.4					0.4
2. Goederen en diensten	13.6	7.0	4.8	1.3	11.2	37.9
3. Transfer naar Nederland				3.2	2.4	5.6
Totaal	14.0	7.0	4.8	4.5	13.6	43.9

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Autochthone bevolking	Niet-autochthone producenten	Niet-autochthone consumenten	Totaal
4. Bijdrage van Nederland in het tekort	16.2						16.2
5. Lening van Nederland		7.5					7.5
6. Transfer van Leger en Marine			7.8				7.8
7. Restitutie voorgeschooten Indonesische pensioenen	1.3						1.3
8. Indirecte belastingen	0.4						0.4
9. Goederen en diensten	1.9			2.8	0.6		5.3
10. Transfer uit Nederland					5.1	0.3	5.4
Totaal	19.8	7.5	7.8	2.8	5.7	0.3	43.9

Naast de rekening „Gouvernement” is de rekening „Nederland” de belangrijkste. De aanduiding „Nederland” is hier gekozen liever dan de aanduiding „buitenland”, omdat, zoals in hoofdstuk III reeds werd aangegeven, Nieuw Guinea slechts één soort deviezen kent n.l. de Nederlandse gulden. In de tabel Nederland zijn dus ook opgenomen de betalingen aan andere landen dan Nederland, b.v. de rijstimporten uit Thailand, de salarisbetalingen aan het personeel van het Agentschap in Djakarta enz. Bij het beschouwen van deze rekening moet men er op letten, dat de bedragen van uit Nederland gezien inkomsten en uitgaven zijn, zodat de inkomsten voor Nieuw Guinea uitgaven en de uitgaven voor Nieuw Guinea inkomsten zijn.

Jammer genoeg kan deze belangrijke rekening slechts ten dele worden opgebouwd uit nieuwe gegevens. De regel 1 en de regels 4 t.e.m. 7 zijn ontleend aan de reeds besproken tabellen. Zij behoeven hier dan ook geen nadere toelichting.

2 - Goederen en diensten

De eerste twee cijfers zijn ontleend aan respectievelijk tabel 1a en tabel 1b. De volgende drie cijfers zijn gebaseerd op door de Nigimij verstrekte gegevens. Het was niet mogelijk uit de boeken van de Nigimij een nauwkeurige specificatie te verkrijgen van de import in 1951. Globaal was de import als volgt samengesteld (landed cost):

Rijst (4200 ton netto)	f 2 570 000,—
Andere levensmiddelen	„ 4.890 000,—
Textielen	„ 4.900 000,—
Overige goederen	„ 8.000.000,—
Totaal	f 20.360.000,—

Niet alle door de Nigimij geïmporteerde goederen waren echter bestemd voor de bevolking, want de Nigimij importeert ook voor het Gouvernement. Vooral onder de „overige goederen” bevinden zich belangrijke Gouvernementsimporten, auto's, bouwmaterialen e.d. Zonder iedere factuur afzonderlijk na te gaan was het op dit moment niet mogelijk deze Gouvernementsimporten af te splitsen. Ik moest er dus wel een slag naar slaan.

Dit werd mij vergemakkelijkt door het feit, dat ik in April en Mei 1951 aan de hand van plaatselijk door bestuur en handel verstrekte gegevens een berekening gemaakt heb van hetgeen voor een behoorlijke voorziening van Nieuw Guinea bij de bestaande koopkracht noodzakelijk zou zijn aan goederen. Het resultaat van deze berekening is neergelegd in bijlage VI. Aangezien het niet mogelijk is om een uitputtende lijst van alle benodigde goederen te maken, werd voor alle onderafdelingen 10 % van de bestaande koopkracht gereserveerd voor diversen; voor de Onderafdeling Hollandia, waar het grootste deel van de Europese bevolking is gevestigd 20 %. Boven-

dien werd voor uitbreiding van bedrijven door import van kapitaalgoederen een grof getaxeerd bedrag van $f \frac{2}{3}$ miljoen cif-waarde aangenomen. Een en ander leidde tot een totaal bedrag van $f 1.623.630$,— cif-waarde per maand of wel circa $f 19,5$ miljoen per jaar.

Naar de aard van de goederen kwam ik tot een verdeling over de verschillende groepen van gebruikers van ca $f 6$ miljoen voor de autochthone bevolking, ca $f 12$ miljoen voor de niet-autochthone consumenten en ca $f 1,5$ miljoen voor de niet-autochthone producenten.

Nu had ik bij de berekening van de koopkracht aangenomen, dat de autochthone bevolking ca $f 4$ miljoen zou ontvangen voor exportproducten en de niet-autochthone producenten ca $f 1$ miljoen. Deze raming is aanzienlijk te hoog gebleken. Het aandeel van de autochthone bevolking moest daarom verminderd worden met $f 1,2$ miljoen en dat van de niet-autochthone producenten met $f 0,4$ miljoen. Op grond van de oude raming kwam ik toen op $f 4,8$ miljoen voor de autochthonen, $f 1,1$ miljoen voor de niet-autochthone producenten. Dit zou bij de in 1951 feitelijk geïmporteerde hoeveelheden voor het Gouvernement een aandeel in de Nigimij-import laten van $f 2,5$ miljoen. Dit laatste cijfer leek mij wat aan de lage kant.

Toen ik de waarde van de importgoederen berekende als sluitposten van de rekeningen autochthone bevolking, niet-autochthone consumenten en niet-autochthone producenten, kwam ik nog op iets andere bedragen n.l. $f 4,8$ miljoen voor de autochthone bevolking, $f 11,2$ miljoen voor de niet-autochthone consumenten en $f 1,3$ miljoen voor de niet-autochthone producenten. Dit zou voor het Gouvernement een aandeel laten van $f 3,1$ miljoen. Deze cijfers leken mij zo acceptabel, dat ik deze heb aangehouden voor de berekeningen. Aangezien langs verschillende kanten benaderd de uitkomsten niet zo ver uit elkaar lagen, meen ik, dat het vergissingspercentage hooguit op 15 is te stellen.

In dit verband moet er de aandacht op gevestigd worden, dat tussen het moment van betaling van importgoederen en het moment van aankomst in Nieuw Guinea geruime tijd kan verstrijken. Het is mij gebleken, dat ultimo 1950 een bedrag van $f 3$ miljoen betaald was voor goederen, die nog niet waren aangekomen in Nieuw Guinea. Gemakshalve heb ik aangenomen, dat aan het eind van het jaar goederen voor een ongeveer gelijk bedrag varende waren, zodat de overloop aan het begin en aan het eind van het jaar elkaar compenseren.

3 - Transfer naar Nederland

De transfer naar Nederland berust op ervaring opgedaan in 1950. Het cijfer van $f 3,2$ miljoen voor transfer van de niet-autochthone producenten vertegenwoordigt in hoofdzaak de transfer van winst van de Nigimij, de Nederlandsche Handelmaatschappij en de K.P.M. plus verreweg de be-

langrijkste post: de onkosten en afschrijvingen van de K.P.M. Het cijfer f 2,4 miljoen voor niet-autochthone consumenten vertegenwoordigt de besparingen van particulieren. Vergissingen van meer dan 10 % acht ik zeer onwaarschijnlijk.

8 - *Indirecte belastingen* en 9 - *Goederen en diensten*

De exportcijfers voor 1951 berusten op opgaven van de Nigimij en van de N.N.G.P.M. Voor een specificatie zij verwezen naar Bijlage V. Ik heb gemeend het door de Nigimij opgegeven bedrag ad f 3.744.000,— naar boven te moeten afronden tot f 3,8 miljoen, omdat in 1951 de export van tripang en haaienvinnen door de Chinese handelaren weer enigszins op gang leek te komen. Ik kwam door de afronding voor deze producten op een waarde van f 56.000,—, hetgeen mij niet onredelijk voorkomt.

De exportwaarde ad f 3,8 miljoen heb ik verdeeld in f 0,4 miljoen voor het Gouvernement, f 0,6 miljoen voor de niet-autochthone producenten en f 2,8 miljoen voor de autochthone bevolking. Het aandeel van het Gouvernement vloeit voort uit het uitvoerrecht van 8 % en de ngase van 10 %. Deze laatste wordt echter slechts van een deel van de export gegeven. Het aandeel van de niet-autochthone producenten bestaat uit de marges van de handelaar-opkoper, de kosten van verpakking, het transport naar de afscheephaven enz. Ik heb indertijd de indruk gekregen, dat deze bijkomende kosten gezamenlijk ongeveer 25 % van de opkoop-prijs bedragen. Uiteraard is deze verdeling echter ruw; 15 % vergissing naar boven en naar beneden van elk der drie bedragen lijkt mogelijk.

10 - *Transfer uit Nederland*

De cijfers in deze regel berusten weer op de ervaring opgedaan in 1950. In dat jaar bedroeg de transfer aan particulieren circa f 300.000,—. Het lijkt mij reëel om de transfer aan de niet-autochthone consumenten, waaronder ik ook missie en zending heb gerangschikt, voor 1951 op hetzelfde bedrag te stellen. Het leek mij echter wel waarschijnlijk, dat een aantal kleine ambachtslieden in de loop van het jaar het luttele bedrag van f 100.000,— in Nieuw Guinea zou investeren. Daarnaast staat de aanzienlijke transfer van de N.N.G.P.M. om dit lichaam aan Nieuw Guinea-courant te helpen. Gebaseerd op de ervaring in 1950 heb ik dit bedrag op f 5 miljoen gesteld, wat in het totale kader niet slecht bleek uit te komen.

Alvorens de volgende tabellen onder de loupe te nemen is het noodzakelijk even aandacht te besteden aan de verschillende categorieën, waaruit de niet-autochthone bevolking bestaat. Ongelukkigerwijze zijn de als bijlage I gegeven totaalcijfers de enige, die zijn gepubliceerd. Voor een nadere verdeling ben ik dus afhankelijk van hier en daar zelf verkregen

ruwe gegevens. Uiteraard geeft de verdeling daardoor slechts een zeer globale indruk. Hetgeen ik heb kunnen verzamelen leidt mij tot de veronderstelling, dat de Europese gemeenschap eind 1950 ongeveer als volgt was samengesteld:

Leger en marine met gezinsleden	2600
Ambtenaren met gezinsleden	2600
Deta-werkers	1000
Kolonisten met gezinsleden	1700
Employé's van de N.N.G.P.M. met gezinsleden	400
Overigen	200
	<hr/>
Totaal	8500

Men moet er echter rekening mee houden, dat de groep ambtenaren met gezinsleden in de loop van 1951 aanzienlijk is toegenomen. Aan het eind van het jaar was het aantal zeker op 3000 te stellen. Ook de groep leger en marine was waarschijnlijk hoger dan ultimo 1950, terwijl de employé's van de N.N.G.P.M. een weinig talrijker waren.

Van de 10.539 totaal in Nieuw Guinea woonachtige Indonesiërs zijn naar schatting een duizend werkzaam voor het Gouvernement, vier en twintig honderd voor de N.N.G.P.M. en een duizend hetzij zelfstandig (o.a. als landbouwer) hetzij elders in loondienst werkzaam. De overigen vormen de gezinsleden.

Van de groep Vreemde Oosterlingen, in Nieuw Guinea uitsluitend vertegenwoordigd door Chinezen, zijn practisch alle werkbare mannen in de detailhandel werkzaam.

Voorts is voor de volgende tabellen ook noodzakelijk een ruwe generalisatie van de inkomsten van de handel uit de import. In de practijk is mij gebleken, dat door de bank genomen de detailverkoop prijs op Nieuw Guinea circa 150 % van de cif-waarde van de goederen bedraagt. Van deze extra 50 % gaat 15 % naar het Gouvernement voor invoerrechten en accijns. De marges voor detailhandelaren en importeurs zijn in de prijsvoorschriften vastgelegd op 6 % voor enkele essentiële goederen als b.v. rijst, 10 % voor de meeste andere goederen en 15 % voor goederen met een min of meer luxe karakter. Met de samenstelling van de import wisselt dus het aandeel van de handel. Gemiddeld ontvangen de detailhandelaren en importeurs ca 10 % van de detailverkoop prijs of wel 15 % van de cif-waarde. Hier komen dan nog bij de kosten van het kustvervoer voor die goederen, die niet in Hollandia of Sorong worden verkocht, te stellen op ongeveer 5 % van de totale cif-waarde.

Met de bovenstaande „gegevens” gewapend kunnen we nu de volgende tabellen in beschouwing nemen.

TABEL 4 - AUTOCHTHONE BEVOLKING 1951

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
1. Salarissen en lonen	3.0	0.0	0.3	0.3	0.4		4.0
2. Goederen en diensten	0.2		0.4	0.1	0.6	2.8	4.1
Totaal	3.2	0.0	0.7	0.4	1.0	2.8	8.1

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Niet- auto- chthone produ- centen	Neder- land	Totaal
3. Directe belastingen	0.4			0.4
4. Indirecte belastingen	0.7			0.7
5. Andere betalingen aan het Gouvernement	0.1			0.1
6. Goederen en diensten	0.4	1.7	4.8	6.9
Totaal	1.6	1.7	4.8	8.1

Inkomsten

De lonen en salarissen betaald door Gouvernement en leger en marine zijn reeds besproken. Het cijfer voor de door de niet-autochthone producenten betaalde lonen gaat uit van de veronderstelling, dat het koelie-loon, inclusief al of niet in natura verstrekte voeding, ca f 700,— per jaar bedraagt. Voor Hollandia is dit hoger n.l. circa f 3,— per dag, voor de andere plaatsen in de regel veel lager. Meer dan een vierhonderd koelies gemiddeld kunnen zeker niet bij de niet-autochthone producenten in dienst zijn. Dit aantal is daarom zo moeilijk te schatten, omdat het gaat om een veel groter aantal lieden, die korte tijd, soms slechts enkele dagen, werk verrichten. Neemt men niet dit aantal, maar de man-dagen in aanmerking, dan is een taxatie van 400 maal 300 man-dagen waarschijnlijk aan de hoge kant. Daar het niet uitgesloten is, dat de door de Papoea's aan niet-autochthone producenten geleverde goederen iets meer bedragen dan f 0,1 miljoen, zullen de bedragen samen waarschijnlijk niet zo ver mis zijn. Het vergissingspercentage mag voorzichtigheidshalve toch niet lager gesteld worden dan 50.

Het gemiddelde loon van huispersoneel moet stellig op een f 1.000,— per jaar worden gesteld. Het hier genomen cijfer gaat dus uit van de veronderstelling, dat ca 400 Papoea's als huisjongen werkzaam zijn (vrouwelijk huispersoneel speelt op Nieuw Guinea een geringe rol). Ook hier is een fout van 50 % niet geheel onmogelijk.

Van de in de regel 2 genoemde bedragen moet alleen nog het cijfer voor de levering van goederen aan de niet-autochthone consumenten worden be-

sproken. Het cijfer is vrijwel geheel een slag in de lucht. Er is van uitgegaan, dat de Europeanen, die zelf voor hun voedsel moeten zorgen, alsmede de Chinezen, per hoofd per dag circa 25 cent betalen voor groenten, vruchten en vis. De kolonisten heb ik daarbij niet meegeteld, omdat deze evenals de Indonesiërs meest zelf groenten verbouwen. In aanmerking genomen, dat een deel van de groenten en vis ook wordt gekocht bij de niet-autochthone producenten, lijkt deze veronderstelling in ieder geval niet onmogelijk. Prijzen zijn helaas niet beschikbaar, zodat ik hier uit mijn geheugen moet werken. Ik meen echter, dat het dubbele bedrag een groenten- en visvoorziening zou impliceren, die ligt boven het huidige peil. Meer dan 100 % mis is het cijfer dus stellig niet.

Zien we nu naar de vergissingspercentages van de totalen, dan komen we tot de volgende cijfers: Gouvernement 35, leger en marine 50, niet-autochthone producenten 50, niet-autochthone consumenten 50 en Nederland 15. Het vergissingspercentage van het totaal wordt dan 30.

Uitgaven

De regels 3 en 5 zijn weder ontleend aan tabel 1a. Ook het eerste cijfer van regel 6 is daaraan ontleend. Het restant van regel 6 met het bedrag van regel 4 tezamen f 7,2 miljoen, stelt dan de detailverkoop prijs van de importgoederen voor. Over dit bedrag en over de wijze van verdelen werd reeds gesproken. Het aandeel van de niet-autochthone producenten zou verhoogd moeten worden met de inkomsten van verkoop aan de autochthone bevolking van eigen product en van aan de autochthonen bewezen diensten. Aangezien de Papoeabevolking nog zeer weinig plaatselijk gefabriceerd product koopt en weinig gebruik maakt van de enkele aanwezige dienstverleningsbedrijven, heb ik de inkomsten uit dezen hoofde gesteld op f 0,0 miljoen (dus een bedrag beneden de f 50.000,—).

TABEL 5 - NIET-AUTOCHTHONE PRODUCENTEN 1951

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
1. Transfer uit Nederland					5.1	5.1
2. Credieten aan kleine bedrijven	0.1					0.1
3. Bruto-inkomen uit import			1.7	3.9		5.6
4. Bruto-inkomen uit export					0.6	0.6
5. Overige goederen en diensten	2.6	1.6	0.0	1.6		5.8
Totaal	2.7	1.6	1.7	5.5	5.7	17.2

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
6. Directe belastingen	0.9				0.9
7. Indirecte belastingen	5.1				5.1
8. Vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen (incl. cijns)	0.5				0.5
9. Rente en aflossingen Gouvernementsleningen	0.3				0.3
10. Lonen en salarissen		0.3	4.2		4.5
11. Winsten en afschrijvingen				3.2	3.2
12. Goederen en diensten	1.3	0.1		1.3	2.7
Totaal	8.1	0.4	4.2	4.5	17.2

De regels 1 en 2 zijn reeds besproken respectievelijk bij tabel 3 en bij tabel 1a. De cijfers van regel 3 zijn gevonden door 35 % te nemen van de voor onderscheidenlijk autochthone bevolking en niet-autochthone consumenten berekende cif-waarde van de import. Regel 4 werd besproken bij tabel 3.

De eerste drie cijfers van regel 5 werden eveneens reeds besproken. De betalingen van de niet-autochthone consumenten aan de niet-autochthone producenten gaven een zeer aanzienlijke moeilijkheid. Hier ontbraken nu werkelijk alle gegevens. Het cijfer vertegenwoordigt de omzet van alle ambachtsbedrijfjes en de aankoop van groenten bij de kolonisten. Op grond van allerlei vrij willekeurige supposities, vrijwel geheel gebaseerd op feeling, kwam ik tot een cijfer in deze orde van grootte. Ik kan er niet veel meer over zeggen, dan dat het me zou verbazen als het meer dan 150 % mis was.

De regels 6 t.e.m. 9 zijn ontleend aan de kolom niet autochthone producenten van de regels 1 t.e.m. 4 van tabel 1a.

Het aan de autochthone bevolking uitbetaalde bedrag aan lonen werd reeds bij tabel 4 besproken. Het tweede cijfer van regel 10 is weer een uiterst zwak punt. Hierin zit niet alleen het aan personeel uitbetaalde loon, maar ook de door producenten (inclusief de handelaren) voor eigen levensonderhoud uitgegeven bedragen; dus het in het begin van dit hoofdstuk besproken geval van de winkelier, die geld uit zijn toonbanklade neemt. Het gegeven cijfer van 4.2 berust ook hier meer op feeling dan op berekening. Op zich zelf kan het tot 100 % van de realiteit afwijken. Het ongelukkige hierbij is, dat er een vrijwel niet te ramen cijfer voorkomt aan beide zijden van de rekening, n.l. het vierde cijfer van regel 5 en het tweede cijfer van regel 10. In tabel 6, die betrekking heeft op de niet-autochthone consumenten, komen de zelfde cijfers natuurlijk ook aan

weerszijden voor. Hierdoor is er geen onderlinge contrôle op deze cijfers. Wel geeft de directe belasting hier enig houvast.

Bij het cijfer in regel 11 heb ik gelukkig weer grond onder de voeten. Het berust op de transfer in 1950, aangevuld met medio 1951 door de enkele grote bedrijven op Nieuw Guinea gemaakte schattingen. Het zal niet veel meer dan ca 20 % onjuist zijn.

Ik mag er in dit verband wel even op wijzen, dat de benaming „winsten en afschrijvingen” enigszins misleidend is. Het naar Nederland getransfereerde bedrag bestaat stellig uit winsten en afschrijvingen, maar omvat niet winsten en afschrijvingen van alle bedrijven. De winsten van de kleine bedrijven, die voor het overgrote deel dienen voor levensonderhoud van de leider van het bedrijf met zijn gezin, zijn bij gebrek aan gegevens ondergebracht in de bovenbesproken post lonen en salarissen.

De cijfers van regel 12 zijn reeds besproken.

TABEL 6 - NIET-AUTOCHTHONE CONSUMENTEN 1951

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marines	Niet-autochthone producenten	Nederland	Totaal
1. Lonen en salarissen	14.1	0.4	5.2	4.2		23.9
2. Pensioenen en andere uitkeringen	1.0					1.0
3. Transfer uit Nederland					0.3	0.3
Totaal	15.1	0.4	5.2	4.2	0.3	25.2

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Autochthone bevolking	Niet-autochthone producenten	Nederland	Totaal
4. Directe belastingen	1.7				1.7
5. Indirecte belastingen	1.8				1.8
6. Andere betalingen aan het Gouvernement	0.7				0.7
7. Goederen en diensten	0.9	1.0	5.5	11.2	18.6
8. Transfer naar Nederland				2.4	2.4
Totaal	5.1	1.0	5.5	13.6	25.2

De in deze tabel voorkomende cijfers zijn alle reeds besproken bij andere tabellen.

TABEL 7 - SAMENVATTING 1951

Van ↓	Aan →	Gouvernement		Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
		gewone dienst	kapitaal dienst						
<i>Gouvernement</i>									
Gewone dienst				0.1	3.2	2.7	15.1	14.0	35.1
<i>Gouvernement</i>									
Kapitaaldienst		0.1			0.0		0.4	7.0	7.5
Leger en Marine		0.4			0.7	1.6	5.2		7.9
Autochthone bevol- king		1.6				1.7		4.8	8.1
Niet-autochthone producenten		8.1			0.4		4.2	4.5	17.2
Niet-autochthone consumenten		5.1			1.0	5.5		13.6	25.2
Nederland		19.8	7.5	7.8	2.8	5.7	0.3		43.9
Totaal		35.1	7.5	7.9	8.1	17.2	25.2	43.9	144.9

In tabel 7 zijn nu ten slotte de hierboven behandelde tabellen gecombineerd tot een overzicht. In iedere horizontale regel zijn achter iedere groep geplaatst de totalen van de uitgaven uit de desbetreffende rekening; in iedere verticale kolom staan op dezelfde wijze de totalen van de ontvangsten.

Het verdient wel aanbeveling om nog eens de betrouwbaarheid van de gegeven cijfers te toetsen. Hierbij ga ik er voorshands van uit, dat de cijfers van de begroting reële gegevens voorstellen.

Zuiver rekenkundig berekend uit de tot dusverre vastgestelde vergissingspercentages krijgen we in de horizontale regel voor totalen respectievelijk: Gouvernement gewone dienst 0 %, kapitaaldienst 0 %, leger en marine 0 %, autochthone bevolking 30 %, niet-autochthone producenten 34 %, niet-autochthone consumenten 35 % en Nederland 7 %. In de verticale kolom totalen worden deze cijfers: Gouvernement gewone dienst 0 %, kapitaaldienst 0 %, leger en marine 32 %, autochthone bevolking 17 %, niet-autochthone producenten 38 %, niet-autochthone consumenten 23 % en Nederland 2½ %. Aangezien de totalen horizontaal en verticaal gelijk moeten zijn, kunnen we voor de beoordeling van de juistheid van de totaalcijfers van de beide percentages telkens het kleinste nemen. De mogelijke vergissingen met betrekking tot autochthone bevolking, niet-autochthone producenten en niet-autochthone consumenten zijn dan nog onaantrekkelijk hoog. Er werd daarbij echter nog geen rekening gehouden met het feit, dat de verschillende vergissingen elkaar naar alle waarschijnlijkheid zullen compenseren, zulks te meer, waar de totalen van Gouverne-

ment, leger en marine en Nederland geen, of zeer kleine vergissingspercentages uitwijzen. Ik geloof daarom, dat het redelijk is de vergissingspercentages voor het totaal van autochthone bevolking te stellen op maximaal 15, van niet-autochthone producenten op 25 en van niet-autochthone consumenten op 20.

Voor dergelijke onzekerheden zou een modern westers land zich moeten schamen. Voor Nieuw Guinea is het voorlopig het best bereikbare. Bij een overvloed aan statistisch materiaal als waarover men in de westerse landen doorgaans beschikt, is het mogelijk iedere rekening te baseren op nieuwe gegevens, die onafhankelijk zijn van de gegevens gebezigd voor de opstelling van de andere rekeningen. Hierdoor controleren de cijfers van de verschillende rekeningen elkaar. Dit was mij bij gebrek aan gegevens niet mogelijk. Ik was al heel blij als ik voldoende aanknopingspunten had om de omvang van de transacties tussen twee groepen op één manier te berekenen. Daardoor moest ik het gevonden cijfer in de volgende tabellen zonder meer overnemen. Door de onderlinge samenhang van het gehele stelsel is wel een zekere contrôle mogelijk, maar nooit zo, als bij afzonderlijk berekende cijfers. Hierdoor blijven de vergissingspercentages hoog.

Bij het trekken van conclusies uit de gegeven cijfers moet er bovendien rekening mede worden gehouden (er zij nog eens aan herinnerd) dat de berekening slechts ten dele berust op gegevens en voor een deel op ramingen. Te zijner tijd zullen deze ramingen door de werkelijke gegevens kunnen worden vervangen en het resultaat zal dan al veel bruikbaarder kunnen zijn. Toch meen ik, dat de geboden cijfers de orde van grootte ongeveer weergeven.

Behalve voor 1951 is het ook mogelijk overeenkomstige tabellen op te stellen voor het jaar 1952. Weliswaar zijn voor dit jaar nauwelijks reële gegevens beschikbaar, maar de begroting 1952 is wel ingediend, zodat de ontwikkeling van de Gouvernementsuitgaven en -ontvangsten, zoals men zich die thans in Nieuw Guinea voorstelt, is na te gaan. Tevens geeft dit een beeld van de ontwikkeling van andere cijfers, ook weer zoals de ambtenaren van Nieuw Guinea deze op het moment zien.

Het ligt niet in mijn bedoeling om de tabellen voor 1952 even uitvoerig toe te lichten als ik dit voor de tabellen voor 1951 heb gedaan. Ik meen te kunnen volstaan met aan te geven, waar de verschillen zitten.

Ik begin weer met een samenvatting van de begroting (zie bladzijde 92). Ook deze cijfers behoeven echter enige bewerking, voordat zij bruikbaar zijn voor het opstellen van een tabel van de uitgaven en inkomsten van de gewone dienst van het Gouvernement.

In de eerste plaats moeten weer de dubbeltellingen worden geëlimineerd, die in deze begroting f 24.361.500,— bedragen. Deze dubbeltellingen hebben hoofdzakelijk betrekking op de materiële uitgaven. In de personele uitgaven zitten in het geheel geen betalingen aan andere gouvernements-

SAMENVATTING VAN DE BEGROTING 1952

Afdelingen	Personeels- uitgaven	Materiële uitgaven	Kapitaals- uitgaven	Totale uitgaven	Middelen
I. Regering en Hoge Colleges .	457.073	372.720	—	829.793	3.000
II. Dienst voor Bin- nenl. Bestuur en Justitie . . .	5.155,964	5.448.229	—	10.604.193	531.900
III. Dienst voor Fi- nanciën . . .	855.380	3.980.645	—	4.836.025	36.517.406
IV. Dienst voor Eco- nomische en Technische Aan- gelegenheden .	5.567.600	24.139.620	3.888.350	33.595.570	27.085.990
IVa. Dienst voor Eco- nomische en Technische Aan- gelegenheden 2.	1.061.595	3.574.200	4.623.400	9.259.195	2.477.540
V. Dienst voor Ge- zondheidszorg, Sociale- en Cult. Aangelegen- heden . . .	4.138.110	5.003.320	22.000	9.163.430	1.672.370
Totaal . . .	17.235.722	42.518.734	8.533.750	68.288.206	68.288.206

diensten. In de kapitaalsuitgaven is weer een post opgebracht „bijdrage van de kapitaaldienst aan de gewone dienst in verband met daaronder geraamde algemene kosten” ad f 400.000,—. Daarenboven moet in 1952 de kapitaaldienst gebruik maken van goederen en diensten van de gewone dienst. Ik denk hierbij b.v. aan de opbrengst van de steen- en pannbakkerijen, de opbrengst van de timmerfabriek, die ook voor de nieuwbouw werkt enz. Ik heb de betalingen van de kapitaaldienst aan de gewone dienst uit dezen hoofde geraamd op f 1,4 miljoen. Dit betekent, dat van de materiële uitgaven volgens de begroting, in totaal groot f 42.518.734,—, moet worden afgetrokken f 22.561.500,— (n.l. 24.361.500,— — 1.800.000,—): resteert 19.957.234,—. De kapitaalsuitgaven in 1952, zoals deze in de samenvatting van de begroting zijn gegeven, hebben betrekking op andere plannen dan de kapitaalsuitgaven in de begroting 1951. Hierbij moet men echter bedenken, dat van de f 24.302.650,— van 1951 slechts voor f 7,5 miljoen is verwerkt. Er is dus nog een restant van f 16.802.650,—, waarbij dan komt het nieuwe bedrag ad f 8.533.750,—. Nu is het niet wel aan te nemen, dat in het jaar 1952 dit volledige bedrag kan worden verwerkt. Ook aan het einde van het jaar zullen nog tal van contracten lopen, waarvoor de betalingen zullen vallen in 1953 en wellicht nog later.

Ik heb daarom aangenomen, dat in 1952 ongeveer zal worden verwerkt, wat voor 1951 was geraamd t.w. f 13,0 miljoen. Rekening houdende met het hierboven genoemde bedrag van f 1,8 miljoen, dat betaald wordt aan de gewone dienst, krijgen we dan voor de begroting 1952 het volgende overzicht, dat tot basis voor het opstellen van de tabellen Gouvernement gewone dienst en Gouvernement kapitaaldienst kan dienen.

Uitgaven	
Personele uitgaven	f 17.235.722,—
Materiële uitgaven	„ 19.957.234,—
Totale uitgaven van de gewone dienst	f 37.192.956,—
Uitgaven van de kapitaaldienst minus de uitgaven aan de gewone dienst	„ 11.200.000,—
Totale uitgaven	f 48.392.956,—
Middelen	
Gift van Nederland	f 12.992.956,—
Bijdrage van de kapitaaldienst	„ 1.800.000,—
Overige middelen gewone dienst	„ 22.400.000,—
Totale middelen gewone dienst	f 37.192.956,—
Opgenomen lening minus uitgaven aan de gewone dienst	„ 11.200.000,—
Totale middelen	f 48.392.956,—

Aan de hand van de subartikelen van de begroting 1952 heb ik weer nagegaan, wie de gelden van het Gouvernement ontvangt, respectievelijk wie de betalingen aan het Gouvernement doet. Het resultaat hiervan is neergelegd in de tabellen 8a en 8b.

TABEL 8A - GOUVERNEMENT. GEWONE DIENST 1952

Inkomsten	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Auto-chthone bevolking	Niet-auto-chthone producenten	Niet-auto-chthone consumenten	Nederland	Totaal
1. Directe belastingen			0.4	1.1	2.3		3.8
2. Indirecte belastingen			0.9	5.9	2.0	0.5	9.3
3. Vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen (incl. cijns)				0.5	0.3		0.8
4. Rente en aflossingen van bedrijfscredieten				0.2			0.2
5. Goederen en diensten	1.4	1.2	0.4	1.8	2.3	1.1	8.2
6. Diversen			0.1	0.0	0.5		0.6
7. Terugstorting voorgeschoten Indonesische pensioenen						0.9	0.9
8. Bijdrage van de Kapitaaldienst	0.4						0.4
9. Bijdrage van Nederland in het tekort						13.0	13.0
Totaal	1.8	1.2	1.8	9.5	7.4	15.5	37.2

Uitgaven	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
10. Salarissen en lonen		3.0		15.4	0.4	18.8
11. Pensioenen, ondersteuning- enz.		0.0		1.0	0.0	1.0
12. Credieten aan bedrijven			0.1			0.1
13. Goederen en diensten	0.1	0.3	3.4		13.0	16.8
14. Rente schuld aan Nederland					0.5	0.5
Totaal	0.1	3.3	3.5	16.4	13.9	37.2

1 - Directe belastingen

Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat de directe belastingen, opgebracht door de autochthone bevolking, in 1952 hoger zijn dan in 1951, omdat er iets meer geld onder de autochthone bevolking wordt gebracht. Het verschil zal echter naar mijn berekening nauwelijks de f 50.000,— te boven gaan, weshalve ik het voor 1951 geraamde bedrag ad f 0,4 miljoen heb gehandhaafd.

De verhoging van de directe belastingen van de niet-autochthone producenten met f 0,2 miljoen ligt aan een verhoging van de vennootschapsbelasting, die betrekking heeft op de in 1951 gemaakte winsten, welke hoger waren dan die in 1950, en aan de uitbreiding van het personeel van de N.N.G.P.M.

De verhoging van de belasting van de niet-autochthone consumenten met f 0,6 miljoen zal wel voor een zeer belangrijk deel zijn toe te schrijven aan de verbetering van het fiscale perceptie-apparaat. De belasting van de kleine zelfstandigen, speciaal van de Chinese handelaren, kwam in 1951 maar zeer ten dele binnen. Kennelijk stelt het Gouvernement zich voor in 1952 hierin een belangrijke verbetering te brengen. De belastingopbrengst bedraagt dan ook circa 10 % van het totale inkomen van deze groep.

2 - Indirecte belastingen

Uit de cijfers van de begroting 1952 valt af te lezen, dat het Gouvernement veronderstelt, dat de invoer in dat jaar met een kleine 14 % en de uitvoer met circa 20 % zal stijgen. Deze suppositie, die mij, gezien de cijfers voor 1951, niet onwaarschijnlijk voorkomt, heb ik in het vervolg ook als uitgangspunt aangenomen.

3 - Vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen

De belangrijkste post, de cijns en andere rechten van de N.N.G.P.M., staat met hetzelfde bedrag op de begroting als voor 1951. De huur van

gronden en gebouwen, die ten laste komt van de niet-autochthone consumenten, vertoont een kleine stijging. Het verschil is maar klein, maar door de afronding komt het cijfer voor de niet-autochthone consumenten juist f 0,1 miljoen hoger.

4 - *Rente en aflossingen*

De door de Nigimij betaalde rente is gelijk gebleven. Onder de middelen van de begroting 1952 komen echter geen aflossingen van door het Gouvernement verleende credieten voor. Wat hiervan de reden kan zijn is mij onbekend. Men zou hier een hoger bedrag verwachten dan in 1951. Heel belangrijk is de zaak trouwens niet.

5 - *Goederen en diensten*

Over de goederen en diensten, die ten laste van de kapitaalrekening komen, is in het voorafgaande reeds gesproken. Ook het door leger en marine te betalen bedrag heb ik verhoogd, omdat de inkomsten van de Algemene Werkplaatsen zodanig veel hoger zijn geraamd, dat ik mij niet anders kan voorstellen, dan dat het Gouvernement er op rekent om reparaties, die tot dusverre of door leger en marine zelf, of in het buitenland werden verricht, door de Algemene Werkplaatsen te doen verrichten. Onwaarschijnlijk is deze suppositie helemaal niet, aangezien de apparatuur van deze werkplaatsen in de loop van 1951 belangrijk is verbeterd. Het cijfer voor de goederen en diensten voor niet-autochthone producenten en voor niet-autochthone consumenten is zeer aanzienlijk verhoogd en dit vindt zijn verklaring in het feit, dat nog in 1951 de meeste overheidsdiensten en -bedrijven met een belangrijk verlies werkten. In de loop van 1951 zijn daarom vrijwel over de gehele lijn de tarieven verhoogd. Ook de perceptie, b.v. van de vergoeding voor electriciteit en water, is verbeterd, terwijl door particulieren meer goederen van het C.B.L. zullen worden gekocht.

De goederen en diensten voor Nederland zijn lager dan in 1951, hetgeen zijn verklaring vindt in het feit, dat men de opbrengst van oude metalen belangrijk lager heeft geraamd. Waarschijnlijk is dit wel terecht, aangezien de oude metalen, die voorhanden waren op gemakkelijk bereikbare plaatsen in 1951 voor een belangrijk deel zijn verzameld en geëxporteerd. Wel is de raming aan de zeer veilige kant, omdat bij enige organisatie in de eerstkomende jaren nog voor vele miljoenen aan oude metalen op Nieuw Guinea te verzamelen zou zijn.

6 - *Diversen*

Er was geen aanleiding deze posten anders op te voeren dan in 1951.

7 - *Terugstorting voorgeschoten Indonesische pensioenen*

In 1951 was gerekend met het binnenkomen van de achterstallige door

Indonesië over 1950 verschuldigde pensioenen. Daarom is deze post thans lager uitgevallen.

De volgende twee cijfers behoeven geen verdere toelichting.

10 - *Salarissen en lonen*

De sterke stijging in de ambtenarensalarissen vindt zijn verklaring in de uitbreiding van het ambtenarenapparaat gedurende 1951. Aangenomen mag worden, dat ultimo 1951 vrijwel alle vacatures vervuld waren. De salarissen voor de desbetreffende ambtenaren staan dan echter op de begroting voor minder dan 12 maanden, terwijl zij op de begroting 1952 voor het gehele jaar zijn opgebracht.

Bij het berekenen van de lonen ben ik er van uitgegaan, dat wat meer Papoea-werkkrachten zullen worden aangetrokken dan in 1951. Ook het aantal niet-autochthone werknemers zal vooral door het uitkomen van werklieden van de firma IJsselstein toenemen. Het totaal verloonde bedrag meen ik voor de autochthone bevolking te kunnen stellen op f 1,0 miljoen en voor de niet-autochthone werkkrachten op f 2,9 miljoen. Het overgrote deel van deze werkkrachten zal echter worden ingezet bij de bouw van huizen, het aanleggen van vliegvelden, het verbeteren van de haven Hollandia en dergelijke grote werken, die ten laste van de kapitaaldienst komen, terwijl een klein gedeelte ook komt ten laste van de kapitaaldienst van het leger. De lonen, die ten laste van de gewone dienst komen, zijn daarom belangrijk lager dan in 1951, toen vrijwel alle Gouvernementswerkers nog ten laste van de gewone dienst kwamen. De cijfers voor de kapitaaldienst zijn echter aanzienlijk hoger.

De begroting 1952 gaf geen aanleiding het cijfer voor aan Nederland te betalen lonen en salarissen te wijzigen, al is de samenstelling van het bedrag iets anders geworden.

11 - *Pensioenen, ondersteuning en d.* 12 - *Credieten*

De cijfers behoeven niet af te wijken van die in 1951.

13 - *Goederen en dienst*

Het lijkt waarschijnlijk, dat de iets grotere economische activiteit een iets groter ruilverkeer met de autochthone bevolking zal veroorzaken. Het cijfer voor de niet-autochthone producenten is verhoogd o.a. wegens grotere benzine- en olieleveranties door de B.P.M.-Handelszaken. De bestellingen uit Nederland zijn verminderd, omdat in 1951 een deel van de benodigde duurzame materiële uitrustingen kon worden aangeschaft.

14 - *Rente van de schuld aan Nederland*

Deze post ontbrak nog in 1951. De toelichting op de begroting 1952 zegt hierover het volgende: „Het onder dit artikel geraamde bedrag is naar

schatting benodigd voor het voldoen van de aan het Rijk verschuldigde rente van op te nemen leningsbedragen." De leningsbedragen hier bedoeld zijn de bedragen opgenomen voor de kapitaalsuitgaven 1951 en dat deel van het tekort over 1950, waarvan zal worden vastgesteld, dat het niet als gift, maar als lening door Nederland zal worden verstrekt. Gedurende 1951 is, zoals gezegd, ca f 7,5 miljoen opgenomen voor kapitaalsuitgaven, waarvoor dus na een jaar ca f 300.000,— rente verschuldigd zal zijn. Welk bedrag Nederland voor 1950 als lening zal verstrekken is op het ogenblik nog niet vastgesteld.

TABEL 8B - GOUVERNEMENT
KAPITAALDIENST 1952

Inkomsten				Neder- land	Totaal
1. Opgenomen lening van Nederland				13.0	13.0
Totaal				13.0	13.0

Uitgaven	Gouver- nement gewone dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
2. Salarissen en lonen		0.3	1.7		2.0
3. Bijdrage a. d. gewone dienst	0.4				0.4
4. Goederen en diensten	1.4	0.1		9.1	10.6
Totaal	1.8	0.4	1.7	9.1	13.0

Na het voorafgaande heeft deze tabel weinig toelichting nodig. De huizenbouw geniet een dergelijke prioriteit, dat een zeer belangrijk gedeelte van de beschikbare werkrachten hierbij zal worden ingezet. Voor wegverbetering en verbetering van vliegvelden zullen talrijke autochthonen worden gebruikt. Iets meer dan de helft van de totaal uitbetaalde lonen zullen daarom stellig ten laste van de kapitaaldienst komen.

Over de aan de gewone dienst te betalen goederen en diensten werd reeds gesproken. Aangezien in 1952 meer aandacht zal worden besteed aan de nieuwbouw buiten Hollandia, moet worden aangenomen, dat enige goederenleveranties van de autochthone bevolking aan het Gouvernement, met name van bouwmaterialen, ten laste van de kapitaaldienst zullen komen. De betalingen aan Nederland vormen de sluitpost. Zouden de bestellingen uit Nederland een lager of hoger bedrag belopen, dan wordt het op te nemen deel van de lening ook respectievelijk lager of hoger en wordt het totaalbeeld niet beïnvloed.

TABEL 9A - LEGER EN MARINE 1952

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Neder- land	Totaal
1. Transfer uit Nederland		10.1	10.1
2. Diensten	0.1		0.1
Totaal	0.1	10.1	10.2

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
3. Salarissen en lonen		0.3		6.6	6.9
4. Goederen en diensten	0.9	0.5	1.9		3.3
Totaal	0.9	0.8	1.9	6.6	10.2

TABEL 9B - LEGER EN MARINE. KAPITAALDIENST 1952

Inkomsten	Neder- land	Totaal
1. Transfer uit Nederland	0.9	0.9
Totaal	0.9	0.9

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
2. Salarissen en lonen		0.1		0.5	0.6
3. Goederen en diensten	0.3				0.3
Totaal	0.3	0.1		0.5	0.9

De totale kosten van het leger zijn blijkens de Rijksbegroting 1952 niet onbelangrijk hoger dan in 1951 n.l. voor personele kosten f 5,4 miljoen, voor materiële kosten f 8,1 miljoen en voor nieuwbouw f 4,5 miljoen. Totaal dus f 18 miljoen tegen f 10 miljoen het vorige jaar. In hoofdstuk XIII van de Rijksbegroting (Uniezaken en Overzeese Rijksdelen) vindt men voor 1952 tevens een globaal bedrag voor de kosten van de Koninklijke Marine in Nieuw Guinea n.l. f 17,5 miljoen. In hoofdstuk VIII B (Marine) waarheen wordt verwezen, zoekt men echter vergeefs naar een nadere specificatie, „aangezien”, zoals Minister STAF schrijft in de Memorie

van Toelichting, „de aan de Koninklijke Marine toevallende taken zo-
zeer met elkander verweven zijn, dat splitsing slechts aanleiding zou geven
tot een meer ingewikkelde administratie.” Doordat zelfs het totaalcijfer niet
te vergelijken is met 1951, heb ik hieraan geen enkel houvast. Ik heb
daarom maar aangenomen, dat in 1951 een soortgelijk bedrag is besteed
en dat dus de transfer naar Nieuw Guinea in 1952 blijft op het peil van
1951. Alleen verwacht ik, dat door de Algemene Werkplaatsen te Hollandia
iets meer reparaties zullen worden verricht ten behoeve van de K.M. dan
in 1951. De marine zal dus extra Nieuw Guinea-courant nodig hebben om
deze reparaties te betalen; daarom heb ik het in 1952 te transfereren bedrag
iets hoger geraamd dan in 1951 n.l. op f 2 miljoen. Dat dit een klein
gedeelte van het totaal is behoeft niet te verbazen: slechts een klein deel
van de salarissen (na aftrek van alle delegaties) en enige plaatselijke kosten
worden in Nieuw Guinea-courant betaald.

De personele en materiële kosten van het leger zijn in 1952 gestegen met
35 % boven 1951. Ik heb daarom aangenomen, dat ook het naar Nieuw
Guinea getransfereerde bedrag met 35 % zal stijgen, dus tot f 8,1 miljoen.
De verdeling over de verschillende posten blijft naar verhouding wel onge-
veer als in 1951.

De op de begroting 1952 vermelde f 4,5 miljoen voor nieuwbouw heb
ik op een afzonderlijke rekening 9b geboekt. Ik heb niet getracht „inside
information” te verkrijgen over de besteding van dit bedrag, daar ik anders
wellicht militaire geheimen zou kunnen verraden. Bij iemand, die Hollandia
heeft bezocht en daar de bouwsels van roestig ijzer en halfvergaan hout
heeft gezien, waarin b.v. in het zgn. Kloofkamp de militairen met hun
gezinnen zijn ondergebracht, komt echter vanzelf het vermoeden op, dat
de legerleiding van de aanwezigheid van een Nederlandse aannemer zal
willen profiteren om in de bestaande toestand enige verbetering te brengen.

Voor nieuwbouw zullen de materialen wel practisch geheel uit Neder-
land worden betrokken, terwijl de werkzaamheden stellig voor een belang-
rijk deel zullen worden uitgevoerd door de onderdelen van de Genie. Het
deel van de f 4,5 miljoen, dat zal moeten worden getransfereerd ter be-
strijding van plaatselijke kosten zal daarom maar klein zijn. Ik heb aan-
genomen, dat slechts $\frac{1}{6}$ deel van het totaal, dus f 0,9 miljoen zal worden
overgemaakt.

Ter vereenvoudiging van het beeld, heb ik in de volgende tabellen
steeds de totalen van tabel 9a en 9b tezamen opgebracht onder het hoofd
„Leger en Marine”.

TABEL 10 - NEDERLAND 1952

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
1. Salarissen en lonen	0.4					0.4
2. Goederen en diensten	13.0	9.1	5.6	1.6	12.4	41.7
3. Transfer naar Nederland				3.8	2.8	6.6
4. Rente van schuld aan Nederland	0.5					0.5
Totaal	13.9	9.1	5.6	5.4	15.2	49.2

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
5. Bijdrage van Nederland in het tekort	13.0						13.0
6. Lening van Nederland		13.0					13.0
7. Transfer aan Leger en Marine (incl. kap.d.)			11.0				11.0
8. Restitutie voorgeschoten Indon. pensioenen	0.9						0.9
9. Indirecte belastingen	0.5						0.5
10. Goederen en diensten	1.1			3.3	0.8		5.2
11. Transfer uit Nederland					5.2	0.4	5.6
Totaal	15.5	13.0	11.0	3.3	6.0	0.4	49.2

De eerste regel is reeds besproken.

In regel 2 is de totale import iets hoger dan in 1951. Een belangrijk deel van de verhoging komt voor rekening van de autochthone bevolking. Het is immers zo, dat er gerekend wordt op 20 % meer export en dat een verhoging van de export van bevolkingsproducten automatisch leidt tot een verhoging van de import van de geëigende inducement artikelen, omdat de Papoea uitsluitend door het verlangen om importgoederen te verwerven aan het werk gaat. De import voor de niet-autochthone consumenten is minder verhoogd; minder ook dan men zou verwachten bij het groeien van de bevolking. Immers, er zullen in 1952 niet alleen meer ambtenaren zijn dan in 1951, maar stellig ook meer ambtenaarsgezinnen, die tot dusverre bij gebrek aan huisvesting niet naar Nieuw Guinea konden komen. De geringe verhoging dient dan ook te worden toegeschreven aan de verhoging van andere lasten, met name de diensten van het Gouvernement, waardoor de koopkracht van de niet-autochthone bevolking in mindere mate gericht kan worden op de importgoederen dan in 1951 het geval was.

Ik heb aangenomen, dat er in 1952 door kleine ondernemers een kleinigheid meer geïnvesteerd zal worden dan in 1951 (zie de opmerking bij regel 11 hieronder), waaruit een kleine verhoging van de import van kapitaal-goederen zal volgen. Daarnaast brengt de verhoging van de export een grotere import van verpakkingsmateriaal mede, terwijl voorts moet worden aangenomen, dat ook verschillende grondstoffen, als b.v. meel, voor de grotere bevolking in iets ruimere mate moeten worden aangevoerd.

In regel 3 is de transfer van winsten afschrijvingen met circa 20 % verhoogd, gelijke tred houdend met de verwachte stijging van de vennootschapsbelasting. Bij een grotere bevolking past een iets ruimere transfer van besparingen door niet-autochthone consumenten.

Regel 4 werd reeds besproken bij tabel 8a. De regels 5 t.e.m. 8 en het eerste getal van regel 10 zijn eveneens reeds behandeld.

Het cijfer op regel 9 en de twee laatste cijfers van regel 10 zijn gebaseerd op de veronderstelling, dat de exportwaarde 20 % hoger zal liggen dan in 1951 en dus in 1952 f 4,6 miljoen zal bedragen. De verdeling van dit bedrag over Gouvernement, autochthone bevolking, en niet-autochthone producenten vond plaats op gelijke wijze als voor 1951.

De transfer uit Nederland — regel 11 — is vrijwel gelijk gebleven. Ik heb evenwel aangenomen, dat door kleine ondernemers een f 0,1 miljoen meer zal worden geïnvesteerd en dat ook de transfer aan niet-autochthone consumenten met f 0,1 miljoen zal worden verhoogd. Deze suppositie, die wel min of meer in de lucht hangt, baseer ik op de verwachting, dat zending en missie een iets grotere activiteit zullen ontplooiën dan in 1951.

TABEL 11 - AUTOCHTHONE BEVOLKING 1952

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Niet-autochthone producenten	Niet-autochthone consumenten	Nederland	Totaal
1. Salarissen en lonen	3.0	0.3	0.4	0.3	0.5		4.5
2. Goederen en diensten	0.3	0.1	0.5	0.1	0.7	3.3	5.0
Totaal	3.3	0.4	0.9	0.4	1.2	3.3	9.5

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Niet-autochthone producenten	Nederland	Totaal
3. Directe belastingen	0.4			0.4
4. Indirecte belastingen	0.9			0.9
5. Andere betalingen aan het Gouvernement	0.1			0.1
6. Goederen en diensten	0.4	2.1	5.6	8.1
Totaal	1.8	2.1	5.6	9.5

1 - Lonen en salarissen

De eerste drie cijfers van deze regel zijn reeds besproken. Het door niet-autochthone producenten uitbetaalde bedrag is niet verhoogd, aangezien er nog geen reden is te veronderstellen, dat meer werknemers uit de autochthone bevolking zullen worden aangetrokken. Wel zijn de lonen voor huispersoneel iets verhoogd, omdat het aantal Europese gezinnen is toegenomen.

2 - Goederen en diensten

Ook van deze regel zijn de eerste drie cijfers en het laatste reeds besproken. Het cijfer voor niet-autochthone producenten is het zelfde gebleven als in 1951; het cijfer voor de niet-autochthone consumenten is een weinig hoger, daar wat meer groenten, fruit en vis zal worden geleverd als gevolg van de vermeerdering van het aantal Europeanen. Ook mag worden aangenomen, dat de opkoop van groenten rondom het Sentani-meer zal worden verbeterd met als gevolg een betere groentenvoorziening van de niet-autochthone bewoners van Hollandia.

De regels 3 en 5 werden bij tabel 8a behandeld; ook het eerste cijfer van regel 6.

4 - Indirecte belastingen en 6 - Goederen en diensten

De iets ruimere inkomsten van de autochthone bevolking zullen worden aangewend voor aankoop van meer importgoederen. Het totale bedrag, dat dus de detailverkoopprijs van de importgoederen aangeeft, werd gevonden als sluitpost. Het werd verdeeld over Gouvernement, handelaren en Nederland op de zelfde wijze als in 1951. Vergeleken bij 1951 vertoont het cijfer een stijging van ongeveer 17 %.

TABEL 12 - NIET-AUTOCHTHONE PRODUCENTEN 1952

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Leger en Marine	Autochthone bevolking	Niet-autochthone consumenten	Nederland	Totaal
1. Transfer uit Nederland					5.2	5.2
2. Credieten aan kleine bedrijven	0.1					0.1
3. Bruto-inkomen uit import			2.0	4.5		6.5
4. Bruto-inkomen uit export					0.8	0.8
5. Overige goederen en diensten	3.4	1.9	0.1	1.7		7.1
Totaal	3.5	1.9	2.1	6.2	6.0	19.7

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Autochthone bevolking	Niet-autochthone consumenten	Nederland	Totaal
6. Directe belastingen	1.1				1.1
7. Indirecte belastingen	5.9				5.9
8. Vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen (incl. cijns)	0.5				0.5
9. Rente en aflossingen Gouvernementsleningen	0.2				0.2
10. Lonen en salarissen		0.3	4.4		4.7
11. Winsten en afschrijvingen				3.8	3.8
12. Goederen en diensten	1.8	0.1		1.6	3.5
Totaal	9.5	0.4	4.4	5.4	19.7

De verhogingen in de regels 3 en 4 houden verband met de verhoogde import en export. In regel 5 is aangenomen, dat de goederen en diensten door het westerse bedrijfsleven aan de autochthone bevolking juist iets boven de f 50.000,— zullen uitkomen, terwijl ook de goederen en diensten voor de niet-autochthone consumenten iets toenemen. Evenals voor 1951 blijft dit cijfer een slag in de lucht. Ook de post voor lonen en salarissen aan niet-autochthone consumenten blijft een zwak punt. Uitgaande van een iets grotere bedrijvigheid is de post ten opzichte van 1951 met een kleinigheid verhoogd. De stijging van de import bedraagt 23 %.

TABEL 13 - NIET-AUTOCHTHONE CONSUMENTEN 1952

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Niet-autochthone producenten	Nederland	Totaal
1. Salarissen en lonen	15.4	1.7	7.1	4.4		28.6
2. Pensioenen en andere uitkeringen	1.0					1.0
3. Transfer uit Nederland					0.4	0.4
Totaal	16.4	1.7	7.1	4.4	0.4	30.0

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Autochthone bevolking	Niet-autochthone producenten	Nederland	Totaal
4. Directe belastingen	2.3				2.3
5. Indirecte belastingen	2.0				2.0
6. Andere betalingen aan het Gouvernement	0.8				0.8
7. Goederen en diensten	2.3	1.2	6.2	12.4	22.1
8. Transfer naar Nederland				2.8	2.8
Totaal	7.4	1.2	6.2	15.2	30.0

Na het voorafgaande behoeft deze tabel geen toelichting meer. Alleen moge er de aandacht op worden gevestigd, dat de stijging van de import slechts ruim 10 % bedraagt. Deze geringe stijging compenseert de grotere stijging van de import ten behoeve van de autochthone bevolking en van de niet-autochthone producenten. De stijging van de totale import komt hierdoor op ongeveer 14 %, hetgeen overeenstemt met de verwachting dienaangaande neergelegd in de begroting.

TABEL 14 - SAMENVATTING 1952

Van ↓	Aan →	Gouvernement		Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
		gewone dienst	kapitaal dienst						
<i>Gouvernement</i>				0.1	3.3	3.5	16.4	13.9	37.2
Gewone Dienst									
<i>Gouvernement</i>									
Kapitaaldienst		1.8			0.4		1.7	9.1	13.0
Leger en Marine		1.2			0.9	1.9	7.1		11.1
Autochthone bevol- king		1.8				2.1		5.6	9.5
Niet-autochthone producenten		9.5			0.4		4.4	5.4	19.7
Niet-autochthone consumenten		7.4			1.2	6.2		15.2	30.0
Nederland		15.5	13.0	11.0	3.3	6.0	0.4		49.2
Totaal		37.2	13.0	11.1	9.5	19.7	30.0	49.2	169.7

Geheel overeenkomstig tabel 7 voor 1951 zijn de rekeningen 8 t.e.m. 13 samengevat in het overzicht van tabel 14.

Wat de betrouwbaarheid betreft van de berekeningen op zichzelf, kan ik de percentages berekend voor tabel 7 wel zowat handhaven. Hierbij mag echter niet worden vergeten, dat de basis, waarop de berekeningen berusten, verder van de realiteit afligt dan voor 1951 het geval was. Medio 1951 moest de ambtenaar van Nieuw Guinea naar inkomsten en uitgaven van 1952 veel meer een slag slaan dan voor 1951 noodzakelijk was, dat immers reeds voor een belangrijk deel verstreken was. De cijfers voor import en export zijn slechts verwachtingen. Tabel 14 geeft daarom niet meer dan de orde van grootte met alle voorbehoud voor onplezierige en eventueel ook plezierige verrassingen.

Enkele opmerkingen naar aanleiding van de overzichten

Met alle fouten, die de tabellen 7 en 14 stellig aankleven, geven zij m.i. toch een leerzaam beeld van het economisch leven van Nieuw Guinea. Vele aspecten, waarop bij de beschrijving van de economische gebeurte-

nissen in het voorafgaande reeds de aandacht werd gevestigd, vinden er hun kwantitatieve uitdrukking.

Het meest valt wel op hoe klein alle getallen zijn. Waar Nederland en Indonesië rekenen met millioenen guldens, telt men op Nieuw Guinea met duizenden. Voor een verre toekomst zegt dit natuurlijk niet veel; de ontwikkeling is nog in het eerste beginstadium. Wel ligt het voor de hand te vermoeden, dat in een overzienbare toekomst de voordelen, die Nederland in Nieuw Guinea kan behalen, slechts klein zullen zijn, waartegenover staat, dat ook de onkosten niet excessief zullen zijn.

Een tweede aspect, dat uit de cijfers naar voren springt is de overheersende plaats van het Gouvernement. Bijna alle cijfers van enige omvang hebben betrekking op betalingen van of aan de Overheid. Voor een juist inzicht in de proporties is het wel zeer te betreuren, dat niet de volledige cijfers van de N.N.G.P.M. konden worden opgenomen, die ook stellig in dit kader een respectabele omvang zouden vertonen. Niettemin zou ook in dat geval de Overheid haar centrale plaats in het beeld behouden, waarbij dan nog bedacht moet worden, dat de N.N.G.P.M. een vrijwel geïsoleerd eiland in de economie van Nieuw Guinea vormt, terwijl de handelingen van de Overheid ieder onderdeel doordringen en beïnvloeden.

Voorts geven de cijfers een duidelijke illustratie van de reeds gereleveerde afhankelijkheid van de niet-autochthone bevolking van de import. Ongeveer $\frac{2}{3}$ van het totale inkomen van deze groep wordt besteed aan importgoederen. Het aandeel in het dualistisch ruilverkeer van de Papoea bevolking daarentegen, met zijn 300.000 zielen, bedraagt in totaal in 1951 f 27,— per hoofd en in 1952 bijna f 32,— per hoofd, waaruit wel duidelijk blijkt, hoe gering het contact tussen de twee sferen nog is.

Het meest leerzaam zijn de overzichten echter voor wat ze ons leren omtrent de invloed van de subsidie van Nederland. Op het ogenblik is de situatie deze, dat zowel de begroting als de betalingsbalans geheel overeen gehouden worden door deze subsidie. Men heeft zich in Hollandia wel eens afgevraagd, of dit een toevallige omstandigheid was of dat hier van een automatisme sprake is. De tabellen wijzen uit, dat het laatste het geval is. Immers, een subsidie van x gulden groter of kleiner zou moeten leiden tot een overeenkomstige vermeerdering respectievelijk vermindering van de bedragen in de eerste regel. Het noodzakelijke gevolg daarvan zou zijn een vermeerdering respectievelijk vermindering van een of meer van de cijfers uit de kolom Nederland, zodat er na wellicht enige aanpassingsmoeilijkheden opnieuw evenwicht in de betalingsbalans zou zijn.

Wanneer we nu de tabellen 7 en 14, gecombineerd met de tabellen 1a en 8a nader bezien, blijkt wel, dat er heel wat zal moeten gebeuren om een begrotingsevenwicht te bereiken zonder subsidie van Nederland. Weliswaar is het begrotingstekort in 1952 met f 3,2 miljoen gedaald ten opzichte van 1951, maar dit is in belangrijke mate gebeurd door het

aandraaien van de schroef van de goederen en diensten in het binnenland. Uiteraard is dat een legitiem middel, omdat de Gouvernementsbedrijven in 1950 en 1951 met zware verliezen werkten. Het kan in de toekomst echter niet een oplossing geven, omdat de Overheid met zijn bedrijven niet in de eerste plaats beoogt winst te maken. Alleen bedrijven, die in de particuliere sfeer thuis horen en die alleen door de Overheid worden geëxploiteerd, omdat zich geen particulier initiatief ontwikkelt, kunnen geheel door een winststreven worden geleid. In de toekomst zal de Overheid zich hier echter zoveel mogelijk uit moeten terug trekken. Wil men in de toekomst komen tot een sluitende begroting, dan zal men het in hoofdzaak moeten hebben van de opbrengst van de belastingen. Wanneer men dan ziet, dat de subsidie van Nederland in 1952 — absoluut genomen toch niet zo'n enorm bedrag — nog bijkans evenveel is als de totale belastingopbrengst, dan is het duidelijk, dat er nog heel wat zal moeten gebeuren, wil er van een sluitende begroting sprake kunnen zijn.

V - DE TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING

Kan nu de in het vorige hoofdstuk gemaakte analyse ons iets leren over de toekomstige ontwikkeling? Deze vraag kan zowel ontkennend als bevestigend worden beantwoord. Het antwoord zal ontkennend moeten luiden, wanneer men een positieve uitspraak over de meest waarschijnlijke ontwikkeling verwacht. Bij herhaling heb ik er op gewezen, dat het overgrote deel van Nieuw Guinea nog volledig onverkend is. Wat zich daar voor toekomstmogelijkheden zullen openen kan thans nog geen sterveling voorzien. Ik ben dan ook geenszins van plan me als profet op te werpen en mij aan noodzakelijkerwijze vrijwel alleen op fantasie berustende voorspellingen te wagen.

Wanneer men echter zijn eisen aanmerkelijk lager stelt, kan de voorafgaande analyse toch wel enige aanknopingspunten bieden voor beschouwingen over de toekomst. In de behandelde tabellen zijn enige economische verbanden aangetoond, die het mogelijk maken te beoordelen welke invloed ontwikkeling van de thans reeds zichtbare economische mogelijkheden van Nieuw Guinea kan hebben op de begroting en op de betalingsbalans. In de inleiding heb ik immers in het bijzonder de vraag gesteld, of het denkbaar is, dat Nieuw Guinea in een overzienbare toekomst een sluitende begroting en een sluitende betalingsbalans verkrijgt. Een onderzoek van de thans zichtbare ontwikkelingsmogelijkheden en een analyse van haar mogelijke gevolgen voor begroting en betalingsbalans kan nu een antwoord geven op deze vraag.

Dit antwoord zegt niet — en pretendeert ook niet te zeggen — hoe de economische ontwikkeling in de toekomst in feite zal zijn. Niettemin is het antwoord van groot belang. Luidt het namelijk ontkennend, dan staat vast, dat zonder nadere vondsten, waarvan we thans nog geen vermoeden hebben, Nieuw Guinea voor Nederland financieel een debet-post zal blijven. Dat dit op het Nederlandse beleid ten opzichte van Nieuw Guinea van geen invloed mag zijn, heb ik in de inleiding reeds betoogd. Luidt het antwoord bevestigend, dan hebben we het geruststellende vooruitzicht, dat behoudens onverhoopte tegenvallers, het doen van onze plicht in Nieuw Guinea de Nederlandse Staat geen geld zal kosten. De fantasie kan zich dan verder vermeien in grote toekomstmogelijkheden boven en behalve deze bescheiden basis.

Om de gestelde vraag te kunnen beantwoorden wil ik trachten voor een in een niet al te verre toekomst liggend jaar op grond van de thans bekende mogelijkheden soortgelijke tabellen te maken als ik voor 1951 en 1952 heb gedaan. Om de gedachten te bepalen — en uitsluitend daarom — heb ik dat jaar 1962 genoemd. Over een dergelijk in de toekomst liggend jaar kan men uiteraard slechts spreken op basis van een hele reeks veronderstellingen. De veronderstellingen, waar ik van wil uitgaan zijn de volgende:

1 - Dat het particulier initiatief over niet te lange tijd en in ieder geval ettelijke jaren vóór het aanbreken van mijn hypothetische jaar 1962 niet langer zal worden afgeschrikt door onzekerheid omtrent de politieke toekomst van Nederlands Nieuw Guinea.

2 - Dat een voldoende aantal kapitaalkrachtige en vakbekwame ondernemers en ondernemertjes bereid zal worden gevonden om die mogelijkheden op Nieuw Guinea, die niet meer dan normale commerciële risico's bieden, te exploiteren.

3 - Dat de exportproducten van Nieuw Guinea op de wereldmarkt wel een lagere prijs zullen maken dan medio 1951, maar toch nog een redelijke prijs en dat de prijzen van de importgoederen blijven op het hoge peil van 1951.

4 - Dat het Gouvernement er in is geslaagd met behulp van Nederlandse leningen de materiële uitrusting zodanig te verbeteren en aan te vullen, dat nog slechts normaal onderhoud en normale vernieuwing noodzakelijk zullen zijn. Hieronder begrijp ik tevens het voltooiën van een tamelijk grootschalige luchtkaartering, die voor alle exploratiewerkzaamheden een allereerste vereiste is.

5 - Dat geen ingrijpende plannen worden gemaakt, die voor het Gouvernement excessieve uitgaven noodzakelijk maken.

Deze veronderstellingen zijn naar mijn mening geen van alle irreal, vooral niet wanneer men ze niet bindt aan een bepaald jaar. Want, zoals gezegd, ik ga uit van een periode van tien jaar, maar de situatie, die ik aan het eind daarvan veronderstel, kan zich even goed een paar jaar later of een paar jaar vroeger voordoen. Het is slechts een doortrekken van de thans zichtbare lijnen.

Van de verschillende factoren, die in het nu verder als 1962 aan te duiden jaar de begroting en de betalingsbalans zullen beïnvloeden, wil ik allereerst de uitgaven van het Gouvernement eens bezien. Uitgaande van de vijfde veronderstelling, dat geen ingrijpende nieuwe projecten tot uitvoering moeten worden gebracht, meen ik te kunnen stellen, dat de personele kosten niet veel zullen behoeven af te wijken van die in 1952. Immers, bij het opstellen van de begroting 1952 is men er van uitgegaan, dat een ambtenarenapparaat, zoals dat door de huidige omstandigheden wordt vereist, dan zal zijn opgebouwd. Wanneer zich geen nieuwe onvoorziene ontwikkelingen voordoen, zal dit ambtenarenapparaat slechts zeer

langzaam behoeven te groeien. Ik meen daarom, dat een verhoging van de personele kosten met 10 % boven die van 1952 in het algemeen voldoende zal zijn. Men moet immers niet vergeten, dat de hoger gesalarieerde functies in 1950 en in 1951 het eerst werden vervuld. De groei zal dus hoofdzakelijk de lagere rangen betreffen, zodat een verhoging van de personele kosten met 10 % een veel groter verhoging van het aantal ambtenaren inhoudt.

Van het bovenstaande wil ik echter vier onderdelen van het bestuursapparaat uitzonderen en wel het eigenlijke binnenlands bestuur van de Afdelingen, de politie, de medische dienst en het onderwijs aan de autochthone bevolking, die ik nog afzonderlijk zal behandelen. Deze vier groepen nemen tezamen in 1952 f 6.801.201,— van de personele kosten in beslag. De overige personele kosten bedragen dus f 10.434.521,—. Verhoging van dit bedrag met 10 % geeft f 11.477.973,— als totale personele uitgaven voor 1962, ongerekend de vier uitgezonderde onderdelen.

Nu de materiële kosten. Wanneer we de uitgavenhelft van tabel 8a bezien, en ons afvragen hoe deze bedragen er in 1962 kunnen uitzien, krijgen we allereerst de lonen van regel 10. Zeker meer dan de helft van de autochthone en niet-autochthone werkers zijn thans bezig met zware en lichte reparaties, die na een vernieuwing van de materiële uitrusting niet meer nodig zullen zijn. Wanneer we dus deze lonen voor 1962 op het zelfde peil laten als voor 1952, zit er in feite een verdubbeling in. Het kleine bedrag aan lonen en salarissen betaalbaar in Nederland meen ik ook zo te kunnen laten. Weliswaar zullen de uitgaven voor verlofscontractementen in de loop der jaren stijgen, maar daar tegenover zullen de kortverbandtoelagen en -bonussen vervallen, omdat er reeds thans naar gestreefd wordt slechts in zeer uitzonderlijke gevallen ambtenaren in kort verband aan te stellen.

De pensioenen in 1952 (regel 11) hebben practisch geheel betrekking op de voorgeschoten Indonesische pensioenen. Daarom kan deze post over 10 jaar niet hoger zijn dan nu, want het gaat om uitkeringen aan een niet-toenemende groep. Ik houd daarom maar het zelfde bedrag aan als in 1952 t.w. f 0,9 miljoen. Het is natuurlijk niet uitgesloten, dat deze pensioenen niet meer door het Gouvernement behoeven te worden voorgeschoten, maar dat ze rechtstreeks aan de rechthebbers worden uitbetaald. Voor het beeld maakt dat echter geen enkel verschil.

Wel zullen in 1962 de eigen pensioenen van Nieuw Guinea een rol gaan spelen. Daar men thans zoveel mogelijk jonge mensen aanwerft voor Nieuw Guinea, zal het bedrag over tien jaar nog niet hoog kunnen zijn, stel f 0,1 miljoen. Daartegenover zullen enkele sociale uitkeringen, hoofdzakelijk ter leniging van de huidige nood onder de kolonisten, die in 1952 nog circa f 0,1 miljoen belopen, niet meer nodig zijn.

Credieten aan het bedrijfsleven zal het Gouvernement in 1962 stellig niet meer verlenen. Dit is thans slechts een noodmaatregel, waarbij al van

af het begin duidelijk is ingezien, hoe volstrekt ongeschikt het gewone ambtenarencorps is om deze credieten te behandelen. In 1962 is dus òf een zelfstandig lichaam in de trant van de Indische Volkscredietbank in het leven geroepen, òf het particuliere bedrijf heeft de functie van geld-schieter overgenomen.

Moeilijker wordt het de post goederen en diensten te benaderen. Ik verwacht, dat wanneer we geen rekening houden met de verhoogde uitgaven van de vier groepen, die ook bij de personele kosten voorlopig werden uitgezonderd, de uitgaven voor goederen en diensten in 1962 lager zullen zijn dan in 1952. Immers, een belangrijk deel van de huidige materiële kosten heeft betrekking op de aanschaf van duurzame goederen als schrijfmachines, auto's, bouwmaterialen, machinerieën en -onderdelen enz. Is nog slechts onderhoud en regelmatige vernieuwing van een op peil gebrachte uitrusting noodzakelijk, dan worden deze uitgaven veel lager. Slechts hieruit is het trouwens te verklaren, dat voor de aanschaffing van goederen door het C.B.L. in 1952 een half miljoen gulden minder is uitgetrokken dan in 1951. Is met de goederen en diensten in 1952 een bedrag van f 16,8 miljoen gemoeid, dan moeten de kosten in 1962 op zijn minst f 2 miljoen lager, dus f 14,8 miljoen zijn.

De post rente (regel 14 van tabel 8a) is voor de toekomst ook moeilijk te ramen. Wanneer Nederland bereid blijft om het tekort van de gewone dienst als gift bij te passen en slechts de gelden voor investeringen als lening verstrekt, meen ik, dat deze post in 1962 niet meer behoeft te bedragen dan f 2 miljoen. Bij een rentevoet van 4 % kan Nieuw Guinea dan f 50 miljoen van Nederland lenen, wat me wel zo ongeveer voldoende lijkt om de uitrusting en installaties op een behoorlijk peil te brengen.

In het voorafgaande heb ik binnenlands bestuur, politie, medische dienst en onderwijs aan autochthonen even uitgezonderd omdat deze vier diensten meer in het bijzonder te maken hebben met de taak, die Nederland in Nieuw Guinea heeft te vervullen. Zoals ik in de inleiding gezegd heb, zie ik de rechtvaardiging van de aanwezigheid van de Nederlanders op Nieuw Guinea niet in het behalen van economische voordelen, maar in het leiding geven aan het onvermijdelijke contact van de Papoea met de westerse beschaving. Wil Nederland deze taak naar behoren vervullen, dan zal geleidelijk het gehele gebied onder bestuur gebracht moeten worden en zal de opvoeding en de medische verzorging van de Papoea's in steeds nieuwe streken ter hand moeten worden genomen. De diensten, die dit werk zullen moeten verrichten, kan men niet gedurende tien jaar op het zelfde peil laten. Aan de andere kant moet men zich echter ook geen illusies maken over het tempo, waarin de Nederlandse invloed op Nieuw Guinea zal kunnen worden uitgebreid. Er zal heel wat voorbereiding nodig zijn, er zal heel wat terrein verkend moeten worden, voordat er ook maar één nieuwe bestuurspost zal kunnen worden gevestigd.

Om enig idee te hebben, welke bedragen zo ongeveer gemoeid zullen

zijn met het uitbreiden van het bestuurde gebied, heb ik een ruwe raming gemaakt van de kosten van de bestuurspost Enarotali in 1950. Hoewel deze bedragen ontleend zijn aan de overigens niet betrouwbaar gebleken begroting 1950, meen ik toch, dat de orde van grootte wel ongeveer juist is. Ik vond alleen voor het bestuur: personele kosten f 30.000, materiële kosten f 25.000. Daar komen dan nog de kosten bij voor onderwijs, politie, landbouw enz., benevens f 100.000,— voor opvoer van goederen per vliegtuig.

Ik wil nu eens aannemen, dat er te beginnen in 1953 iedere drie jaar een nieuwe bestuurspost in tot nu toe onbestuurd gebied wordt gevestigd en bovendien in het kader van de bestuursintensivering, die even noodzakelijk is als de bestuursuitbreiding, ieder jaar te beginnen met 1953 één nieuwe bestuurspost in tot nu toe summier bestuurd gebied. Houden we de bovengenoemde kosten van Enarotali aan, dan geeft dat aan extrabestuursuitgaven in 1962: personele kosten f 420.000; materiële kosten f 350.000,—. Wanneer ik verder aanneem, dat voor de posten in tot dusverre onbestuurd gebied de opvoerkosten ook f 100.000,— per post per jaar zullen bedragen, dan worden de extra materiële kosten voor de bestuursuitbreiding en -intensivering f 750.000,—, of laten we voor alle veiligheid zeggen f 0,8 miljoen.

Uiteraard zijn deze supposities willekeurig, maar ik ben er van overtuigd, dat zij het maximum voorstellen, wat in tien jaar tijd bereikbaar is. Waarschijnlijk zal men niet zo ver komen, zeker niet, wanneer niet de luchtverbindingen verbeteren. Ik heb daarom ook aangenomen bij het opstellen van de tabellen voor 1962, dat de luchtverbinding met het binnenland wordt verzorgd door particuliere maatschappijen met kleine vliegtuigen, zoals dit ook in Australisch Nieuw Guinea gebeurt en niet langer door de Marine Luchtvaartdienst (zie tabel 19 regel 13). Zonder dat komt men aan vier bestuursposten in het binnenland niet toe. Bij gebruik van kleine vliegtuigen zijn de opvoerkosten aan de hoge kant geraamd.

Bij intensivering en uitbreiding van de bestuursinvloed is ook uitbreiding van het politieapparaat noodzakelijk, omdat wel een van de belangrijkste taken van het bestuur op Nieuw Guinea is het tegengaan van de eindeloze oorlogen tussen naburige stammen. Dit kan alleen door een efficiënt politieapparaat gebeuren. Het kader, van 1952 is wel ongeveer voldoende; het aantal manschappen zal echter uitgebreid moeten worden, in belangrijke mate door opleiding van Papoea-politiemannen. Rekening houdend met het beperkte aantal kandidaten, dat voor opleiding beschikbaar komt, lijkt me een jaarlijkse aanwas van het politiecorps met 75 man het maximum, dat bereikt kan worden. Dit is in tien jaar tijd 750 man, wat ook wel voldoende zal zijn voor de nieuwe bestuursposten. De vermeerdering van de personele kosten komt dan ongeveer op f 900.000,—.

De uitbreiding van het aantal politiemannen zal ook een verhoging van de materiële kosten van de politie medebrengen. In 1952 zijn deze materiële kosten de volgende:

Kantoorkosten	f 82.695,—
Personeele zorg (hoofdzakelijk voeding)	„ 949.674,—
Transportkosten	„ 681.450,—
Kleding en munitie	„ 241.000,—
Kazerneringskosten	„ 161.914,—
Overige uitgaven	„ 82.000,—
Totaal	f 2.198.733,—

De uitbreiding van het aantal manschappen, vooral in buitenposten zal hoofdzakelijk de posten personeelszorg, kleding, en munitie en kazerneringskosten, tezamen f 1.352.588 verhogen. Voor 750 man extra is gezien de huidige sterkte verhogen met een derde deel, afgerond op f 450.000, waarschijnlijk reeds aan de ruime kant; met een kleine verhoging van de overige posten kan de gehele verhoging van de materiële kosten van de politie gesteld worden op f 0,5 miljoen.

De kosten van de noodzakelijke uitbreiding van de medische dienst en het onderwijs aan de autochthone bevolking zijn nog moeilijker te schatten. Bij bestuursintensivering en -uitbreiding behoort wat de medische dienst betreft niet in de eerste plaats uitbreiding van het aantal ziekenhuizen, maar eerder het vestigen van poliklinieken en vooral het opleiden van een voldoende aantal Papoea-mantri's, die er met hun injectiespuiten en geneesmiddelen op uit kunnen trekken en die meer dan niet-autochthonen het voor de medische verzorging zo noodzakelijke vertrouwen van de bevolking kunnen verwerven. Wat het onderwijs betreft, behoort bij meerdere bestuursinvloed in de eerste plaats een groter aantal dorpsscholen. Aangezien met poliklinieken, mantri's en dorpsscholen nu juist niet de hoogste bedragen gemoeid zijn, meen ik dat een verhoging van de kosten van 1952 met 25 % niet alleen voldoende marge biedt, maar ook de grens van het in 1962 praktisch bereikbare aangeeft.

De kosten van de twee laatstgenoemde diensten worden dan in 1962:

Medische verzorging Afdelingen:	
personele kosten in 1952	f 1.101.560,—
+ 25 %	„ 275.390,—
personele kosten in 1962	f 1.376.950,—
materiële kosten in 1952	f 1.566.080,—
+ 25 %	„ 391.520,—
materiële kosten in 1962	f 1.957.600,—
Onderwijs aan de autochthone bevolking	
personele kosten in 1952	f 1.548.900,—
+ 25 %	„ 387.225,—
personele kosten in 1962	f 1.936.125,—
materiële kosten in 1952	f 821.880,—
+ 25 %	„ 205.470,—
materiële kosten in 1962	f 1.027.350,—

Behalve de genoemde is er nog een onderdeel van de bestuurstaak, waar uitbreiding noodzakelijk is, ditmaal niet in het belang van de Papoea, maar in het belang van Nederland. Ik doel hier op de exploratie, speciaal de geologische en mijnbouwkundige exploratie. Ik had reeds meerdere malen de gelegenheid er op te wijzen, dat van Nieuw Guinea in het algemeen en van de mijnbouwkundige mogelijkheden in het bijzonder nog zo bitter weinig bekend is. Erg veel moeite om de mogelijkheden te onderzoeken is er in het verleden ook niet gedaan. Te spoedig heeft men uit onvoldoende gegevens geconcludeerd, dat er geen mogelijkheden waren. Het aantal mineralen, dat in grotere of kleinere hoeveelheden is aangetroffen, spreekt voor de objectieve beoordelaar inmiddels een heel andere taal.

Moet men nu niet de mijnbouwkundige exploratie aan het particulier initiatief overlaten? De praktijk heeft het tegendeel bewezen, althans wat de eerste stadia betreft. Het nikkelerts in het Cycloopegebergte is in het verleden door de Dienst van de Mijnbouw ontdekt en onderzocht. Het gaat nu slechts om het vaststellen van de ertsreserve. Dat is een taak voor een particuliere maatschappij, die bij een bevredigende uitslag van het onderzoek, ook meteen de exploitatie ter hand zal kunnen nemen. Van de particuliere maatschappijen kan men echter niet verwachten, dat zij een systematisch onderzoek van het gehele gebied zullen gaan ondernemen. Dat is duidelijk een Overheidstaak en wel een, die zo spoedig mogelijk ter hand moet worden genomen. Heeft het Gouvernement dan eenmaal iets gevonden, dan kan het nader onderzoek weer door particulieren gebeuren.

In de begroting 1951 is van mijnbouwkundig onderzoek nog geen sprake. In 1952 is daarvoor uitgetrokken een bedrag van f 185.000,—. Men is er daarbij m.i. terecht, van uitgegaan, dat het onderzoek beter van uit Nederland kan worden geleid, dan dat Nieuw Guinea zelf de nodige deskundigen aantrekt en zich de voor het onderzoek noodzakelijke wetenschappelijke uitrusting aanschafft. Een stelselmatige verkenning van het gehele gebied zal namelijk een grote verscheidenheid van deskundigen en een zeer grote uitrusting vergen, terwijl er geen enkel bezwaar tegen is om een groot deel van het onderzoek o.a. het onderzoek van monsters van gronden en gesteenten, foto's van geologische formatie's enz. in Nederland te doen verrichten. In 1952 zal het onderzoek plaats vinden door studenten en hoogleraren van de Technische Hogeschool in Delft met de hulpmiddelen van deze Hogeschool. In Nieuw Guinea kan men dan op mijnbouwkundig gebied met een klein apparaat volstaan. Ik vrees echter, dat bij een jaarlijkse uitgave van f 185.000,— Nieuw Guinea nog wel lang geologisch terra incognita zal blijven.

Ook op ander gebied moet het Gouvernement de eerste onderzoeken doen verrichten. De praktijk heeft wel reeds uitgewezen, dat b.v. gegadigden voor een houtconcessie zich pas komen aanmelden, wanneer eerst het Gouvernement de aanwezigheid van exploiteerbare bosbestanden heeft aangetoond.

Ik meen daarom, dat voor deze en dergelijke onderzoeken zeker een jaarlijks bedrag van f 1 miljoen moet worden uitgetrokken, dat is dus ca f 0,8 miljoen meer dan in 1952. Hierin zijn dan niet begrepen de kosten van de luchtkaartering, die een eerste voorwaarde is voor alle exploratie, aangezien ik heb verondersteld, dat deze over 10 jaar zal zijn voltooid.

In dit verband wil ik even ingaan op een uitlating van President SOEKARNO. Vrijwel de enige aanduiding van een program van de Indonesische Regering voor de ontwikkeling van Nieuw Guinea is de mededeling van President SOEKARNO, gedaan in een van zijn toespraken, dat hij „Nieuw Guinea wil openstellen voor het internationale kapitaal”. Na hetgeen hierboven over de exploratie werd gezegd, kan men zich gemakkelijk voorstellen, hoe de vertegenwoordigers van het internationale kapitaal zich zullen verdringen om in Nieuw Guinea aan de slag te gaan, als niet de Overheid eerst de weg baant.

Vatten wij nu het bovenstaande samen, dan krijgen wij van de uitgaven voor het jaar 1962 het volgende beeld:

PERSONELE KOSTEN

Binnenlands Bestuur van de afdelingen	f 1.817.958,—
Politie	„ 3.652.783,—
Medische verzorging van de afdelingen	„ 1.376.950,—
Onderwijs aan de autochthone bevolking	„ 1.936.125,—
Overige personele kosten	„ 11.477.973,—
	<hr/>
Totale personele kosten	f 20.261.789,—

Of afgerond f 20,3 miljoen.

MATERIELE KOSTEN

Lonen	f 1,6 miljoen
Pensioenen e.d.	„ 1,0 „
Goederen en diensten	„ 14,8 „
Rente	„ 2,0 „

daarbij komt extra (geheel te rekenen onder goederen en diensten):

Binnenlands Bestuur	„ 0,8 „
Politie	„ 0,5 „
Medische dienst	„ 0,4 „
Onderwijs autochthonen	„ 0,2 „
Extra uitgaven exploratie	„ 0,8 „

Totale materiële kosten	f 22,1 miljoen
-------------------------	----------------

De totale Gouvernementsuitgaven komen dan op f 42,4 miljoen. Uiteraard kan men deze cijfers als een slag in de lucht kwalificeren.

Dit wil ik gaarne toegeven, men kan niet voorspellen, hoe het in de toekomst kan gaan. Dit neemt echter niet weg, dat wanneer zich inderdaad geen spectaculaire nieuwe ontwikkelingen voordoen en het Gouvernement een zuinig beleid voert, zoals dat een Regering betaamt, de geschatte bedragen waarschijnlijk eerder aan de hoge dan aan de lage kant zullen zijn.

Alvorens in te gaan op de vraag, wat er tegenover deze uitgaven nu waarschijnlijk zal staan aan middelen, moet eerst worden onderzocht, welke mogelijkheden voor economische ontwikkeling thans bekend zijn.

OPVOEREN VAN DE EXPORT VAN BEVOLKINGSPRODUCT De meest voor de hand liggende mogelijkheid om de economische positie van Nieuw Guinea te verbeteren is het opvoeren van de export van bevolkingsproducten. Met uitzondering van de ruwe olie van de N.N.G.P.M. bestaat tot dusverre de gehele export uit bevolkingsproducten, copra, muskaatnoten, foelie en bos- en zeeproducten. In 1950 en ook in 1951 wordt nog niet het peil van goede vooroorlogse jaren bereikt, dus hier zitten nog tal van mogelijkheden voor uitbreiding. Ik had reeds gelegenheid er op te wijzen, dat stimulering van de activiteit van de Papoea's op dit gebied afhankelijk is van een voldoende en regelmatige aanvoer van inducement artikelen en van regelmatige verbindingen langs de kust. Ik meen te kunnen aannemen, dat in 1962 deze beide voorwaarden vervuld zullen zijn. De vraag is dan echter hoe ver men de productie en export van bevolkingsproducten zal kunnen opvoeren in circa tien jaar tijd.

Het belangrijkste product is wel de copra, waarvan de productie stellig nog is op te voeren. Want hoewel de in 1951 geëxporteerde hoeveelheid bij de vooroorlogse exporten helemaal geen slecht figuur maakt, is dit nog slechts een deel van hetgeen het huidige areaal zou kunnen leveren. Ook hier is weer de mankracht de belangrijkste limiterende factor. Overal langs de kust en op de eilanden vindt men klappertuinen en -tuintjes, waar niets aan gebeurt; waar de noten afvallen en blijven liggen. In de Onderafdeling Sorong zijn zelfs een aantal onbewoonde eilanden, waar voor de oorlog door kleine ondernemingen klappertuinen werden geëxploiteerd, waar nu niemand meer naar omkijkt. Voor de Papoea's, die zin hebben om copra te maken, is er werkterrein genoeg dicht bij huis.

Nu moet men het gebrek aan arbeiders ook weer niet al te absoluut zien. De Australische helft van het eiland heeft geen dichtere Papoea-bevolking dan ons deel en het aantal niet-Papoea werkkrachten is er eerder kleiner. Niettemin werd in het jaar 1948/49 ruim 45.000 ton copra geëxporteerd. Wanneer dat met een zelfde hoeveelheid mensen als bij ons mogelijk is, dan moet Nederlands Nieuw Guinea toch minstens in staat zijn de volle capaciteit van het huidige klapperareaal te benutten. Het staat wel vast, dat deze capaciteit omstreeks 12.000 ton per jaar bedraagt.

Natuurlijk zal dat een langdurige en zorgvuldige stimulering van de

activiteit van de Papoea-bevolking vereisen, maar het lijkt toch niet onwaarschijnlijk, dat in ca tien jaar, een tijd, die te kort is om met een enigszins belangrijke uitbreiding van het areaal te kunnen rekenen, een productie van een 12.000 ton copra kan worden gehaald.

De afzet van de copra behoeft geen moeilijkheden te geven. Nederland gebruikt grote hoeveelheden copra en andere vetten, die voor deviezen (ook in Indonesië) moeten worden gekocht. Daarom zal Nederland de toch nog altijd kleine productie van Nieuw Guinea ook in de toekomst gemakkelijk kunnen opnemen.

Na de copra zijn de gom — vooral de gom-copal — en de schelpen de belangrijkste producten. Ook hier is het weer in belangrijke mate de arbeid, die in het minimum is. Er zijn op Nieuw Guinea zeer uitgestrekte gebieden, waar de *agathis alba*, de leverancier van de copal, voorkomt. Meestal staan de bomen echter tamelijk verspreid in het bos, zodat de tapper een hele wandeling moet maken van de ene boom naar de andere. Toch was de export van copal voor de oorlog in goede jaren een 4.500 ton, wat bepaald nog niet als het maximum kan worden beschouwd. De gelukkige omstandigheid doet zich voor, dat de mogelijke copaltappers andere bevolkingsgroepen zijn dan de mogelijke copramakers. De cocospalm groeit immers steeds aan of nabij de zee, de *agathis* vindt men in het bos tot ver in het binnenland. Er zijn streken aan de Noordkust, vooral bezuiden de Geelvinkbaai, waar vrij veel copal is te winnen en waar tot dusverre geen copal wordt verzameld. Nader contact met de bevolking in deze streken kan de copalinzameling belangrijk doen stijgen.

De copalwinning biedt nog zeer vele moeilijkheden, waar de Afdeling Boswezen zich in de komende jaren zeer intensief mee zal moeten bezighouden. In het verleden is door onoordeelkundig tappen grote schade aan het *agathis*-bestand toegebracht. Bovendien is bij een juiste behandeling de kwaliteit zeer veel te verbeteren. De afzetmoeilijkheden, die zich in 1950 en 1951 voordeden en die geheel aan de slechte kwaliteit waren te wijten, zullen daarmee eveneens tot het verleden behoren. Mits in goede kwaliteiten aangeboden kan de copal in de toekomst zeker een behoorlijke markt behouden ondanks de concurrentie van synthetische stoffen. Het lijkt mij geen onbereikbaar ideaal om in 1962 tegen de 6.000 ton copal van goede kwaliteit te exporteren.

Ook de productie van schelpen is nog belangrijk uit te breiden. Vooral de hoogwaardige *troca* is op redelijk bereikbare plaatsen in grote hoeveelheden te vinden. Hier moet men oppassen voor concurrentie aan de coprawinning, omdat de schelpen door de kustbevolking, die ook de copra maakt, moeten worden gevist. Er zijn echter vele gebieden, waar maar weinig klappers voorkomen en die een behoorlijke hoeveelheid schelpen kunnen opleveren. Fakfak b.v., waar de muskaatnotenoogst de bevolking slechts enkele maanden van het jaar in beslag neemt, zou meer schelpen kunnen leveren dan thans. Een jaarexport van tegen de 3000 ton schelpen

lijkt me over tien jaar wel mogelijk. Veel aandacht zal besteed moeten worden aan het sorteren; slecht sorteren heeft in het verleden de verkoopbaarheid van de Nieuw Guinea schelpen sterk beïnvloed.

Van de krokodillenhuiden, die thans een belangrijk exportartikel vormen, zal men in de toekomst geen verhoogde productie kunnen verwachten, omdat een al te intensieve jacht vooral de grote waardevolle exemplaren in aantal achteruit doet gaan. Als zorgvuldig tegen slordige bereiding wordt gewaakt, zullen de „croc's" van Nieuw Guinea toch een waardevol exportartikel kunnen blijven.

Terloops wil ik hier vermelden, dat de exportwaarde van de krokodillenhuiden niet is op te voeren door ter plaatse looien van de huiden. Hoewel in Indonesië door plaatselijke looierijen wel eens eerste kwaliteit product wordt vervaardigd, heeft de vrijwel geheel Europese markt geen vertrouwen in buiten Europa gelooiden huiden. Deze huiden hebben, hoe goed ook, daarom vrijwel geen handelswaarde. Wil men dit vooroordeel overwinnen, dan zal daar waarschijnlijk langer dan tien jaar mee heengaan. Voorlopig zal Nieuw Guinea zijn krokodillenhuiden dus slechts gezouten kunnen exporteren. Als dat dan maar zo gebeurt, dat de huiden bij aankomst in Europa niet bedorven zijn, zoals in het verleden nog al eens is voorgekomen.

Ter verduidelijking van bijlagen IV en V zij hier nog even vermeld, dat krokodillenhuiden altijd verhandeld worden per centimeter. Hiervoor meet men de afstand van de op de rug opengesneden huid over de buik tussen de voorpoten. Het aantal centimeters van deze afstand bepaalt de waarde van de huid.

De productie van muskaatnoten en foelie van de bestaande tuinen kan bij een behoorlijke verzorging van deze tuinen ook nog wel worden opgevoerd. De Afdeling Landbouw zal hier veel aandacht aan moeten besteden. Wanneer behalve aan de verzorging van de bomen ook meer aandacht wordt besteed aan de afwerking van het product kan de huidige exportwaarde stellig worden verdubbeld. Op langere termijn kan de waarde stellig veel verder worden opgevoerd, wanneer de bestaande aanplant geleidelijk wordt vervangen door de veel meer gevraagde Bandanoot. Deze soort groeit even goed in het Fakfakse als de Papoea-noot. Ik vermoed, dat de eenzijdige aanplant van laatstgenoemde variëteit nog teruggaat op de oude extirpatiecontracten.

Tenslotte wil ik nog de productie van trassi vermelden, die van oudsher in Merauke plaats vond. Wanneer de slechte verhouding tot Indonesië in de toekomst zal zijn verbeterd, heeft de Merauke-trassi weer een zeer grote markt. Met enige leiding en aanmoediging behoort dan een productie van 6 à 700 ton volstrekt niet tot de onmogelijkheden.

Tellen we nu de waarden van de hierboven behandelde producten bij elkaar op, uitgaande van de prijzen van medio 1951, dan komen we op een totale waarde van ruim f 15 miljoen. Hierbij komt dan nog de waarde van de kleinere producten als tripang, haaienvinnen, damar hiroe, massooi-

bast, lawangolie, schildpad, rotan enz., die tezamen ook nog één à twee millioen kunnen opleveren. Een product, dat thans nog in het geheel geen rol speelt, maar dat toch stellig mogelijkheden biedt, is de genimo- of ganemoevezel. Deze vezel, gewonnen uit de bast van een zeer talrijk in het wild voorkomende boomsoort (waarschijnlijk *Gnetum Gnemom*, Linn.), levert een belangrijk deel van de grondstof voor de door de Papoea's vervaardigde draagnetten en ander knoopwerk. Voor touwwerk en wellicht ook als papiergrondstof is deze vezel uitmuntend geschikt en doordat iedere Papoea de boom kent is de opkoop gemakkelijk te organiseren.

De prijzen van medio 1951, die hierboven werden gebezigd, waren abnormaal hoog. Wanneer ik echter aanneem, dat over tien jaar een export van bevolkingsproduct kan worden gehaald met een totale waarde van f 15 millioen, heb ik stellig voldoende speling voor prijsdaling; zeker wanneer men bedenkt, dat door voorlichting en zorg de kwaliteit van de producten nog belangrijk kan worden opgevoerd boven het huidige peil.

Hierbij is dan nog geen rekening gehouden met de opbrengst van thans nog niet of weinig door de bevolking gekweekte gewassen, hoewel in het kader van het streven de Papoea op te voeden tot zelfstandige kleine landbouwer, stellig getracht zal worden nieuwe „cash crops” ingang te doen vinden. Een van de gewassen, die zich volgens de voorlopige indruk hier het beste voor leent, is wel de cacao. De cacaoboom wordt ook aan de Goudkust door de bevolking op grote schaal in een semi-boscultuur gekweekt met goede resultaten. Daarom kan deze cultuur gemakkelijk aansluiten op de door de Papoea van oudsher gebezigde landbouwmethoden. Er zijn ook tal van andere gewassen, die zich hetzij als erfcultuur, hetzij in tuinen lenen als „cash crop” voor de bevolking. De ontwikkeling in deze richting zal echter stellig zeer veel tijd vragen. Daarom is met de opbrengst van nieuwe bevolkingscultures bij de beschouwing van een periode van circa tien jaar nog geen rekening gehouden.

Eén punt verdient hierbij nog de aandacht. Toen ik in April 1951 de Mimikastreek bezocht en de Bestuursassistent van Kokenao mij opgaf, wat hij aan importgoederen meende nodig te hebben, meende ik aanvankelijk, dat hij zoals vele bestuursambtenaren de vraag aanzienlijk te hoog taxeerde. Bij een berekening van de koopkracht, vooral voortvloeiende uit de door de Mimikastreek geleverde exportproducten, bleek echter, dat de B.A. de koopkrachtige vraag nog aanzienlijk had onderschat. Dit stelde de Nigimij voor de moeilijkheid, dit gebied, dat slechts tweemaal per jaar door de K.P.M. kan worden aangedaan, te bevoorraden. Het wierp echter nog licht op een ander veel algemener probleem. De bevolking in de Mimikastreek, zoals trouwens zo vele Papoea-gemeenschappen, leeft op een zeer laag niveau. Levert men nu tegenover de exportproducten het volle pond aan importgoederen (uiteraard rekening houdend met de marges), dan loopt men veel kans, dat de geringe behoeften van de bevolking in korte tijd volkomen worden bevredigd. Eén flinke krokodil leverde bij de geldende

prijzen ongeveer twee sarongs op. De kans is zeer groot, dat binnenkort iedere Mimika bewoner zo goed voorzien is van textiel, bijlen, messen, flashlights en andere heerlijkheden, dat hij verder op zijn lauweren gaat rusten. De inducement artikelen hebben dan geen enkele inducerende werking meer. Ook hier dus weer een voorbeeld van de wet van de omgekeerde elasticiteit van het aanbod.

Dit probleem, dat in Mimika speciaal opviel, doet zich potentieel voor op geheel Nieuw Guinea en verdient de bijzondere aandacht van het Bestuur. De meest voor de hand liggende remedie is het kweken van nieuwe behoeften. Dit is echter geen ongevaarlijke weg, wanneer het gaat volgens de oude slogan van „Alle negers op schoenen”. Speciaal voor schoenen moet men oppassen, gezien de ervaringen opgedaan met de Papoea-politiemannen, die uit prestige overwegingen graag op schoenen lopen, maar met deze volkomen onbruikbaar zijn voor patrouillewerk. Er zijn ook ongevaarlijker artikelen als vulpennen, polshorloges e.d. Toch kan het niet de roeping van de blanken zijn om de Papoea's aan dergelijke zaken te wennen. Ook hier ligt een belangrijke opvoedende taak voor het Bestuur. Intensivering van de bestuursinvloed kan vele nieuwe behoeften creëren, die leiden tot een werkelijke verhoging van het levenspeil en verbetering van de hygiënische toestand. Men zal echter terdege op zijn tellen moeten passen in deze gevaarlijke materie.

Een andere oplossing, n.l. de Papoea niet het volle pond te geven, is moreel niet verantwoord, wanneer het verschil vloeit in de zakken van de importeur of de (Chinese) tussenhandelaar. Wat anders wordt het, wanneer een fonds in de trant van het Indische Coprafonds de extra winst opstrijkt en gebruikt om bij een conjunctuurterugslag de prijzen te nivelleren. Het idee van een dergelijk fonds, waarvan ook een zeer krachtige stimulerende werking kan uitgaan, leeft zeer sterk in Hollandia. Het is echter de vraag of de huidige omvang van de productie een nuttige activiteit van een zodanig fonds wel toelaat. De hoeveelheden product, die door het Indische Coprafonds werden behandeld, zijn immers wel van een geheel andere orde van grootte. Dit probleem zal door deskundigen ter plaatse moeten worden onderzocht. Op de begroting 1951 werden reeds de voor dit onderzoek benodigde gelden uitgetrokken.

Hoe dit onderzoek ook moge uitvallen, ik ducht van een exportwaarde van f 15 miljoen voor bevolkingsproduct, mits gepaard aan een verstandig bestuursbeleid en geleidelijke intensivering van de bestuursinvloed, ook zonder zo'n fonds in 1962 nog geen belemmering van deze export.

ONDERNEMINGS- LANDBOUW

Ondanks de in het tweede hoofdstuk beschreven ongunstige omstandigheden is ondernemingslandbouw op Nieuw Guinea in het geheel niet uitgesloten. Talrijke gebieden in Afrika leveren redelijke opbrengsten van gronden, die nog slechter zijn dan vele op Nieuw Guinea bekende gronden. Het Rapport

1950 voor de Verenigde Naties noemt als voorbeelden van onderzochte terreinen van redelijke kwaliteit 12.500 H.A. in de Nimboran vlakte en 6.000 H.A. in het Ransiki-Momi gebied. Het eerste voorbeeld is zeker niet gelukkig, omdat wel een bodemkundig onderzoek in de Nimboran heeft plaats gevonden, maar andere belangrijke omstandigheden nog niet zijn onderzocht. Met name staat nog geenszins vast, hoeveel men van de bedoelde 12.500 H.A. voor groot-landbouw kan bestemmen zonder de belangen van de in dat gebied vrij talrijke Papoea-bevolking ernstig te schaden. Het Binnenlands Bestuur ziet de toekomst van de Nimboran vlakte vooral in een ontwikkeling van de bevolkingsculturen. Er zijn echter talrijke andere grote complexen, die nog niet bodemkundig onderzocht zijn, maar die op het oog veel beloven. Het voornemen om in de buurt van Merauke, waar de Javanenkolonie sinds jaar en dag zeer behoorlijke opbrengsten van zijn sawah's verkrijgt, de mechanische rijstbouw te gaan beproeven, bestaat al jaren. Dit punt is ook thans in onderzoek en biedt bij een grondige deskundige voorbereiding gunstige perspectieven.

Voor de oorlog en ook daarna zijn met allerlei gewassen proeven genomen. In zeer vele gevallen waren de resultaten in het geheel niet onbevredigend. Rubber en oliepalm bleken het zeer goed te doen. In 1950 begon de Algemene Leider van de Kolonisatie in Manokwari een proef met tabak, die in het geheel niet slecht uitviel. Toch geloof ik, dat deze experimenten voor de toekomst betrekkelijk weinig waarde hebben. Zij miskennen immers de grootste moeilijkheid van Nieuw Guinea, het ontbreken van voldoende mankracht. Zowel de rubber- als de tabakscultuur zijn arbeidsintensief en ook de oliepalm vraagt naast een uitermate kostbare mechanische installatie nog vrij veel mankracht. Papoea werkkrachten zijn er weinig; Europese of Indo-europese kolonisten maken het product te duur. Wil men met goed succes groot-landbouw beproeven, dan zal men zich moeten beperken tot vrijwel geheel gemechaniseerde bedrijven. Er zijn niet veel producten, die zich hiervoor lenen, maar de ervaringen vaak door mislukkingen (zoals het grote Afrikaanse aardnotenproject) opgedaan gedurende de laatste jaren bieden toch voor gemechaniseerde groot-landbouwbedrijven wel enig uitzicht. Behalve rijst en grondnoten biedt misschien de rameh-vezel, waarmede reeds in 1950 enige, helaas niet zeer serieuze ondernemers zich bezig hielden, mogelijkheden. Heel veel zal men zich van de ontwikkeling in tien jaar tijd echter niet moeten voorstellen.

BOSBOUW Meer mogelijkheden op korte termijn biedt de bosexploitatie. Vóór de soevereiniteitsoverdracht exporteerde de Dienst van het Boswezen niet onbelangrijke hoeveelheden Merbau, het Molukse IJzerhout (*Intsia Amboniensis*) naar de andere eilanden van de archipel. Dit hout, dat ook in zoet water vrijwel onbepert houdbaar is en alleen niet bestand is tegen paalworm, biedt zeer veel mogelijkheden. Proefzendingen aan mogelijke afnemers vielen ook zeer in de smaak. Is het onwaarschijnlijk,

te veronderstellen, dat het Boswezen, dat vroeger reeds jaarlijks 4 à 5000 M³ van dit hout placht te exporteren, er over tien jaar in zal slagen deze hoeveelheid te overtreffen? Vooral wanneer het Merbau gezaagd kan worden geëxporteerd, liggen hier aanzienlijke mogelijkheden. Daarnaast heeft Nieuw Guinea talrijke soorten voortreffelijk palenhout en ook goede soorten zachthout, dat bezaagd in Australië en ook in Australisch Nieuw Guinea een ruime markt heeft. Ik geloof daarom, dat het niet onverantwoord optimistisch is om de houtopbrengst voor het Gouvernement in 1962 op een 3 à 3,5 miljoen gulden te stellen.

Naast de Gouvernements exploitatie moet ook met de particuliere exploitatie rekening worden gehouden. Op grond van een indertijd gemaakte opname van het houtbestand in het Ransiki-Momi gebied zijn reeds onderhandelingen gevoerd met een buitenlandse firma over een grote houtconcessie. Tot resultaten hebben deze onderhandelingen nog niet geleid; eerst zal het Gouvernement nog nadere gegevens over het houtbestand moeten verzamelen. In het bijzonder zal daarbij ook nagegaan moeten worden of er mogelijkheden zijn voor het verwerken van hout tot pulp, triplex en andere producten. Vallen deze onderzoeken goed uit dan zullen er stellig wel particuliere gegadigden komen opdagen. Wanneer ik de exportwaarde van door particuliere bedrijven uitgevoerd hout (en houtproducten) in 1962 stel op f 5 miljoen, heb ik weliswaar geen zekerheid, dat dit bedrag zal worden gehaald, maar ben ik toch stellig binnen de grenzen van het mogelijke.

Terloops wil ik hier nog iets zeggen over de kolonisatie, omdat deze in het eerste stadium ligt op het gebied van de bosexploitatie. Ik heb in het tweede hoofdstuk er al op gewezen, dat kolonisatie van Europeanen en/of Indo-Europeanen op Nieuw Guinea uitsluitend kans van slagen biedt, wanneer een niet te klein kolonisatieproject na een grondige bestudering van alle factoren wordt uitgevoerd met een deugdelijke organisatie en de geschikte mensen. Aangezien alle voor kolonisatie in aanmerking komende terreinen met bos bedekt zijn, zal een van de vragen, die bij het voorbereiden van een kolonisatieproject moeten worden beantwoord, zijn, wat de opbrengst van het houtbestand zal zijn. Bij een bosconcessie is zowel selectie van de waardevolle stammen als kaalslag denkbaar. Bij een kolonisatieproject komt uiteraard alleen kaalslag in aanmerking, waarbij direct de vraag rijst, wat er met de minderwaardige stammen en met het afvalhout moet gebeuren. Een juiste oplossing van dit probleem zal de mogelijkheden van kolonisatie in belangrijke mate beïnvloeden, want de kosten van het omzetten van één hectare bos in één hectare bruikbare landbouwgrond, zijn zeer hoog en kunnen slechts gedrukt worden door een economisch gebruik van het houtbestand. Kolonisatieprojecten zullen dus aanvankelijk de houtexport verhogen en pas in een later stadium de export van landbouwproducten opvoeren en/of de import van voedingsmiddelen verlagen. Gezien de studie en voorbereiding nodig voor een kolonisatieproject, dat

werkelijk kans van slagen biedt, meen ik, dat men over een jaar of tien op dit gebied nog nauwelijks resultaten zal kunnen verwachten. Laat men toch ondanks de politieke druk, vooral van Indo-Europese zijde, op dit terrein niet overhaast te werk gaan. Het verleden heeft nu wel mislukkingen genoeg opgeleverd.

VISSERIJ Een derde zeer veel belovende economische mogelijkheid ligt op het terrein van de visserij. Voordat alles terdege is onderzocht en in de praktijk geprobeerd, moet men natuurlijk altijd met onprettige verrassingen rekening houden. De belangrijkste basis voor ieder visserijproject is hier echter hecht: het staat vast, dat de vis er is. Sinds lange jaren vangen de Japanse tonijnjagers grote hoeveelheden tonijn van de beste kwaliteit dicht onder de noordkust van Nieuw Guinea. Bij gebrek aan particulier initiatief (althans enigermate serieus initiatief) gaat de Overheid hier de spits afbijten. De eerste tonijnjager is reeds besteld en het onderzoek naar de beste gronden voor aasvis is in volle gang. Plannen voor een conservenfabriek annex vismeelfabriek zijn in voorbereiding. Behoudens ernstige tegenvallers zal over tien jaar dit tonijnproject tot volle uitvoering zijn gebracht. De economische minimumproductie van een dergelijk bedrijf ligt vrij hoog. Ik meen daarom dat een export van tonijn in blik en van vismeel ter waarde van f 4 miljoen tot de mogelijkheden behoort.

De Overheid, die thans het tonijnproject gaat entameren, bevindt zich hierbij wel duidelijk op een terrein, dat niet het hare is. Het lijkt mij daarom gewenst, dat de tonijnvisserij en conservenfabriek zo spoedig mogelijk worden overgedaan aan een particuliere maatschappij. Ik verwacht, dat de verantwoordelijke personen in Hollandia deze mening delen en dat het niet zo moeilijk kan zijn, gegadigden te vinden, wanneer eenmaal het Gouvernement met zijn proefnemingen de winstkansen heeft aangetoond en de Nederlandse Regering de ongerustheid omtrent de politieke toekomst heeft weggenomen.

Naast de tonijnvisserij is er nog een mogelijkheid, de trawlvisserij in de Arafoera zee tot ontwikkeling te brengen. Deze ondiepe zee, waar het zgn. Saoulplat Nieuw Guinea verbindt met het continent van Australië, is uitzonderlijk visrijk. Heeft men de juiste vangmethoden en de behandeling van de vangsten onderzocht, dan bestaat de mogelijkheid, dat Merauke in de toekomst een geduchte concurrent van het bekende Bagan Si Api Api wordt op de Aziatische markten van gedroogde vis. Ik meen aan de veilige kant te zijn als ik de uit laatstgenoemd project voortvloeiende exportopbrengst voor 1962 stel op f 0,5 miljoen. Dus f 4,5 miljoen voor beide projecten.

NIJVERHEID Men kan op Nieuw Guinea in een overzienbare toekomst geen grootscheepse industrialisatie verwachten. Niettemin liggen op het terrein van nijverheid en ambacht niet te verwaarlozen

expansiemogelijkheden. Ik vermeldde reeds, dat het ontbreken van de meest essentiële ambachtsbedrijven het leven op Nieuw Guinea nodeloos onprettig maakt. Hier liggen voor ondernemende lieden de mogelijkheden als het ware opgescheept. De eerste ondernemer, die in Hollandia een machinale wasserij opzet, zal heus niet op zijn klanten behoeven te wachten. En dit geldt voor tal van andere bedrijven. Schoenmakers, kleermakers, timmerlieden, smeden, electriciens, wellicht een enkele opticien enz. enz. vinden in de grotere centra een uitgebreid werkterrein, dat nog vrijwel geheel braak ligt.

Ook voor kleinere fabriekjes als ijsfabriekjes, meubelmakerijen, zeepziederijtjes, wellicht een lucifersfabriek enz. zijn er vele goede kansen.

Daarnaast zijn er voor kleinere ondernemingen misschien ook nog kansen om de producten van het land voor export geschikt te maken. Er is geen hoge vlucht van fantasie voor nodig om zich in een land, waar de sago-palmen duizenden vierkante kilometers bedekken, een fabriek te denken, die de sago verwerkt tot de op de wereldmarkt en ook in Nederland gevraagde producten. Een andere zeer voor de hand liggende mogelijkheid is een liefst drijvende installatie, die de als exportproduct zo uitermate onhandige massoibast ter plaatse extraheert. Op tal van plaatsen aan de zuidkust heeft het mangrovebos langs rivieren en krekten een vrijwel uniform bestand van de goede leveranciers van looibast. In Japan is voor dit product een goede markt. Naast de genoemde zijn er stellig nog tal van andere mogelijkheden, die in de toekomst een wellicht bescheiden, maar toch geenszins te verwaarlozen aandeel in de export kunnen leveren.

DIENSTEN AAN HET BUITENLAND DOOR HET GOUVERNEMENT

In aansluiting aan hetgeen gezegd werd over de particuliere bedrijven, wil ik ook nog iets zeggen over de winstmogelijkheden voor de Gouvernementsbedrijven, zowel in het binnen- als in het buitenland. De winstmogelijkheden in het binnenland moet men niet te hoog aanslaan, omdat de Overheid als zodanig niet bedrijven exploiteert met een winst-oogmerk. De openbare nutsbedrijven moeten immers de retributie zo nauw mogelijk aanpassen aan de kosten om de gebruikers zoveel mogelijk te dienen. Aan de andere kant behoeven de openbare nutsbedrijven niet met verlies te werken en is een bescheiden winst stellig geoorloofd. Van de thans door het Gouvernement beheerde bedrijven zullen er in de toekomst wel een aantal in particuliere handen overgaan. Ik denk b.v. aan de timmerfabriek, de steenbakkerij, het koelbedrijf enz. Er zullen daarnaast echter weer andere Gouvernementsbedrijven verrijzen. De plannen voor het oprichten van een Gouvernementsfokstation nabij Manokwari, dat de particuliere veehouders van goed fokmateriaal kan voorzien, zijn reeds in een vrij ver gevorderd stadium. Het is moeilijk te beoordelen of het aanbeveling verdient de Algemene Werkplaatsen te Hollandia en op Biak t.z.t. aan particuliere firma's over te dragen. Waarschijnlijk zal men deze werk-

plaatsen, waar zowel voor het Gouvernement als voor de Koninklijke Marine tal van reparatie's worden verricht, wel in Overheidshanden willen houden.

Voor diensten aan het buitenland zijn er allerlei mogelijkheden. De geografische ligging van Nieuw Guinea maakt het geenszins ondenkbaar, dat het radiostation Hollandia wordt ingeschakeld in het radiotelegraafverkeer tussen de omliggende landen. De dichtstbij gelegen plaatsen, waar enigszins belangrijke herstellingen aan schepen kunnen worden verricht zijn Singapore, Manilla en Zuid-Oost Australië; geen van alle zo naast de deur, dat het ondenkbaar zou zijn, dat een reparatiewerf in Hollandia, waarvoor de mechanische uitrusting van de Algemene Werkplaatsen reeds een goede basis biedt, in een bestaande behoefte zou voorzien.

MIJNBOW Tenslotte is er de mijnbouw, die naar de ervaring in andere landen leert, tot een snelle ontwikkeling meer kan bijdragen dan alle andere genoemde mogelijkheden. Op dit gebied is echter nog vrijwel alles onzeker. In de discussie's doet men het vaak voorkomen alsof op Nieuw Guinea geen mogelijkheden voor mijnbouw zouden zijn. Een dergelijk oordeel is echter voorshands ongemotiveerd. Nog slechts een zeer klein deel van de totale oppervlakte is onderzocht en dat in de regel nog summier. Nu bij dit beperkte onderzoek reeds een grote verscheidenheid van delfstoffen is aangetroffen en enige veelbelovende geologische structuren zijn waargenomen, zou het eerder moeten verbazen als er bij voortgezet onderzoek geen exploitabele ertsen zouden worden gevonden. Inmiddels ontbreekt nog ieder exact gegeven. Ik heb daarom gemeend de mijnbouw vrijwel helemaal in het beeld van 1962 buiten beschouwing te moeten laten. Geologische onderzoekingen nemen doorgaans veel tijd en zelfs bij intensief onderzoek zullen binnen tien jaar waarschijnlijk nog nauwelijks mijnen in exploitatie kunnen zijn. Het nikkelerts in het Cycloopgebergte, waarvan alleen nog de ertsreserve moet worden vastgesteld, is wellicht de enige uitzondering.

Met één aspect van de mijnbouw heb ik echter wel rekening gehouden n.l. met de oliewinning van de N.N.G.P.M. De productie is thans nog minimaal (in 1951 ca 285.000 ton), maar er is van het gehele concessie-terrein ook nog slechts één enkel veld in productie bij Klamono; verder is men nog in het exploratiestadium. Toch heb ik rekening gehouden met over tien jaar een flinke export van ruwe olie. Of er aardolie in enigszins ruime hoeveelheden op Nieuw Guinea is te vinden, weet ik evenmin als enig andere outsider. Mijn bezoeken aan Sorong hebben me in dit opzicht ook niets wijzer gemaakt. Ik baseer mijn veronderstelling dan ook alleen op een kinderlijk vertrouwen in de B.P.M., directrice van de N.N.G.P.M., daar ik het moeilijk vind om aan te nemen, dat de B.P.M. zo vele miljoenen zou investeren in een gebied, waar geen uiteindelijke winstmogelijkheden liggen. En een zodanige investering vereist heel wat olie om winst mogelijk te maken.

Ik heb nu een aantal mogelijkheden opgenoemd, waaraan we enig houvast hebben en daarbij zelfs hier en daar cijfers van mogelijke exporten vermeld. Om nu de invloed van de besproken ontwikkelingen op de begroting, de betalingsbalans en de andere elementen van het economisch leven te kunnen nagaan, heb ik de veronderstellingen t.a.v. de toekomstige ontwikkeling als gegevens beschouwd en daarop rekeningen geconstrueerd, precies zoals ik dit voor 1951 en 1952 heb gedaan. Door het aanhouden van een aantal van de verhoudingen, die ik voor 1951 en 1952 had gevonden, zoals b.v. die tussen invoerrecht, handelswinst en cif-prijs, had ik in de reeds besproken veronderstellingen vrijwel voldoende materiaal. Slechts hier en daar waren nog enkele nieuwe supposities nodig. En zo kwamen de hierachter volgende tabellen, niet als het toekomstbeeld, maar wel als één van de mogelijke toekomstbeelden, tot stand. Aangezien de begroting wat de inkomsten betreft en de betalingsbalans, dus de rekeningen Gouvernement en Nederland, in zekere mate de resultante zijn van de andere rekeningen, heb ik de volgorde van behandeling van de rekeningen gewijzigd n.l. Leger en Marine, autochthone bevolking, niet-autochthone producenten, niet-autochthone consumenten, Gouvernement, Nederland en samenvatting.

TABEL 15 - LEGER EN MARINE 1962

Inkomsten		Gouvernement gewone dienst	Neder- land	Totaal
1. Transier uit Nederland			10.8	10.8
2. Diensten				
Totaal			10.8	10.8

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
3. Salarissen en lonen		0.3		6.6	6.9
4. Goederen en diensten	1.5	0.5	1.9		3.9
Totaal	1.5	0.8	1.9	6.6	10.8

Het is natuurlijk volkomen uitgesloten om te voorspellen hoe in de toekomst de politieke situatie in Zuid-Oost Azië zal zijn en ik moest daarom deze tabel baseren op de suppositie, dat in 1962 het zelfde militaire apparaat nodig en voldoende zal zijn als in 1952. Ik heb daarom de cijfers van tabel 9a vrijwel geheel overgenomen. Daarbij leek het redelijk te veronderstellen, dat gebouwen en andere werken zullen zijn voltooid, zodat geen afzonderlijke kapitaalrekening nodig was. De enige wijziging, die ik verder

nog heb aangebracht, is een verhoging van de post goederen en diensten te betalen aan het Gouvernement met f 0,6 miljoen. Ik heb n.l. verondersteld, dat de Algemene Werkplaatsen zullen worden uitgebreid en het ligt daarom in de lijn te verwachten, dat reparaties, die thans nog in het buitenland moeten worden verricht, in de toekomst door de Gouvernementswerf en -werkplaatsen zullen kunnen worden gedaan.

TABEL 16 - AUTOCHTHONE BEVOLKING 1962

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Niet-autochthone producenten	Niet-autochthone consumenten	Nederland	Totaal
1. Salarissen en lonen	4.5		0.3	1.2	0.7		6.7
2. Goederen en diensten	1.0		0.5	0.4	1.1	10.8	13.8
Totaal	5.5		0.8	1.6	1.8	10.8	20.5

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Niet-autochthone producenten	Nederland	Totaal
3. Directe belastingen	1.2			1.2
4. Indirecte belastingen	1.8			1.8
5. Andere betalingen aan het Gouvernement	0.2			0.2
6. Goederen en diensten	0.7	5.0	11.6	17.3
Totaal	3.9	5.0	11.6	20.5

1 - Lonen en salarissen

De verhoging van de personele kosten zal voor een relatief belangrijk deel aan de groep van Papoea-ambtenaren ten goede komen. Politie mannen, mantri's, goeroe's (onderwijzers) werden reeds genoemd; daarnaast zal men voor klerken, voor de lagere bestuursambtenaren, voor verschillende technische functies enz. ook zeker steeds meer een beroep op de Papoea gaan doen. Van de totale stijging van de personele kosten boven die in 1952 ad f 3,1 miljoen meen ik, dat wel ongeveer de helft, dus f 1,5 miljoen, naar de autochthone bevolkingsgroep zal gaan. Het aantal Papoea's in ambtelijke dienst zal dan ook waarschijnlijk oplopen van omstreeks 1500 in 1952 tot omstreeks 2500 in 1962. Hierboven sprak ik reeds de verwachting uit, dat het aantal van ongeveer 800 arbeiders in 1952 niet in ambtelijke dienst, maar werkzaam voor het Gouvernement ten laste van de gewone dienst, in 1962 ongeveer hetzelfde kan blijven. Ook het aantal van circa 300 man in 1952 werkzaam voor leger en marine (exclusief diegenen, wier loon ten laste van de kapitaalrekening kwam) heb ik voor 1962 zo gelaten. Het lijkt niet onredelijk te veronderstellen, dat de Papoea arbeiders,

die in 1952 werkten aan de uitvoering van werken ten laste van de kapitaal-dienst, in de toekomst zullen overgaan in dienst van particuliere bedrijven. Het aantal autochthone arbeiders werkzaam voor de niet-autochthone producenten zal immers in de toekomst aanzienlijk moeten stijgen.

Toch vereisen de ontwikkelingsmogelijkheden, die hierboven werden besproken, geen van alle zeer veel loonarbeiders. De visserij is weinig arbeidsintensief, de ondernemingslandbouw (wat daar over tien jaar al van is) zal grotendeels gemechaniseerd moeten zijn; de binnenlandse nijverheid zal zeker werkkrachten vragen, maar geen grote aantallen. Iets meer arbeiders zullen nodig zijn voor het sorteren van bevolkingsproduct. Het grootste aantal arbeiders zal nog nodig zijn voor de bosexploitatie. Het Gouvernement zal daarbij waarschijnlijk wel blijven werken op de tot nu toe gebruikelijke wijze n.l. door opkoop van de bekapte dolken bij de bevolking door bemiddeling van de adathoofden. De uitgaven hiervoor heb ik daarom geboekt onder het hoofd goederen en diensten en niet onder lonen. De onderscheiding is trouwens geheel formeel, omdat het bij het vaststellen van de vergoeding niet gaat om de handelswaarde van het geleverde hout, maar slechts om een billijke remuneratie van de verrichte werkzaamheden. De particuliere bosexploitatie zal stellig hoofdzakelijk werken met Papoea werkkrachten in loondienst. Het is moeilijk te taxeren hoeveel autochthonen in totaal bij de westerse bedrijven in dienst zullen zijn. Ik schat het totale aantal zo omstreeks de 1700, waarop het opgebrachte loonbedrag van f 1,2 miljoen is gebaseerd. Uitgaande van het voor 1951 aangenomen gemiddelde loon voor huispersoneel van f 1000,— per jaar, kom ik voor het totale loon van deze groep op circa f 0.7 miljoen, dus ongeveer 700 man. Heel veel meer zal het achterland van de steden, waar het hoofdzakelijk om gaat, niet opleveren. Is dit wellicht wat aan de lage kant, de lonen voor arbeiders in de bedrijven acht ik eerder aan de hoge kant, zodat de mogelijke fouten elkaar kunnen compenseren.

2 - Goederen en diensten

Door het Gouvernement betaalde goederen en diensten heb ik meer dan verdrievoudigd ten opzichte van 1952, speciaal in verband met de bovengenoemde houtaankap. Andere goederen en diensten zullen een ondergeschikte rol blijven spelen. Het cijfer voor leger en marine is hetzelfde gebleven als voor 1952. Aan de niet-autochthone producenten zal de Papoea ook over tien jaar op het gebied van goederen en diensten nog niet zoveel te bieden hebben. Wat bouwmaterialen, brandhout, rotan voor de meubelfabricage enz. Alles bij elkaar zal het nog een tamelijk klein bedrag blijven. Ruimere mogelijkheden zijn er bij de niet-autochthone consumenten. Ik heb het cijfer voor 1952 met bijna 60 % verhoogd, hoewel stellig niet met een overeenkomstige uitbreiding van de niet-autochthone bevolking is gerekend. Ik zie echter de Papoea bevolking als de aangewezen leveran-

cier van groenten en vis, zodat ik op dit gebied een zekere verschuiving van de kolonisten naar de Papoea's heb verondersteld.

In het voorafgaande heb ik reeds uitvoerig stilgestaan bij de mogelijkheden van de export van bevolkingsproduct. De totale fob-waarde raamde ik reeds op f 15 miljoen. Volgens de vroeger reeds gebezigde percentages komt hiervan f 10,8 miljoen aan de autochthone bevolking ten goede.

3 - *Directe belastingen*

Daar het totale verloonde bedrag hoger is dan in 1952 zal de opbrengst van de loonbelasting ook evenredig hoger zijn, n.l. circa f 335.000,—. Voor 1951 en 1952 vond ik voor de opbrengst van de overige belasting circa 4 % van het geldinkomen ander dan uit lonen. Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat door uitbreiding en vooral door intensivering van de bestuursinvloed en dus van de belastingheffing van de autochthone bevolking, dit percentage in de toekomst iets hoger zal komen te liggen. Ik heb verondersteld, dat het in 1962 omstreeks de 6 % zal zijn en kom dan tot een totale belastingopbrengst van f 1,2 miljoen.

4 - *Indirecte belastingen*

De indirecte belastingen zijn berekend als onderdeel van een als sluitpost gevonden bedrag voor importgoederen tegen detailverkoopprijs. Deze sluitpost is overeenkomstig de vroeger gevonden percentages verdeeld.

5 - *Andere betalingen aan het Gouvernement*

Dit is de post „diversen” uit de rekening Gouvernement, bestaande uit een grote verscheidenheid van heterogene betalingen: terugbetalingen van salarisvoorschotten, pensioenpremies, boeten enz. enz. Bij een nauwer betrokken raken van de autochthone bevolking bij de activiteiten van het Gouvernement behoort voor deze post een groter bedrag dan in 1952. Het cijfer blijft toch nog klein.

6 - *Goederen en diensten*

Het is moeilijk een slag te slaan naar de prijs van door het Gouvernement geleverde goederen en diensten. Teneinde de Papoea te vrijwaren tegen uitbuiting door handelaren, vooral Chinese handelaren, heeft het Gouvernement van oudsher zelf verschillende goederen als patjols (hakken), parangs (kapmessen), vishaken enz. verkocht. Zodra de aanvoer van deze goederen voldoende is en er een zekere concurrentie tussen de detailhandelaren is ontstaan, kan de Overheid zich hieruit terugtrekken. De Papoea kan dan zonder kans op uitbuiting zelf in de toko gaan kopen wat hij verlangt. Deze toestand zal uiteraard het eerst ontstaan in de bevolkingscentra. In de moeilijker bereikbare streken, waar nog geen handelaren gevestigd zijn, blijft de voorziening nog Gouvernementsaangelegenheid, hoewel met

een scherpe contrôle op de reizende Chinese handelaren ook wel wat te bereiken valt. De veronderstelde uitbreiding van het bestuurde gebied in 1962 zal het noodzakelijk maken, dat het Gouvernement in nieuwe streken zelf de voorziening ter hand neemt. Daar tegenover staat, dat dit in streken, waar thans het Gouvernement nog goederen levert, over tien jaar aan de handel kan worden overgelaten. De hoeveelheid door het Gouvernement te leveren goederen zal dus niet stijgen evenredig tot de uitbreiding van het bestuurde gebied. Wel zullen de door het Gouvernement te leveren diensten juist in en om de hoofdplaatsen stijgen b.v. voor de door het Gouvernement geëxploiteerde busdienst in Hollandia, de veerpont op het Sentanimeer enz. Alles bij elkaar leek mij een flinke verhoging van het bedrag tot iets minder dan het dubbele van 1952 het meest waarschijnlijk.

In het bedrag voor betaling aan niet-autochthone producenten is f 1,— miljoen begrepen voor betaling van ter plaatse geproduceerde goederen en eventueel enkele diensten. Bij een uitbreiding van de nijverheid zal ook onder de Papoea bevolking, vooral onder dat deel, dat zich in de grotere plaatsen reeds vergaand aangepast heeft aan de westerse levenswijze, een afzet worden gevonden. Limonade, spuitwater, ijs, metalen en houten huishoudelijke voorwerpen enz. zullen ook door de Papoea worden gekocht. Ook de ingeblikte tonijn vindt stellig ingang bij de bevolking. Dit lijkt vreemd voor een volk, dat zich tenminste langs de kust intensief met de visvangst bezig houdt. De ervaring is echter, dat visconserven een belangrijk inducement artikel zijn. Het komt zelfs herhaaldelijk voor, dat Papoea vissers met hun vangst ter markt komen en de opbrengst van hun vis direct in de winkel omzetten in vis in blik, die vaak ter plaatse wordt gegeten.

Het restant van het aan niet-autochthone producenten te betalen bedrag ad f 4 miljoen staat voor de handelsmarges op importgoederen. Dit cijfer is bepaald door ca 35 % van de als sluitpost gevonden waarde van de import goederen te nemen. Ik heb niet de indruk, dat een hoeveelheid importgoederen met een cif-waarde van f 11,6 miljoen voorshands de opnemingscapaciteit van de autochthone bevolking te boven zal gaan.

TABEL 17 - NIET-AUTOCHTHONE PRODUCENTEN 1962

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Leger en Marine	Autochthone bevolking	Niet-autochthone consumenten	Nederland	Totaal
1. Transfer uit Nederland					12.0	12.0
2. Credieten aan kleine bedrijven						
3. Bruto-inkomen uit import			4.0	4.7		8.7
4. Bruto-inkomen uit export					11.9	11.9
5. Overige goederen en diensten	4.5	1.9	1.0	5.0		12.4
Totaal	4.5	1.9	5.0	9.7	23.9	45.0

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Autochthone bevolking	Niet-autochthone consumenten	Nederland	Totaal
6. Directe belastingen	2.8				2.8
7. Indirecte belastingen	8.4				8.4
8. Vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen (incl. cijns)	4.0				4.0
9. Rente en aflossingen Gouvernementsleningen					—
10. Lonen en salarissen		1.2	13.2		14.4
11. Winsten en afschrijvingen				6.0	6.0
12. Goederen en diensten	3.6	0.4		5.4	9.4
Totaal	18.8	1.6	13.2	11.4	45.0

1 - Transfer uit Nederland

Het opgebrachte bedrag ad f 12 miljoen bestaat uit twee delen, n.l. transfer aan de N.N.G.P.M. ad f 9 miljoen en investeringen ad f 3 miljoen. Bij de bespreking van de ontwikkelingsmogelijkheden heb ik de verwachting uitgesproken, dat de productie van de N.N.G.P.M. in de toekomst een veelvoud zal bedragen van de huidige. Dit leidt natuurlijk tot belangrijk hogere inkomsten van het Gouvernement uit exportrecht en cijns, eventueel, als er winst gemaakt wordt ook uit vennootschapsbelasting en het aandeel van het Gouvernement in de winst (uit hoofde van het 5a-contract). De andere betalingen houden niet verband met de productie maar met de omvang van het apparaat. Op de omvang van dit apparaat ga ik in het volgende hoofdstuk nog even nader in. Thans moge ik volstaan met te zeggen, dat ik gerekend heb met een kleine uitbreiding van het apparaat en daardoor met een kleine verhoging van de directe belasting verschuldigd door employé's en arbeiders, van invoerrechten, accijns enz. Waar de N.N.G.P.M. ook in de toekomst geen andere bron van inkomsten in Nieuw Guinea-courant zal hebben dan de overgedragen opbrengst van de B.P.M.-Handelszaken, zal het grootste deel van de betalingen aan het Gouvernement moeten worden gefinancierd door transfer uit Nederland. Hiervoor heb ik genoemde f 9 miljoen gerekend.

Wat de investeringen door andere ondernemers betreft het volgende. Uitgaande van de in het begin van dit hoofdstuk aangegeven veronderstellingen is een bedrag van f 3 miljoen voor investeringen uitermate conservatief. Wanneer er vertrouwen in Nieuw Guinea is ontstaan, een begin gemaakt wordt met ondernemingslandbouw en mijnbouwkundige exploratie, dan zijn daarmee, vooral met het laatstgenoemde, grote bedragen gemoeid. Ook de vestiging van ambachts- en nijverheidsbedrijfjes en het bouwen van kantoor- en opslagruimte door de handel zal gauw verschei-

dene honderdduizenden guldens vragen. Ik heb echter gemeend het bedrag zo laag mogelijk te moeten houden.

2 - *Gouvernementscredieten*

Zoals ik hierboven reeds heb gezegd, verwacht ik niet, dat in de toekomst het Gouvernement zich nog met credietverlening zal bezighouden. Dit zal òf door een soort volkscredietbank, òf door het bedrijfsleven moeten geschieden. In het eerste geval zal er een overheveling van geldmiddelen zijn van de inleggers (dus hoofdzakelijk niet-autochthone consumenten en -producenten) naar de credietnemers (dus niet-autochthone producenten). De overheveling van gelden van consumenten naar producenten kan geacht worden begrepen te zijn in het vierde cijfer van regel 5, de overheveling van producent naar producent is als transactie binnen één groep niet aan te geven. Worden de credieten verstrekt door particuliere credietinstellingen, dan blijft het eveneens een niet zichtbare transactie binnen één groep. Voorzover de credietgever middelen uit het buitenland moet aantrekken komen zij op één lijn met de rechtstreekse investering in regel 1, in welk cijfer zij geacht kunnen worden te zijn begrepen.

Het is natuurlijk denkbaar, dat over tien jaar ook reeds Papoea's tot de gegadigden voor een crediet behoren. Gezien de ervaringen opgedaan met de enige Papoea-winkelier kan ik me niet voorstellen, dat een dergelijke credietbehoefte over tien jaar al enige omvang zal hebben.

3 - *Bruto inkomen uit import*

Deze cijfers zijn volgens de bekende percentages berekend uit de waarden der importgoederen. Deze zijn zelf weer gevonden als sluitposten van de rekeningen autochthone bevolking en niet-autochthone consumenten.

4 - *Bruto inkomen uit export*

Van het aangegeven bedrag van f 11,9 miljoen is f 2,7 miljoen het aandeel van de niet-autochthone bedrijven in de export van bevolkingsproduct, berekend op de zelfde wijze als voor 1951 en 1952. De resterende f 9,2 miljoen komt voort uit eigen productie. De mogelijkheden zijn hierboven reeds besproken. Ik heb aangenomen, dat uit de particuliere bos-exploitatie vloeit f 5 miljoen, uit de tonijnvangst en -verwerking, inclusief vismeel en gedroogde vis, f 4,5 miljoen en tenslotte uit ondernemingslandbouw, cutchbereiding (uit massoibast), sagoverwerking enz. alles bijeen f 0,5 miljoen. Hiervan komt 8 % of wel f 0,8 miljoen door uitvoerrechten aan het Gouvernement, zodat voor de niet-autochthone producenten blijft f 9,2 miljoen.

5 - *Goederen en diensten*

Het bedrag, dat het Gouvernement uitgeeft aan goederen en diensten, dat ik hierboven heb begroot op f 17,5 miljoen, heb ik zo goed mogelijk verdeeld over de autochthone bevolking, niet-autochthone producenten en

Nederland. Er van uitgaande, dat de vermindering van de import van duurzame goederen afgaat van Nederland, maar dat een goed deel van de extra kosten voor politie, medische dienst, onderwijs en het gehele bedrag voor de mijnbouwkundige exploratie daar weer bij komt en dat de opvoerkosten voor de bestuursposten in het binnenland en enige andere kosten komen bij de niet-autochthone producenten, ben ik gekomen tot een verdeling: niet-autochthone producenten f 4,5 miljoen, Nederland f 12,— miljoen. Zoals hierboven aangegeven krijgt de autochthone bevolking de resterende f 1,— miljoen.

Het cijfer voor leger en marine is gelijk aan dat in 1952; het cijfer voor autochthone bevolking werd bij tabel 16 reeds besproken. Het cijfer voor de niet-autochthone consumenten gaf weer aanzienlijke moeilijkheden. Ten opzichte van 1952 geeft het gekozen bedrag ad f 5,— miljoen bijna een verdrievoudiging. Ik geloof niet, dat dit een onwaarschijnlijk hoog bedrag is. Om te beginnen zullen er gezien de als uitgangspunt gekozen veronderstellingen zeer veel meer dienstverleningsbedrijven en -bedrijfjes zijn dan in 1952. Daarnaast zullen tal van bedrijven een deel van de in 1952 nog op de import gerichte koopkracht voor zich opeisen. Ik ben er van uitgegaan, dat de mechanische rijstbouw bij Merauke een gedeelte van de rijst, waarvoor in 1952 in totaal circa f 3,7 miljoen detailverkoop-prijs werd betaald, kan leveren; voorts dat landbouwondernemingen andere veel gevraagde voedingsmiddelen als aardnoten, katjang idjoe enz. kunnen leveren; dat het in 1952 geprojecteerde Gouvernements fokstation de veehouderij zodanig op gang heeft gebracht, dat een redelijke voorziening van de niet-autochthone bevolking met vers vlees door particuliere veehouders mogelijk is geworden; dat meubelfabriekjes, blikslagerijtje, limonade- en sodawaterfabriekjes, steen- en pannenbakkerijen een deel van de thans geïmporteerde goederen (of vervangingsmiddelen daarvoor) zullen kunnen leveren. In dit verband mag ik er wellicht nog eens aan herinneren, dat ik mij uitsluitend afvraag of ik mij met de voor 1962 gegeven cijfers wel binnen de grenzen van het mogelijke bevind; met het hier gegeven cijfer is dit m.i. stellig het geval.

6 - Directe belastingen

Evenals in 1951 en 1952 is in dit bedrag mede vervat de directe belasting opgebracht door de employé's en arbeiders van de N.N.G.P.M. Dit bedrag, dat ik voor 1951 op ruim f 0,5 en in 1952 op circa f 0,6 miljoen had berekend, schat ik voor 1962 op circa f 0,8 miljoen. De rest is vennootschapsbelasting. De opbrengst van deze belasting, die 10 % plus 300 opcenten, dus totaal 40 % van de winst bedraagt, werd in de begroting 1952 geraamd op f 500.000,—. Ik meen, dat voor 1962 een viervoud van dat bedrag kan worden aangenomen. Gezien de veronderstelde bedrijvigheid lijkt me een winst van f 5,— miljoen voor het gehele bedrijfsleven niet te veel.

7 - *Indirecte belastingen*

De verhoging boven 1952 van f 2,5 miljoen komt voor een belangrijk deel voor rekening van het uitvoerrecht op de ruwe aardolie van de N.N.G.P.M., die op een viervoud van die in 1952 wordt verondersteld; voorts van de invoerrechten op de grotere import zowel van de N.N.G.P.M. als van de andere producenten.

8 - *Gebruik van gronden en gebouwen*

Het bedrag ad f 0,5 miljoen in 1952 stelt voor de cijns en andere rechten verschuldigd door de N.N.G.P.M. In 1962, wanneer naast de exploratie de exploitatie een belangrijke rol gaat spelen, moet dit bedrag veel hoger worden. Ik heb aangenomen een viervoud. De resterende f 2,0 miljoen staat voor erfpachtscanon van de beginnende landbouwondernemingen, cijns voor mijnbouwkundige exploratie-concessies, rechten verschuldigd voor kapconcessies enz. Het is een slag in de lucht.

9 - *Rente en aflossingen Gouvernementsleningen*

Overeenkomstig het boven reeds betoogde neem ik aan, dat het Gouvernement zich in een vroeg stadium zal afwenden van de credietverlening (op de begroting 1952 staat reeds geen post voor credietverlening aan ambachtsbedrijven, alleen nog voor credieten aan kolonisten). Dan zullen in 1962 alle credieten wel zijn afbetaald of door het Gouvernement afgeschreven.

10 - *Lonen en salarissen*

Over de lonen en salarissen aan de autochthone bevolking werd reeds gesproken. De lonen en salarissen van de niet-autochthone werkers gaven uiteraard weer moeilijkheden. Vast staat, dat deze post aanzienlijk hoger moet zijn dan in 1952. Voor middenstands- en nijverheidsbedrijven, voor gemechaniseerde landbouw, mijnbouwkundige exploratie, houtaankap en visserij zullen in hoofdzaak hooggesalarieerde vaklieden worden uitgezonden. Daarnaast zullen bij een verhoging van de bedrijvigheid de thans op een minimumbasis levende kolonisten en gezinsleden van kolonisten betere levensvoorwaarden kunnen verkrijgen (voor zo ver zij althans niet algeheel onbruikbaar zijn). Ook het inkomen van de handel zal stijgen, hoofdzakelijk door de grotere omzet van de exporthandel. Een ruwe benadering van de percentages voor lonen in de verschillende vormen van bedrijvigheid leidde mij tot een bedrag van globaal driemaal het bedrag van 1952. Ik heb daarom het drievoud van 1952 aangehouden al blijft dit natuurlijk vrij willekeurig.

11 - *Winsten en afschrijvingen*

De winsten van kleine zelfstandigen, die deze winst grotendeels aan-

wenden voor eigen levensonderhoud, zijn weer begrepen in de lonen en salarissen van regel 10. Regel 11 geeft alleen de winsten en afschrijvingen van de grotere lichamen, die naar het buitenland worden getransfereerd. Zoals hierboven bij regel 6 reeds werd opgemerkt, is het in het totaalbeeld niet onredelijk de winst van deze lichamen op *f* 5,— miljoen te veronderstellen. Hiervan gaat echter *f* 2,— miljoen af aan vennootschapsbelasting; de rest zal grotendeels worden getransfereerd. Rekening houdend met de afschrijvingen, vooral van de K.P.M. of eventueel van een andere maatschappij, die wellicht in de toekomst het kustvervoer samen met of in plaats van de K.P.M. zal verzorgen, kom ik op een transfer van rond *f* 6,— miljoen.

12 - Goederen en diensten

Bij het toenemen van de bedrijvigheid zullen van het Gouvernement meer diensten worden afgenomen. De nijverheid zal meer electriciteit gebruiken, zij het ook, dat deze per eenheid goedkoper zal kunnen zijn door verbetering van de centrales, de handel zal meer briefport, meer telegrammen telefoonkosten betalen, de binnenlandse scheepvaart zal meer aan loods-, baken-, havengelden e.d. verschuldigd zijn, de veehouders zullen vee afnemen van het Gouvernements fokstation enz. Ten dele zal de stijging wellicht worden gecompenseerd door verlaging van de tarieven, daar het Gouvernement er toch waarschijnlijk op uit zal zijn deze zo laag mogelijk te houden. Daarom lijkt een verdubbeling van het voor 1952 gevonden bedrag voldoende.

Over de betaling van goederen en diensten aan de autochthone bevolking werd reeds gesproken.

Het cijfer voor import door niet-autochthone producenten heeft betrekking op kapitaalgoederen en op grond- en hulpstoffen. Uiteraard zal de toekomstige industrie zich in de eerste plaats richten op het verwerken van binnenlandse grondstoffen, hout en rotan voor de meubelmakerijen, klapperolie voor de zeepbereiding enz. Toch zal nog het grootste deel van de grondstoffen moeten worden geïmporteerd. Tegenover de import van kapitaalgoederen staan de buitenlandse investeringen, die ik op *f* 3,— miljoen geraamd heb. Een belangrijk deel hiervan gaat weg aan arbeidslonen, maar aan de andere kant zullen ook binnenlandse besparingen en afschrijvingen worden geïnvesteerd. Alles bijeen meen ik de import door niet-autochthone producenten op *f* 5,4 miljoen te mogen stellen.

TABEL 18 - NIET-AUTOCHTHONE CONSUMENTEN 1962

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Niet- auto- chthone produ- centen	Neder- land	Totaal
1. Salarissen en lonen	17.0		6.6	13.2		36.8
2. Pensioenen en andere uitkeringen	0.9					0.9
3. Transfer uit Nederland					0.8	0.8
Totaal	17.9		6.6	13.2	0.8	38.5

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Neder- land	Totaal
4. Directe belastingen	3.8				3.8
5. Indirecte belastingen	2.2				2.2
6. Andere betalingen aan het Gouvernement	1.2				1.2
7. Goederen en diensten	2.8	1.8	9.7	13.5	27.8
8. Transfer naar Nederland				3.5	3.5
Totaal	10.0	1.8	9.7	17.0	38.5

Inkomsten

Behalve de transfer uit Nederland zijn alle cijfers reeds besproken. Dit cijfer heb ik gesteld op het dubbele van 1952, omdat in de groep niet-autochthone consumenten zending en missie zijn begrepen. Bij de uitbreiding van de bestuursinvloed zullen zending en missie een zoveel ruimer arbeidsveld vinden, dat een verantwoord bewerken van dit terrein moet leiden tot hogere kosten. Het is misschien hier de plaats om er op te wijzen, dat een van de belangrijkste, zo niet de belangrijkste plicht, die Nederland en de gehele westerse Christelijke wereld hebben tegenover de Papoea, moet worden vervuld door zending en missie. Bij het contact van de Papoea met de westerse beschaving raken zijn vanouds overgeleverde onwrikbare geestelijke waarden stuk voor stuk aan het wankelen. Veel van zijn verworvenheden blijken waardeloos in het licht van het moderne kunnen; vele van zijn geheiligde zeden en gebruiken, zoals het als religieuze plicht beschouwde koppensnellen, zijn zelfs voor het meest tolerante westerse bestuur totaal onduelbaar. Bij een enigszins intensief contact van de Papoea met de westerse beschaving moet alle morele grond hem wel onder de voeten wegzinken en het resultaat is een losgeslagen individu, geneigd tot alle mogelijke excessen. Deze ontwikkeling is in vele opzichten onvermijde-

lijk; gelijk ook de ontwikkeling in andere streken aantoon¹⁾. Het enige wat wij hieraan kunnen doen en ook moeten doen is de Papoea tegelijk met de verworvenheden van de westerse cultuur de geestelijke grondslagen van deze cultuur bijbrengen. Velen beseffen tegenwoordig onvoldoende hoezeer het gehele complex van de westerse beschaving is geworteld in en doordrongen van de Christelijke leerstellingen. Zonder deze is de westerse beschaving echter niet alleen onbegrijpelijk, maar ook zinloos en voor niet-westerlingen zelfs levensgevaarlijk. Slechts wanneer de Papoea in het Christendom nieuwe geestelijke en morele bindingen kan krijgen, zal hij zonder schade het wegvallen van de oude waarden kunnen doorstaan.

Het werk van missie en zending mag daarom niet beschouwd worden als een soort liefhebberij van bepaalde westerse groepen, maar is het meest essentiële onderdeel van de taak van het Westen op Nieuw Guinea. Hierbij mag men zich niet laten afschrikken door een aanvankelijk gebrek aan begrip bij de Papoea. Verhalen als dat van een kerk, die leeg bleef, toen de tabaksuitdeling na afloop van de godsdienstoefening werd gestaakt, welk verschijnsel door de betrokkenen werd verklaard met de kernachtige mededeling: „No tobacco, no hallelujah!”, worden vaak verkeerd begrepen. Tenslotte heeft Europa het in bijna tweeduizend jaar ook nog niet zo ver gebracht in het Christendom. Kan men van de Papoea's na enkele tientallen jaren zo veel meer verwachten? Trouwens men behoeft niet bevreesd te zijn, dat missie en zending zich zo gemakkelijk laten ontmoedigen. Hun werk op Nieuw Guinea gedurende de eerste vijftig jaar heeft wel het tegendeel bewezen.

Uitgaven

4 - Directe belastingen

Uit de tabellen 6 en 13 heb ik kunnen vaststellen, dat de door de niet-autochthone consumenten betaalde directe belastingen in 1951 8½ % en in 1952 bijna 10 % van het totale inkomen bedroegen. Hierbij is er rekening mede gehouden, dat officieren en manschappen van leger en marine aan Nederland belasting betalen. De stijging van het percentage tussen 1951 en 1952 heb ik verklaard uit de verbetering van de perceptie. Bij het bezien van de tarieven van loonbelasting en inkomstenbelasting leek mij het percentage 10 als gemiddelde nog wat aan de lage kant. Ik neem aan, dat er aan de inning nog wel iets zal worden verbeterd. Bovendien heb ik hierboven bij de behandeling van regel 10 van tabel 17 verondersteld, dat het geldinkomen per hoofd van de niet-autochthone bevolking zal stijgen. Door de progressie wordt dan het gemiddelde percentage van de betaalde belasting ook iets hoger. Ik heb het voor 1962 op 12 % menen te moeten stellen. Uit de inkomstenkant van de tabel volgt dan het hier gegeven cijfer van f 3,8 miljoen.

¹⁾ Zie blz. 26.

5 - *Indirecte belastingen*

De invoer ligt in 1962 slechts weinig hoger dan in 1952. Daarom is het aan indirecte belastingen, in hoofdzaak bestaande uit invoerrechten en accijnsen, betaalde bedrag ook slechts weinig hoger.

6 - *Andere betalingen aan het Gouvernement*

Dit is de som van de posten „diversen” en „vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen” uit de rekening Gouvernement. Bij hogere personele kosten van het Gouvernement en bij bevolkingsuitbreiding behoort een iets hogere post diversen. Deze post heb ik verhoogd van f 0,5 miljoen tot f 0,6 miljoen.

Van de post vergoeding voor gebruik van gronden en gebouwen komt voor de niet-autochthone consumenten alleen de vergoeding van ambtenaren, die Landswoningen bewonen, in aanmerking. Aannemende, dat het in 1952 gelukt is om voldoende woningen van redelijke kwaliteit te bouwen, zal dit huurbedrag aanmerkelijk hoger moeten zijn dan in 1952. Nu is het veelal zo, dat ambtenaren zodanig slecht zijn gehuisvest, dat het Gouvernement zich terecht schaamt om voor deze krotten nog huur te verlangen. Ik heb het huurbedrag voor 1962 daarom op f 0,6 miljoen gesteld; het dubbele van 1952.

7 - *Goederen en diensten*

Het aan het Gouvernement betaalde bedrag is ongeveer 20 % hoger dan in 1952, wat wel zowat met de bevolkingsvermeerdering overeen zal komen. Wel verwacht ik, dat door verbetering van de „service” van de openbare nutsbedrijven het verbruik per hoofd zal toenemen, maar deze vermeerdering wordt waarschijnlijk gecompenseerd door vermindering van de tarieven.

De beide volgende cijfers werden hierboven reeds besproken.

De waarde van de import heb ik maar weinig hoger gesteld dan die in 1952, omdat ik verwacht, dat vele goederen niet meer zullen worden geïmporteerd, maar in het land zelf zullen worden geproduceerd. De toename van de consumptie verkrijgt men door de import plus de aankopen in het land zelf in 1952 en 1962 te vergelijken. Een stijging met ruim $\frac{1}{4}$ ten opzichte van 1952 leek mij inderdaad reëel.

8 - *Transfer naar Nederland*

Ik heb aangenomen, dat de besparingen gelijke tred zullen houden met de consumptie en daarom ook de transfer verhoogd met een kwart van het bedrag van 1952.

TABEL 19 - GOUVERNEMENT, GEWONE DIENST 1962

Inkomsten	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
1. Directe belastingen			1.2	2.8	3.8		7.8
2. Indirecte belastingen			1.8	8.4	2.2	2.3	14.7
3. Vergoeding voor ge- bruik van gronden en gebouwen (incl. cijns)				4.0	0.6		4.6
4. Rente en aflossingen van bedrijfscredieten							
5. Goederen en diensten		1.5	0.7	3.6	2.8	5.0	13.6
6. Diversen			0.2		0.6		0.8
7. Terugstorting voorge- schoten Indonesische pensioenen						0.9	0.9
8. Bijdrage van de Kapi- taaldienst							
9. Bijdrage van Nederland in het tekort							
Totaal		1.5	3.9	18.8	10.0	8.2	42.4

Uitgaven	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
10. Salarissen en lonen		4.5		17.0	0.4	21.9
11. Pensioenen, ondersteuning- en, enz.		0.0		0.9	0.1	1.0
12. Credieten aan bedrijven						
13. Goederen en diensten		1.0	4.5		12.0	17.5
14. Rente schuld aan Nederland					2.0	2.0
Totaal		5.5	4.5	17.9	14.5	42.4

De uitgaven van het Gouvernement zijn aan het begin van dit hoofdstuk reeds behandeld. De inkomsten kunnen bijna alle ontleend worden aan de tabellen 15 tot en met 18. Alleen de post goederen en diensten moet nog worden toegelicht.

Reeds bij de bespreking van de ontwikkelingsmogelijkheden werd hierover een en ander gezegd. Ik betoogde daar, dat het zeer wel mogelijk is, dat de export van hout vanwege het Gouvernement een bedrag van f 3,5 miljoen zal opleveren. Daarbij komen dan nog de andere diensten, die in buitenlandse valuta moeten worden betaald. Om te beginnen zullen de inkomsten verband houdende met de scheepvaart, dus baken-, loods-, havengelden e.d. bij een toenemende bedrijvigheid sterk oplopen. De

import is door het wegvallen van de importen ten laste van de kapitaaldienst weliswaar iets gedaald, maar daar tegenover staat ruim een verviervoudiging van de export, die waarschijnlijk per waarde-eenheid in tonnage veel omvangrijker is dan de import. Een verdubbeling van de inkomsten uit de scheepvaart, die in 1952 al tegen het half miljoen beliepen, lijkt dus verwachtbaar. Neem daarbij eventuele reparaties op de werf te Hollandia en inkomsten uit het radiotelegraafverkeer, dan is de raming van in totaal f 5,— miljoen voor goederen en diensten toch zeker binnen de grenzen van het mogelijke.

Boeken we inkomsten en uitgaven van de kapitaaldienst geheel pro memorie, omdat de aan het betoog ten grondslag gelegde praemissen verdere investeringen ten laste van de kapitaaldienst overbodig maken, dan zouden we in 1962 een geheel sluitende begroting hebben.

TABEL 20 - NEDERLAND 1962

Inkomsten	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
1. Salarissen en lonen	0.4					0.4
2. Pensioenen, ondersteuning- en, enz.	0.1					0.1
3. Goederen en diensten	12.0		11.6	5.4	13.5	42.5
4. Transfer naar Nederland				6.0	3.5	9.5
5. Rente van schuld aan Neder- land	2.0					2.0
Totaal	14.5		11.6	11.4	17.0	54.5

Uitgaven	Gouvernement gewone dienst	Gouvernement kapitaal dienst	Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Totaal
6. Bijdrage van Nederland in het tekort	nihil						nihil
7. Lening van Nederland		p.m.					p.m.
8. Transfer aan Leger en Marine			10.8				10.8
9. Restitutie voorgeschoten Indon. pensioenen	0.9						0.9
10. Indirecte belastingen	2.3						2.3
11. Goederen en diensten	5.0			10.8	11.9		27.7
12. Transfer uit Nederland					12.0	0.8	12.8
Totaal	8.2	p.m.	10.8	10.8	23.9	0.8	54.5

TABEL 21 - SAMENVATTING 1962

Van ↓	Aan→	Gouvernement		Leger en Marine	Auto- chthone bevol- king	Niet- auto- chthone produ- centen	Niet- auto- chthone consu- menten	Neder- land	Totaal
		gewone dienst	kapitaal dienst						
<i>Gouvernement</i>									
Gewone dienst					5.5	4.5	17.9	14.5	42.4
<i>Gouvernement</i>									
Kapitaaldienst									p.m.
Leger en Marine		1.5			0.8	1.9	6.6		10.8
Autochthone bevol- king		3.9				5.0		11.6	20.5
Niet-autochthone producenten		18.8			1.6		13.2	11.4	45.0
Niet-autochthone consumenten		10.0			1.8	9.7		17.0	38.5
Nederland		8.2		10.8	10.8	23.9	0.8		54.5
Totaal		42.4	p.m.	10.8	20.5	45.0	38.5	54.5	211.7

Na het voorafgaande behoeven deze beide tabellen geen toelichting meer. De suppositie's en ramingen leveren dus ook een sluitende betalingsbalans op.

Men zal zich er wellicht over verwonderen, dat uiteraard vage ramingen en veronderstellingen voor een jaar, dat nog zo ver in het verschiet ligt, zulke keurig kloppende cijfers kunnen opleveren. Dit ligt natuurlijk hieraan, dat ik ieder cijfer binnen zekere grenzen willekeurig kon bepalen en dan uiteraard binnen deze grenzen de cijfers zo heb gekozen, dat alles op elkaar aansloot. Ik wil er echter wel sterk de nadruk op leggen, dat ik nergens de grenzen gesteld door mijn basisveronderstellingen en de door deze bepaalde waarschijnlijkheden heb overschreden. In het gekozen systeem vormen de cijfers in belangrijke mate één geheel. Bij het opstellen heb ik wel zeer duidelijk gemerkt, dat een wijziging in één cijfer wijziging van tal van andere cijfers in de zelfde en in andere tabellen noodzakelijk maakt. Een onwaarschijnlijkheid of een te boude veronderstelling op één punt komt daardoor in de regel elders tot uitdrukking in een of meer cijfers, die apert met de waarschijnlijkheid in strijd zijn. Dit vormt de kracht van het gekozen systeem. Hoewel het hele systeem dus binnen zekere grenzen op fantasie berust, meen ik met zekerheid te kunnen stellen, dat alle cijfers liggen binnen de mogelijkheden.

VI - SLOTBESCHOUWINGEN

Het antwoord op de vraag of ontwikkeling van de thans reeds zichtbare mogelijkheden voldoende kan zijn om Nieuw Guinea een sluitende begroting en een sluitende betalingsbalans te bezorgen, luidt dus inderdaad bevestigend. Daarmede is niet aangetoond, dat de ontwikkeling ook inderdaad zó zal zijn en niet anders, maar wel, dat een sluitende begroting en betalingsbalans niet afhankelijk behoeven te zijn van spectaculaire nieuwe vondsten. En ik meen, dat ik bij de beoordeling van de mogelijkheden niet ongemotiveerd optimistisch ben geweest.

Degenen, wier werk het op dit ogenblik is de dagelijkse grote moeilijkheden te boven te komen, zullen dit waarschijnlijk niet direct beamen. De dagelijkse praktijk bevestigt immers nog steeds het gevleugelde woord van een vroegere opperhoutvester: „Op Nieuw Guinea valt nóóit iets mee!” Toch is er wel degelijk reeds een zekere vooruitgang te bespeuren, die men het beste ziet van een afstand. En tien jaar is een lange tijd. De mens is in het algemeen (en vele gezaghebbers op Nieuw Guinea zijn in het bijzonder) geneigd om te streven naar snelle resultaten; men wil de ontwikkeling forceren en het resultaat is veelal, dat de zaak in het honderd loopt, vooral op Nieuw Guinea. Bij de zeer beperkte middelen, die men tot nu toe heeft, zal men langzaam en bedachtzaam te werk moeten gaan; het een na het ander moeten aanvatten; niet het onmogelijke moeten willen. Dan komt men het verst en men komt in tien jaar een heel eind.

Ik geloof daarom niet, dat ik bij de beoordeling van de ontwikkelingskansen ergens de grenzen van het mogelijke heb overschreden. Waarschijnlijk zal de consciëntieuze Directeur van Financiën, die over tien jaar de Gouvernementsmiddelen beheert, mogelijkheden vinden om de uitgaven te drukken beneden het door mij aangenomen peil. Wellicht heb ik de exportmogelijkheden van hout en visconserven te hoog aangeslagen; het zou me daartegenover niet verbazen, als scherpziende ondernemers mogelijkheden zouden kunnen ontdekken, waaraan ik niet heb gedacht.

Nu is in het beschreven ontwikkelingsstadium Nieuw Guinea nog steeds niet onafhankelijk van de financiële steun van Nederland. Immers, de defensie-uitgaven worden door Nederland gedragen. Wil men in de toekomst inderdaad bereiken, dat Nieuw Guinea de Nederlandse Staat geen cent kost, dan zal men moeten streven naar een zelfde toestand als er

vóór de tweede wereldoorlog in Nederlandsch Indië bestond. De landmacht, het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger (K.N.I.L.) kwam geheel ten laste van dit gebiedsdeel, dat ook de kosten van de defensie ter zee, opgedragen aan de Koninklijke Marine droeg. In laatstgenoemde kosten betaalde Nederland echter een van jaar tot jaar vastgestelde bijdrage, omdat ook in de Indische wateren de Koninklijke Marine mede een taak uitoefende ten behoeve van Nederland. Politiek gesproken is de huidige toestand op Nieuw Guinea in vele opzichten de zelfde. Het landleger op Nieuw Guinea kan alleen maar dienen voor de verdediging van dit land; de Koninklijke Marine vervult mede een taak ten behoeve van Nederland. Daarmede houdt de parallel echter ook op. Vooral economisch bekeken is de situatie geheel anders. Het K.N.I.L. bestond voor het overgrote deel uit inheemsen, die op een totaal andere basis werden gesalarieerd en verzorgd dan Europeanen. Het leger op Nieuw Guinea bestaat uit onderdelen van het K.L.; voeding, kazernering, salariëring enz. liggen op Europees peil en zijn tamelijk wel uniform, dus ook voor het overigens kleine Papoea-bataljon. Het is te begrijpen, dat daardoor de kosten veel zwaarder drukken. Het is echter moeilijk het op een andere basis te doen. Een in alle opzichten zelfstandig Nieuw Guinea-leger van de sterkte van de thans aldaar gelegerde K.L.-onderdelen lijkt voorshands niet practisch. Bovendien is het stellig niet mogelijk dit aantal uit de schaarse Papoea-bevolking te recruteren. Zelfs wanneer men de bijdrage van Nederland in de kosten van de Koninklijke Marine stelt op de helft van het totaal, betekenen de defensieuitgaven, die tabel 15 tot basis hebben gediend, een onevenredig zware belasting van Nieuw Guinea. Uiteraard weer geheel afgezien van de mogelijkheid, dat in de toekomst een veel sterker defensieve macht noodzakelijk kan zijn.

Behalve de militaire uitgaven is ook de aflossing van de schuld aan Nederland een punt, dat het beeld ongunstig beïnvloedt. Bij de beschouwing van de Gouvernementsuitgaven in 1962 is wel rekening gehouden met de rente op de van Nederland ontvangen lening, maar nog niet met aflossingen. Het leek immers volstrekt niet onredelijk te veronderstellen, dat eerst in een verdere toekomst met aflossen zal moeten worden begonnen. Zou de Nederlandse Regering te spoedig aflossing van de geleende bedragen eisen, dan zou er óf weer een tekort op de gewone dienst ontstaan, óf voor de ontwikkeling essentiële uitgaven zouden achterwege moeten blijven. Het is dus van harte te hopen, dat de Nederlandse Regering in deze een soepele houding zal aannemen.

Inmiddels zal men het aflossen van de lening niet eindeloos kunnen uitstellen en de begroting, zoals ik die voor 1962 heb geschetst, laat een schuldaflossing, die dan toch minstens twee à drie millioen gulden per jaar zal vergen, niet toe.

Ik moet dus constateren, dat over tien jaar Nieuw Guinea nog niet zo ver kan zijn, dat het de van Nederland geleende gelden kan terug betalen.

Het zal zelfs van Nederland nog jaarlijks een bedrag van omstreeks f 20 miljoen nodig hebben voor defensie-uitgaven. Voor de schatkist is Nieuw Guinea dus nog altijd een debetpost.

De huidige toestand, dat Nieuw Guinea daarenboven voor het Nederlandse Deviezenfonds een debetpost is, zal waarschijnlijk wél tot het verleden behoren. Ik verwacht, dat Nederland alle copra van Nieuw Guinea zal blijven afnemen, maar dat de meerderheid van de andere producten een weg naar andere landen zal vinden. Van de export ter waarde van f 28,5 miljoen zal daarom waarschijnlijk niet meer dan een kwart of hooguit een derde naar Nederland gaan; de rest levert vreemde valuta op. Hiermede kan men dus bijna de helft van de totale import ad f 42,5 miljoen financieren. Dit moet wel genoeg zijn, want in 1950 kwam ondanks de eerste grote aankopen in Singapore nog bijna twee derde van de import uit Nederland en in 1951 iets meer dan twee derden. Het is dus zelfs waarschijnlijk, dat voor het Deviezenfonds Nieuw Guinea een actiefpost zal worden.

Tegenover de f 20 miljoen, die de Nederlandse belastingbetaler over tien jaar ten behoeve van Nieuw Guinea nog zal moeten opbrengen, staan ook zekere voordelen voor de Nederlandse volkshuishouding. De Nederlandse industrie vindt in Nieuw Guinea een markt, waar voor een waarde van tussen de 15 en 20 miljoen gulden aan goederen kan worden afgezet. Nederlands kapitaal en Nederlandse ondernemingsgeest hebben er een terrein, waar, zij het ook op kleine schaal, wel wat valt te verdienen. Het steunpunt Nieuw Guinea geeft de Nederlandse handel en scheepvaart waarschijnlijk de mogelijkheid in dat deel van de wereld zaken te doen, die anders niet tot stand zouden komen. Kleine voordelen, die stellig niet de economische bloei van Nederland garanderen, maar die toch niet helemaal verwaarloosd kunnen worden.

Vanzelf dringt zich nu ook de vraag op: Hoe zal de ontwikkeling verder gaan? Is de door mij veronderstelde toestand in 1962 een eindpunt of slechts een fase in een verder voortschrijdende ontwikkeling?

Met opzet heb ik mijn toekomstbeschouwingen beperkt tot een periode van ongeveer tien jaar, omdat over een verdere toekomst helemaal niets valt te zeggen. Ik heb mij in het vorige hoofdstuk toch al op zeer dun ijs gewaagd. Maar zelfs over de naaste toekomst kan men niet spreken zonder althans enige vage ideeën over de verdere ontwikkeling in het achterhoofd. Het beeld, zoals ik dat voor 1962 heb getekend, impliceert immers reeds allerlei ten aanzien van de verdere ontwikkeling. Mijn veronderstelling, dat particulieren bereid zullen zijn een bedrag van f 3 miljoen per jaar in Nieuw Guinea te investeren, dat het Gouvernement f 1,— miljoen per jaar zal besteden aan exploratiewerkzaamheden, zijn zinloos, als men niet achter het door mij beschreven stadium een verdere ontwikkeling ziet. Het is trouwens haast ondenkbaar, dat men in het geheel niet verder zal kunnen komen. Reeds de in het vorige hoofdstuk behandelde ontwikkelings-

mogelijkheden bieden op lange termijn veel meer dan er in circa tien jaar uit te halen is. Uitbreiding van het klapperareaal b.v. is in tien jaar tijd nauwelijks van betekenis; op lange termijn is wellicht de door Australisch Nieuw Guinea bereikte export van 45000 ton copra te overtreffen. Aanplant van agathis op de ontboste heuvels rond het Sentanimeer is stellig mogelijk, maar het duurt 40 à 50 jaar voordat hiervan belangrijke opbrengsten aan gom en hout kunnen worden verkregen. Aanplant van de Banda-noot kan een zeer belangrijke exportopbrengst geven, maar kost tijd. Vele experimenten zullen misschien mislukken, maar uiteindelijk zal men toch zover komen, dat de Papoea bevolking naast de voedselaanplant behoorlijke hoeveelheden exportproduct kweekt, misschien cacao, misschien rameh, misschien andere gewassen.

Dit zijn slechts enkele mogelijkheden voor verdere ontwikkeling, die zich al vaag aftekenen. Daarnaast *kunnen* zich nog tal van andere mogelijkheden voordoen. In deze wil ik VAN ECHHOUD volgen waar hij zegt: „is het irreëel a priori aan te nemen, dat alle onbekende factoren waardevol zullen zijn, het is minstens even irreëel aan te nemen, dat zij alle waardelóós zullen zijn”¹⁾). Persoonlijk verwacht ik daarom zeker, dat in een verdere toekomst het Gouvernement van Nieuw Guinea over voldoende middelen zal beschikken om de kosten van de defensie zelf te dragen en om de schuld aan Nederland af te lossen.

Op het nog onbekende terrein houdt de mijnbouw ontegenzeggelijk de meeste beloften in. Daarom moet ook reeds in de naaste toekomst rekening worden gehouden met deze beloften, speciaal bij het beschikken over de schaarse mankracht.

Het gebrek aan arbeidskrachten werd reeds in hoofdstuk II genoemd als een van de factoren, die de ontwikkeling van Nieuw Guinea in het verleden hebben belemmerd. In de toekomst zal deze factor meer nog dan de andere ongunstige omstandigheden zijn invloed op de verdere ontwikkeling doen gelden. Het eerste, wat iedere ondernemer, die overweegt op Nieuw Guinea iets te beginnen, zich zal afvragen is: Kan ik voldoende mankracht vinden om het kapitaal, dat ik moet investeren rendabel te maken? Luidt het antwoord ontkennend, dan ziet het er voor het voorgenomen project niet te best uit. Te vaak vergeet men in Nederland welke risico's er aan kapitaalsinvesteringen in een tropisch gebied zijn verbonden. Ook op Java, waar de omstandigheden toch exceptioneel gunstig waren, waar de grond tot de allerbeste ter wereld behoort, waar een ongelimiteerde hoeveelheid goedkope mankracht was te krijgen, zijn tal van ondernemingen mislukt. En daar waar de onderneming slaagde, was zelfs onder de genoemde gunstige omstandigheden het rendement van het kapitaal op de lange duur eer lager dan hoger dan bij investering elders.

Maar mogen het Nederlandse publiek en de Nederlandse journalist dit

1) t.a.p. blz. 258.

vergeten, de ondernemer heeft een beter geheugen. Daarom is het van zo overwegend belang, dat uit de arbeidsreserve economisch geput wordt.

Nu is het natuurlijk in het geheel niet uitgesloten, dat in de toekomst arbeidskrachten van buiten kunnen worden aangetrokken. Om te beginnen zullen tot in de zeer verre toekomst de hoogsalarieerde technische en andere leidinggevende krachten van buiten Nieuw Guinea moeten komen. De moeilijkheden beginnen met de ongeschoolde en geoefende arbeiders. Europeanen en Indo-Europeanen komen hiervoor niet in aanmerking, omdat hun levensstandaard een minimumloon vereist, dat geen concurrentie toelaat met productiegebieden, waar met Aziatisch personeel wordt gewerkt. Er zijn voor de toekomst allerlei andere mogelijkheden denkbaar. Is een goede nabuurschap met Indonesië eenmaal tot stand gekomen, dan kan men daar wel enig personeel werven. Zelfs bij de best denkbare verhouding zal men er echter steeds op bedacht moeten blijven, dat Nieuw Guinea niet „sich selbst annexiert”. Dus eventueel wel Indonesische arbeiders op korte contracten, maar niet te veel blijvers. Een economisch nog betere oplossing, die echter ook bedenkelijker politieke consequenties heeft, is het aantrekken van Japanners. Dit zijn voortreffelijke werkkrachten, maar het laatste woord hierover is aan de politicus, niet aan de econoom. Ook het aantrekken van Chinese koelies is politiek niet geheel ongevaarlijk. Bovendien is het werken met Chinezen een zeer apart vak, dat slechts weinigen verstaan. Er zijn stellig nog vele andere mogelijkheden, maar aan iedere import van vreemde arbeidskrachten zitten zeer vele consequenties en vaak bezwaren. Veel beter zou het zijn, wanneer men de mogelijkheden kon ontwikkelen uitsluitend met de werkkracht van de kinderen des lands, uiteraard rekening houdende met de meest wenselijke ontwikkeling van de Papoea tot kleine landbouwer.

Aangezien het probleem van de werkkrachten straks beheersend wordt voor de ontwikkeling van Nieuw Guinea wil ik hierbij nog even langer stilstaan. Bij het opstellen van de tabellen voor 1962 heb ik gedaan, wat iedere verstandige Regering op Nieuw Guinea ook zal moeten doen, n.l. ieder project zorgvuldig getoetst op het benodigde aantal arbeiders. Wanneer de ontwikkeling inderdaad zo zou gaan als ik in de tabellen heb verondersteld, is er dan nog een reserve aanwezig waaruit de mijnbouw zijn arbeiders zou kunnen putten?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zullen we de aantallen autochthone arbeiders, die in de in het vorige hoofdstuk besproken tabellen zijn verondersteld werkzaam te zijn in de westerse sfeer, moeten vergelijken met de aanwezige arbeidsreserve, waarover in hoofdstuk II werd gesproken.

De aantallen geïmpleceerd in de tabellen voor 1962 waren de volgende:

Gouvernementsambtenaren	2.500
arbeiders werkzaam voor het Gouvernement	800
arbeiders werkzaam voor leger en marine	300
arbeiders werkzaam voor niet-autochthone producenten	1.700
huispersoneel	700
arbeiders van de N.N.G.P.M.	4.200
	<hr/>
Totaal	10.200

De genoemde aantallen, die uiteraard slechts dienen om de gedachte te bepalen, zijn op één na reeds besproken bij de desbetreffende tabellen. Alleen de arbeiders van de N.N.G.P.M. moeten hier nog worden behandeld. Nu ontmoeten we hier een hoogst onzeker punt. Ultimo 1950 werkte de N.N.G.P.M. met een totaal personeel van (exclusief de employé's) 4500 man, waarvan 2100 Papoea's. Begin 1952 was dit aantal opgelopen tot 5900 man, waarvan 3600 Papoea's. Hierin zit dus een sterke stijging. Blijkbaar heeft vergrote activiteit van de N.N.G.P.M. uitbreiding van het personeel noodzakelijk gemaakt. Het ligt voor de hand, dat de nieuw aangetrokken arbeiders geen Indonesiërs maar Papoea's waren, omdat door de slechte verhouding met de Republiek het aantrekken van Indonesische werkkrachten op grote moeilijkheden stuitte. Zelfs voor Indonesische arbeiders, die met verlof waren geweest, was het moeilijk voor hun terugkeer naar Nieuw Guinea een exit-permit te verkrijgen. Ook de immigratie autoriteiten op Nieuw Guinea maakten vele moeilijkheden, omdat zich tussen nieuw aangekomen Indonesische arbeiders, maar al te vaak politiek ongewenste elementen verscholen. Dat men in de loop van 1951 ondanks de uitbreiding van het totale personeel een kleine vermindering van het aantal Indonesische werkkrachten constateert, behoeft daarom niet te verbazen.

Wil men de lijnen naar de toekomst door trekken dan komt men voor tal van vraagpunten te staan. In de eerste plaats is er de vraag, hoe groot het totale personeel van de N.N.G.P.M. over tien jaar zal zijn. Uiteraard kan men niet elk jaar een uitbreiding verwachten als in 1951. In de tabellen ben ik uitgegaan van een behoorlijke uitbreiding van de huidige exploitatie. Voor deze exploitatie zullen werkkrachten nodig zijn, maar daar staat tegenover, dat de exploratiewerkzaamheden geleidelijk zullen verminderen, waardoor arbeiders vrijkomen voor de exploitatie. Hoeveel er in totaal nodig zullen zijn, kan ook de N.N.G.P.M. zelf onmogelijk raden. Om er toch een slag naar de slaan, wil ik veronderstellen, dat met een personeel van 7000 man zal worden gewerkt.

Een tweede vraag is dan, hoeveel van dit aantal Papoea's zullen kunnen zijn. De overgrote meerderheid van de autochthone werkkrachten thans in dienst van de N.N.G.P.M. heeft een contract van één jaar, na afloop waarvan de arbeiders terugkeren naar hun dorpen om door anderen te worden vervangen. Het spreekt wel vanzelf, dat zij daardoor niet verder

komen dan de meest eenvoudige bezigheden, omdat de tijd voor scholing en zelfs voor oefening veel te kort is. Wel heeft de N.N.G.P.M. een eigen vakschool speciaal voor autochthonen, maar het is moeilijk hiervoor leerlingen met een voldoende vooropleiding te krijgen. Een en ander brengt mede, dat de geschoolde en geofefende arbeidskrachten meest niet-autochthonen zijn. In de toekomst zal men stellig een groeiend aantal vaklieden van Papoea landaard kunnen verwachten, maar snel zal dit aantal zeker niet kunnen toenemen. Ook over tien jaar zal dus de meeste „skilled labour” nog uit Indonesië moeten komen. Zouden we de huidige verhouding tussen autochthonen en niet-autochthonen aanhouden, dan zouden in de toekomst een 4200 Papoea's bij de N.N.G.P.M. in dienst zijn, welk cijfer hierboven werd opgenomen.

Nu kan men niet het gevonden totaalcijfer van 10.200 zonder meer stellen naast de in hoofdstuk II gevonden arbeidsreserve. Immers, deze valt uiteen in drie verschillende groepen: de arbeiders, die overal te werk gesteld kunnen worden, de arbeiders, die op niet meer dan twee dagreizen van de kampong te werk gesteld kunnen worden en tenslotte diegenen die alleen plaatselijk werk kunnen verrichten. Ook het gevonden totaalcijfer van tewerkgestelden moet dus in deze drie groepen worden verdeeld.

Het is stellig mogelijk ook hier een slag naar te slaan. Hierbij doet zich echter nog een bijzondere moeilijkheid voor. Waar moet men de geheel uit de eigen gemeenschap losgemaakte personen bij indelen? De Papoea's, in vaste ambtelijke dienst, de kantooroppassers, klerken, politiemannen, vele huisjongens, de meeste vaklieden met een diploma van de ambachtsschool en vele anderen zijn zo intensief in contact gekomen met de westerse beschaving, dat zij in de regel in de eigen dorpsgemeenschap noch willen noch kunnen terugkeren. Zij hebben zich met hun gezinnen gevestigd in of bij de westerse bevolkingscentra en vormen een groep apart. Voor hen is zeker niet een agrarische toekomst weggelegd en daarom vallen zij als groep buiten de boven aangeduide driedeling. Dit zelfde geldt ook voor de onderwijzers, die weliswaar in de regel wonen in de kampong, maar daar als exponenten van de westerse beschaving toch een zeer uitzonderlijke plaats innemen en niet geacht kunnen worden deel uit te maken van de eigen gemeenschap. Minder dan de ongeschoolde arbeiders wordt deze groep bedreigd door de gevaren van het contact met de westerse beschaving. De aanpassing heeft zich goeddeels reeds voltrokken en velen zijn reeds tamelijk hecht geworteld in de Christelijke beginselen. Toch zijn ook bij deze groep vele symptomen van een labiel geestelijk evenwicht te constateren en blijft straffe en verstandige leiding zeer noodzakelijk. Ook zal men er voor dienen te waken, dat deze groep te groot wordt. Dat deze groep er is, is echter zeer belangrijk, omdat in het bijzonder uit haar de politieke leiders en de intellectuelen van de toekomst zullen voortkomen.

Bij het confronteren van de bovengenoemde cijfers van tewerkgestelden met de arbeidsreserve leek het mij het beste de thans besproken groep eerst

af te trekken van het totaal en daarna de aantallen werfbare mannen te berekenen.

In onderstaand overzicht heb ik onder I gezet de arbeiders, die ver van hun eigen woonplaats werken; onder II diegenen, die niet verder dan 2 dagreizen van hun kampong verwijderd zijn; onder III diegenen, die in het kampongverband blijven en plaatselijk werk doen en onder IV tenslotte de groep, die losgemaakt is uit de oorspronkelijke levensgemeenschap.

	I	II	III	IV	Totaal
Gouvernementsambtenaren				2500	2500
Gouvernements arbeiders	400	200	200		800
arbeiders leger en marine	100	200			300
arbeiders bedrijven	500	700	300	200	1700
huispersoneel	200	400		100	700
arbeiders N.N.G.P.M.	3500	200		500	4200
Totaal	4700	1700	500	3300	10200

Bij dit overzicht zij het volgende opgemerkt.

De Gouvernementsambtenaren, die vrijwel alle een levenspositie hebben bij het Gouvernement, heb ik alle tot de groep IV gerekend. De voor het Gouvernement werkzame arbeiders zullen voor de grotere „steden” en wel speciaal voor Hollandia voor een belangrijk deel in andere streken moeten worden geworven. Op de kleinere plaatsen zal men met plaatselijke krachten kunnen volstaan. Leger en Marine werken over het algemeen nogal veel met mensen uit de buurt. Te Hollandia hebben zij echter ook wel krachten van elders nodig.

Een klein deel van de werknemers der westerse bedrijven, n.l. de geschoolde vaklieden, moet tot groep IV worden gerekend. Vooral in de bosbouw zullen vrij veel arbeiders ver van huis werken. Een in de toekomst belangrijke groep als de in dienst van de handelaren werkzame sorteerdere van de bevolkingsproducten zal daarentegen geheel in de kampong kunnen blijven. Door de zuigkracht van de steden op het achterland zullen over het algemeen relatief veel arbeiders van de bedrijven ook tot groep II behoren.

In de grotere bevolkingscentra is het huispersoneel veelal van elders aangevoerd al levert het achterland ook wel een deel. In de kleinere plaatsen werkt men vrijwel steeds met lokale krachten.

De N.N.G.P.M. tenslotte kan plaatselijk slechts weinig mensen aantrekken en moet de overgrote meerderheid elders werven. Ik heb het aantal geschoolde vaklieden op 500 gesteld. Heel veel meer zullen in tien jaar op de vakschool van de N.N.G.P.M. niet een vak leren en in dat vak blijven. Ook enig administratief personeel zal over tien jaar wel bij deze groep behoren.

Wanneer we nu naast deze cijfers de arbeidsreserve stellen, moeten we aannemen, dat in tien jaar tijd de laaglandbevolking in bestuurd gebied, door uitbreiding van de bestuursinvloed over een groter deel van het land, groter is geworden. Ik neem aan, dat het totale zielenaantal ca 300.000 zal bedragen, waaronder 75.000 werkbare mannen. Van dit getal moet dan allereerst het totaal van groep IV worden afgetrokken: restant 72.000 (feitelijk 71.700). We krijgen dan 5 % van 72.000 = 3.600 arbeiders, die overal mogen werken; 5 % van 72.000 = 3.600 arbeiders, die binnen twee dagreizen afstand van hun dorp moeten blijven en 15 % van 72.000 = 10.800 arbeiders, die plaatselijk werk mogen doen.

Het voor groep I gevonden cijfer moet echter nog worden aangevuld met het extra contingent arbeiders, dat kan worden weggetrokken uit de streken, die beslist geen agrarische toekomst hebben. Daar dit vaak relatief dicht bevolkte streken zijn, kan men dit extra contingent minstens op 2000 man stellen. We krijgen dan naast elkaar:

	beschikbaar	gebruikt	reserve
groep I	5600	4700	900
groep II	3600	1700	1900
groep III	10800	500	10300

De arbeiders, die overal heen gebracht kunnen worden, zijn dus reeds voor een belangrijk deel gebruikt in 1962. Arbeiders, die in of dichtbij hun woonplaats kunnen worden ingezet, zijn er meer beschikbaar. Dit resultaat was ook wel te verwachten en wordt in belangrijke mate beïnvloed door de N.N.G.P.M., die in doorgaans dun bevolkte streken werkt.

De gegeven cijfers zijn slechts om de gedachten te bepalen en het is daarom uitermate riskant om er conclusies uit te trekken. Het is wel zeer noodzakelijk op korte termijn onderzoeken te entameren teneinde de bovengebruikte ruwe schattingen door reële gegevens te kunnen vervangen. Toch wekt het onderzoek wel het vermoeden, dat er voor enige niet al te arbeidsintensieve mijnbouwprojecten nog wel een zekere arbeidsreserve beschikbaar is; zeker als de exploitabele delfstoffen in een dichtbevolkte streek worden gevonden. Het onderzoek wijst echter wel zeer duidelijk uit, dat men tot in de verre toekomst uitermate zuinig zal moeten zijn met de arbeid. Wat aan mechanisatie en „laboursaving devices” mogelijk is moet worden toegepast. Ook zal het Gouvernement het oefenen van toezicht op het gebruik van arbeidskrachten niet lang meer kunnen uitstellen, teneinde zeker te stellen, dat van de schaarse mankracht een zo economisch mogelijk gebruik wordt gemaakt. Projecten op het gebied van de ondernemingslandbouw, die veel mankracht vragen b.v. rubber- of koffieplantages, zal het Gouvernement daarom niet mogen toestaan, zolang niet vaststaat, dat de beschikbare arbeiders niet beter in de mijnbouw gebruikt kunnen worden. Wellicht zal men hierdoor de ontwikkeling

met enkele jaren vertragen, uiteindelijk zal dit echter het meeste voordeel opleveren. Wel blijkt hier echter de noodzaak om met de exploraties zoveel mogelijk spoed te betrachten. Mochten deze onderzoeken onverhoopt niets opleveren, welnu, dan maakt de ondernemingslandbouw weer een betere kans.

Ik moge er hier nog even aan herinneren, dat het grootste deel van de Papoea bevolking, de bergpapoea's, in het bovenstaande geheel buiten beschouwing is gelaten. Voor eventuele projecten in het gebergte is dus nog een ruime arbeidersreserve beschikbaar. En mocht bij onderzoek blijken, dat de bergpapoea zonder schade voor zijn gezondheid in het laagland te werk gesteld kan worden, dan zou een van de ernstigste problemen van Nieuw Guinea in belangrijke mate zijn opgelost.

Tot slot wil ik nog even stil staan bij de vraag of aan het van 1962 geschetste beeld nog bepaalde veronderstellingen ten aanzien van het beleid van de Nederlandse Regering ten grondslag liggen. Dit is inderdaad het geval, want als men de vijf praemissen, waarvan ik ben uitgegaan, beziet (blz. 108) blijkt, dat twee van de vijf niet of nauwelijks zijn te beïnvloeden (de wereldconjunctuur heeft Nederland niet in de hand en het particulier initiatief kan men stimuleren, maar niet dwingen), dat de laatste praemisse alleen dient om de beschouwingen binnen de grenzen van het thans overzienbare te houden, maar dat de praemissen 1 en 4 wel degelijk een bepaald beleid van de Nederlandse Regering veronderstellen.

Over de praemisse ten aanzien van de politieke status kan ik kort zijn, omdat deze materie ligt buiten het economisch terrein en dus valt buiten het kader van deze studie. Het is, zoals ik reeds in de inleiding betoogde, een kwestie van Nederland's verantwoordelijkheid voor de primitieve bewoners van Nieuw Guinea. Over deze verantwoordelijkheid kan men uiteraard van mening verschillen. Persoonlijk ben ik er van overtuigd, dat Nederland beter dan Indonesië de Papoea kan binnenvoeren in de moderne wereld. Zou de Nederlandse Regering deze overtuiging tot de hare willen maken, dan is het een dringende noodzakelijkheid, dat aan alle onzekerheid omtrent de politieke toekomst van Nieuw Guinea ook definitief een einde wordt gemaakt. Zolang iemand kan twijfelen aan de bedoelingen van Nederland ten opzichte van Nieuw Guinea zal met de economische ontwikkeling van dit gebied zelfs geen begin kunnen worden gemaakt.

De tweede praemisse, die een zeker beleid van de Nederlandse Regering veronderstelt, is praemisse 4. Ik meen te hebben aangetoond, dat met de ontwikkeling van Nieuw Guinea, althans voorlopig, geen zeer grote bedragen behoeven te zijn gemoed. Degenen, die in dit verband over miljarden spreken, verliezen de realiteit uit het oog. Om het door mij geschetste toekomstbeeld te verwerkelijken zal een lening van ca f 50 miljoen nodig zijn benevens een jaarlijkse bijdrage à fonds perdu in het tekort van Nieuw Guinea van in de orde van grootte van f 10 miljoen gedurende een

jaar of tien. Hierbij komen dan nog de militaire uitgaven. Dit zijn naar mijn stellige overtuiging geen bedragen, die niet ook het verarmde Nederland zal kunnen opbrengen. En het is een goede belegging, want is de Nederlandse Regering niet bereid, deze bedragen te fourneren, dan is het bepaald uitgesloten, dat Nieuw Guinea binnen afzienbare tijd een sluitende begroting heeft. Uiteindelijk zal dit gewest Nederland dan aanmerkelijk meer geld kosten.

A PROVISIONAL INQUIRY INTO THE ECONOMIC PROSPECTS IN NETHERLANDS NEW GUINEA

SUMMARY

I - Introduction

The Netherlands and Indonesia have not yet reached an agreement about New Guinea. In the controversy the Indonesians show themselves unanimous in their wish to acquire sovereignty over New Guinea, though it is to be doubted if the masses of the Indonesian population have any clear notion about the issue. On the Netherlands' side opinions are divided.

To avoid misunderstanding it is emphasized that the „New Guinea problem” does not constitute an economic problem for the Netherlands. The natives of New Guinea whose development has not advanced beyond the neolithic stage, are among the most primitive people of the world. After innumerable centuries of total isolation the sudden contact with modern civilisation though unavoidable, may well prove dangerous to them, and without a strict and wise guidance may even threaten their very existence. By annexing western New Guinea in the first quarter of the 19th century the Netherlands have undertaken the responsibility for the wellbeing of the indigenous population of this territory. This responsibility cannot now be shirked and it is up to the Dutch to introduce the Papua into the modern world.

There is no reason to suppose that the decision taken about New Guinea at the Round Table Conference was based on economic considerations, and it may be taken for granted that neither losses or gains in New Guinea nor the safeguarding of economic interests in Indonesia will determine the future policy of the Netherlands Government. Nevertheless it is interesting to inquire into the possible economic consequences of a continued Dutch sovereignty over New Guinea. Moreover, many of the arguments used in the discussion of the New Guinea problem among the Dutch are of an economic nature. These arguments are hardly ever based on facts, because there is so very little known about western New Guinea. Generally the blackest pessimism prevails, while on the other hand many individuals and groups give way to an unbounded optimism. It stands to reason that truth must be somewhere in between these extremes but it is not so easy

to be more specific. Only a part of the country is covered by the administration; the other areas are economically speaking *terra incognita*. Besides, very little information is available about the territory under control.

The only generally known facts are that the Government budget closes with a relatively large deficit which is made up by the Netherlands Government, that imports are very much in excess of exports and that a loan of some D.fl. 40 million is negotiated to supplement the worn out and insufficient material equipment.

But is this state of affairs which seems to justify a pessimistic view permanent or can an improvement be expected in the near future? More specifically, is it possible to reach an equilibrium in the balance of payments and a balanced budget without financial assistance of the Netherlands? To find an answer to this question is the chief aim of the paper.

II - *New Guinea before 1950*

HISTORY Though New Guinea had been discovered in the beginning of the 16th century it did not arouse any serious interest until the beginning of the 20th century. It had been annexed by the Netherlands as early as 1824 but it was not until 1898 that the first two Government posts were established. The mission started its activity in 1855, at first with exceptionally little success. Since the beginning of the 20th century many exploration parties scoured the country but the administration kept mostly to the coast.

When considering the economic development one must bear in mind the dualistic nature of the New Guinea economy. Two entirely different economic systems, the Papuan neolithic system and the modern western system are meeting face to face, without however intermingling to any extent.

PAPUAN ECONOMY It is difficult to give a general characteristic of the Papua because the many tribes differ greatly in practically every respect. None of the tribes have any knowledge of metal-work, pottery or weaving, and the people live in small selfsupporting communities.

The first economic contact with the outer world was made through the trade in plumage of the birds of paradise. After this trade had been prohibited a small quantity of other goods, mostly forest products, was sold to non-indigenous merchants.

WESTERN ECONOMY Chinese shopkeepers were the first non-indigenous settlers in New Guinea. Some of these exploited tiny coco-nut estates. After the first world-war a few German settlers came over from the former German part into the Dutch territory. Trials to settle

Eurasian colonists as small-scale farmers ended in disaster, chiefly because of a deficient organization. A few companies started agricultural estates but before 1942 no estates had progressed beyond the experimental stage. Only the mineral oil exploration looked promising, though here also the production stage was not yet reached when war broke out.

REASONS FOR THE SLOW DEVELOPMENT

There are five factors chiefly accountable for the slow development of western New Guinea.

1 - Vast swamps and steep mountains hamper communication.

2 - The soil is not extremely fertile and leached by the heavy rains.

3 - The lowlands are badly infested with malaria.

4 - The country is so thinly populated that there is a serious shortage of labour.

5 - It is difficult to acquire plots because the indigenous population considers even waste land as subject of certain unalienable rights.

The difficulties mentioned were not so great in themselves but retarded progress chiefly because conditions in the other islands of the Indian archipelago were so much better.

THE WAR AND ITS CONSEQUENCES

The Japanese occupation put a stop to all western activity. After the liberation by the allied armies in 1944 who built a few enormous warbases on the northcoast, New Guinea once again came into a backwater. The Netherlands East Indies torn by internal strife could not spare any attention for this „underdeveloped territory” and only the oil-company resumed its work.

III - *The years after the transfer of sovereignty*

The new government was determined to boost the New Guinea economy but in this policy was greatly hampered by the consequences of the separation from the rest of the former Netherlands East Indies.

1 - A new administrative body had to be built up.

2 - The enormous increase of the non-indigenous population brought about a shocking shortage of houses that had to be remedied.

3 - The channels by which imports had hitherto reached New Guinea were cut. Only by granting a monopoly to one firm the supply could be restarted. Local produce was also insufficient for the increased population.

4 - For the export trade too, new channels had to be found. Moreover, production was very low owing to a lack of inducements goods and coastal shipping facilities.

5 - Transports and communications had to be put on a new footing.

6 - A new currency was introduced, the New Guinea guilder at par

with the Dutch guilder. Transfer between Holland and New Guinea and vice versa was freed from restrictions. The Netherlands Foreign Exchange Fund supplied the necessary foreign exchange under a strict supervision of the Netherlands authorities.

The Netherlands Government has agreed to supplement the budgetary deficit. Because payment is made in Dutch guilders there arises the unique situation that the budgetary deficit constitutes the chief source of foreign exchange.

7 - The oil-company, the N.V. Nederlandsch Nieuw Guinee Petroleum Maatschappij (N.N.G.P.M.) provides all foreign exchange it requires itself, in return it is allowed to retain the foreign exchange proceeds of oil-exports. The company imports all requirements of its numerous employees itself, and is in practically all respects selfsupporting.

IV - *Quantitative analysis of the present economy*

The description of events has not thrown any light on the quantitative relations. To do this single statistics might be used. It is better however to combine the statistics into a system of national accounts, because that gives an insight in the mutual interrelations. The system of national accounts has been developed in western countries and is based on a money-economy proper. But New Guinea is a country with a dualistic economy, where a very large part of economic activity is carried on without the intermediary of money. It might be possible to attribute a money value to transactions in that sphere but this value would be highly fictitious. Therefore the inquiry was limited to the western sphere, and only the money-transactions of the indigenous population in that sphere were taken into account.

Even with this limitation a quantitative analysis was not at all easy because of a lack of data. New Guinea has not yet got a statistical apparatus therefore statistical information is very scarce. Besides, one cannot go back to a year about which all the information has been published, because the inquiry must concern a year after the transfer of sovereignty. One of the chief sources of available information is the Government budget and unfortunately the published budget for 1950 was computed with an insufficient knowledge of the facts, so that it does not give a clear picture of what really happened. Therefore the year 1951 had to be taken as a starting point though with a few exceptions there were no real data but only estimates available.

Owing to the said lack of data the national accounts had to be drawn along very simple lines indeed. The chosen groups are the following: 1. Government; 2. army and navy; 3. the Netherlands (this account is the balance of payments); 4. indigenous population; 5. non-indigenous producers; 6. non-indigenous consumers. All accounts are drawn up in millions of guilders to one decimal place.

The various accounts are to be found on the pages 72, 79, 80, 81, 86, 87, 88, 89 and 90.

Unfortunately there was not sufficient information to base each set of figures on separate and independent data. Therefore there is an insufficient check which leads to a high margin of possible error.

Though only the Government budget and estimates for the other factors are available for the year 1952 accounts were drawn up for that year also. These accounts are to be found on the pages 93, 94, 97, 98, 100, 101, 102, 103 and 104.

The tables show that New Guinea has a budget which is far from balanced as the Netherlands subsidy in 1952 is still nearly equal to the whole of tax returns.

V - Future developments

A positive statement about developments in the future is evidently impossible. On the basis of the foregoing analysis it is possible however to ascertain how development of the possibilities that are now visible might influence the balance of payments and the budget. Thus an answer might be found to the chief question: is equilibrium possible in a foreseeable future.

Therefore accounts have been drawn up similar to the accounts for 1951 and 1952 for a future year, which for arguments' sake has been called 1962. The accounts are based on the following assumptions:

1 - That the uncertainty about the political future no longer hampers private enterprise.

2 - That a sufficient number of entrepreneurs are willing to develop the economic possibilities.

3 - That export-prices though lower than in 1951 are still reasonable and that import-prices remain on the same high level.

4 - That the Government's material equipment will then be sufficient.

5 - That no major new projects require large investments by the Government.

Starting from these assumptions the now visible possibilities are:

Exports of native produce can be increased to a value of some fl. 15 million.

Estate-agriculture can hardly be expected to contribute materially to exports in ten years time.

The yields of forestry may be about fl. 3,5 million for the Government and about fl. 5 million for private enterprise.

Small-scale farming by European and/or Eurasian colonists shall probably not have progressed beyond the experimental stage.

Tunny-fishing together with a cannery may bring in fl. 4 million and the production of dried fish another fl. 0.5 million.

The founding of small scale factories producing for home-consumption

may be expected. A small export of goods processed from local raw materials (e.g. sago) is also possible.

A Government ship-yard for repairs may render services to foreign ships.

Prospects for mining are favourable but it is yet too early to bring any yields from mining into the picture. Only an increased production of mineral oil by the N.N.G.P.M. may be expected.

The accounts based on the foregoing are to be found on the pages 125, 126, 129, 130, 135, 138, 139 and 140.

VI - *Concluding remarks*

The tables show a balanced budget and an equilibrium in the balance of payments. This does not mean that this result is to be expected with any certainty or probability in ten years time but only that such a result is possible without any spectacular new discoveries. Though the figures are as a matter of course largely based on fantasy positively nowhere the limits of the possible have been passed.

In the sketched stage of development New Guinea will still be dependent upon the financial assistance of the Netherlands because it will not yet be able to finance its military expenditure. Besides, redemption of the Netherlands' loan will not yet be possible. But the picture drawn of the year 1962 is only a stage in a further development that cannot now be assessed. It is not at all impossible that in a further future New Guinea will be entirely independent financially from the Netherlands Government.

It will be necessary in an early stage to bear in mind the requirements of this further development, especially when using the available manpower. For the future mining is the most promising for a speedy development and therefore it is extremely important to leave manpower in reserve for future mining-projects. If necessary projects in the field of agriculture requiring much labour must be postponed until it is certain that the labour required cannot be used to more advantage in mining.

Only a minority of the male population can be recruited for labour with the western enterprises, because:

a - by drawing away too large a number of able-bodied men not only the village-economy, but also the entire social structure is disorganized;

b - the impact of modern civilisation can much better be withstood in the own village community.

The Government therefore aims at educating the indigenous worker to be an independent small-scale farmer rather than a wage-earner.

Experience under more or less similar conditions in Africa has shown that 5 % of the men can be recruited for labour elsewhere, another 5 % can be put to work within a radius of not more than a two days journey from the village while another 15 % can do work locally without damaging the social and economic structure. The exact number of the population of

New Guinea has not yet been ascertained. The calculation on page 149 is based on extremely rough estimates of the male population. This calculation (for what it is worth) shows a slight reserve for mining or eventually for estate-agriculture after 1962. The mountainpapuas have not been taken into consideration because it is doubtful if these can be transported to the lowlands without serious damage to their health. For projects in the central mountains there is thus a considerable reserve of labour.

Finally it must be stated that two of the assumptions on which the calculations for 1962 are based presuppose a certain policy of the Netherlands Government, t.w. the assumptions 1 and 4.

The question of the future political status could not be discussed at length because it is not an economic question, though it is not an arbitrary supposition that the Dutch are more able to lead the Papua into the modern world than the Indonesians are. If the Netherlands Government should come to share this opinion it is absolutely necessary that not the slightest doubt is left about its intentions because the least uncertainty is prohibitive for economic development.

As regards the assumption about the material equipment of the New Guinea Government, it is shown that no very great sums will be needed. Impoverished as Holland may be the sums required will not be beyond its capacity. If the Netherlands Government should not be willing to supply the necessary money, a loan of some D.fl. 50 million, a yearly gift of round about D.fl. 10 million for about ten years in addition to the military expenditure, an equilibrium in budget and balance of payments will be out of the question and thus in the long run New Guinea will cost the Netherlands very much more.

**BEVOLKINGSCIJFERS VOOR HET ONDER BESTUUR
GEBRACHTE GEBIED VAN NEDERLANDS
NIEUW GUINEA PER ULTIMO 1950**

Ressort (afdeling)	Papoea's	Euro- peanen	Indo- nesiërs	Vreemde Ooster- lingen	Totaal
Noord Nieuw Guinea	100.531	5.361	1.187	610	107.689
West " "	83.119	2.897	5.942	1.537	93.495
Zuid " "	44.894	227	3.534	475	49.130
Centraal " "	71.072	31	32	—	71.135
Totaal	299.616	8.516	10.695	2.622	321.449

ALGEMENE IMPORT IN 1950
(excl. rijst)

Hoeveelheid \times 1000 kg.
Waarde (landed cost) \times f 1000,—.

Periode	Provisiën en Dranken		Kramerrijen		Textiel		Diversen		Totaal	
	Hoeveel- heid 1)	Waarde	Hoeveel- heid 1)	Waarde	Hoeveel- heid 1)	Waarde	Hoeveel- heid 1)	Waarde	Hoeveel- heid 1)	Waarde
Maart 2)	380	395	605	426	195	682	488	95	1668	1598
April	16	15	298	209	15	53	—	—	329	277
Mei	490	489	73	88	5	18	31	26	599	621
Juni	406	399	164	112	5	4	178	113	753	628
Juli	332	264	42	31	13	66	58	22	445	383
Augustus	120	108	283	198	68	238	—	—	471	544
September	937	794	384	302	158	610	226	160	1705	1866
October 3)	73	65	48	33	56	196	—	—	177	294
November	588	507	308	212	108	366	153	132	1157	1217
December	883	489	194	109	58	266	54	36	1189	900
Totaal	4225	3525	2399	1720	681	2499	1188	584	8493	8328

1) De hoeveelheden in deze statistiek dragen een sterk approximatief karakter.

2) De eerste aanvoeren uit Singapore per m.s. „Plancius” zijn geheel opgebracht onder Maart.

3) De goederen aangevoerd met het m.s. „Japara”, zijn opgebracht onder October, hoewel het schip op 25 September h.t.l. aankwam; zulks om beter de ontwikkeling van de import te doen uitkomen.

IMPORT VAN RIJST 1950

Hoeveelheid \times 1000 kg.
 Waarde \times f 1000.—

Periode	Hoeveelheid	Waarde
Januari	—	—
Februari	—	—
Maart	500	292,6
April	500	280,1
Mei	—	—
Juni	500	257,8
Juli	500	257,5
Augustus	1.000	534,8
September	1.800	911,-
October	—	—
November	—	—
December	—	—
Totaal	4.800	2533,8

EXPORT

Gewicht \times 1000 kg.Waarde = waarde franco steiger Sorong \times f 1.000,—.

	Copra		Gom		Schelpen		Noot- muskaat		Foelie	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
Januari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari	341	147,8	1	0,6	—	—	—	—	—	—
Maart	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	124	65	5	3,7	23	11	—	—	—	—
Mei	15	8,7	5	1,6	—	—	—	—	—	—
Juni	300	172,2	34	15,4	30	13,5	2	1,3	—	—
Juli	484	245,2	27	25,5	—	—	7	3,7	—	—
Augustus	110	66,3	7	5,5	10	4,5	2	1	17	26,9
September	549	319,6	1	1	16	7,5	47	71,3	1	1
October	234	143,5	9	8	31	16	4	2,7	—	—
November	271	172	24	28	27	15,8	50	68,8	2	3,3
December	416	285,2	76	69,4	15	13	5	3,2	—	—
Totaal	2.844	1.625,5	189	158,7	152	81,3	117	152,-	20	31,2

1) in meters.

2) exclusief krokodillenhuiden.

BIJLAGE IV

IN 1950

Hout		Scrap		Krokodillen- huiden		Sub- totaal		Ruwe olie		Totaal	
Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht 1)	Waarde	Gewicht 2)	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
—	—	—	—	—	—	—	—	12.996	452,3	12.996	452
—	—	—	—	2.354	235,3	342	383,7	12.721	442,7	13.063	826
—	—	—	—	—	—	—	—	27.763	966,2	27.763	966
61	6,1	—	—	46	6	213	91,8	28.672	997,8	28.885	1.090
—	—	—	—	10	1,4	20	11,7	11.764	409,4	11.784	421
—	—	—	—	436	44,8	366	247,2	27.869	969,8	28.235	1.217
—	—	—	—	998	123,3	518	397,7	12.201	424,6	12.719	823
—	—	—	—	133	9,1	146	113,3	28.576	994,4	28.722	1.108
—	—	—	—	440	56,6	614	457	28.029	975,4	28.643	1.432
—	—	8	5,3	446	57,2	286	232,7	27.369	952,4	27.655	1.185
—	—	7	4,3	385	44,7	381	336,9	14.247	495,8	14.628	833
—	—	—	—	965	144,2	512	515	26.588	925,3	27.100	1.440
61	6,1	15	9,6	6.213	722,6	3.398	2.787	258.795	9.006,1	262.193	11.793

EXPORT IN 1951
(van Nigimij en N.N.G.P.M.)

Gewicht \times 1000 kg.Waarde = waarde franco steiger SORONG \times f 1.000.—.

	Gewicht	Waarde
Copra	3.861	2.638
Gom	270	302
Schelpen	138	172
Nootmuskaat	197	190
Foelie	45	132
Krokodillenhuiden	3.257 ¹⁾	308 ²⁾
Diversen	20	2
Subtotaal	4.531 ³⁾	3.744
Ruwe olie	285.000	8.500
Totaal	289.531	12.244

¹⁾ In meters.

²⁾ Achteraf is mij gebleken, dat door slecht zouten van de huiden een zodanig bederf is ontstaan tijdens het transport, dat de reële opbrengst bij verkoop, teruggerekend tot fob-waarde, omstreeks f 200.000,— lager ligt dan het vermelde cijfer. Bij het samenstellen van de tabellen kon hiermede geen rekening meer worden gehouden.

³⁾ Exclusief krokodillenhuiden.

**RAMING VAN DE BEHOEFTE AAN IMPORTGOEDEREN
PER MAAND**

Artikelen	Hoeveelheid	Gif- waarde		
<i>Levensmiddelen:</i>				
Rijst	377½ ton	213.000		
Meel	62¼ „	37.000		
Suiker	52½ „	48.000		
Zout	31 „	4.000		
Vlees en vleeswaren	9657 kg	51.000		
Melk	1507 kisten	45.200		
Margarine	211 „	23.000		
Overige	— —	287.675		
			Totaal P. & D.	708.875
<i>Textielen:</i>				
Sarongs	684 Corges	58.500		
Onversneden textiel	125.000 m	221.000		
Overige	—	125.000		
			Totaal Textiel	404.500
<i>Kramerijen:</i>				
Huish. artikelen	—	60.000		
Overige	—	163.900		
			Totaal Kramerijen	223.900
<i>Reserve</i>	—, —	—, —		230.800
<i>Uitbreiding bedrijven</i>	—, —	—, —		55.555
Totaal Generaal				<u>1.623.630</u>
			Jaar behoefte:	19.483.560

REGISTER VAN ZAKEN EN PERSONEN

- aanvoerlijnen, 41, 49.
 aardolie, 18, 58, 124.
 agathis alba, 116, 144.
 Ajamaroe, 22, 51, 79.
 Ajamaroe-meer, 22.
 aleurites, 16.
 ambachtsbedrijven, 46, 122/123, 130.
 Ambarpura, 6.
 Arafoerazee, 20.
 ARENDS, Ir —, 53.
 Arfak-gebergte, 20.
 atap, 45.
 auto's, 52/53, 82, 110.
- Babo, 33.
 Bagan Si Api Api, 122.
 bataten, 10.
 begroting 1950, 38, 57, 66.
 begroting 1951, 57, 69/79.
 begroting 1952, 57, 91/97.
 begroting 1962, 108/115, 138/139.
 belastingen, directe —, 72/74, 94, 128, 132, 136.
 belastingen, indirecte —, 74, 84, 94, 102, 128, 133, 137.
 bersiap-tijd, 32, 38.
 Besluit Bezoldiging Landsdienaren, 37.
 bestuursapparaat, opbouw van het —, 36/38, 64, 66.
 betalingsbalans, 5, 68, 81/84, 100/101, 139, 141.
 Biak, 27, 32, 33, 51, 52, 54, 123.
 BOEKE, Prof. Dr J. H. —, 9, 45, 63.
 bosexploitatie, 120/121, 131.
 B.P.M., 18, 19, 124.
 B.P.M.-Handelszaken, 59, 69, 79, 81, 96, 130.
- Cacao, 14, 15, 118, 144.
 Centraal Bureau voor de Statistiek (C.B.S.) 62, 64, 67.
 Centraal Kantoor voor de Statistiek, 64.
 Centrale Bevoorrading en Landsmagazijnen (C.B.L.), 70, 95, 110.
 Chinezen, 13, 14, 41, 42, 44, 48, 85, 87, 145.
 CLEEFF, ED. VAN —, 60.
 CLEENE, Prof. Dr N. —, 25.
 Congo, Belgische —, 25, 30.
 copal, 12, 14, 15, 47, 48, 116.
 copra, 12/13, 14, 47, 50, 115/116, 144.
 credieten, Gouvernements —, 75, 78, 95, 96, 109/110, 131, 133.
 Cycloop-gebergte, 18, 20, 113, 124.
- damar, 12, 117.
 DEANE, PHYLLIS —, 62, 63, 64.
 DERKSEN, Dr J. B. D. —, 63.
 derris, 16.
 Deta-werkers, 39, 40, 77, 78, 85.
 Doom, 45, 50, 58.
 dualistische samenleving, 9, 63.
 Duitsers, 14, 29.
- EECHOU, J. P. K. VAN —, 2, 17/18, 24, 27, 31, 144.
 eieren, 44, 45.
 elasticiteit van het aanbod, wet van de omgekeerde —, 44/45, 119.
 Enarotali, 24, 111.
- Fakfak, 8, 13, 22, 116, 117.
 FELDMANN, N. J. —, 73.
 foelie, 47, 115, 117.
 Fort du Bus, 7.
 gaba-gaba, 45.

- gancmoe-vezel, 118.
 Garuda Indonesian Airways, 51.
 Geelvinkbaai, 116.
 geldsanering, 54/55, 66, 67.
 genimo-vezel, 118.
 Genjem, 15.
 goud, 18, 19.
 groenten, 16, 44, 45, 81, 87, 102, 128.
 grond, kwaliteit van de —, 20/21, 30, 119.
 grondnoten, 120, 132.
 grondrechten, 28/29.
- haaienvinnen, 12, 48, 117.
 Hagemeyer & Co's Handelmaatschappij,
 41, 42, 44.
 Handelsvereniging Amsterdam, N.V. —,
 15.
 havenaccommodatie, 50.
 Higginsboten, 51.
 Hollandia, 15, 17, 19, 20, 29, 30, 31, 33,
 34, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 52,
 53, 54, 56, 59, 77, 82, 85, 86, 96, 99, 105,
 123, 124, 129, 139, 148.
 Horna, 18.
 huisvestingsmoeilijkheden, 37/40.
 HUENDER, Dr W. —, 73.
- Ifar, 52.
 iles-iles, 16.
 inducement-artikelen, 43, 47/48, 115.
 intsia amboniensis, 47, 120.
- Jamaica, 62, 63.
 Japanners, 15, 19, 30, 31, 145.
 JEFMAN, 52.
 jute, 14.
- kapitaalrekeningen, 68.
 kapok, 14.
 Karandefur, 6.
 katjang idjoe, 44, 132.
 katoen, 14, 15, 21.
 kauri-schelpen, 11.
 Kelapa, Cultuurmaatschappij —, 15.
 Klamono, 52, 124.
 klapper (klapperaanplant, -tuinen), 13, 14,
 115.
 KLEIN, Dr W. C. —, 14.
- knolgewassen, 10, 63.
 koffie, 14, 149.
 Kokenao, 118.
 kolonisatie van Europeanen en Indo-Euro-
 peanen, 16/18, 38, 55, 121/122.
 kolonisatie van Javanen en andere Indo-
 nesiers, 15, 27, 44, 55.
 Koninklijke Luchtvaart Maatschappij
 (K.L.M.), 51.
 Koninklijke Paketvaart Maatschappij
 (K.P.M.), 12, 14, 20, 41, 43, 49, 50, 69,
 79, 81, 83, 84, 118, 134.
 Koninklijke Rotterdamsche Lloyd, 49.
 koper, 18.
 Kota Baroe, 31, 34.
 krokodillenhuiden, 47, 48, 117.
 kustvaart, 49/51, 81, 115, 134.
- lawang-olie, 118.
 lood, 18.
 luchtkaartering, 108, 114.
 luchtvaart, 51, 111.
- MACARTHUR, Generaal —, 30.
 Makassar, 14, 42, 46, 48, 49.
 malaria, 7, 17, 22/24, 37.
 Mamberamo, 20.
 Manilla, 124.
 Manokwari, 7, 8, 15, 18, 31, 38, 40, 44, 45,
 52, 120, 123.
 Mansaray, 6.
 Marindanim, 8.
 MARIJN, arbeidsinspecteur —, 27.
 massooi-bast, 117, 123, 131.
 meel, 40.
 Merauke, 8, 16, 20, 21, 22, 30, 44, 49, 50,
 51, 52, 117, 120, 122, 132.
 merbau, 46/47, 120/121.
 MEYER RANNEFT, controleur —, 29.
 MEYER RANNEFT, J. W. —, 73.
 Mimika, 20, 118.
 militaire uitgaven, 80/81, 98/99, 125/126,
 142.
 missie, 8, 84, 101, 135/136.
 MURRAY, Gouverneur —, 8.
 muskaatnoten, 12/13, 14, 47, 115, 116, 117,
 144.
 mijnbouw, 1, 8, 124, 144, 149.

- mijnbouwkundige exploratie, 113, 130.
 Mijnbouw Maatschappij Nederlandsch Nieuw Guinea, N.V. —, 18.
- Nabirei, 15.
 National Institute of Economic and Social Research, 62.
 nationale boekhouding, 60.
 nationale rekeningen, stelsel van —, 60/63.
 Nederland, N.V. Stoomvaartmaatschappij —, 49.
 Nederlandsch Nieuw Guinea Petroleum Maatschappij (N.N.G.P.M.), 18, 23, 27, 33, 44, 45, 46, 49, 50, 52, 53, 56, 57/59, 68, 69, 73, 74, 84, 85, 94, 105, 115, 124, 130, 133, 144, 146/147, 148.
 Nederlandsche Handelmaatschappij, N.V. —, 56, 69, 83.
 Nederlandsche Maatschappij voor Nieuw Guinea (Negumij), 15, 16.
 Nederlandsche Pacific Petroleum Maatschappij, 19.
 New Guinea, Territory of —, 24, 29.
 ngase, 74, 84.
 nica, 31.
 Nigimij = Nieuw Guinea Im- en Export Maatschappij N.V., 41, 42, 43, 44, 48, 57, 58, 69, 75, 82, 83, 84, 95, 118.
 nikkel 18, 113, 124.
 Nimboran-vlakte, 120.
 Noord-Rhodesia, 62, 63.
 Nyassaland, 62, 63, 64.
- oebi (= bataten), 17.
 oliepalm, 15, 16, 120.
 ondernemings-landbouw, 14/16, 119/120, 130, 131, 149, 150.
 ORDE BROWNE, Major G. H. J. —, 26.
 ORTIZ, INIGO, 6.
- Papua, Territory of —, 7, 29.
 paradysvogel (huiden), 11/12, 13, 14.
 pensioenen, 76, 78, 95/96, 109.
 Phoenix, N.V. —, 15.
 fosphaat, 18.
 Pioniersbivak, 20.
 POLAK, Prof. L. J. —, 62.
 politieke status, onzekerheid ten aanzien van de —, 1, 36, 37, 65, 150.
- Port Darwin, 51.
 Port Moresby, 7.
 P.T.T., 53/54, 57, 75.
- Radjah Ampat-eilanden, 6.
 RAFFLES, 6, 7.
 ramch, 120, 144.
 Ransiki, 15.
 Ransiki-Morni-gebied, 120, 121.
 regenval, 21, 52.
 romusha's, 32.
 Ronde Tafel Conferentie, 1, 3, 35, 57, 76.
 rotan, 12, 118, 134.
 rubber, 15, 16, 120, 149.
 rundvee, 44.
 rijst, 17, 18, 40, 41, 42, 49, 82.
 rijstbouw, 18, 120, 132.
- sago, 10, 40, 45, 63, 123, 131.
 Saoka, 45.
 Saoul-plat, 122.
 Sarmi, 39, 52.
 schelpen, 12, 14, 47, 116.
 schildpad, 118.
 Sentanimeer, 129.
 Singapore, 41, 42, 43, 49, 51, 54, 124, 143.
 SMEETS, Prof. Dr M. J. H. —, 60.
 Sneeuwgebergte, 18.
 SOEKARNO, President —, 114.
 Sorong, 23, 33, 43, 44, 45, 46, 49, 51, 52, 56, 85, 124.
 STAF, Minister —, 98.
 Standaard Vacuum Petroleum Maatschappij, 19.
 steenkool, 18.
 Stichting Liquidatie Basisgoederen, 33.
 stomme handel, 11.
 Studiecommissie Nieuw Guinea, 16.
 suikerriet, 10.
 Sydney, 51.
- tabak, 10, 11, 47, 120.
 Tamrau-gebergte, 20.
 Tanah-Merah aan de Boven Digoel, 9, 52.
 Tanah-Merah-baai, 31.
 Tanganyika, 26.
 Ternate, 6.
 textielen, 40, 43, 82.

- Thailand, 42, 82.
 THURNWALD, R. C. —, 26.
 Tidore, 6, 7, 8.
 TINBERGEN, Prof. Dr J. —, 60.
 tonijnvisserij, 122, 131.
 trassi, 47, 48, 117.
 tripang, 12, 48, 117.
 Tritonbaai, 7.
 troca, 116.
- Umbarpon, 6.
- varkens, 10, 44.
 Vereenigde Oost Indische Compagnie, 6,
 19.
 vergissingspercentages, 67, 91.
 vis, 44, 45, 81, 87, 102, 122, 128, 129.
 vismeel, 122, 131.
 vlees, 44, 132.
 vliegvelden, 52.
 voedingslijnen, 50.
- Vogelkop, 19, 20
 vruchten, 10, 16, 44, 45, 81, 87, 102
 WAARDENBURG, Gouverneur VAN —, 35
 Wakde, 14.
 Waropen, 15.
 werkkrachten, gebrek aan —, 24/28, 39,
 47, 115, 144/150.
 werkverdeling, 10/11.
 WILDE, Prof. L. O. J. DE —, 25.
 WILHELMINA, Koningin —, 32.
 Wilhelmsland, 7, 8, 14, 29.
 Wisselmeren, 9, 24, 29, 51, 79.
- IJsselstein, Fa —, 40, 77, 96.
- zeekomkommer, zie tripang.
 zending, 7, 84, 101, 135/136.
 zilver, 18.
 zink, 18.
 zwartwaterkoorts, 7, 23.